

Talousarvio 2023

Taloussuunnitelma 2023-2025

Kunnanhallitus 5.12. § 289

SISÄLLYSLUETTELO

1 KUNNANJOHTAJAN KATSAUS VUOTEEN 2023	3
2 VAALAN KUNNAN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	6
2.1 Perustietoa Vaalan kunnasta	6
2.2 Kunnan hallinto ja henkilöstö	9
2.3 Vaalan kunnan kehittäminen	11
2.4 Talousarvion ja -suunnitelman perusteet	12
3 TULOSLASKELMA- JA RAHOITUSOSA	13
3.1 Tuloslaskelma Vaalan kunta	13
3.2 Rahoituslaskelma Vaalan kunta.....	17
3.3 Taloussuunnitelma.....	19
4 KÄYTTÖTALOUSOSA	24
2. HALLINTO-OSASTO.....	27
2.1 Vaalit	31
2.2 Tarkastustoimi	33
2.3 Hallinto- ja talouspalvelut	35
2.4 Elinkeinotoimi	38
2.5 Maaseututoimi.....	41
2.6 Työllistäminen	43
2.8 Ostopalvelut muilta	46
2.9 Rahoitustoimi.....	48
2.10 Markkinointi ja viestintä	49
3 HYVINVOINTIOSASTO.....	51
3.1 Hyvinvointipalvelut	55
3.2 Liikuntapalvelut	57
3.3 Nuorisopalvelut	59
3.4 Kirjastopalvelut	61
3.5 Kulttuuripalvelut	63
4 SIVISTYSOSASTO.....	65
4.1 Sivistystoimen hallinto	69
4.2 Perusopetus.....	71
4.4 Varhaiskasvatus	73

4.3 Lukio	75
4.5 Kansalaisopisto.....	77
5 TEKNINEN OSASTO	79
5.1 Tekninen toimisto	83
Ravitsemuspalvelut	85
Siivouspalvelut.....	87
Talonrakennus.....	89
Maanrakennus.....	91
5.2 Viranomaispalvelut.....	94
Kaavoitus ja suunnittelu	96
Rakennusvalvonta.....	98
5.3 Asuntopalvelut.....	100
8 HYVINVOINTISUUNNITELMA VUODELLE 2023	102
1 Hyvinvointisuunnitelma 2023.....	102
5 INVESTOINTIOSA	155
5.1 INVESTOINNIT 2023	155
5.2 INVESTOINTISUUNNITELMA 2042-2025.....	159
6 HENKILÖSTÖSUUNNITELMA.....	161

1 KUNNANJOHTAJAN KATSAUS VUOTEEN 2023

Tuleva vuosi on ensimmäinen kokonainen vuosi, kun toteutamme syksyllä hyväksytyä uutta kuntastrategiaa – visiomme olla villisti vaalaistunut hyvän tuulen kunta näkyy nyt käsillä olevassa talousarviossa ja toimintasuunnitelmassa ensimmäistä kertaa. Kunnianhimoisia strategisia tavoitteitamme alueen elinvoiman ja houkuttelevuuden kasvattamiseksi ja asukkaidemme hyvinvoinnin parantamiseksi lähdetään viemään suunnitelmallisesti eteenpäin. Samaan aikaan kuntatalouden ennustettavuus on vielä hyvinvointialueuudistuksen myötä muuttuvan kuntien rahoituksen erittäin epävarmaa, ja talousarviota on tämän johdosta laadittu varovaisuusperiaatteen mukaisesti. Panostuksia sekä palveluihin että rakentamiseen on kuitenkin luvassa.

Kuntien tehtäväkenttä muuttuu vuodenvaihteessa merkittävästi sote-palveluiden ja pelastustoimen järjestämisvastuun siirtyessä hyvinvointialueille. Suurta muutosta on valmisteltu täyttä höyryä, ja valmista ei varmasti kaikilta osin ole vielä vuoden vaihtuessaan. Talousarvion käsittelyvaiheessa esimerkiksi sote-kiinteistöjen vuokrasopimukseen liittyvät neuvottelut ovat vielä kesken, Oulunkaaren kuntayhtymän purkamiseen liittyvää isäntäkuntamallia vasta valmistellaan ja talous- ja henkilöstöhallinto- sekä ict-palveluiden in-house-yhtiöihin siirtäminen on työn alla. Julkinen sektori järjestäytyy ennen näkemättömällä tavalla uudelleen, ja meidän tehtävämme on pitää huolta siitä, että

muutoksen keskiössä on edelleenkin ihminen. Palveluketjut ja yhdyspinnat tulee saada toimiviksi ja saumattomiksi. Edunvalvontaakin riittää loppuvuodesta hyväksytyin järjestämissuunnitelman alueellisten toimeenpano-ohjelmien ollessa nyt valmistelussa. Lähipalveluiden määrittelemisen ja turvaaminen on ensisijaisen tärkeää hoitoon pääsyn turvaamista unohtamatta.

Olemme laatineet talousarviota siis ensimmäistä kertaa tilanteessa, jossa sote-palveluiden budjettia ei ole valmisteltu Vaalassa. Kyseisten palveluiden rahoituksen siirtyessä hyvinvointialueelle on myös talousarvion kokonaissuuruus pienentymässä merkittävästi. Veroprosenttimme on vuodenvaihteesta lähtien 8,36 aiemman 21 sijaan, mikä tarkoittaa noin 3,9 miljoonan euron vähennystä. Vastaavasti Vaalalle maksettavat valtionosuudet vähenevät tämän hetken arvion mukaan noin 10 miljoonaa euroa ollen noin 5,2 miljoonaa. Kiinteistöveropohjamme on kuitenkin vahvistumassa vuonna 2022 kokonaisuudessaan valmistuneen Metsälamminkankaan tuulivoimapuiston myötä. Myös muut tuulivoimahankkeemme antavat lupauksia tulevasta verotulojen kasvusta, mutta näitä emme ole vielä ottaneet huomioon talousarviossa tai -suunnitelmassa.

Talousarvio on laadittu noin 1,7 miljoonaa euroa ylijäämäiseksi vuosikatteen ollessa noin 2,5 miljoonaa euroa. Toimintakuluja on yhteensä noin 13,6 miljoonaa euroa, kun vuonna 2022 ennen hyvinvointialueuudistusta niitä budjetoitiin 27,8 miljoonaa euroa. Toimintakatteemme on vuonna 2023 noin 10,2 miljoonaa euroa, kun vuoden 2022 talousarviossa se oli 24,7 miljoonaa. Poistoja ja arvonalentumisia on huomioitu 843 000 euroa. Kaikkiaan talouden tunnuslukujen valossa Vaalan kunnan taloustilanne parantuu, mutta siihen liittyy aiempaa enemmän riskejä ja epävarmuuksia.

Tulopohjamme on siis merkittävästi pienentymässä, mikä pitää ottaa huomioon erityisesti tulevia investointeja suunnitellessa. Lainakantamme on kohtuullisen vähäinen, mutta vastaavasti korjausvelkaa on vielä kiinteistöissämme paljon. Pienemmällä tulopohjalla ja korkojen noustessa lainojen hoitoon ja investointien priorisointiin pitää kiinnittää erityistä huomiota. Korkomenoihin olemme vuodelle 2023 varanneet noin 200 000 euroa edellistä vuotta enemmän varoja, ja korkotason nousuun edelleen tästäkin tasosta tulee toiminnassa varautua. Suunnitelmavuosina ja niiden jälkeenkin tulee huolehtia vuosikatteen pysymisestä hyvällä, vähintään kahden miljoonan euron tasolla, jotta velkaantuminen pysyy kestäväällä tasolla.

Investointimäärämme on vuonna 2023 useiden matalamman tason vuosien jälkeen nousemassa erityisesti sote-aseman rakentamisen johdosta, ja joudumme ottamaan lisää pitkäaikaista lainaa rakennushankkeiden rahoittamiseen. Myös kaavateiden perusparannuksiin satsataan tulevana vuotena tavanomaista enemmän, noin puoli miljoonaa euroa. Jääkaukalon hankinta ja sen kattaminen on myös suurempi yksittäinen rakennushanke. Kunnanviraston mahdollisesti käynnistyvään uusinestoinnin suunnitteluun tehdään määrärahavaraus. Retkeilyreittien, satamien, leikkipaikkojen parantamista jatketaan, tienvarsikyltitykseen ja -opasteisiin varataan reilu määräraha. Kiinteistöstrategian toimeenpanoa jatketaan tekemällä kunnan kiinteistöihin tarvittavia korjaus- ja energiatehokkuusinvestointeja.

Kuntakonsernin yhtiöiden osalta Vaalan Vesi ja Lämpö Oy:n vuoden keskeinen haaste liittyy edelleen kaukolämmön hiilineutraalien tuotantotapojen etsintään. Kiinteistö Oy Vaalan Niskalla käynnistyy uudisrakennushanke, ja toimintaympäristön muihin muutoksiin varaudutaan asiakkaiden asuntotarpeet huomioiden.

Hyvinvointityössä panostamme uuden valtuustokauden suunnitelmamme mukaisesti ikäihmisten kotona pärjäämisen tukeen, ennaltaehkäisevä päihdetyöhön, yksinäisyyden lievittämiseen, taloudelliseen hyvinvointiin sekä koulukiusaamisen ehkäisemiseen. Vaalalle uutena toimintana myös kotouttamistoiminta ja erityisesti Ukrainasta paenneiden auttaminen jatkuu. Varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa toimintaa sopeutetaan lapsimäärien kasvuun ja vähenemiseen ikäryhmien koot huomioiden. Erityisen tuen tarpeisiin ja henkilöstön riittävyuden turvaamiseen panostetaan. Peruskoulussa toteutetaan aamupalakokeilu. Lukiossa aloitetaan Finest Future –lukio-ohjelman myötä kansainvälinen opiskelijahankinta.

Yrityspalveluissa panostetaan laajan Yritysharava-kyselyn myötä ilmi tulleisiin yrittäjien palvelutarpeisiin vastaamiseen. Uuden Vaalan Kolmion yritysalueen kaavoitus käynnistyy, ja yritysten sijoittumispalveluihin kohdennetaan resurssia. Rokua Geoparkin toimintaa kehitetään ja matkailun kehittymistä edistetään kunnan omien matkailualueiden toimija- ja investointikartoituksella. Viestinnässä ja markkinoinnissa lanseerataan uusi vaalaistunut.fi -markkinointisivusto, tehdään kuntamarkkinointivideoita ja hankitaan infotauluja kunnan alueelle viestintää varten.

Vaalan kunnan henkilökunnasta ateria- ja puhtauspalveluiden sekä kuntouttavan työtoiminnan henkilöstöä siirtyy lakimuutosten myötä vuodenvaihteessa uusien työnantajien palvelukseen. Haluan tässä kohdassa sanoa teille lähteville erityiset kiitokset työstänne Vaalan kunnan ja kuntalaisten hyväksi. Olen samaan aikaan haikea lähdöstänne, mutta myös ylpeä siitä, että meiltä uudet työnantajat saavat palvelukseensa kaltaisia ammattilaisia.

Talousarvion ja toimintasuunnitelman valmistelu on muuttuvassa tilanteessa ollut tavallistakin työläämpi ponnistus. Vertailutietoa aiempiin vuosiin on uudessa tilanteessa vaikea tuottaa, ja uusi tilanne haastaa siten myös tiedolla johtamiseen sitoutuneita päättäjiämme. On hyvä muistaa, että talousarvio on tämänhetkinen arviomme tulevasta talouden ja toiminnan kehityksestä, ja se voi matkan varrella muuttua. Viime vuodet jos jotkin ovat opettaneet, että äkillisiinkin muutoksiin on sopeuduttava ja toimintaa nopeastikin uudistettava tilanteen niin vaatiessa. Epävarmuudesta ja uudesta tilanteesta huolimatta talousarvion laadintaprosessi on jälleen ollut antoisa, ja haluan kiittää kaikkia siihen osallistuneita – henkilökuntaa, päättäjiä, yhdistyksiä, yrityksiä, kuntalaisia ja vapaa-ajan asukkaita ja muita sidosryhmiä. Yhteistyötämme ja panostuksemme osallisuuteen ovat jälleen tässäkin asiassa osoittaneet arvonsa: erilaisia näkökulmia ja ideoita yhteensovittamalla saadaan yleensä aikaiseksi paras lopputulos. Rohkealla, erottuvalla, modernilla ja villisti vaalaistuneella tekemisellä kuntamme ja alueemme menestyvät, ihmiset voivat hyvin ja ovat onnellisia.

Miira Raiskila
kunnanjohtaja

2 VAALAN KUNNAN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

2.1 Perustietoa Vaalan kunnasta

Vaalan kunta sijaitsee Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan rajalla. Naapurikuntia ovat Siikalatva, Muhos, Utajärvi, Liminka, Paltamo, Puolanka ja Kajaani.

Kunnan kokonaispinta-ala on 1 772,65 km², josta maapinta-alaa on 1 318,15 km² ja vesipinta-alaa 454,50 km². Vesistöjen rantaviivan pituus on yhteensä 550,6 km. Väestötiheys on noin 2 henkeä neliökilometrillä. Mikäli vesipinta-ala luetaan mukaan kunnan kokonaispinta-alaan, on asukkaita neliökilometrillä 1,5 henkeä. Kiinteistörekisterin mukaan kunta muodostuu seuraavista kylistä: Jaalanka, Kukkola, Niska, Manamansalo, Oterma, Pelso, Säräisniemi ja Veneheitto.

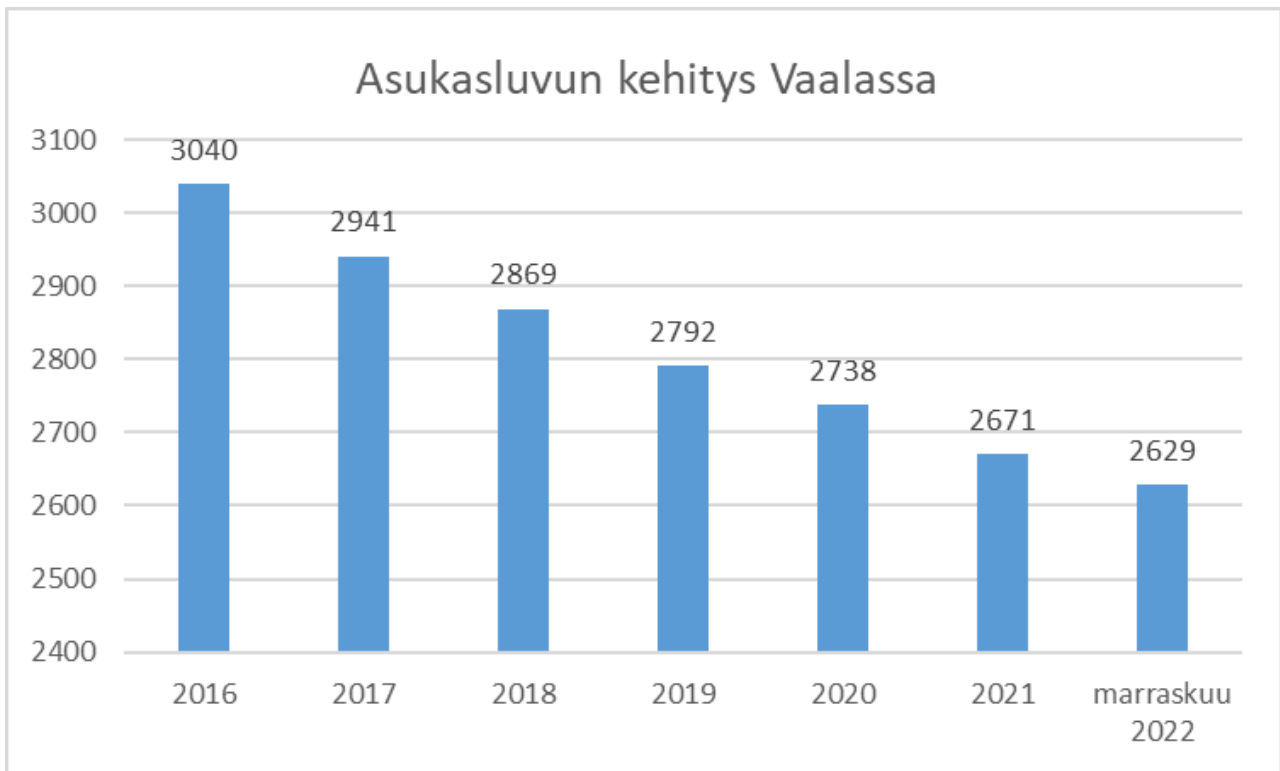
Hallinnollinen, maakunnallinen ja seudullinen asema

Vaalan kunta on siirtynyt 1.1.2016 Pohjois-Pohjanmaan maakuntaan. Maakunnan vaihdoksen seurauksena Vaala on siirtynyt Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen ja Pohjois-Pohjanmaan TE-toimiston alueisiin. Hallinnollisesti Vaalan kunta kuuluu edelleen Oulun aluehallintoviraston, Oulun käräjäoikeuspiirin, Rovaniemen hovioikeuspiirin, Pohjois-Pohjanmaan verotoimiston ja Kainuun-Koillismaan maanmittauslaitoksen alueisiin. Lisäksi Vaala kuuluu Oulunkaaren seutukuntaan.

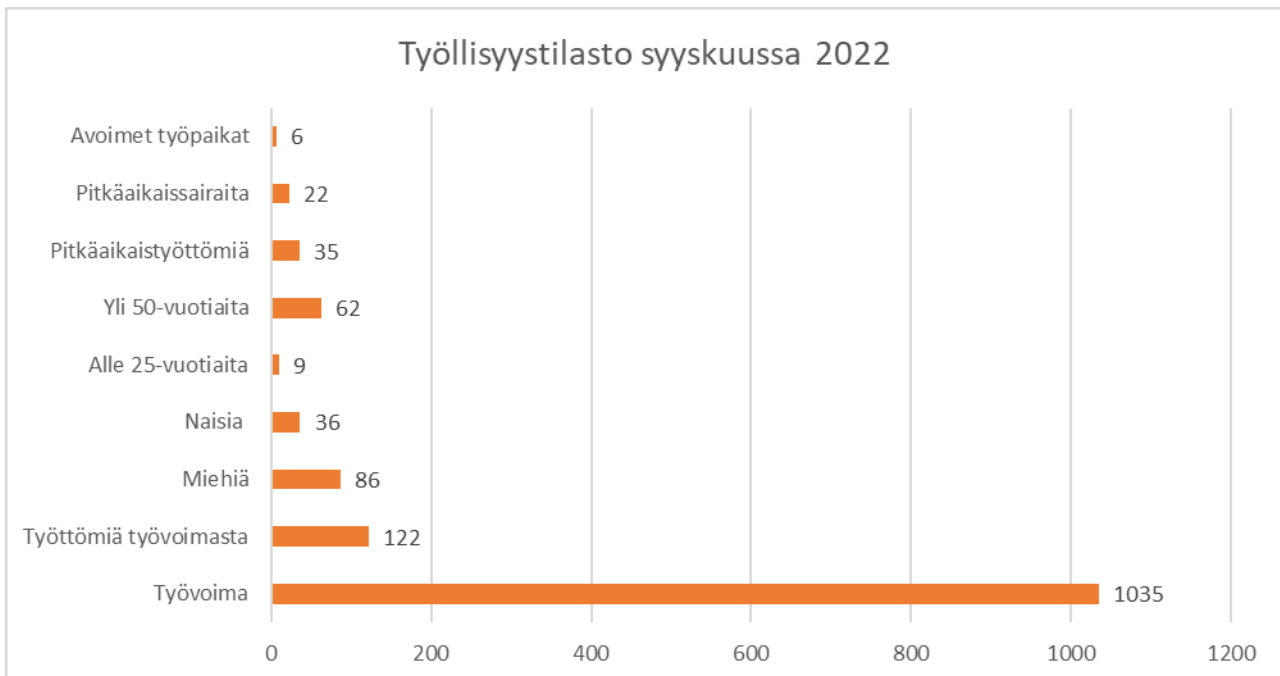
Vaalan kunnan alue on jaettu kuntasuunnittelussa 11 suunnittelukylään, jotka alun perin ovat vastanneet pääsääntöisesti silloista koulupiirijakoa. Suunnittelukylät on lisäksi jaettu pienalueisiin, joilla on tilastollista merkitystä. Kyläjako on seuraava: Vaala, Taajaman ympäristö (Jylhämaa, Järvikylä, Nimisjärvi), Neittävä, Nuojua, Oterma, Kankari, Jaalanka, Manamansalo, Säräisniemi, Veneheitto ja Pelso.

Väestö, työvoima ja työpaikat

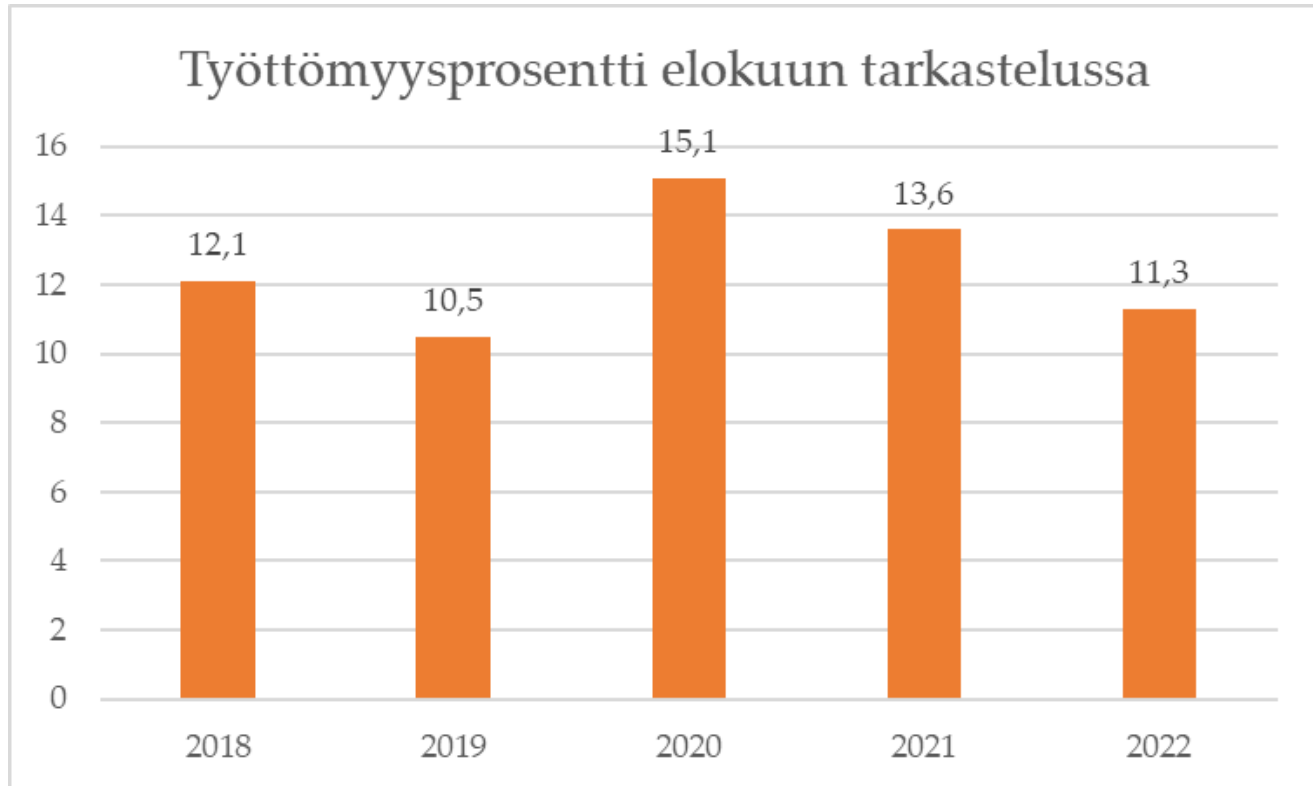
Väestörekisterin mukaan Vaalan väkiluku on ollut marraskuussa 2022 2 629. Kuntaan on muuttanut 95 henkilöä ja kunnasta on muuttanut pois 123, eli muuttotase on ollut -28 henkilöä. Syntyneitä on tammi-joulukuussa 13 ja kuolleita 54 henkilöä.

Vaalan työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta on vuoden 2022 syyskuussa on ollut 13,6 prosenttia. Työttömiä oli syyskuussa 122, kun vuotta aikaisemmin lokakuussa 2021 työttömiä oli 136. Naapurikunnassa Utajärvellä työttömiä oli vastaavina ajankohtina vuonna 2022 81 (7,9 %) ja 2021 100 (10 %) Työttömyysaste on laskenut vuoden takaisesta. Syyskuussa Vaalassa on ollut koko Pohjois-Pohjanmaan korkein työttömyysprosentti.

Vaalan asukasluvusta noin 39 prosenttia on työvoimaan katsottavia, muu väestönosa on eläkeläisiä tai lapsia. Työttömistä työnhakijoista miehiä on 86 ja naisia 26. Alle 20-vuotiaita työttömiä oli yksi ja alle 25-vuotiaita yhteensä 9. Yli 50-vuotiaita työttömiä oli 62 ja pitkäaikaistyöttömiä 35. Avoimia työpaikkoja oli marraskuussa 6.

Työllisyys on kehittynyt Vaalassa yleisen työllisyyskehityksen mukaisesti. Syyskuun mittauspisteitä vertailtaessa vuoden 2022 työttömyysprosentti on yhden prosenttiyksikön edellisvuotta korkeampi ja 0,6 prosenttiyksikköä kahden vuoden takaista tilannetta matalampi.

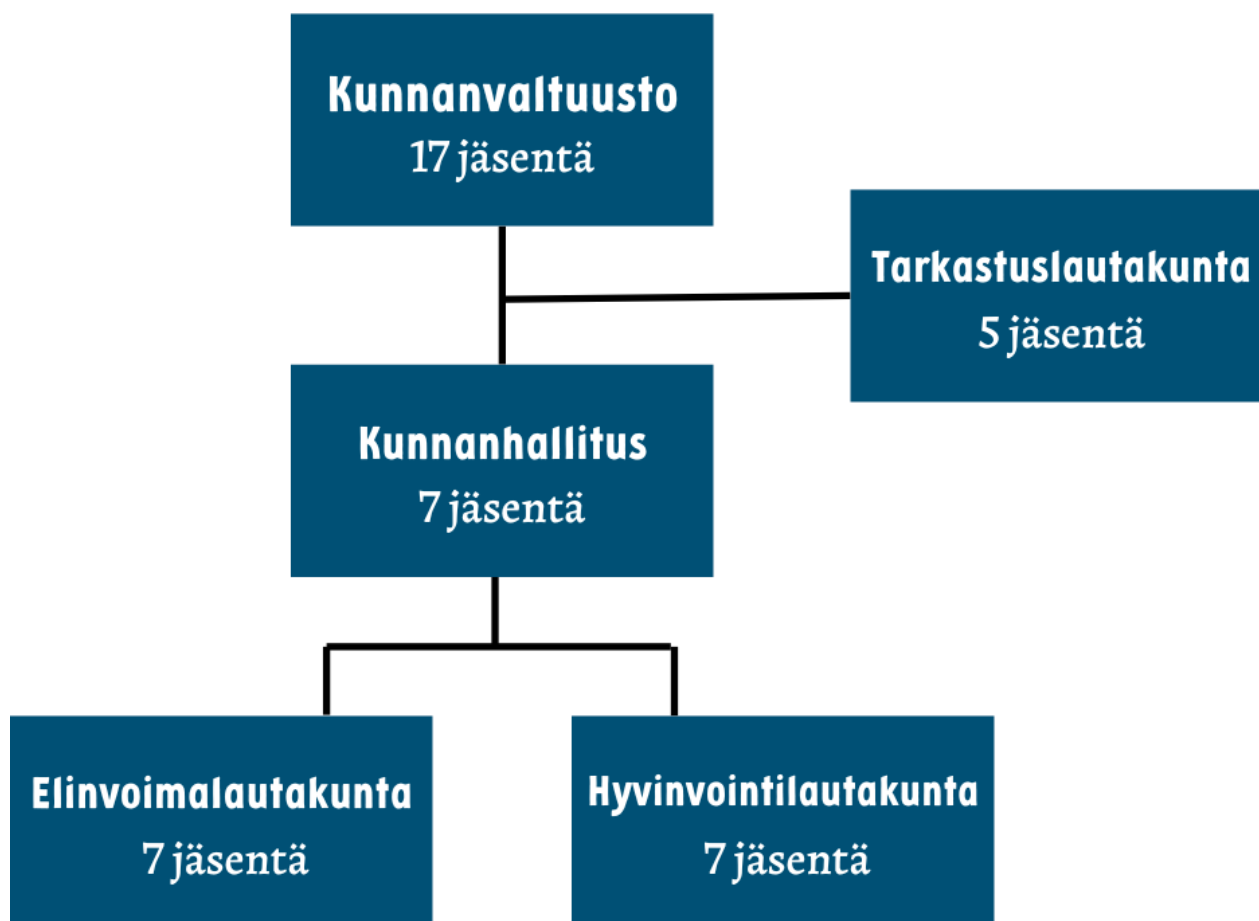
Vaalan suurimmat työllistäjät

Vaala on selkeästi oma työssäkäyntialue. Työpaikkaomavaraisuus on pitkään ollut yli 90 prosenttia. Vaalan alueen suurimmat työnantajat ovat julkisen sektorin työpaikkoja: Vaalan kunta, Oulunkaaren kuntayhtymä sekä Pelson vankila ovat kolme suurinta yksittäistä työnantajaa.

Yksityisistä ja kolmannen sektorin työnantajista suurimpia ovat VB- Betoni Oy, Vaalan Juustola Oy, Manamansalon leririntäalue, ABC Vaalanportti (Osk Arina), S- Market Vaala (Osk Arina), K-Market Vaala, Rautia Vaala Mikko Kilpeläinen Oy, Hoivakoti Suvanto Oy, Maansiirto Mannermaa, Vaalan Fysioterapia Oy, Eltel Networks Pohjoinen Oy, Hitsacon Oy, Vaalan Apteekki, Vaalan Torimarket, Lapsi- ja nuorisokoti Nokkala Oy, Rokua Health & Spa (Utajärvi) sekä Vaalan evankelis-luterilainen seurakunta.

2.2 Kunnan hallinto ja henkilöstö

Luottamushenkilöorganisaatio

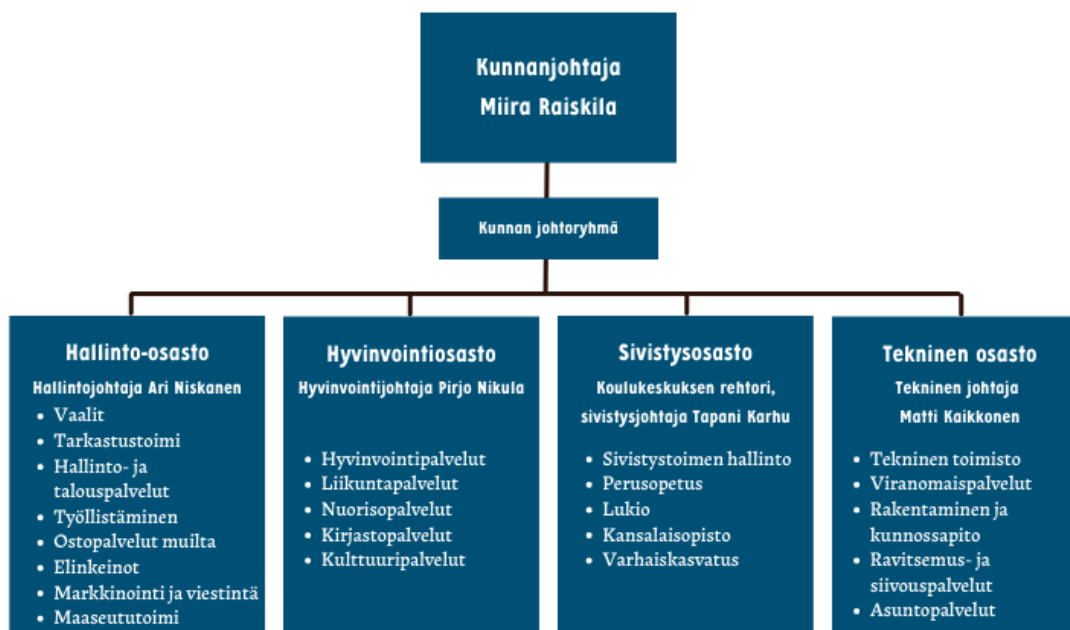

Vaalan kunnan luottamushenkilöorganisaatio koostuu kunnanvaltuustosta, kunnanhallituksesta, elinvoima- ja hyvinvointilautakunnista sekä tarkastuslautakunnasta.

Kunnanhallituksen nimeäminä toimikuntina on vanhus- ja vammaisneuvosto, nuorisoneuvosto, Vaalan vapaa-ajan asukasneuvosto, hyvinvointi- ja turvallisuustyön valmisteleva työryhmä ja sen johtoryhmä.

Pohjois-Pohjanmaan liiton maakuntavaltuustossa Vaalalla on yksi edustaja. Lisäksi Vaalan kunnalla on edustus Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksessa ja Kainuun jätehuollon kuntayhtymässä. Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin valtuustossa Vaalalla on kaksi edustajaa.

Virasto-organisaatio, päävastualueet ja tulosalueet

Henkilöstö

Henkilöstön määrä ja rakenne muodostuu ja jakautuu kunnan palvelurakenteeseen kunnanvaltuuston päättämien määrärahojen sekä sopeuttamis- ja kehittämistoimien mukaisesti. Kunnanhallituksen hyväksymässä henkilöstöstrategiassa on linjattu muun muassa palkkausta, henkilöstön työhyvinvointia sekä henkilöstön pysyvyyttä ja rekrytointiasioita. Lisäksi on mietitty tulevien vanhuuseläkkeelle siirtymisen kohdalla, voidaanko virkaa/tehtävää jättää täyttämättä tai täyttää kyseinen tehtävä sisäisesti.

Työkykyä edistetään tyky-suunnitelman mukaisesti ja osaamista kehitetään koulutukseen panostamalla. Työntekijöille luodaan kanavia vaikuttaa kunnan toimintaan ja tulevaisuuden suunnitteluun ja lisäksi panostetaan sisäiseen viestintään. Kuukausittaisia henkilöstöpalavereita jatketaan ja julkaistaan henkilöstötiedote n. 10 kertaa vuodessa. Lähiesimiehet kokoontuvat neljä kertaa vuodessa ja toimistotiimi kuukausittain tai tarpeen mukaan.

Kuntakonserni

Kuntakonserniin kuuluu Vaalan Vesi ja Lämpö Oy sekä Kiinteistö Oy Vaalan Niska. Lisäksi Vaalan kunta omistaa Utajärven ja Muhoksen kuntien kanssa Humanpolis Oy:n, josta Vaala omistaa kolmanneksen.

Vaalan Vesi ja Lämpö Oy perustettiin v. 2017 alusta yhtiöittämällä kaukolämpö- ja vesihuoltoliiketoiminnot. Yhtiöön siirtyi liikelaitosten johtaja ja työntekijät ns. vanhoina työntekijöinä. Liikelaitokset on ollut järkevä laittaa samaan yhtiöön toiminnallisista lähtökohdista johtuen ja yhdistämällä molemmat liiketoiminnot samaan yhtiöön on tavoiteltu taloudellisesti vakavaraisempaa yhtiötä.

Kunnan taloyhtiöt sulautuivat Kiinteistö Oy Vaalan Niskaan v. 2017 alussa. Yhtiö vastaa vuokra-asuntojen hallinnoinnista, ylläpidosta ja uustuotannosta. Tällä tavoitellaan yhtiön parempaa seurattavuutta ja toisaalta taloudellisesti vahvempaa yhtiötä.

Molempien kuntakonsernin yhtiöiden Koy Vaalan Niskan ja Vaalan Vesi ja Lämpö Oy:n osalta tavoitteena on, että kuntakonserniin kuuluvat yhtiöt pystyvät tulorahoituksellaan hoitamaan vastuunsa ja velvoitteensa. Kunnanvaltuusto on hyväksynyt päivitetyn ja uuden kuntalain mukaisen konserniohjeen 25.1.2017

2.3 Vaalan kunnan kehittäminen

Kuntalain 410/215 mukaan kunnassa tulee olla kuntastrategia, jonka osana tulee käsitellä elinympäristön ja alueen elinvoiman kehittämistä. Elinvoima nähdään perinteistä elinkeinopolitiikkaa laajempänä asiakokonaisuutena, joka ottaa huomioon alueen yritysten tukemisen ja niiden paikkakunnalle houkuttelun lisäksi myös ihmisen. Siellä missä ihmiset viihtyvät, viihtyvät myös yritykset ja elinvoimaa synnyttävä spiraali vahvistuu. Vaalan kuntastrategia on elinvoimapolitiikan keskeinen asiakirja. Kuntastrategian keskiössä on kuntalaisten hyvinvoinnin lisääminen, myönteisen kuntakuvan rakentaminen ja kuntatalouden tasapaino. Vaalan kuntastrategiaa täydentäviä asiakirjoja ovat elinkeino-ohjelma sekä hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma. Molempien asiakirjojen teemoja toteutetaan tällä talous- ja toimintasuunnitelmalla. Vaalan kunnan kuntastrategia 2030 oli valtuuston käsittelyssä ja hyväksyttävänä 1.9.2022.

Visio kuvaa sitä tulevaisuuden kuvaa, johon Vaalan kunta pyrkii toiminnallaan. Meidän visiomme on vuonna 20230 "villisti vaalaistunut - hyvän tuulen kunta".

Tavoitteemme tarkentavat tulevaisuuden kuvaamme. Ne ovat yhteisesti valittuja ja niiden toteuttamiseen on sitouduttu. Tavoitteisiin pyritään vuosittain budjetin yhteydessä tarkistettavilla vuositavoitteilla ja toimenpiteillä. Strategian toteutumista seurataan sekä budjetin että tilinpäätöksen yhteydessä. Lisäksi vuositason tarkastelu tehdään kesäkuun valtuuston kokouksessa.

Vaalan kunnan yhteistyö

Vaalan kunta tekee yhteistyötä pääosin yhteistyötä Utajärven, Muhoksen, Siikalatvan ja Paltamon kuntien sekä Oulunkaaren kuntayhtymän omistajakuntien kanssa. Erityisesti Utajärven ja Muhoksen kuntien kanssa yhteistyö on tärkeässä roolissa vuonna 2023. Yhteistyötä kohdistetaan jatkossakin ainakin teknisten palveluiden, kuten ruokahuollon osalta. Oulunkaaren kuntayhtymä lopettaa toimintansa 1.1.2023 alkaen mutta yhteistyö jatkuu omistajakuntien välillä.

Vuoden 2009 alusta kunta on osallistunut Oulunkaaren omistajakuntien perustamaan kuntapalvelutoimistoon, jossa on tuotettu omistajakunnille talous-, henkilöstö- ja tietohallinnon toiminnot siten, että ao. palvelupisteet kuitenkin ovat säilyneet kunnissa. 1.1.2023 alkaen kuntapalvelutoimiston palvelut lakkaavat ja ne ostetaan Monetra Oy:ltä (talous- ja henkilöstöhallinto), LapIT Oy:ltä (ict-palvelut).

Vaalan, Utajärven ja Muhoksen kunnat perustivat yhteisen elinkeinoyhtiön Humanpolis Oy:n vuoden 2015 alusta. Humanpolis Oy vastaa Rokua Geoparkin toiminnasta ja kehittämisestä.

Hyvien käytänteiden hakeminen muista kunnista ja omien hyvien käytänteiden levittäminen kuuluu Vaalan kunnan arkipäiväiseen toimintaan. Yhteistyöverkoston luomista jatketaan ja tehdään aktiivista edunvalvontaa kunnan eri tasoilla. Johtavat viranhaltijat kuuluvat suurempiin verkostoryhmiin, josta voimme kuntana saada hyötyä toisten kuntien käytänteistä.

Vaalan kunta on eronnut Kainuun hankintarenkaasta vuoden 2020 alkupuoliskolla. Vaala on ostanut yhden Monetra Oy:n osakkeen, jonka ansiosta kunta voi hyödyntää Monetran yhteishankintoja sekä muita yhtiön tuottamia palveluita.

Yhteinen maataloushallinto Siikalatvan, Vaalan, Pyhännän, Vihannin ja Haapaveden kanssa on alkanut vuoden 2012 alusta. Vihannin kunta on kuitenkin eronnut yhteistoiminta-alueesta Raahen kaupunkiin liittymisen vuoksi. Tätä yhteistyötä jatketaan vuonna 2023.

2.4 Talousarvion ja -suunnitelman perusteet

Kuntalain säädökset

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.

Talousarvion sitovuus

Valtuusto päättää käyttötalousosan nettomenot osastoittain sitovina erinä. Kuitenkin rahoistoimea tarkastellaan hallinto-osastosta erillisenä eränä. Investointiosassa kunnanvaltuusto päättää määrärahat hankkeittain. Siirrot ja mahdolliset käyttötarkoituksen muutokset 50.000 euroon asti päättää kunnanhallitus, muilta osin kunnanvaltuusto.

Lautakunnille, kunnanhallitukselle ja kunnanvaltuustolle on raportoitava talousarvion ja tavoitteiden toteutumisesta kunnanhallituksen antamien sisäisen valvonnan ohjeiden ja hallintosäännön mukaisesti.

Taloussuunnitelman rakenne ja sisältö

Kunnan talousarviossa tulee olla käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Tässä taloussuunnitelmassa käsitellään ensin tuloslaskelma- ja rahoitusosa, mikä antaa kokonaiskuvan kunnan taloudesta. Käyttötalousosassa käsitellään hallintokuntien strategiset tavoitteet ja vuoden 2023 toimenpiteet sekä niistä aiheutuvat kustannukset. Investointiosassa ovat rakennusohjelma sekä irtaimiston hankintasuunnitelma perusteluineen. Lisäksi talousarviossa on henkilöstösuunnitelma.

3 TULOSLASKELMA- JA RAHOITUSOSA

Sisäiset ja ulkoiset

3.1 Tuloslaskelma Vaalan kunta

Talousarvion mukaan toimintatuotot nousevat n. 226 000 eurolla verrattuna kuluvan vuoden talousarvioon. Toimintatuottojen määrä on noin 3,395 miljoonaa euroa. Verrattuna tilinpäätökseen 2021 toimintatuotot vähenevät noin 504 000 euroa.

Toimintakulut laskevat vuoden 2022 talousarviosta n. 14 270 000 eurolla noin 13 571 000 euroon. Toimintakulujen laskuun vaikuttaa sosiaali- ja terveuspalvelujen sekä pelastusvoimien siirtyminen hyvinvointialueelle. Henkilöstökulut laskevat noin 649 000 euroa verrattuna kuluvan vuoden talousarvioon. Tätä selittää suurelta osalta hyvinvointialueelle siirtyvä tukipalveluhenkiöstö. Henkilöstökulujen budjetoinnissa on varattu palkankorotuksille noin 2 % korotus.

Toimintakate on talousarviossa n. -10,176 miljoonaa euroa. Toimintakate on n. 14 494 000 euroa parempi kuin vuoden 2022 talousarviossa. Vuosia ei voi vertailla, koska kunnan kulu- ja tulorakenne muuttuvat 1.1.2023 alkaen hyvinvointialueiden aloittaessa toimintansa.

VEROTULOT

Suunnitelmakauden tavoitteena on, että kunnan kunnallisveroprosentti poikkeaa enintään 1,5 prosenttiyksikköä valtakunnan keskiarvosta ja 1 prosenttiyksikköä alueen keskiarvosta. Vaalan tuloveroprosentti laski vuodeksi 2022 0,5 % ollen 21,00 %. Soteuudistuslakii määrää, että Manner-

Suomen kunnallisveroprosentit laskevat vuodelle 2023 12,64 prosenttiyksikköä ja vastaava summa siirtyy valtion verotukseen. Näin ollen Vaalan kunnallisveroprosentiksi muodostuu talousarviovuodelle 8,36. Keskimääräinen kunnallisveroprosentti Manner-Suomessa vuonna 2023 on 7,38 ja Pohjois-Pohjanmaalla 8,27. Korkein kunnallisveroprosentti on 10,86 ja alhaisin 4,36.

Vaalan kunnan arvioitu efektiivinen veroaste on vuonna 2023 5,57 %. Kunnanlisvero ja efektiivisen veroasteen erotus on 2,79 prosenttiyksikköä.

Vaalan kiinteistöverotuksen verotusarvot ja kiinteistöveroprosentit vuonna 2023 ovat vuoden 2022 tasolla.

Kiinteistöverot 2023	Mahdollinen vaihteluväli	Veroprosentti (%)	Verokertymä (€)
Vakituinen asuinrakennus	(0,41-0,90 / 0,41-1,00)	0,45	273 000
Muu kuin vakituinen asuinrakennus	(0,93-1,80)	1,15	332 000
Voimalaitosrakennus	(maks. 3,10)	3,1	1 938 000
Yleinen kiinteistövero (rakennukset ja maa-alueet)	(0,93-2,00)	1,1	761000

Kiinteistöverot ovat arviolta yhteensä 3 304 000 euroa, josta tilitetään noin 3 267 000 euroa.

Verotulojen arvioidaan lisääntyvän vuodesta 2020 yhteensä n. 911 000 euroa. Vuoden 2021 arvioidusta verotuloennusteesta (10 967 000) verotulojen arvioidaan kasvavan vuonna 2022 n. 267 500 euroa. Viimeisimmän veroennusteen mukaan Vaalan verotulot vuonna 2022 ovat 11 817 500 €.

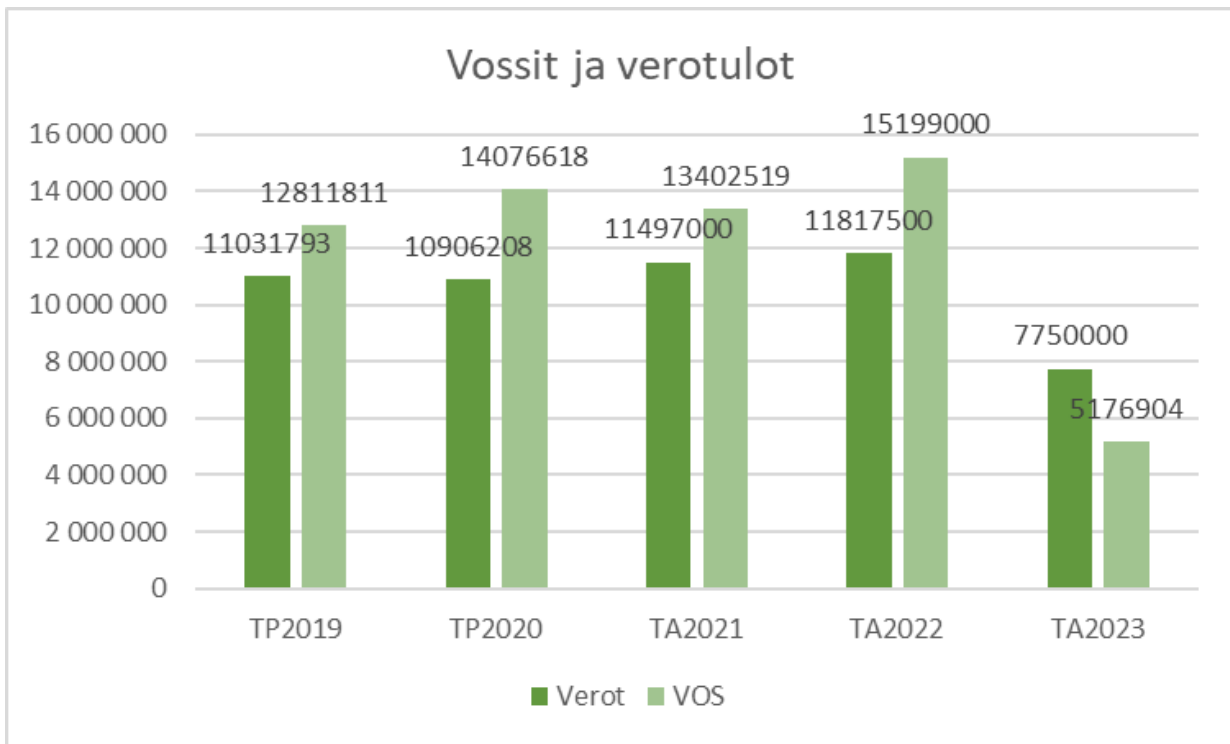
KUNNALLISVEROPROSENTTI

	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TA 2021	TA 2022	TA 2023
Kunnallisveroprosentti	21,50 %	21,50 %	21,50 %	21,50 %	21,00 %	8,36 %

	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos-% TP2021- TA2022	Muutos-% TA2022- TA2023
Verotulot	11 778 282 €	11 817 500 €	7 750 000 €	0,33 %	-34,42 %
Kunnan tulovero	7 855 378 €	7 648 500 €	3 797 000 €	-2,63 %	-50,36 %
Kiinteistövero	2 836 335 €	3 441 000 €	3 267 000 €	21,32 %	-5,06 %
Osuus yhteisöveron tuotosta	1 086 569 €	728 000 €	686 000 €	-33,00 %	-5,77 %

VALTIONOSUUDET

Valtionosuudet ovat ennusteen mukaan vuonna 2023 noin 5 177 000 €. Valtionosuuksien arvioidaan laskevan n. 10 199 000 euroa verrattuna vuoden 2022 viimeisen ennusteeseen. Tulevan vuoden valtionosuuksia ei voi vertailla aikaisempiin vuosiin, koska soteuudistuksen vuoksi suuri osa valtionosuuksista siirtyy kunnilta pois.

	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos-% TP21-TA22	Muutos% TA2022- TA2023
Valtionosuudet	13 245 349 €	15 199 000 €	5 176 904 €	13,40 %	-65,94 %

KOROT JA RAHOITUSTUOTOT

Talousarviolainojen ja kassalainojen korkoihin on varattu vuodelle 2023 yhteensä 250 000 €, mikä on 207 000 euroa enemmän kuin talousarviovuonna 2022. Vaalan Vesi ja Lämpö Oy sekä Koy Vaalan niska maksavat kunnalle lainoista korkoa n. 28 000 euroa. Korkokulujen nousuun vaikuttavat yleinen korkotason nousu sekä uusinwestointien euromääräinen kasvu.

POISTOT

Poistoja on kirjattu talousarvioon noin 843 000 euroa. Terveyskeskuksen tasearvo on poistettu vuoden 2022 loppuun mennessä. Tämän vuoksi aikaisempien vuosien ylimääräistä terveystalouden poistoa ei ole vuoden 2023 talousarviossa. Poistot ovat laskeneet vuoden 2022 talousarviosta yhteensä noin 332 000 euroa.

VUOSIKATE JA TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ

Talousarvion mukainen vuosikate on n. 2 533 000 euroa. Vuosikate nousee talousarvioon 2022 verrattuna n. 190 000 euroa. Arvioitu ylijäämä vuodelle 2023 on n. 1 712 000 euroa.

TUOSLASKELMA

	TP2021	TA2022	TA2023
TOIMINTATUOTOT	3 898 717 €	3 168 620 €	3 394 801 €
Myyntituotot	2 089 482 €	1 675 200 €	1 009 651 €
Maksutuotot	129 242 €	123 200 €	163 500 €
Tuet ja avustukset	688 834 €	509 740 €	471 950 €
Muut toimintatuotot	991 160 €	860 480 €	1 749 700 €
Valmistus omaan käyttöön	8 336 €	2 000 €	
Valmistus omaan käyttöön	8 336 €	2 000 €	
TOIMINTAKULUT	-26 993 038 €	-27 841 050 €	-13 570 940 €
Henkilöstökulut	-7 054 816 €	-7 163 460 €	-6 405 670 €
Palvelujen ostot	-17 702 039 €	-18 526 990 €	-4 295 200 €
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 370 596 €	-1 311 460 €	-1 278 510 €
Avustukset	-461 477 €	-445 700 €	-548 400 €
Muut toimintakulut	-404 110 €	-393 440 €	-1 043 160 €
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-23 085 985 €	-24 670 430 €	-10 176 139 €
Verotulot	11 778 282 €	11 817 500 €	7 750 000 €
Valtionosuudet	13 245 349 €	15 199 000 €	5 176 904 €
Rahoitustuotot ja -kulut	6 337 €	-6 600 €	-218 200 €
Korkotuotot	28 801 €	30 000 €	28 000 €
Muut rahoitustuotot	8 266 €	6 400 €	5 000 €
Korkokulut	-25 832 €	-43 000 €	-251 200 €
Muut rahoituskulut	-4 898 €		
VUOSIKATE	1 943 982 €	2 339 470 €	2 532 565 €
Poistot ja arvonalentumiset	-1 185 511 €	-1 175 500 €	-843 360 €
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 185 511 €	-1 175 500 €	-843 360 €
TILIKAUDEN TULOS	758 471 €	1 163 970 €	1 689 205 €
Varausten ja rahastojen muutokse	385 810 €	385 810 €	23 143 €
Poistoeron muutos	385 810 €	385 810 €	23 143 €
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	1 144 281 €	1 549 780 €	1 712 348 €
INVESTOINNIT NETTO	-955 956 €		

3.2 Rahoituslaskelma Vaalan kunta

	TP2021	TA2022	TA2023	MUUTOS %
RAHOITUSLASKELMA PERUSKUNTA				
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN				

RAHAVIRTA				
VUOSIKATE	1 943 982	2 339 442	2 532 565	108,3
TULORAHOITUKSEN KORJAUSERÄT				
PAKOLLISET VARAUKSET				
MUUT OIKAISUT				
<i>TULORAHOITUKSEN KORJAUSERÄT</i>	-108 641	-40 000		0,0
TOIMINNAN RAHAVIRTA	1 835 341	2 299 442	2 532 565	110
INVESTOINTIMENOT	-1 146 906	-1 400 000	-6 938 240	495,6
RAHOITUSOSUUDET INVESTOINTEIHIN	20921,79	0	555 650	
INVESTOINTIEN VARSMYYNTITULOT				
INVESTOINTIEN MYYNTIVOITOT/ TAPPIOT				
<i>PYS.VASTAAVIEN HYÖDYKKEIDEN LUOVUTUSTULO</i>	111 000			
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-1 014 984	-1 400 000	-6 382 590	456
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	820 357	-707 667	-3 850 025	544
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET				
ANTOLAINASAAMISTEN LISÄYKSET	13311			
ANTOLAINASAAMISTEN VÄHENNYS		5 000	5 000	100,0
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET	13 311,00	5 000	5 000	100

LAINAKANNAN MUUTOKSET				
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN LISÄYS		2 000 000	4 600 000	230,0
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS	-1 013 175	-806 493	-360 152	44,7
LYHYTAIKAISTEN LAINOJEN MUUTOS	1 250 000			
LAINAKANNAN MUUTOKSET	236 825	986 825	4 239 848	430
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET				
TOIMEKSIANTOJEN VAROJEN JA PÄÄOM. MUUTOS	-2 562			
VAIHTO-OMAISUUDEN MUUTOS				
SAAMISTEN MUUTOS	-1 015 619			
KOROTTOMIEN VELKOJEN MUUTOS	38 916			
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET	-979 265			
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	-932 131			
RAHAVAROJEN MUUTOS	-111 774			
Rahavarat 31.12.	865 276			
Rahavarat1.1.	977 050			
Rahavarojen muutos	111 774			

3.3 Taloussuunnitelma

Vaalan kunnan vuoden 2013-2017 tilinpäätösten tulokset ovat olleet erinomaisia, minkä seurauksena kertynyttä alijäämää ei ole enää ollut tilinpäätöksessä 2014. Vuoden 2022 tilinpäätös tulee arvion mukaan

plemaan reilusti ylijäämäinen. Syyskuun 2022 tulos on ollut oikaisujen jälkeen noin 1 961 000 euroa ylijäämäinen. Tilinpäätöksen tulokseen vaikuttaa voimakkaasti soten tulos, joka oli syyskuun lopuss noin 786 000 alijäämäinen. Kunta jatkaa vuonna 2023 talouden tarkkaa seuranta, vaikka tulevat vuodet vaikuttavat tällä hetkellä taloudellisesti lupaavilta. Kuitenkin kunta on riippuvainen vielä pitkälti valtionosuuksista ja kiinteistöveroista. Näihin liittyvät muutokset voivat olla kunnan kannalta taloudellisesti erittäin haitallisia.

Talousarviovuoden 2023 suurimpana haasteena on vuokratulojen ennustettavuus. Tällä hetkellä on vielä epävarmaa millaisen vuokrasopimus tulee kunnan ja hyvinvointialueen välille. . Vuoden 2022 hyvä taloudellinen tulos vaikuttaa vuosien 2023-2027 valtionosuuksiin nostavasti. Myös talousarviovuoden sote-kulut ovat merkittävässä asemassa tulevien valtionosuuksien muodostumisessa. Mitä alhaisemmat sote-kulut ovat vuonna 2022, sitä enemmän kunta saa valtionosuuksia vuosina 2023-2027. Näin ollen erikoissairaanhoidon kustannusten kehityksellä on suuri merkitys talousarviossa pysymisessä. Vuoden 2023 valtionosuudet varmistuvat vasta syksyllä 2023 kuntien tilinpäätösten hyväksymisten jälkeen. Vuoden 2023 talousarvio on selvästi ylijäämäinen ollen noin 1 712 000 euroa. Suureen ylijäämään vaikuttavat mm. vuoden 2022 tuloksen pohjalta tulevat valtionosuudet, tuulivoimapuiston kiinteistöverot, kiinteistöjen vuokratulot sekä sote-palvelujen siirtyminen hyvinvointialueelle. Vuoden 2023 talousarvioon liittyy suuria epävarmuustekijöitä, joista suurimmat haasteet liittyvät valtionosuuden ja vuokratulojen vaikeaan ennustamiseen..

Taloussuunnitelma vuosille 2023-2025

Valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio sekä taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan toiminnan ja talouden tavoitteet. Talousasuunitelmavuodet 2024-2025 näyttävät tällä hetkellä kunnan kannalta erittäin lupaavilta. Talouden osalta on tärkeää, että kunnan talousarviossa vuosikate on yli 2 miljoonaa euroa 10-15 vuoden ajan. Se on edellytys, että kunta selviää tulevista uusinvestointien lainanmaksuvelvoitteistaan. Taloussuunnitteluvuosina 2024-2025 vuosikate pysyy yli 2 miljoonan euron tasolla.

Vaala

	TP 2017	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
	Peruskunt a	Peuskunt a	Peruskunt a	Peruskunt a	Peruskunt a	Peruskunt a	Peruskunt a	Peruskunt a	Peruskunt a
Asukasluku	2 943	2 871	2794	2738	2679	2590	2520	2450	2450
Veroprosentti	21,50	21,50	21,5	21,5	21,5	21	8,36	8,36	8,36
Toimintatuotot	3 881 368	3 793 849	3 878 582	3 266 135	3 898 717	3 168 620	3 394 801	3746530	3077076
Toimintatuottojen muutos, %		-2,3 %	2,2 %	-15,8 %	19,4 %	-18,7 %	7,1 %	10,4 %	-17,9 %
Toimintakulut	-26 132 206	-26 855 454	-26 955 680	-27 394 848	-26 993 038	-27 841 050	-13 570 940	-	-
Toimintakulujen muutos %		2,8 %	0,4 %	1,6 %	-1,5 %	3,1 %	-51,3 %	2,9 %	-3,9 %
Valmistus omaan käyttöön		10030,62		10006	8336	2000			
TOIMINTAKATE	-22 244 337	-23 051 575	-23 077 098	-24 118 707	-23 085 985	-24 670 430	-10 176 139	-10 213 050	-10 333 504
TOIMINTAKATTE EN MUUTOS, %		3,6	0,1	4,5	-4,3	6,9	-58,8	0,4	1,2
Kunnallisverot									
Yhteisöverot									
Kiinteistöverot									
Verotulot yhteensä	11 331 540	10 823 895	11 031 793	10 906 208	11 778 282	11 817 500	7 750 000	7 500 000	7 800 000
Verotulojen muutos, %		-4,5	1,9	-1,1	8,0	0,3	-34,4	-3,2	4,0
Valtionosuudet	13 211 949	13 128 204	12 811 811	14 076 618	13 245 349	15 199 000	5 176 904	5 120 000	5 070 000
(Harkinnanvarainen)		-0,6	-2,4	9,9	-5,9	14,7	-65,9	-1,1	-1,0
Korkotuotot	28 320	28 079	26 929	31 381	28 801	30 000	28 000	27 000	26
Muut rahoitustuotot	29 498	9 350	4 880	8 400	8 266	6 400	5 000	5 000	5 000
Korkokulut	-128 669	-108 212	-91 103	-60 666	-25 833	-43 000	-250 000	-350 000	-400 000
Muut rahoituskulut	-1 119	-11 660	-1 031	-1 228	-4 898	-1 200	-1 200	-1 200	-1 200
VUOSIKATE	2 227 182	818 081	706 181	842 006	1 943 982	2 339 470	2 532 565	2 087 750	2 140 322

Osastojen taloussuunitelmat 2024 ja 2025

Osastojentaloussuunnitelma vuodelle 2024

	Hallinto- osasto	Hyvinvointi- osasto	Sivistysosasto	Tekninen osasto	Yhteensä
Toimintatuotot	220000	256830	250000	3019700	3746530
Toimintakulut					
Henkilöstökulut	1015000	599180	3300000	1412000	6326180
Palvelujen ostot	1500000	459000	1350000	1060000	4369000
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	45000	163600	280000	820000	1308600
Avustukset	100000	79900	75000	280000	534900
Muut toimintakulut	46000	31000	70000	1273900	1420900
Toimintakulut yhteensä	2706000	1332680	5075000	4845900	13959580
Käyttökate	-2486000	-1075850	-4825000	-1826200	-10213050

Osastojen taloussuunnitelma vuodelle 2025

	Hallinto- osasto	Hyvinvointi- osasto	Sivistysosasto	Tekninen osasto	Yhteensä
Toimintatuotot	220000	214676	200000	2442400	3077076
Toimintakulut					
Henkilöstökulut	1040000	599180	3250000	1440000	6329180
Palvelujen ostot	1 440 000	459000	1300000	1190000	4389000
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	47000	163600	270000	853 000	1333600
Avustukset	100000	79900	70000	280000	529900
Muut toimintakulut	229000	20300	60000	519600	828900
Toimintakulut yhteensä	2856000	1321980	4950000	4282600	13410580
Käyttökate	-2636000	-1107304	-4750000	-1840200	-10333504

YLEISESTI

Tulot:

- Verojen laskunmahdollisuutta on arvioitu vuoden 2022 toteuman, 2023 talousarvion ja taloussuunnitelmavuosien 2023-2024 perusteella. Tällä hetkellä taloussuunnitelmavuosiin liittyy vielä paljon epävarmuutta, joten verotulot on laskettu vuoden 2022 mukaisesti.
- Reagoidaan nopeasti yritysten tarpeisiin ja tarjotaan apua rahoituksen ja kehittämispalveluiden hakemiseen. Kehitetään alueellista yhteistyötä elinkeinoissa niiden kuntien kanssa, jotka kokevat yhteistyön tärkeäksi.
- Taloussuunnitelmassa ei ole huomioitu näköpiirissä olevien kunnan alueelle mahdollisesti tulossa olevien rakennusinvestointien rakennuslupamaksuja. Esimerkiksi Turkkiselän tuulivoimapuiston jäljellä olevia rakennuslupamaksuja ei ole huomioitu vuodelle 2023. Vaalan vankilan rakentaminen on alkanut ja sen kiinteistverot on huomioitu vuoden 2025 taloussuunnitelmassa.
- Oman toiminnan tulojen arvioidaan nousevan verrattuna vuoden 2022 talousarvioon. Suurin selittävä tekijä ovat kasvavat vuokratulot. .

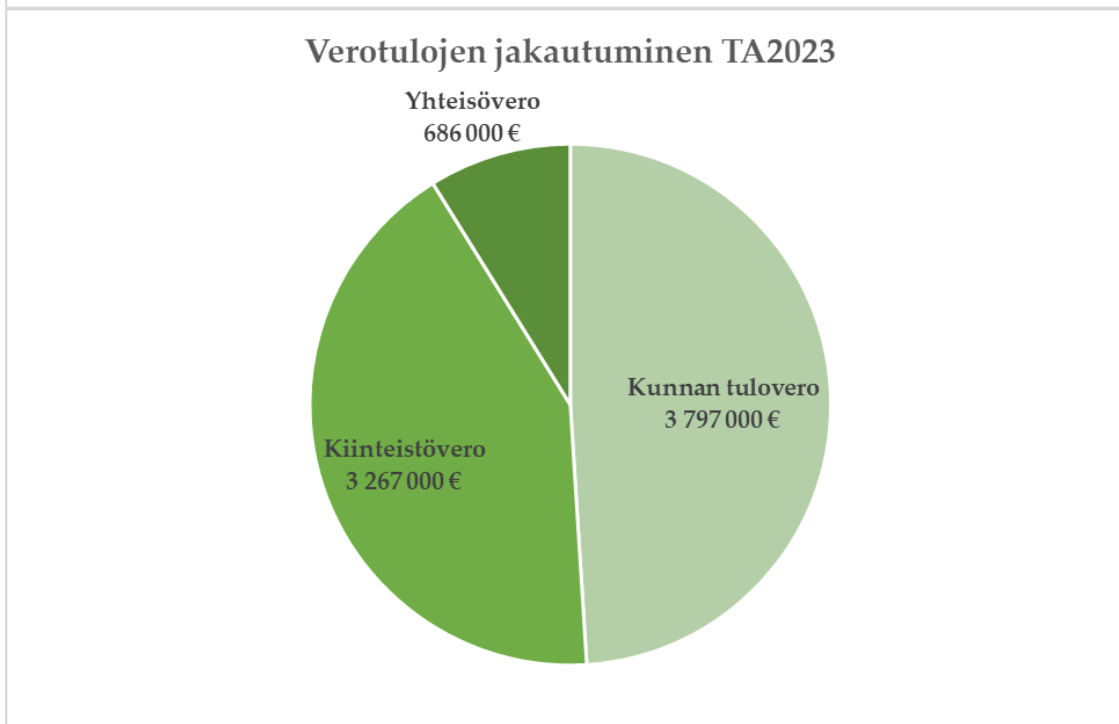
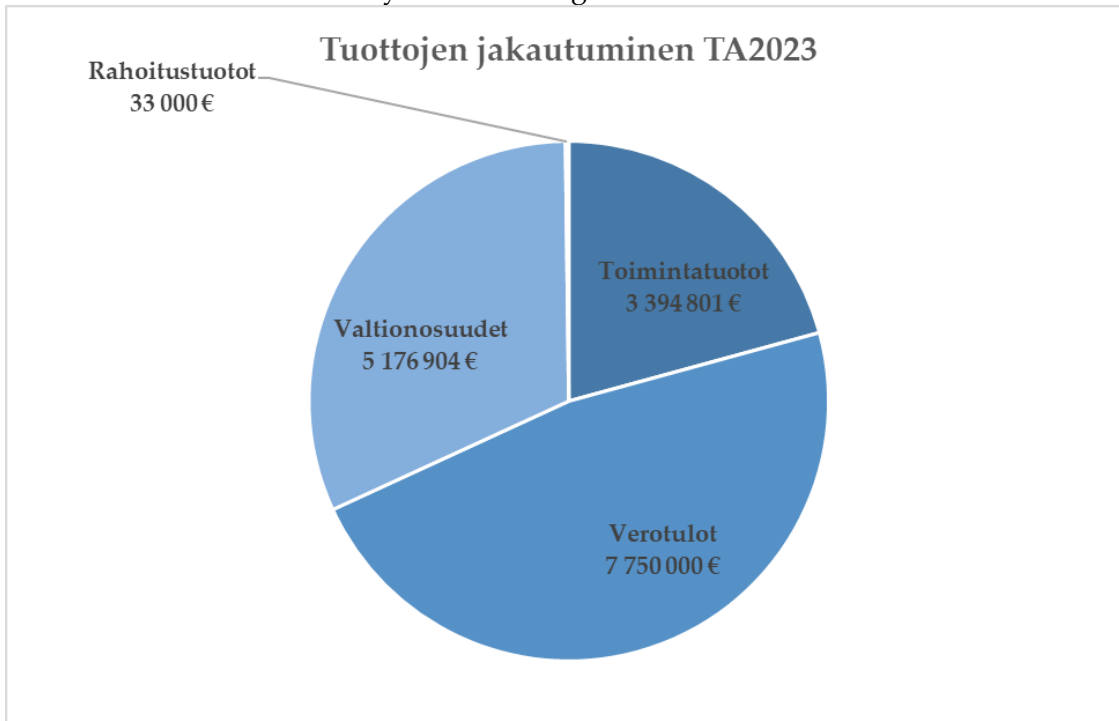
Menot:

- Investoinnit ovat vuonna 2023 yhteensä 6 938 240 € (netto)
- Palvelurakenteen ja kattavuuden tarkastelu: huolehditaan lakisääteisistä ja muista strategisesti tärkeiksi katsotuista tehtävistä. Sopeudutaan väestönmuutokseen palvelurakennetta uudistamalla.
- Henkilöstömenoja hillitään mutta tarvittaessa lisätään niissä toiminnoissa, jotka tuovat selkeästi hyvinvointia ja / tai elinvoimaa. Tavoitteena on palvelurakenteen sopeutuksen mukana sopeutuva henkilöstörakenne.
- Henkilöstön jaksamiseen, alaistaitoihin ja esihenkilötyöhön sekä muutosjohtamiseen panostetaan mm. koulutuksella, työnohjauksella ja tiedottamisella sekä yhteistyöllä työterveyshuollon kanssa. Henkilöstön osaaminen pidetään hyvällä tasolla koulutuksen avulla. Panostetaan sisäiseen myös viestintään. Henkilöstön työhyvinvointiin panostetaan virkistystoimikunnalla, jolle on määritelty budjetti. Virkistystoimikunta suunnittelee henkilöstölle erilaisia työhyvinvointia tukevia tapahtumia. Toimikuntaan on valittu jokaiseolta osastolta yksi työntekijä.
- Pyritään eroon vajaakäyttöisistä kiinteistöistä kuitenkin minimoimalla myyntitappiot ja ylimääräiset poistot. Toteutetaan kunnan kiinteistöstrategiaa.
- Lainojen osalta varaudutaan markkinakorkojen voimakkaaseen nousuun ja vaihteluun. Varaudutaan uusien pitkäaikaislainojen osalta ainakin osittaiseen korkosuojaukseen.

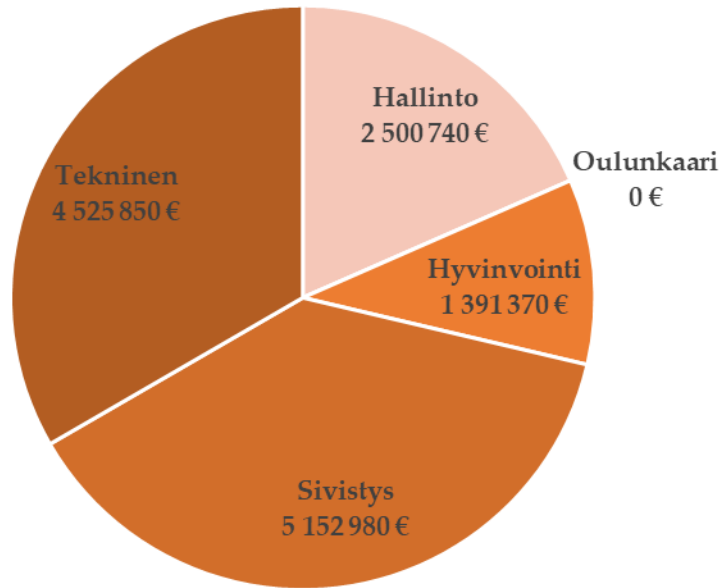
4 KÄYTTÖTALOUSOSA

Käyttötalouteen vaikuttavat toiminnalliset ja taloudelliset muutokset

Kunnan tulojen muodostuminen sekä toimintakulujen jakauma osastoittain (pl. Oulunkaari omaan) talousarviossa 2022 on esitetty alla olevissa graafeissa.

Toimintakulujakauma osastoittain TA2023

Käyttötalouteen vaikuttaa parantavasti vuokratuottojen kasvu sekä henkilöstökulujen lasku, peruskunnan toimintakulujen kasvu. Hyvinvointi- ja sivistysosastolla on kasvupainetta toimintakatteen osalta. Sivistysosaston toimintakate heikkenee noin 244 000 €. Tämä johtuu pääosin päätetyistä henkilöstön lisäyksistä. Sivistysosastolla käyttökate heikkenee noin 2 %. Muutos johtuu pääosin voimakkaasti kasvaneista koulukuljetuksen kustannuksista. Talousarvion laadintaohjeissa kulujen nousua on voinut perustella liittyen elinvoiman ja hyvinvoinnin kehittämisellä sekä lain velvoitteiden hoitamisella. Teknisellä ja hallinto-osastolla toimintakate paranee hieman verrattaessa vuoden 2022 talousarvioon. Verotulot ja valtionosuudet muodostavat noin 83,5 %:a kunnan tuloista. Näiden tulojen arvioidaan olevan vuonna 2023 noin 12 927 000 euroa. Näitä ei voi vertailla edellisiin vuosiin soteuudistuksen vuoksi.

Henkilöstömenot ovat jatkossa kunnan suurin yksittäinen kuluerä. Kunnan toiminnassa henkilöstömenoja on pyritty hillitsemään henkilöstön vähennyksillä palvelutarpeen vähentyessä. Jatkossa henkilöstön määrä on edelleen sopeutettava tarvetta vastaavasti.

Vuoden 2023 talousarviossa on laskua henkilöstökuluissa noin 758 000 euroa. Henkilöstökulussa on on huomioitu kvtes:n mukaiset palkankorotukset.

Käyttötalous osastoittain	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021- TA2022	Muutos% TA2022- TA2023
HALLINTOPALVELUT					
TOIMINTATUOTOT	603 337	297 840	224 000	-50,63 %	-24,79 %
TOIMINTAKULUT	-16 484 384	-17 362 080	-2 500 740	5,32 %	-85,60 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-15 881 046	-17 064 240	-2 276 740	7,45 %	-86,66 %
TEKNISET PALVELUT					
TOIMINTATUOTOT	2 883 867	2 524 380	2 698 851	-12,47 %	6,91 %
TOIMINTAKULUT	-4 575 823	-4 377 110	-4 525 850	-4,34 %	3,40 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-1 683 620	-1 850 730	-1 826 999	9,93 %	-1,28 %

2. HALLINTO-OSASTO

Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

Hallinto-osastolle kuuluvat seuraavat vastualueet vaalit, tarkastustoimi, hallinto- ja talouspalvelut, elinkeinotoimi, maaseututoimi, työllistäminen, rahoitusroimi, ostopalvelut muilta sekä viestintä ja markkinointi. Hallinto-osasto vastaa hallinnon tukipalvelujen tuottamisesta. Hallinto-osaston budjetti sisältää verotulot ja valtionosuudet. Näiden lisäksi budjetti koostuu erilaisista jäsenmaksuista kuten Kuntaliiton ja Pohjois-Pohjanmaan liiton jäsenmaksuista sekä osallistumismaksuista erilaisiin yhteistoiminta-alueisiin. Elinkeinopalvelut, maaseutupalvelut sekä viestintä ja markkinointi sijoittuvat kuntaorganisaatiossa suoraan kunnanjohtajan alaisuuteen ja näiden yhteistyönä toteutetaan muun muassa kunnan markkinointia.

Hallinto-osasto on haki vuonna 2019 kolmea hanketta, joista kaikista tuli myönteinen päätös vuoden 2020 alkupuoliskolla. VERTY-hankkeella pyritään parantamaan pitkäaikaistyöttömien hyvinvointia ja luodaan heille paremmat edellytykset työllistyä. Vetoa ja pitoa kuntatyöhön -hankke päättyy Vaalan osalta 30.11.2022. Työtä hyvässä seurassa – seurat ja järjestöt työllistäjinä -hanketta koordinoi Pohjois-Pohjanmaan liikunta Ry. Vaalan kunta on mukana hankkeessa osatoteuttajana. Tämän tavoitteena on saada seurat ja järjestöt työllistämään pitkäaikaistyöttömiä. Hanke loppuu 31.1.2023.

Työllistämispalveluissa hallinto-osastolla on yhteinen työntekijä (työvalmentaja) hyvinvointiosaston kanssa. Tämä tehtävä on vakinaistettu vuonna 2021. Tehtävä siirtyy 1.1.2023 Hyvinvointialueelle, koska tehtävä on sisältänyt yli puolet kuntouttavaa työtoimintaa. Tulevana talousarviovuonna pyritään muodostamaan selkeä käsitys työllistämispalveluiden siirron vaikutuksista Te-keskuksista kunnille. Kunta on mukana Pohjois-pohjanmaan kuntien hankkeessa, jossa selvitetään Te 2024 uudistuksen vaikutuksia kuntiin. Vuoden 2021 loppupuolella kunta on laajentanut työllistämisen kuntalisän koskemaan myös yrityksiä. Tätä on markkinoitu yrityksille jo vuoden 2022 aikana. Esittelytilaisuudessa kinnostuneita yrityksiä oli kuitenkin vähän paikalla. Vaalan kunta on ottanut käyttöönsä yritysharavapalvelu, jossa soitetaan ja haastatellaan kaikki Vaalan yritykset. Tähän mennessä on selvinnyt jo työllistämisen kuntalisää hyödyntäviä yrityksiä olisi luultua enemmän, joten asiaa tullaan esittelemään vuoden aikana useille yrityksille. Useat yhdistykset ovat ottaneet vastuuta pitkäaikaistyöttömien työllistamisestä. Tällä hetkellä kunnassa on kolme työllistävää yhdistystä.

Hallinto-osasto vastaa vuoden 2023 eduskuntavaalien järjestämisestä kunnan alueella.

Kunta on päättänyt ottaa käyttöön sisäisen ja ulkoisen verkkokaupan, joka otetaan käyttöön viimeistään vuoden 2023 alkupuoliskolla. Järjestelmään tulee myös mahdollisuus tilavarauksille.

Vuoden 2023 aikana kunnassa otetaan käyttöön Clodian sopimushallinta. Palvelu on jo ostettu mutta sen lopullinen käyttöönotto on vuoden 2023 aikana.

Suurimman muutoksen aiheuttaa hyvinvointialueiden aloitus 1.1.2023. Sosiaali- ja terveystaloudet sekä pelastustoimi siirtyvät hyvinvointialueen palvelukseen. Koulukeskukselta samoin siirtyvät kouluterveydenhoitaja ja koulukuraattori. Näiden lisäksi peruskunnan palveluksesta siirtyy hyvinvointialueelle peruskunnan palveluksesta 9 työntekijää tukipalveluista ja 1 kuntouttavasta

työtoiminnasta. Hyvinvointialueelle siirtyvä kuluerä kunnan budjetissa on yli 15 miljoonaa euroa.

Maaseututoimen palvelut ostetaan edelleen Siikalatvan kunnalta mutta lomituspalvelut siirtyvät 1.1.2023 alkaen Muhoksen kunnan vastuulle. Vastuukuntana Muhos hoitaa hallinnollisesti yli 1300 maatilallisen lomituspalvelut.

TOIMENPIDE 2023: ALOITETAAN KOKO KUNNAN LAAJUISEN ENERGIA- JA ILMASTOSUUNNITELMAN LAADINTA MAHDOLLISUUKSIEN MUKAAN HANKKEEN MUODOSSA. TUULIVOIMAHANKKEIDEN LISÄKSI SUUNNITELMASSA HUOMIOIDAAN AURINKOVOIMATUOTANNON MAHDOLLISUUDET, VUODEN 2022 AIKANA VALMISTUVAN BIOKAASUTUOTANNON SELVITYSHANKKEEN TULOKSET SEKÄ EDELLÄ MAINITTUIHIN LIITTYVÄ VEDYNTUOTANTOPOTENTIAALI. ENERGIAHANKKEIDEN TOIMENPITEITÄ VIEDÄÄN ETEENPÄIN MAHDOLLISIMMAN NOPEASSA AIKATAULUSSA.	
Valtuustokauden kärkihanke: Otamme kasvihuonepäästöissämme reippaita askelia kohti hiilinegatiivisuutta ja sidomme hiiltä metsissämme, soillamme ja pelloillamme tehokkaasti.	
Arviointimittarit	Vastuutaho
Käynnistynyt energia- ja ilmastosuunnitelmatyö, alueella vireillä olevien energiahankkeiden eteneminen.	Kunnanjohtaja, tekninen johtaja, elinkeinopäällikkö, kaavoittaja

TOIMENPIDE 2023: TUOTETAAN VAALA- JA GEOPARK-BRÄNDIEN MUKAISTA MARKKINOINTIMATERIAALIA. JAKELUSSA HYÖDYNNETÄÄN ERITYISESTI DIGITAALISEN MARKKINOINNIN KANAVIA. KUNTA- JA TONTTI- SEKÄ TYÖNANTAJAMARKKINOINTIA TEHOSTETAAN KEHITTÄMÄLLÄ EDELLEEN VAALAISTUNUT.FI-SIVUSTOA, TUOTTAMALLA KUNNAN MARKKINOINTIVIDEO SEKÄ TOTEUTTAMALLA BANNERI-, NATIIVI, GOOGLE- JA SOSIAALISEN MEDIAN KAMPANJA. TEHDÄÄN SUUNNITELMALLISTA YHTEISTYÖTÄ KEHITYSYHTIÖ HUMANPOLIS OY:N KAUTTA.	
Valtuustokauden kärkihanke: Vaala on tunnettu elämyksellisen vapaa-ajan, mökkeilyn ja etätöiden mahdollistava kunta, jossa on monia houkuttelevia mahdollisuuksia myös vakitukselle asumiselle.	
Arviointimittarit	Vastuutaho
Media- ja somenäkyvyyden kasvu	Kunnanjohtaja, viestinnän asiantuntija Humanpolis Oy

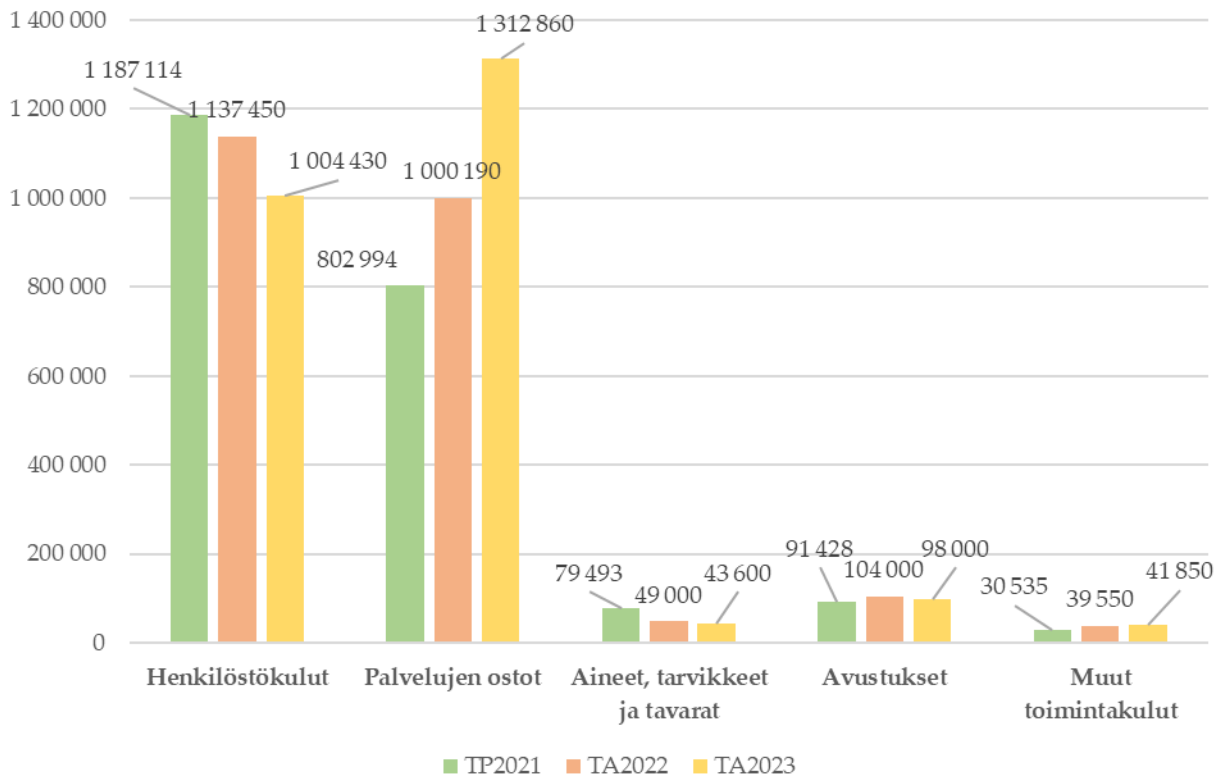
TOIMENPIDE 2023: KUNNAN VIESTINTÄÄ KEHITETÄÄN VUOROVAIKUTTEISESTI JA MONIKANAVAISESTI. SÄHKÖISEN VIESTINNÄN KANAVAT OVAT AJAN TASALLA JA NIITÄ MONIPUOLISTETAAN (INFONÄYTÖT). KUNTALAISET JA MUUT VIESTINNÄN KOHDERYHMÄT VOIVAT OSALLISTUA VIESTINNÄN SISÄLLÖN TUOTTAMISEEN (TAPAHTUMAKALENTERI). VIESTINTÄÄ SUUNNITELLAAN JA SEN VAIKUTTAVUUTTA MITATAAN AIEMPAA SYSTEMAATTISEMMIN.	
Valtuustokauden kärkihanke: Vaalassa on voimakas me-henki ja hyvä ilmapiiri sekä tunnettu ja myönteinen kuntabrändi. Jokaisella on lähtökohdistaan riippumatta tasavertainen mahdollisuus hyvään ja mielekkääseen elämään ja arkeen osana aktiivista yhteisöämme.	
Arviointimittarit	Vastuutaho
Media- ja somenäkyvyyden kasvu	Kunnanjohtaja, viestinnän asiantuntija, Humanpolis Oy

TOIMENPIDE 2023: ELINKEINOPALVELUIDEN RESURSSIA SUUNNATAAN YRITTÄJILTÄ SAADUN PALAUTTEEN JA HEIDÄN TARPEIDENSA MUKAISESTI. YRITYSREKISTERIKSI HANKITAAN SOPIVA CRM-JÄRJESTELMÄ, JOHON SIIRRETÄÄN YRITYSHARAVASTA SAADUT TIEDOT. YRITYSALUEIDEN MARKKINOINTIA JA SIOJITTUMISPALVELUITA TEHOSTETAAN TAVOITTEENA LISÄTÄ ALUEELLE SIOJITTUVIEN YRITYSTEN JA TYÖPAIKKOJEN MÄÄRÄÄ.	
Valtuustokauden kärkihanke: Virkeä, ennakkoluuloton ja uudenlainen yrittäjyys tuottaa innovatiivisia palveluita ja tuotteita paitsi paikallisyhteisöllemme, myös muualle maailmaan. Kunta mahdollistaa, auttaa, opastaa ja kulkee vierellä.	
Arviointimittarit	Vastuutaho
Yrityskontaktit ja niistä saatu palaute, yritysten ja työpaikkojen määrän positiivinen nettomuutos.	Elinkeinopäällikkö, kunnanjohtaja

TOIMENPIDE 2023: HAETAAN TYÖLLISTYMISEN EDISTÄVÄÄN LIITTYVÄÄ HANKETTA VUODEN 2022 AIKANA JA TAVOITTEENA ON SAADA HANKKEESTA MYÖNTEINEN PÄÄTÖS VUODEN 2023 ENSIMMÄISEN VUOSIKOLMANNEKSEN AIKANA.	
Valtuustokauden kärkihanke: Virkeä, ennakkoluuloton ja uudenlainen yrittäjyys tuottaa innovatiivisia palveluita ja tuotteita paitsi paikallisyhteisöllemme, myös muualle maailmaan. Kunta mahdollistaa, auttaa, opastaa ja kulkee vierellä.	
Arviointimittarit	Vastuutaho
Hyväksytty hanke.	Työllistämiskoordinaattori, hallintojohtaja, hankekehittäjä, hyvinvointijohtaja

TOIMENPIDE 2023: VUODEN 2023 TYÖTTÖMIEN TYÖNHAKIJOIDEN MÄÄRÄN KESKIARVON LASKU.	
Valtuustokauden kärkihanke: Virkeä, ennakkoluuloton ja uudenlainen yrittäjyys tuottaa innovatiivisia palveluita ja tuotteita paitsi paikallisyhteisöllemme, myös muualle maailmaan. Kunta mahdollistaa, auttaa, opastaa ja kulkee vierellä.	
Arviointimittarit	Vastuutaho
Vuoden keskimääräinen työttömien työnhakijoiden määrä.	Työllistämiskoordinaattori, hallintojohtaja, elinkeinopäällikkö

Hallinto-osasto, toimintakulut pl. Oulunkaari

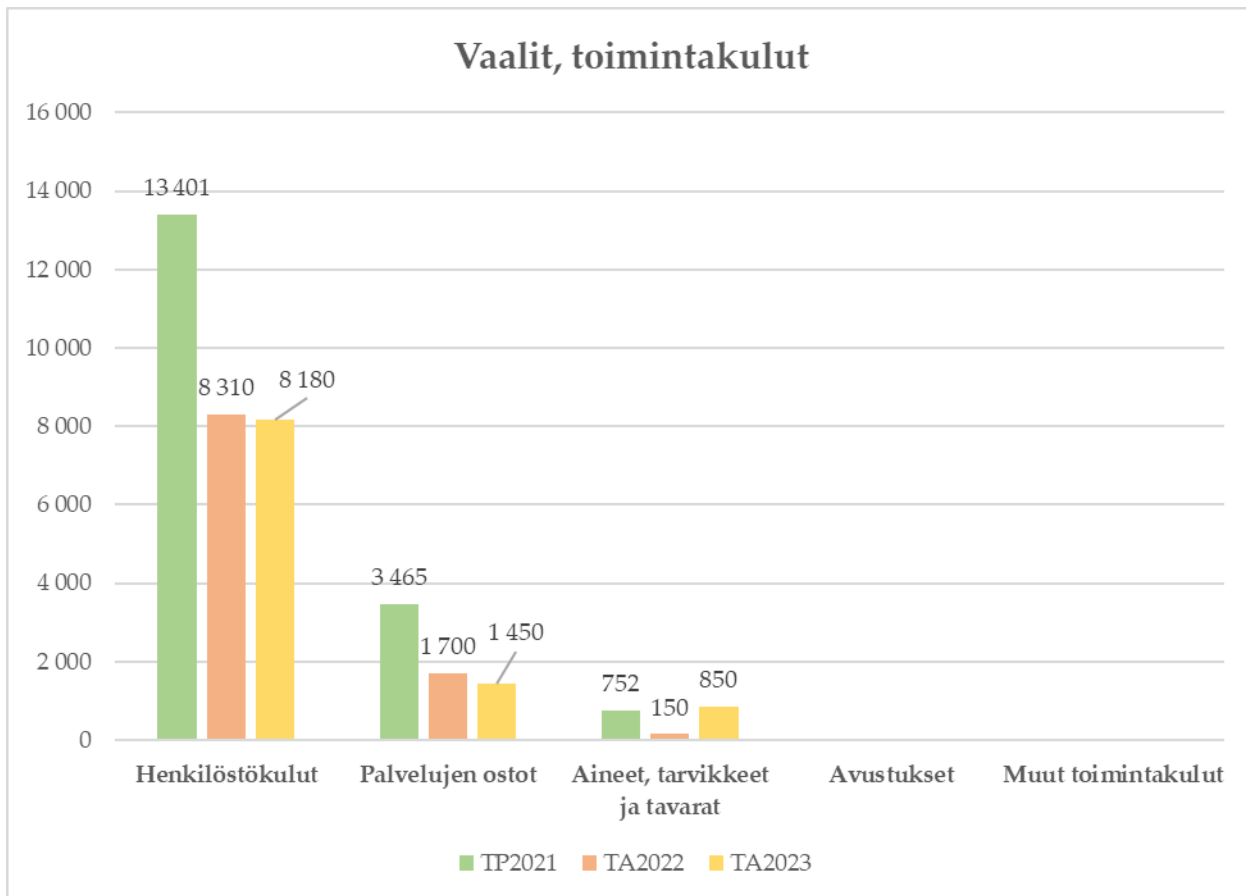
VAALAN KUNTA	TP2021	TA2022	TA2023
TOIMINTATUOTOT	603 337 €	297 840 €	224 000 €
TOIMINTAKULUT	-16 484 384 €	-17 362 080 €	-2 500 740 €
Henkilöstökulut	-1 481 453 €	-1 400 280 €	-1 004 430 €
Palvelujen ostot	-14 800 276 €	-15 769 250 €	-1 312 860 €
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-80 692 €	-49 000 €	-43 600 €
Avustukset	-91 428 €	-104 000 €	-98 000 €
Muut toimintakulut	-30 535 €	-39 550 €	-41 850 €
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-15 881 046 €	-17 064 240 €	-2 276 740 €
Valtionosuudet	13 245 349 €	15 199 000 €	5 176 904 €
VUOSIKATE	9 147 589 €	9 945 660 €	10 431 964 €
TILIKAUDEN TULOS	9 146 624 €	9 932 230 €	10 430 994 €
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	9 532 434 €	10 318 040 €	10 454 137 €

2.1 Vaalit

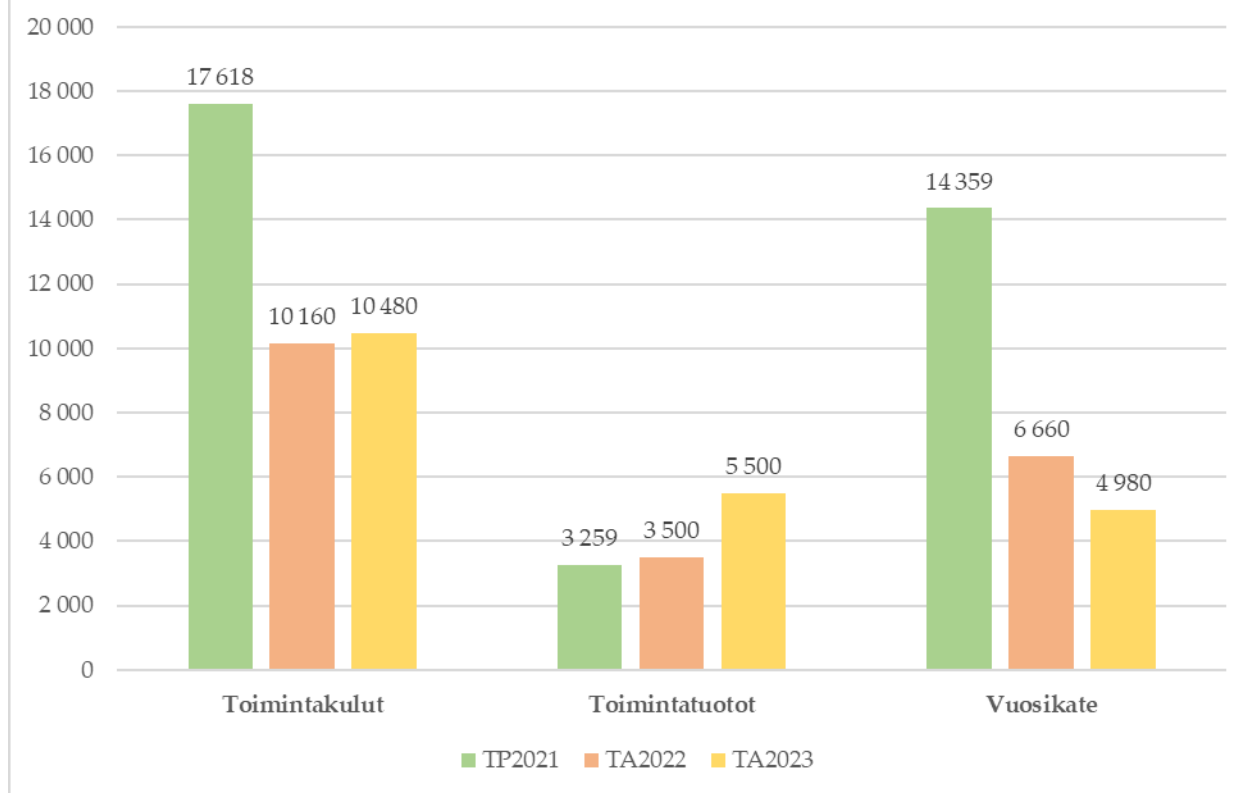
Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

Eduskuntavaalit järjestetään 2.4.2023. Ennakoäänestys kotimaassa pidetään 22.-28.3.2023. Suomen perustuslain mukaan valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontuva eduskunta. Tulevissa vaaleissa valitaan eduskuntaan 200 kansanedustajaa. Kansanedustajat valitaan joka neljäs vuosi toimitettavilla välittömällä, suhteellisilla ja salaisilla vaaleilla. Eduskuntavaaleissa äänioikeutettuja ovat kaikki viimeistään vaalipäivänä 18 vuotta täyttäneet Suomen kansalaiset.

Kunta vastaa vaalien järjestämisestä aiheutuneista kustannuksista mutta valtio korvaa kunnalle niistä suuren osan.

Vaalit, kulut ja tuotot

	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021- TA2022	Muutos% TA2022- TA2023
TOIMINTATUOTOT	3 259 €	3 500 €	5 500 €	7,39 %	57,14 %
TOIMINTAKULUT	-17 618 €	-10 160 €	-10 480 €	-42,33 %	3,15 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-14 359 €	-6 660 €	-4 980 €	-53,62 %	-25,23 %

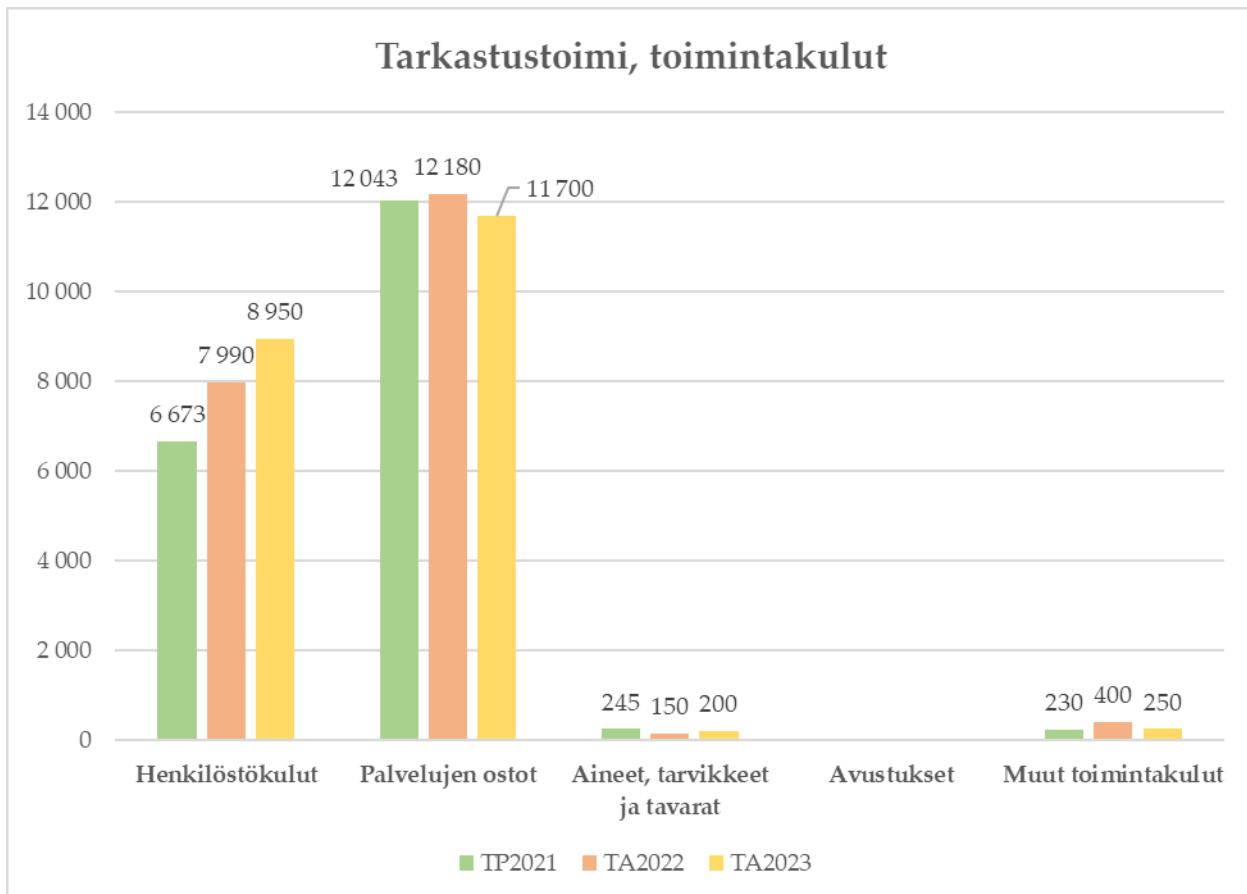
2.2 Tarkastustoimi

Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

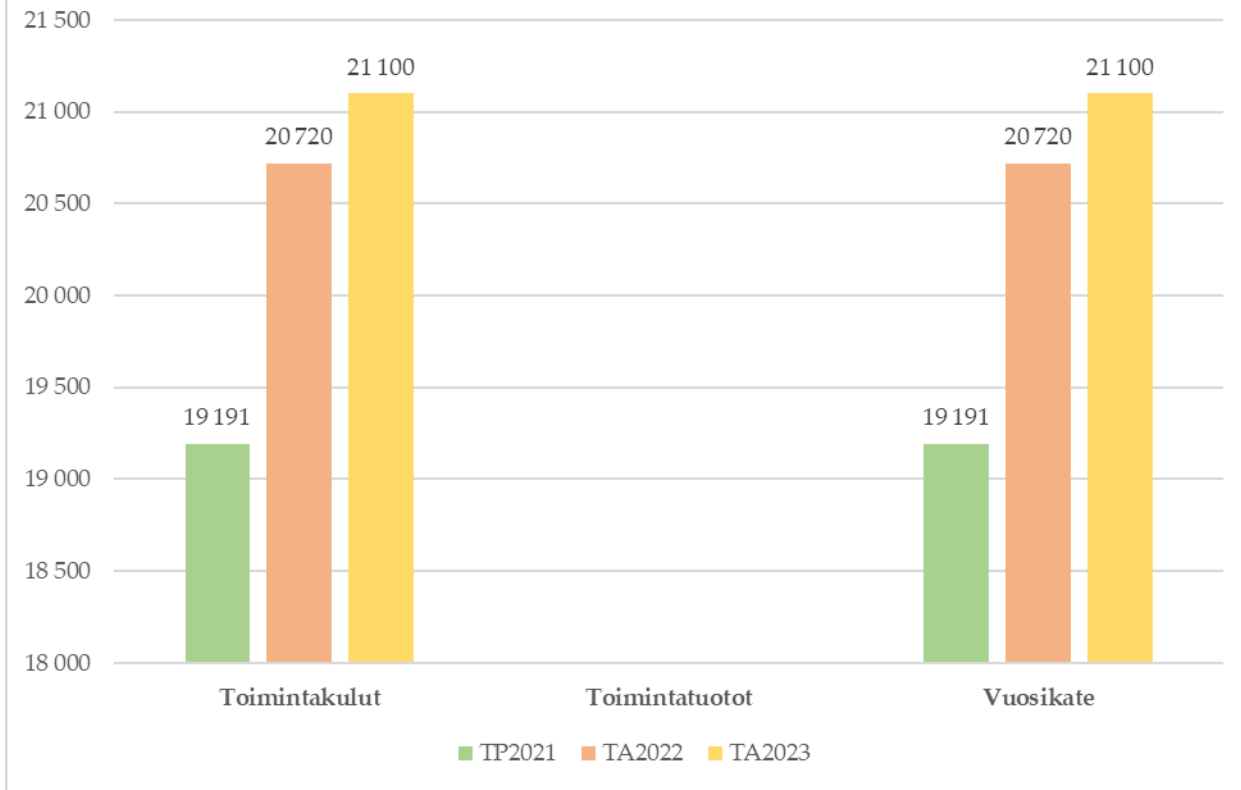
Hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat valtuuston päätettävät asiat valmistelee kunnanhallituksen sijasta tarkastuslautakunta (KuntaL93 § ja 121 §). Tämä on poikkeus kunnanhallituksen valmisteluvelvollisuudesta. Tarkastuslautakunnan edellä mainittuihin valmistelutehtäviin kuuluu mm.:

- Hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestäminen
- Tavoitteiden toteutumisen arviointi ja raportointi

Muut tehtävät mm. sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisen valvonta ja ilmoittaminen valtuustolle

Tarkastustoimi, kulut ja tuotot

	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021- TA2022	Muutos% TA2022- TA2023
TOIMINTAKULUT	-19 191 €	-20 720 €	-21 100 €	7,97 %	1,83 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-19 191 €	-20 720 €	-21 100 €	7,97 %	1,83 %

2.3 Hallinto- ja talouspalvelut

Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

Tehtäväalue sisältää kunnanvaltuuston, kunnanhallituksen, keskustoimiston, talous- ja hallinnon, henkilöstöhallinnon, atk-palvelut ja muu yleishallinto.

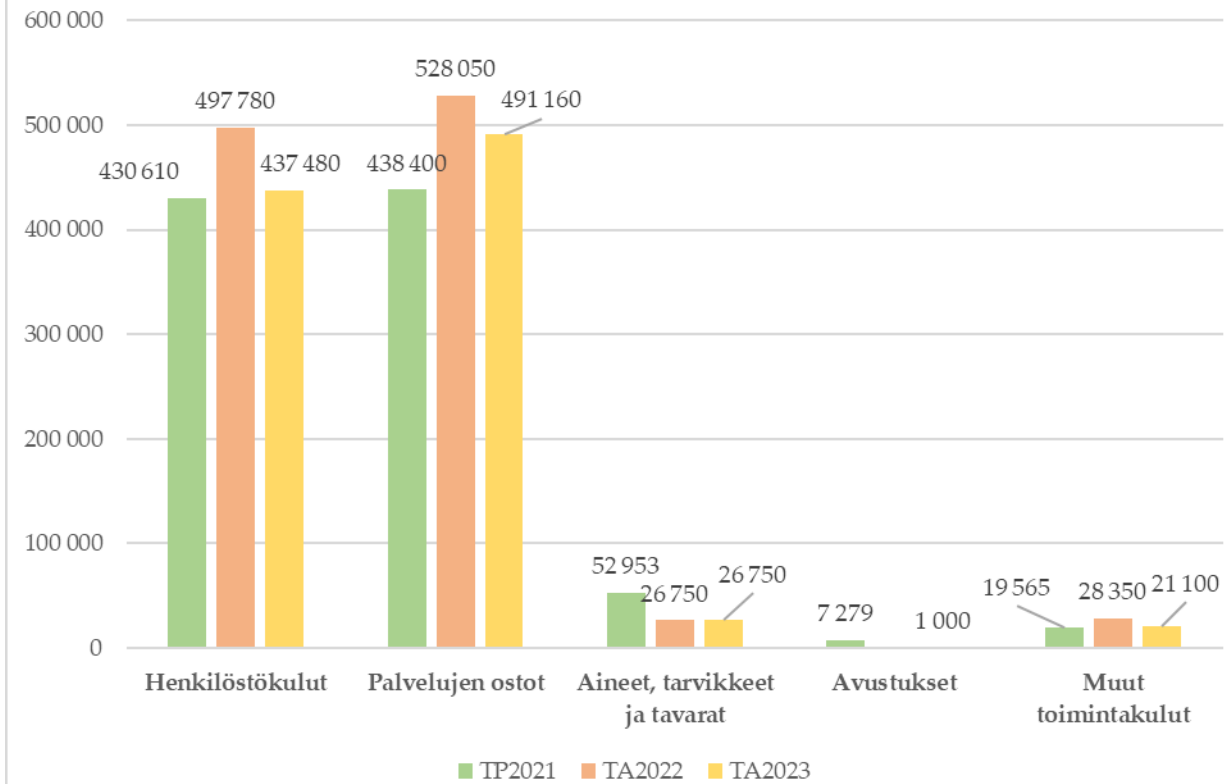
Kunnanhallitus vastaa kunnan hallinnosta ja taloudenhoidosta sekä kunnanvaltuuston asioiden valmistelusta ja päätösten täytäntöönpanosta. Kunnanhallitus johtaa myös kunnan strategiassa yhteisesti valittujen tavoitteiden saavuttamiseen tähtäävää työskentelyä ja päätöksentekoa. Kunnanjohtaja toimii kunnanhallituksen esittelijänä ja kuntaorganisaation johtajana. Kunnanhallituksen suorassa alaisuudessa toimivat hallinto- ja talouspalvelut.

Keskustoimiston päätavoitteena on kehittää Vaalan kunnan asianhallintajärjestelmää, sähköistä arkistointia sekä tiedonhallintaa. Sähköisen arkistoinnin käyttöönotto vaatii uusien asianhallintaprosessien valmistelua ja käyttöönottoa. Asianhallinnan kehittämistä on aloitettu vuonna 2022 tiedonhallintasihteerin johdolla. Asianhallinnan kehittäminen ja koulutukset jatkuvat vielä vuonna 2023. Keskustoimisto on käynnistäminen syksyllä vuonna 2022 tiedonhallintasihteerin vetämänä sopimushallinnan siirron Cloudian järjestelmään. Sopimushallinnan siirto valmistuu vuoden 2023 aikana.

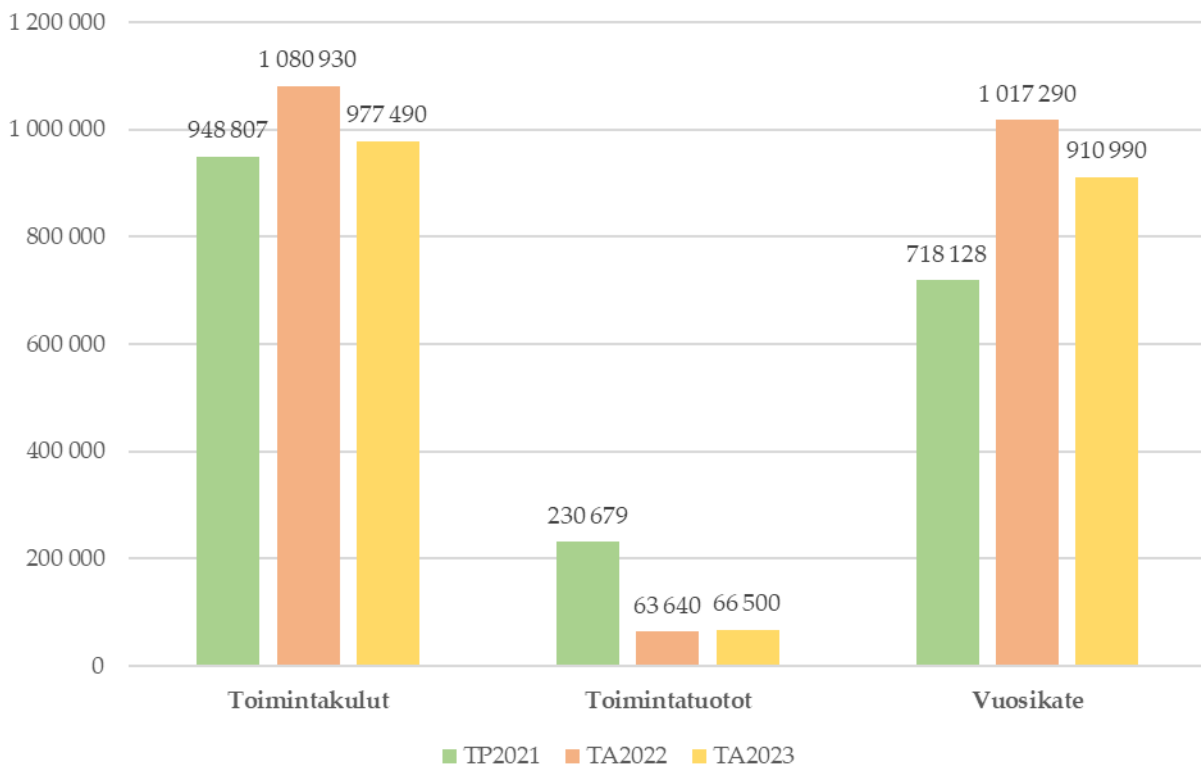
Kunnat raportoivat taloustietonsa Valtiokonttoriin ensisijaisesti XBRL-muodossa neljä kertaa vuodessa osavuositiedon vuosikellon mukaisesti. Kuntatalouden tietopalvelu käsittelee ja validoi tietoja XBRL-muotoisina ja tarjoaa niitä myös ulospäin käytettäväksi avoimessa rajapinnassa useammassa eri muodossa. Vuoden 2023 tavoitteena on saada raportointi toimimaan yhteistyössä Monetran talouspalveluiden kanssa.

Vetoa ja pitoa kuntatyöhön -hanke loppuu 30.11.2022. Se on tuottanut henkilöstölle erilaisia tapahtumia ja työhyvinvointia tukevia palvelua lähes koko hankkeen ajan. Syksyllä 2022 kuntaan on perustettu virkistystoimikunta, johon on valittu 1 työntekijä / osasto. Virkistystoimikunnan tehtävänä on suunnitella henkilöstölle työhyvinvointia tukevia tapahtumia talousarvion puitteissa. Toimikunnan tehtävä on myös kerätä osastoilta tietoa, millaisia tapahtumia henkilöstö haluaisi toteutettavan.

Hallinto- ja talouspalvelut, toimintakulut

Hallinto- ja talouspalvelut, kulut ja tuotot

	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021- TA2022	Muutos% TA2022- TA2023
TOIMINTATUOTOT	230 679 €	63 640 €	66 500 €	-72,41 %	4,49 %
TOIMINTAKULUT	-948 807 €	-1 080 930 €	-977 490 €	13,93 %	-9,57 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-718 127 €	-1 017 290 €	-910 990 €	41,66 %	-10,45 %

2.4 Elinkeinoitoimi

Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

Elinkeinopalveluiden tehtävänä on perusedellytysten luominen eri elinkeinoille, yritysneuvonta sekä aktiivinen elinkeinojen kehittämistyö. Tavoitteena on nykyisten yritysten ja työpaikkojen säilyminen, yritysten omistajavaihdosten tukeminen, laajentumishaluisten yritysten auttaminen sekä uusien yritysten saaminen kuntaan. Toimintaan liittyvät oleellisesti myös kunnan markkinointi uusille asukkaille ja yrittäjille sekä erilaisten tapahtumien järjestämisen mahdollistaminen ja tukeminen.

Elinkeinojen kehittämistä tehdään Vaalan kunnassa erityisesti hallinto-osastolla elinkeinojen vastuualueella, mutta myös teknisissä palveluissa erityisesti maankäytön suunnittelun ja kiinteistöjen osalta. Elinkeinojen vastuualueella työskentelee elinkeinopäällikkö. Elinvoima-asiat on koottu yhteisen elinvoimalautakunnan alle. Elinkeinojen kehittämisen kokonaisuuden johtamisesta vastaa kunnanjohtaja. Osassa asioissa päätöksenteko-oikeus on viranhaltijoilla, osassa taas aina valtuustolla saakka.

Strategiset tavoitteet:

Vaalassa on positiivinen kokeilukulttuuri – uskallamme sekä onnistua että epäonnistua. Oppiminen ja kehittyminen kokemuksiin ja tutkittuun tietoon perustuen ovat tekemisemme keskiössä. Vaalassa on mahdollista toteuttaa pikkuisen viljeleäkin bisnesideoita ja unelmia. Kaavamme eivät ole kangistuneita eivätkä lupaprosessimme jäykkiä. Virkeä, ennakkoluuloton ja uudenlainen yrittäjäyys tuottaa innovatiivisia palveluita ja tuotteita paitsi paikallisyhteisöllemme, myös muualle maailmaan. Kunta mahdollistaa, auttaa, opastaa ja kulkee vierellä. Vaalasta käsin on mahdollista työskennellä ja verkostoitua ympäri maailman. Täällä on mahdollista ansaita elantonsa vaikka avaruutta tutkimalla.

Yrityspalvelut ja elinkeinojen kehittäminen

Yrittäjällä tai yrittäjäksi aikovalla on Vaalassa käytössä yhteistyötahojen neuvontapalvelut ja rahoitusmahdollisuudet. Autamme yrityksiä yhteistyökumppaneidemme kanssa tarvittaessa mm. markkinoiden kartoituksessa, liikeidean kehittämisessä, kannattavuuden laskennassa, yrityksen perustamisessa, rahoituksen hakemisessa ja sopivien toimitilojen löytämisessä.

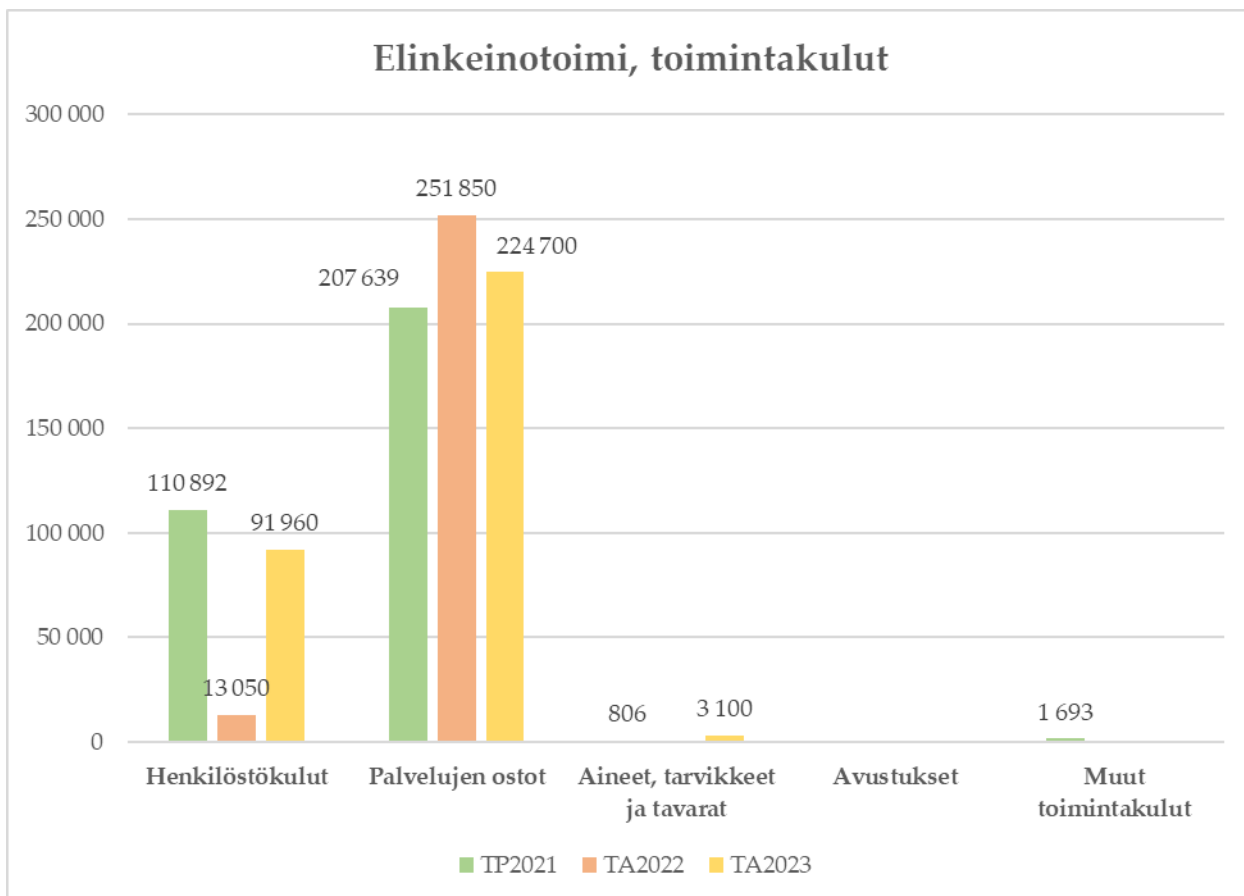
Yritysten kehittämis-, sijoittumis-, rahoitus- ja hankepalveluita tarjotaan kunnan elinkeinopäällikön toimesta ja koordinoimana. Elinkeinojen kehittämistyötä tehdään myös kunnan osaomistamassa kehitysyhtiössä Humanpolis Oy:ssä, joka vastaa erityisesti matkailutoimialan kehityksestä. Humanpolis koordinoi Oulujokilaakson alueen yhteisten elinkeinotiimin toimintaa. Elinkeinopäällikön ja Oulujokilaakson elinkeinotiimin työpanosta yrityskyselyistä saatavan palautteen perusteella. Uusien yritysten perustamisen järjestäminen hoidetaan Oulun seudun uusyrittäjäkeskuksen ja Pohjois-Pohjanmaan yrittäjien omistajanvaihdospalveluiden kautta.

UNESCOn Rokua Global Geoparkin alueen matkailu on lisääntynyt, ja tätä kehitystä on tarpeen tukea ja

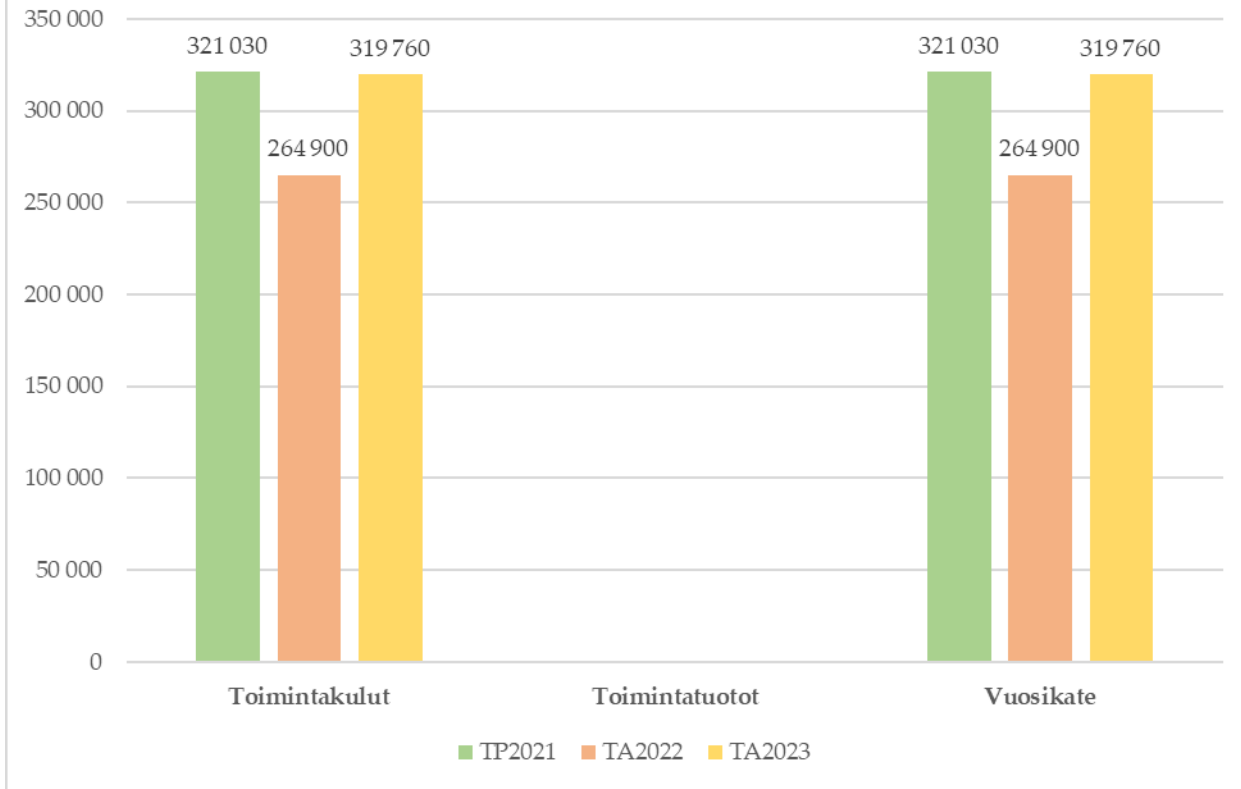
myös ohjata resursseja matkailun, matkailuyrittäjien ja investoreiden houkuttelemisen lisäämiseen kunnan alueelle. Humanpolis Oy koordinoi, kehittää, hallinnoi ja toteuttaa Rokua Geopark- aluetta koskevia matkailu-, ympäristö-, kulttuuri- ja hyvinvointihankkeita sekä on alueen ja alueen kuntien aktiivinen edustaja kansallisessa ja kansainvälisessä matkailun ja ympäristön kehittämistyössä.

Yritystilojen ja -tonttien rakennuttamisesta, vuokrauksesta ja myymisestä kunnan kiinteistöstrategian mukaisesti vastaa tekninen johtaja yhdessä kunnanjohtajan ja elinkeinopäällikön kanssa. Maankäytön suunnittelu ja kaavoitus on teknisen johtajan ja kunnan kaavoittajan vastuulla. Näköpiirissä ja tekeillä olevien investointien positiivisten ulkoisvaikutusten optimoimiseksi aloitetaan yritystonteiksi sopivien tonttien kaavoittaminen sekä yritysalueiden markkinointi ja sijoittumispalveluiden uudistaminen. Olemassa olevat tontit ja yritys kiinteistöt kootaan yhteiseen pörssiin, ja niille päivitetään hinnastot maapoliittisen ohjelman laadinnan yhteydessä.

Oulujokilaakson kuntien yhteisen, tekeillä olevan elinvoimaohjelman lisäksi vuoden 2023 aikana valmistellaan kunnan omien elinkeinojen kehittämistoimenpiteiden suunnitelma, jossa kuvataan konkreettiset lähivuosien toimenpiteet elinkeinoelämän toimintaedellytysten parantamiseksi. Tässä huomioidaan alueen olemassa olevat ja potentiaaliset eri toimialojen klusterit, ja kunnan kehittämis- ja investointitoimenpiteitä kohdennetaan erityisesti niille. Uuden kuntastrategian mukaisesti panostetaan erityisesti uusiutuvan ja vihreän energian klusterin vahvaan kehitykseen. Matkailun kehittämissuunnitelman toimeenpanoa jatketaan suunnitelman mukaan.

Elinkeinotoimi, kulut ja tuotot

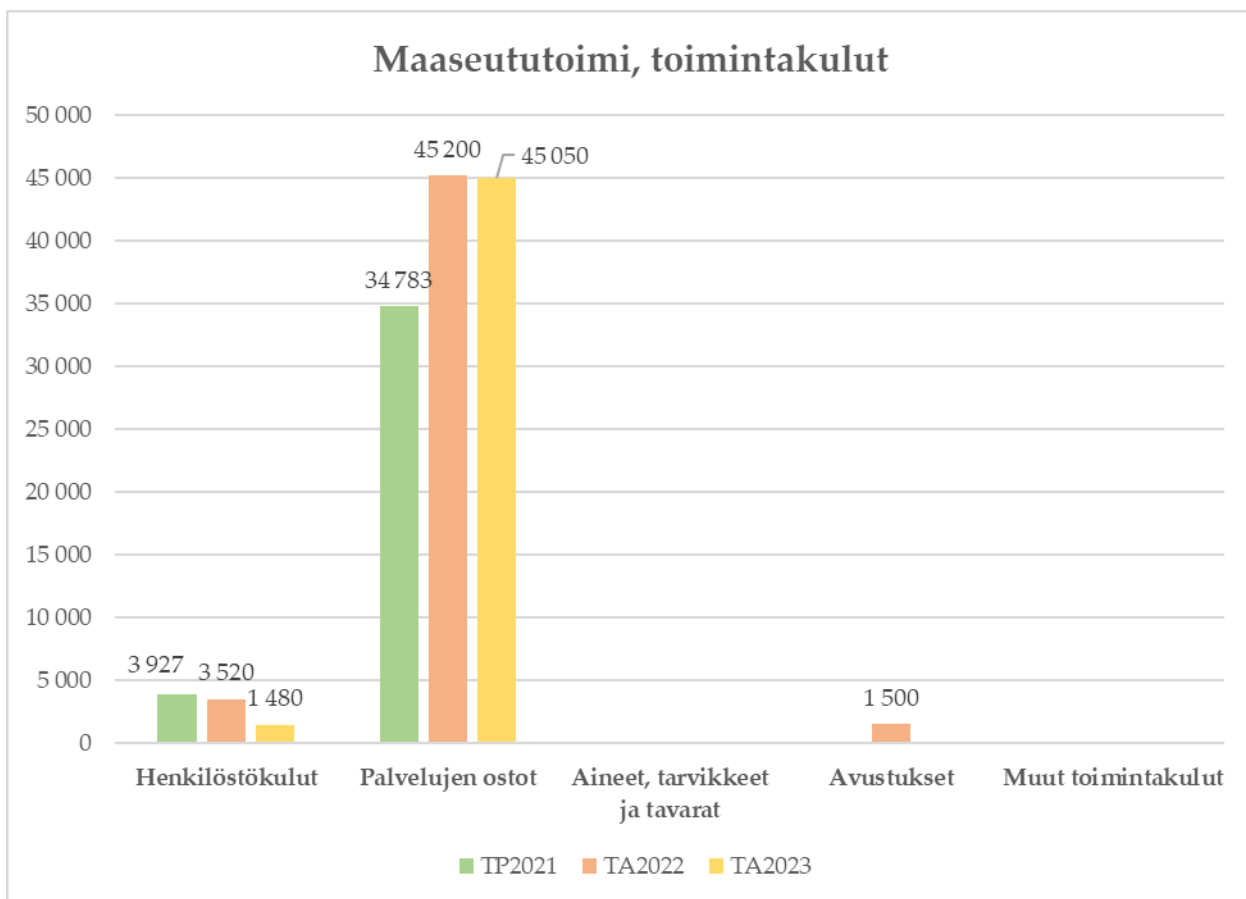
	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021- TA2022	Muutos% TA2022- TA2023
TOIMINTAKULUT	-321 031 €	-264 900 €	-319 760 €	-17,48 %	20,71 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-321 031 €	-264 900 €	-319 760 €	-17,48 %	20,71 %

2.5 Maaseututoimi

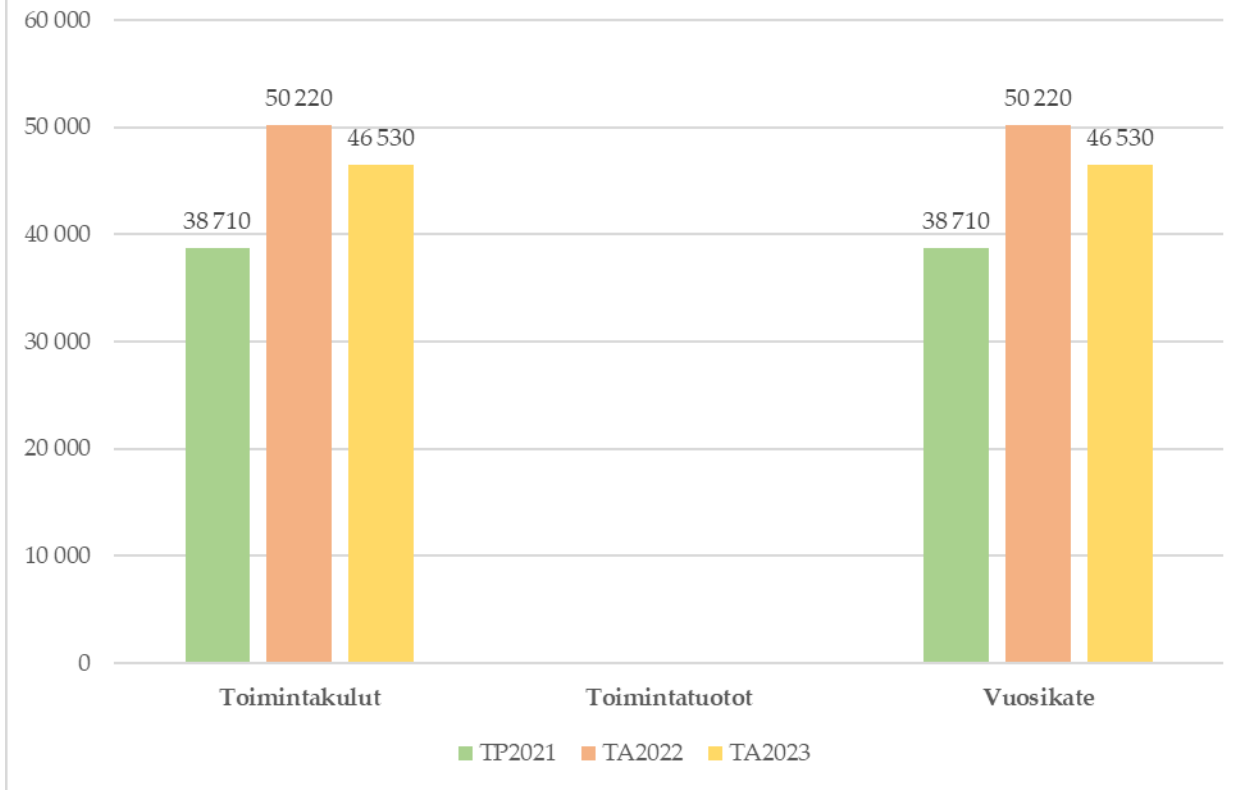
Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

Maataloudella on erittäin merkittävä rooli Vaalan kunnan elinkeinorakenteessa. Siikalatvan maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueessa mukana ovat Haapavesi, Pyhäntä, Siikalatva ja Vaala. Vastuukuntana toimii Siikalatvan kunta. Vaalan kunta pyrkii neuvottelemaan yhteistyöstä niin, että tulevana vuosina maaseutuhallinnon kustannukset eivät merkittävästi kasva. Maaseutuhallinnon palvelut järjestetään sopimuskuntien alueella lähipalveluina, ja maaseutuelinkeinoviranomaispalvelut on saatavissa arkipäivisin virka-aikana vähintään puhelimitse. Palvelun tarjonta sovitetaan kysynnän sekä henkilöresurssien mukaiseksi.

Siikalatvan kunta on tehnyt Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kanssa toimeksiantosopimuksen lomituspalvelujen järjestämisestä Siikalatvan, Pyhännän ja Vaalan kuntien sekä Kajaanin kaupunkiin liittyneen entisen Vuolijoen kunnan alueella toimiville maatalousyrittäjille. Lomitustoimen hallinnon tehtävät hoitaa ja lomituspalvelulain mukaisena vastuuhenkilönä toimii lomituspalvelujohtaja, käytännön lomitustoiminnan suunnittelun hoitavat lomituspalveluohjaajat. Lomituspalvelut pyrkivät turvaamaan maatalousyrittäjien lomituspalvelulain mukaisten lomituspalveluiden mahdollisimman hyvän ja joustavan toteutuksen. 1.1.2023 alkaen vaihtuu lomituspalvelujen järjestäjäksi Muhoksen kunta, joka tulee toimimaan vastuukuntana Pohjois-Suomen alueella.

Maaseututoimi, kulut ja tuotot

	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021- TA2022	Muutos% TA2022- TA2023
TOIMINTAKULUT	-38 710 €	-50 220 €	-46 530 €	29,73 %	-7,35 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-38 710 €	-50 220 €	-46 530 €	29,73 %	-7,35 %

2.6 Työllistäminen

Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

Vaalan kunnan työllisyyspalvelujen tehtävänä on toteuttaa työllisyyttä edistäviä toimintoja. Tavoitteena on parantaa työllisyyden hoidon palvelujen vaikuttavuutta, saada kustannussäästöjä kunnan taloudelle työttömyydestä aiheutuviin kustannuksiin sekä vaikuttaa positiivisesti työttömän inhimilliseen tilanteeseen. Työtä tehdään kuntalaislähtöisesti ja palveluja suunnitellaan yksilön toiveet, tavoitteet ja kokonaistilanne huomioiden.

Työmarkkinatuen kuntaosuutta varten on budjetoitu 55.000 euroa. Jotta tähän tavoitteeseen päästään, edellyttää tämä tehokkaita työllistämisen toimenpiteitä. Työllistämisen kuntalisä 300 euroa kuukaudessa yhtä palkkatuella työllistettyä työtöntä kohden, koskee myös yrityksiä ja säätiöitä.

Työllistämismäärärahat on jaettu taloudellisen vastuun korostamiseksi. Hallinto-osaston työllistäminen koostuu yleishallinnon työllistamisestä, seinättömän työpajan toiminnasta ja VERTY-hankkeesta (hanke päättyy 31.3.23, mikäli jatkoaikaa saadaan, niin hanke päättyy 30.6.23). Lisäksi työllistämispalveluihin kuuluu Työtä hyvässä seurassa -hanke (hanke päättyy 31.1.23), jossa Vaalan kunta on osatoteuttajana.

Kuntouttava työtoiminta siirtyy osana sote-uudistusta hyvinvointialueen järjestämisvastuulle. Ne tehtävät, jotka nykyisessä kuntouttavaa työtoimintaa koskevassa laissa ovat kunnan vastuulla, ovat 1.1.2023 lukien hyvinvointialueen vastuulla. Aktivointisuunnitelman tulee jatkossa laatimaan TE-toimisto ja hyvinvointialue.

TE-palvelut 2024 -uudistus on käynnissä ja se tähtää siihen, että Te-palvelut siirtyvät kuntien vastuulle. Kuntien olisi jatkossakin mahdollisuus saada palkkatukea työllistämiseen samoilla ehdoilla kuin muidenkin työnantajien. Palkkatuen käytön kehitystä seurattaisiin erityisesti alueellisissa yhteistyö- ja arviointikeskusteluissa. Hallituksen esitys etenee seuraavaksi laintarkastukseen ja se on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2022. Esitysluonnoksessa järjestämisvastuun kriteerinä on 20 000 henkilön työvoimapohja; kuntien tulee tarvittaessa luoda yhteinen työllisyysalue muiden kuntien kanssa, jotta kriteeri täyttyisi. Yhteistoiminta-alueiden tulisi olla työmarkkinoiden ja työssäkäynnin kannalta toimivia alueita. Lisäksi yhteistoiminta-alueen muodostavien kuntien tulisi olla maantieteellisessä yhteydessä toisiinsa. Kunnille palveluiden järjestämisvastuu siirtyisi 1. tammikuuta 2025.

Vuoden 2022 osalta voidaan todeta, että kunnan työttömyysprosentti on edennyt aiempaa parempaan suuntaan. Työttömien työnhakijoiden määrä on vaihdellut 116-145 henkilön välillä. Vuoden 2023 talousarviovuoden tavoitteena on saada koko vuoden työttömien työnhakijoiden määrän keskiarvoa laskettua. Lisäksi vuonna 2023 tavoitteena on työllistämisen kuntalisän aiempaa suurempi hyödyntäminen yritysten osalta.

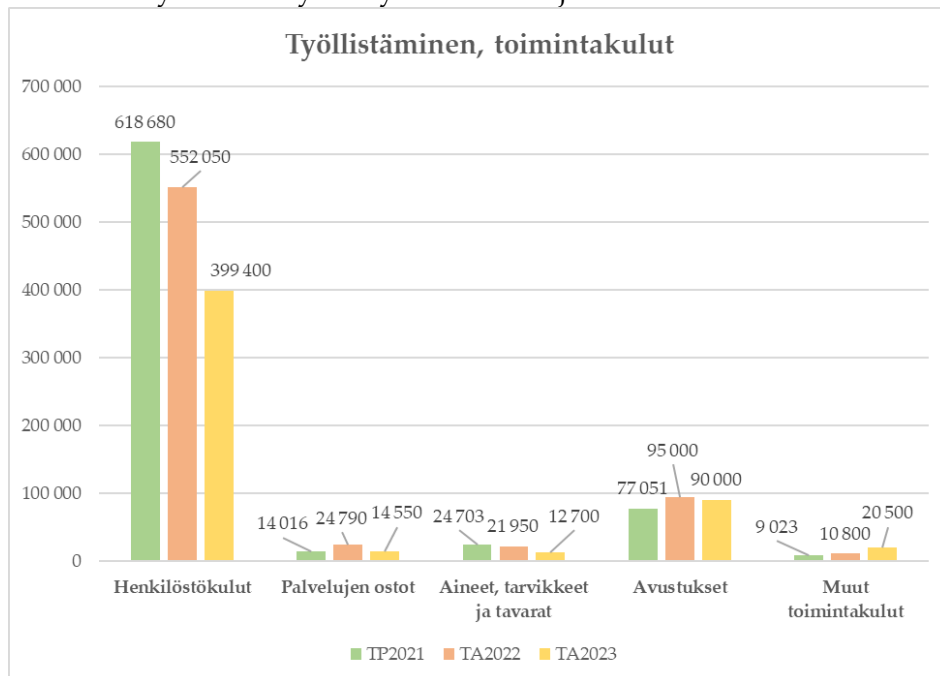
VERTY – Vertaistukea, työllisyyden ja hyvinvoinnin edistämistä –yhdessä! –hanke on saanut rahoituksen Pohjois-Pohjanmaan ely-keskukselta ajalle 1.5.2020-31.3.2023. Hankkeelle haetaan jatkoa 30.6.2022 saakka, koska myönnettyä rahoitusta on käyttämättä. Hanke on ESR-rahoitteinen hanke, joka on suunnattu työttömille ja työttömyysuhan alla oleville vaalalaisille. Hankkeen toimintalinja on 5: Sosiaalinen osallisuus ja köyhyiden torjunta sekä erityistavoite 10.1: Työelämän ulkopuolella olevien työ- ja toimintakyvyn parantaminen.

Hankkeen kokonaisbudjetti 3 vuodelle on 317 000 €, josta henkilöstökuluihin on varattu 246 000 €. Kokonaiskustannuksista Ely-keskuksen avustusta saadaan 80 % ja kunnan omarahoitusosuus on 20 %. VERTY-hankkeen rahoitusta on jäljellä vuodelle 2023 yhteensä noin 47 000 €, josta henkilöstökuluja on noin 36 000 €. Kunnan omavastuuosuudeksi vuonna 2023 jää noin 9500 €.

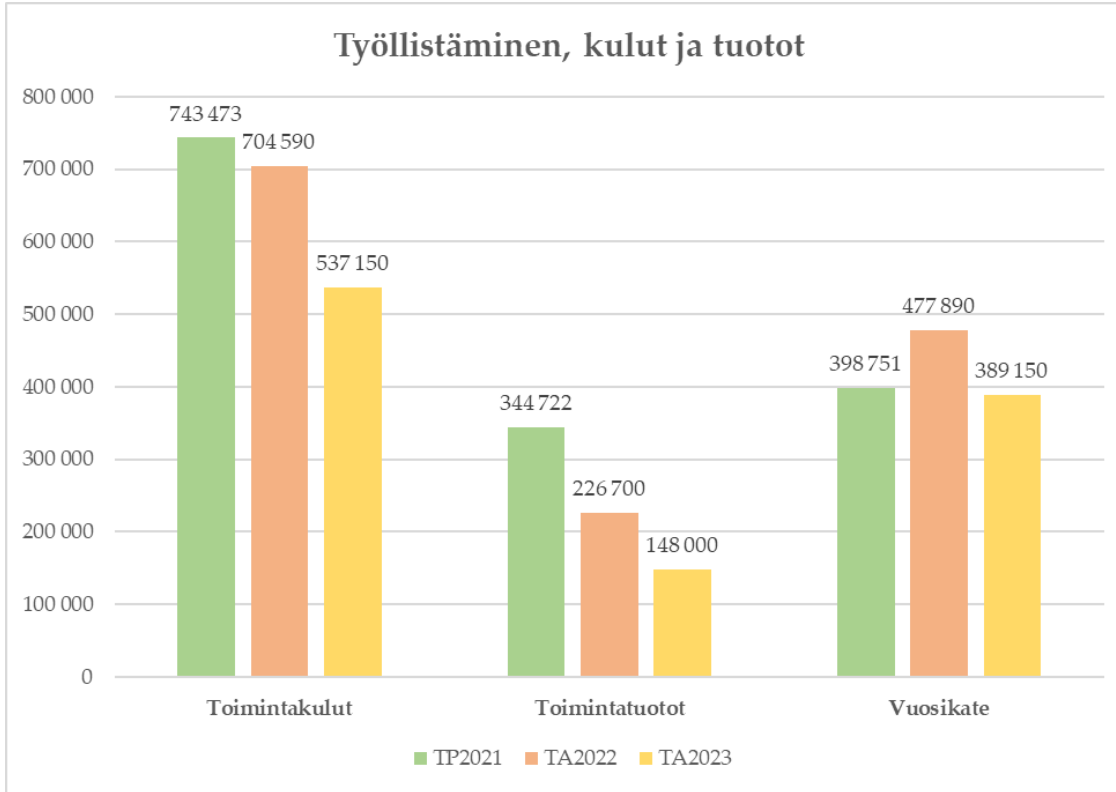
Hankkeen päätavoitteena on ollut työttömien kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja työelämävalmiuksien parantaminen. Asiakkaiden arjen hallintaa ja itsetuntoa on kohennettu erilaisin Green ja Blue care -menetelmin sekä osaamista vahvistamalla. Asiakkaat ovat saaneet monia uusia kokemuksia sekä vertaistukea, mikä on parantanut heidän psykososiaalisia valmiuksiaan. Keittiötoiminnan syventäminen yhdistettynä luontohyvinvointiin on kohentanut heidän sekä fyysisiä että psyykkisiä valmiuksiaan palata työelämään. Hankkeen aikana on koulutettu 6 kehittäjäasiakasta, joita kunta ja kuntayhtymä voivat käyttää asiantuntijoina palveluja kehittäessään. Hankesuunnitelman mukainen löytävän työn malli on kehitetty Verty-hankkeessa. Työttömän palvelukokonaisuuden kokoaminen helposti saavutettavaksi kokonaisuudeksi kunnan nettisivuille on toteutettu hankkeen aikana.

Hankkeen tavoitteena on saavuttaa 3 vuoden aikana 60 työtöntä sekä 10 työelämän ulkopuolella olevaa asiakasta. Koronarajoitusten vuoksi tavoitteesta ollaan hieman jäljessä. Lokakuuhun 2022 mennessä hankkeeseen on liittynyt 45 asiakasta, joista 18 on jo omien tavoitteidensa mukaisesti poistunut hankkeesta. Yleisimmät syyt hankkeesta lähtemiselle ovat olleet työllistyminen, opiskelut ja paikkakunnalta muutto.

Vuonna 2023 Verty-hankkeessa varmistetaan tavoitteiden toteutuminen niiltä osin, jotka ovat vielä kesken. Suurin osa asiakkaista on kokenut hankkeen toiminnan vahvistaneen arjen hallintaansa sekä lisänneen hyvinvointia. Hankkeen loppuajana valmistellaan asiakkaita hankkeen loppumiseen varsinkin, jos uutta työllisyyden edistämiseen tähtäävän hankkeen rahoitusta ei saada. Asiakkailta tulee olla tietona, mistä hakevat apua, vertaistukea ja mielekästä tekemistä arkeensa. Alkuvuoden aikana selvitetään työttömien yhdistyksen tilanne ja mahdollisuudet aloittaa toiminta uudelleen.

Työllistäminen, kulut ja tuotot

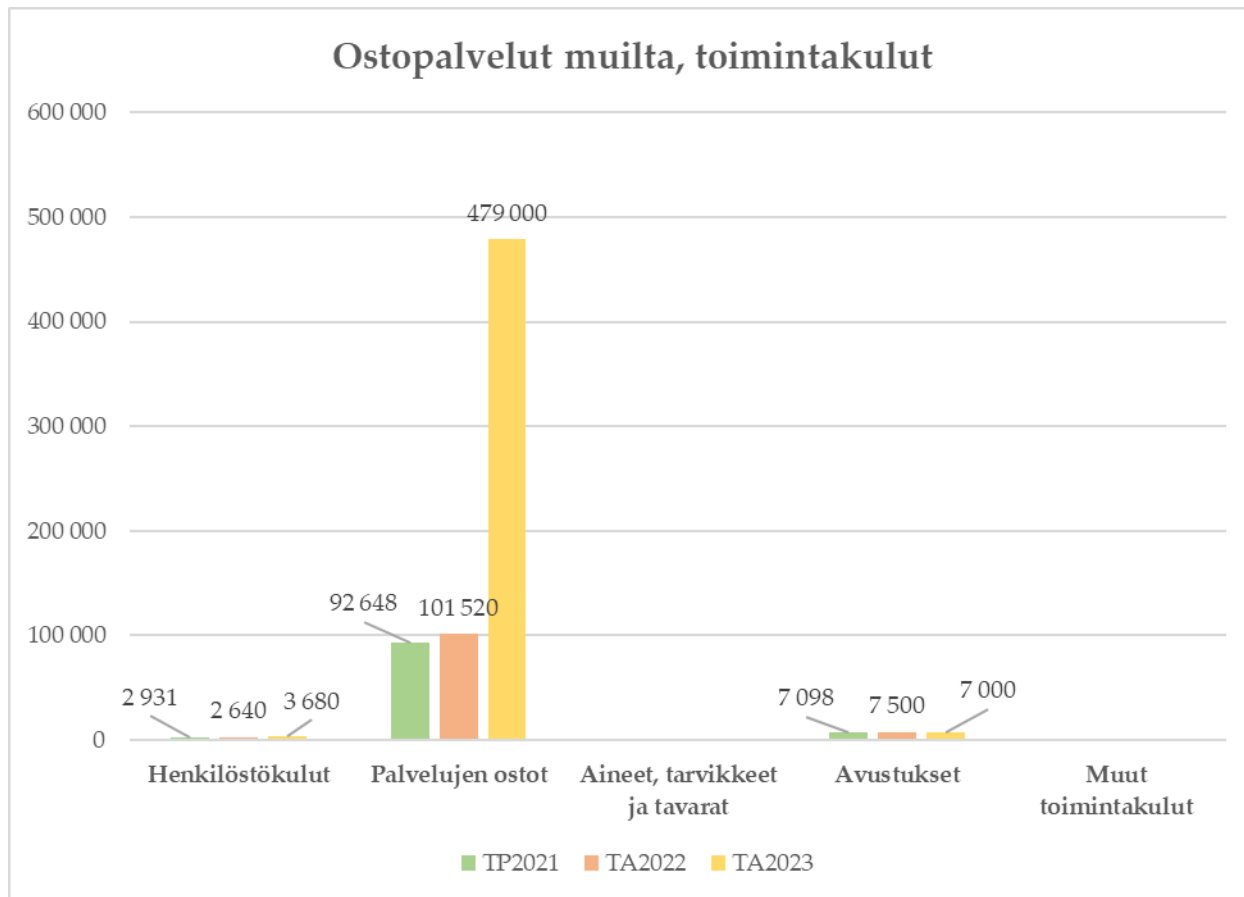

	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021- TA2022	Muutos% TA2022- TA2023
TOIMINTATUOTOT	344 722 €	226 700 €	148 000 €	-34,24 %	-34,72 %
TOIMINTAKULUT	-743 473 €	-704 590 €	-537 150 €	-5,23 %	-23,76 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-398 752 €	-477 890 €	-389 150 €	19,85 %	-18,57 %

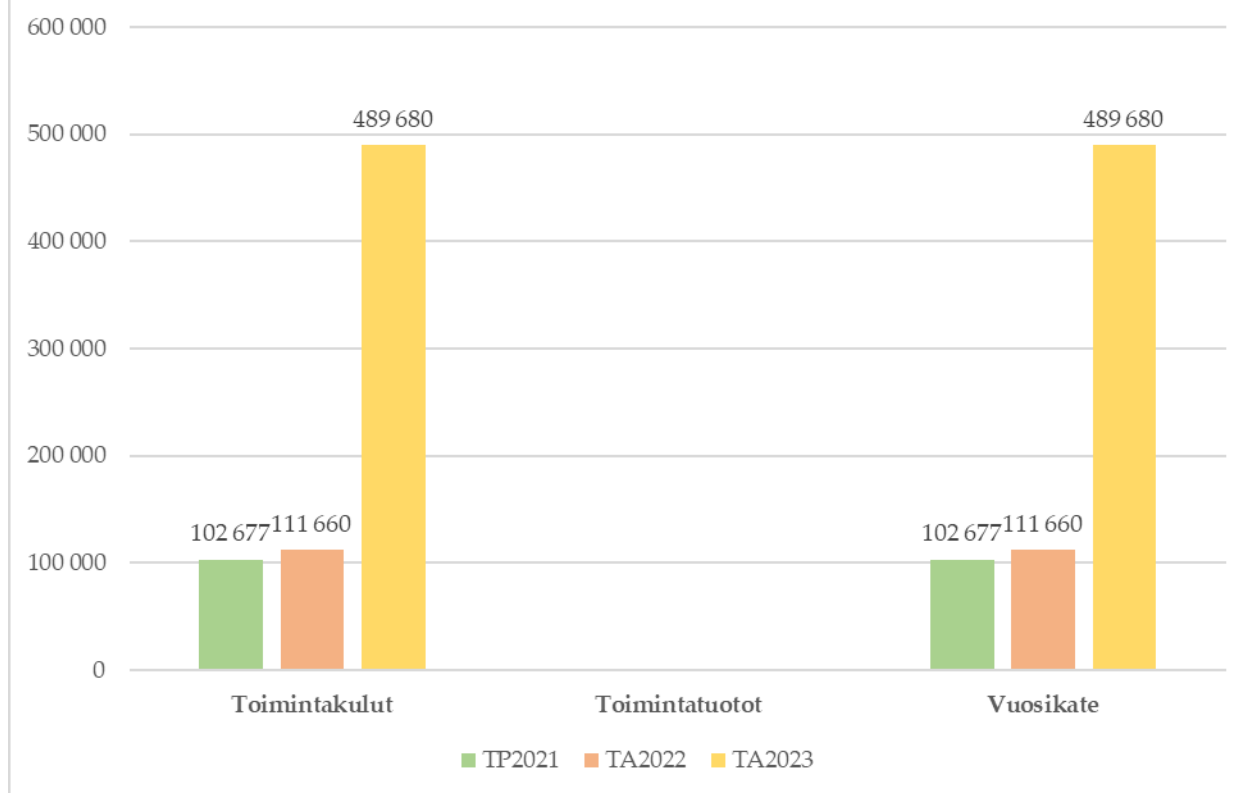
2.8 Ostopalvelut muilta

Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

Hallinto-osaston ostopalvelut muilta -vastuualue sisältää ostopalveluja toisilta kunnilta ja in-house -yhtiöiltä Ympäristöterveydenhuollon palvelut kunta ostaa Pudasjärven kaupungilta. Vuonna 2023 Oulunkaaren kuntayhtymän kuntapalvelutoimisto lakkaa, joten sen tuottamat palvelut (tahe ja ict) täytyy ostaa muualta. Kunta on vuonna 2022 kilpailuttanut kyseiset palvelut, jonka seurauksena talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut osteaan jatkossa Monetralta. Ict-palvelut kunta ostaa kilpailutuksen voittaneelta LapIT Oy:ltä.

Ostopalvelut muilta, kulut ja tuotot

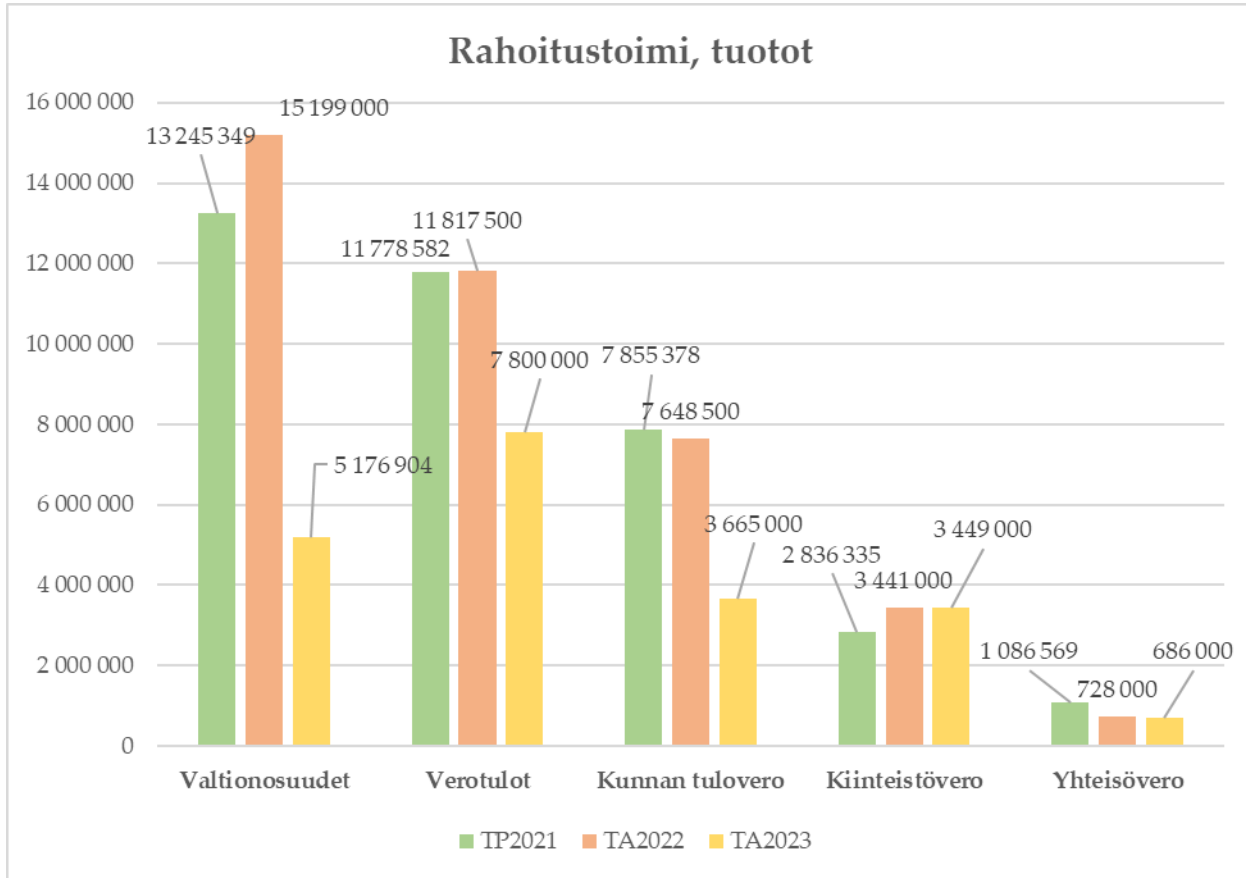

	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021- TA2022	Muutos% TA2022- TA2023
TOIMINTAKULUT	-102 677 €	-111 660 €	-489 680 €	8,75 %	338,55 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-102 677 €	-111 660 €	-489 680 €	8,75 %	338,55 %

2.9 Rahoitustoimi

Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

Rahoitustoimen tulot kattavat noin 83,5 prosenttia kunnan tuloista. Verotulot muodostuvat kunnallisverosta, kiinteistöverosta ja yhteistöverosta. Niiden yhteenlaskettu tulokertymä on vuonna 2023 noin 7 750 000 euroa. Valtionosuuksia on arvioitu kertyvän vuonna 2023 noin 5 176 000 euroa. Kunnan kokonaistukoksi on arvioitu noin 15 479 000 euroa. Kunnan omia toimintatuottoja on arvioitu kertyvän noin 2 552 000 euroa mutta ne eivät kuulu rahoitustoimen vastuualueeseen.

	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021- TA2022	Muutos% TA2022- TA2023
TOIMINTATUOTOT	13 715 €	4 000 €	4 000 €	-70,84 %	
TOIMINTAKULUT	-24 €			-100,00 %	
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	13 691 €	4 000 €	4 000 €	-70,78 %	

2.10 Markkinointi ja viestintä

Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

Vaalan kunnan viestinnän tavoitteena on palvella kuntalaisia ja muita kunnan viestinnän kohderyhmiä sekä tukea Vaalan kunnan arvoja ja strategisia tavoitteita. Tarkoituksena on myös vahvistaa yhteisöllisyyttä, kotiseutuyllpeyttä ja identiteettiä Vaalan kunnan sisällä. Lisäksi viestinnän tavoitteena on parantaa Vaalan kunnan tunnettuutta ja vahvistaa kunnan positiivista imagoa ja hyvää mainetta.

Kunnan viestintä tukee muuta kunnan toimintaa. Sillä on mm. seuraavia tehtäviä:

- Informointi, neuvonta ja asiakaspalvelu
- Osallistumisen edistäminen
- Kansalaiskeskustelu ja kuuntelu
- Markkinointi ja maineenhallinta
- Kriisien hallinta

Vaalan kunnan viestintää pyritään tekemään tehokkaasti, yhtenäisesti ja johdonmukaisesti. Viestintää toteutetaan yhteisesti sovittujen periaatteiden mukaisesti, joita on kirjattu Vaalan kunnan sosiaalisen median ohjeeseen, graafiseen ohjeistoon, brändikirjaan sekä Oulujokilaakson ja Rokua Geoparkin yhteiseen viestinnän kehittämissuunnitelmaan.

Visio 2023

Vaalan kunnan viestintä on asiakaslähtöistä, jolloin se palvelee kuntalaisia ja muita viestinnän kohde- ja sidosryhmiä. Viestintä on myös avointa, aktiivista, vuorovaikutteista, ymmärrettävää ja oikea-aikaista. Lisäksi se on johdonmukaista ja monipuolista kanaviltaan, tavoiltaan ja sisällöltään. Näin se saavuttaa, sitouttaa ja aktivoi viestinnän kohde- ja sidosryhmiä aiempaa paremmin.

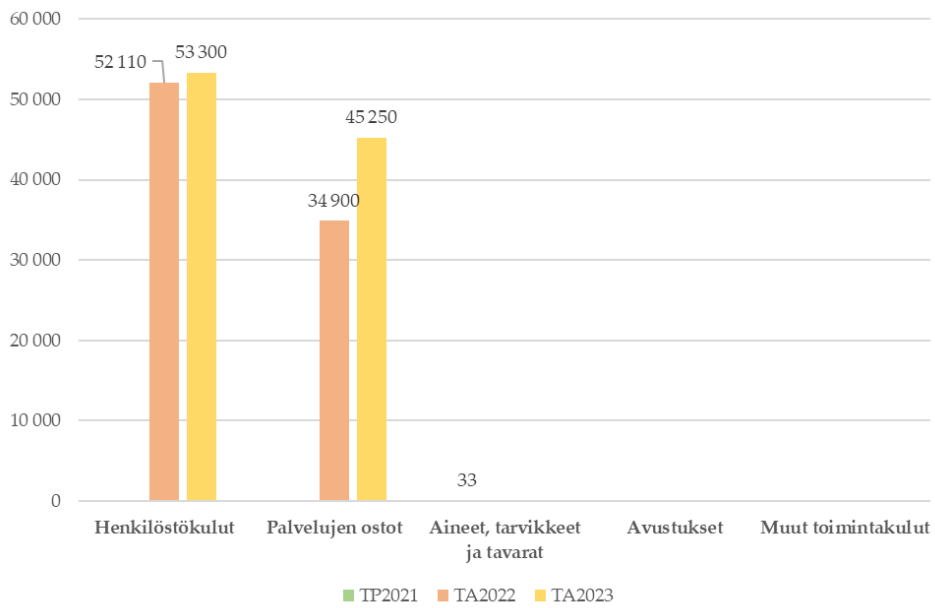
Vaalan kunnan tunnettuus kasvaa. Kunta myös erottuu mediassa positiivisella tavalla. Viestintä ja markkinointi on visuaalisesti ja sanallisesti yhtenäistä ja tunnistettavaa sekä tekee Vaalan kunnan vahvuudet ja niihin liittyvät ilmiöt, tapahtumat, aktiivisuuden, aikaansaannokset ja tekijät näkyviksi. Viestinnässä ja markkinoinnissa panostetaan laadukkaisiin kuviin ja grafiikkaan sekä videoihin, jotka kestävät aikaa ja tukevat Vaalan kunnan brändiä.

Viestintä ja markkinointi

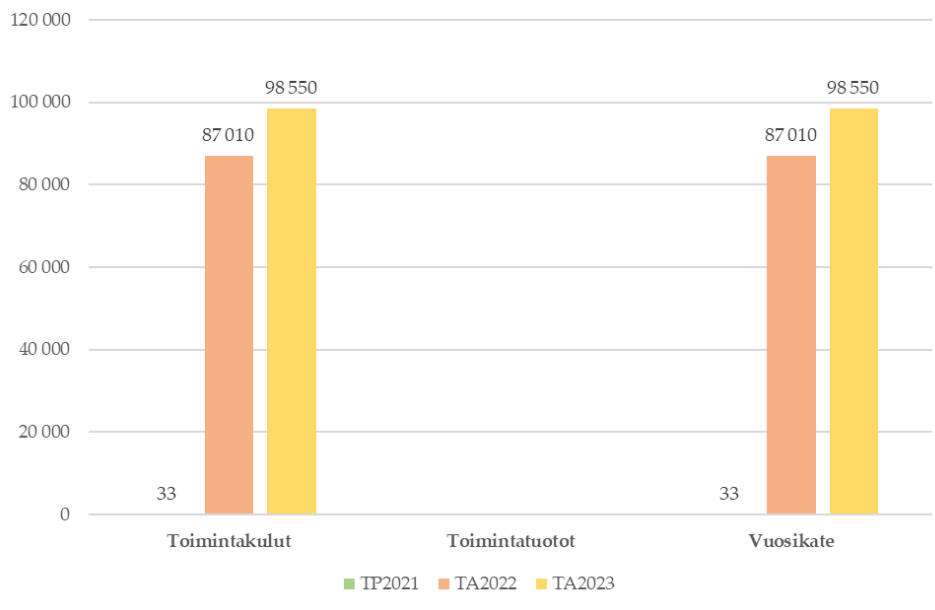
Viestinnän ja markkinoinnin talousarviossa vuodelle 2023 varaudutaan edelleen vaalaistunut.fi -sivuston kehittämiseen ja kunnan brändin mukaisen kuntamarkkinointivideon ja muun materiaalin tuottamiseen. Näihin liittyen toteutetaan myös banneri-, natiivi, Google- ja sosiaalisen median kampanja kesällä 2023.

Kunnan viestintäkanavia lisätään hankkimalla infonäyttöjä kuntakeskuksen liiketiloihin ja kirjastoon. Kunnan Internet-sivujen tapahtumakalenteria kehitetään niin, että kuntalaiset voivat osallistua sen sisällön tuottamiseen. Viestintää suunnitellaan ja sen vaikuttavuutta mitataan aiempaa systemaattisemmin.

Markkinointi ja viestintä, toimintakulut

Markkinointi ja viestintä, kulut ja tuotot

	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021-TA2022	Muutos% TA2022-TA2023
TOIMINTAKULUT	-33 €	-87 010 €	-98 550 €	266 393,11 %	13,26 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-33 €	-87 010 €	-98 550 €	266 393,11 %	13,26 %

3 HYVINVOINTIOSASTO

Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

Hyvinvointiosaston perustehtävänä on vastata kunnan poikkihallinnollisesta hyvinvoinnin laaja-alaisesta edistämisestä. Hyvinvointiosaston toimintaa ohjaavat kuntastrategiaan sekä laajaan hyvinvointikertomukseen ja -suunnitelmaan kirjatut visiot, päämäärät, tavoitteet ja toimenpiteet. Hyvinvointiosaston tavoitteena on tukea kaikenikäisten vaalalaisten hyvinvointia yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Vaalan kunta sitoutui vuonna 2019 Pohjois-Pohjanmaan liiton hyvinvointisopimukseen, jonka tavoitteet noudattelevat kunnan oman elinvoimasopimuksen linjaa. Hyvinvointia käsitteenä määritellään Maaseudun arjen palveluverkosto -hankkeessa kehitetyn Marika Kunnarin luokittelun mukaan. Hyvinvointityön lähtökohtana on kuntalaisten koettu hyvinvointitieto sekä indikaattoritieto. Keskeisenä työtapana on ikäkausiverkostotyö. Hyvinvointiosaston työtä ja taloutta valtuustokaudella ohjaava laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2021-2025 valmistui alkuvuonna 2022. Tästä suunnitelmasta laaditaan tarkennettu vuosittainen kuntastrategian toteuttamista tukeva hyvinvointisuunnitelma (liitteenä).

Hyvinvointiosaston vastuualueeseen kuuluvat hyvinvointipalvelut, liikuntapalvelut, nuorisopalvelut, kirjasto- ja kulttuuripalvelut (sis. Lamminahon museotoiminnan). Vastuualueen johtajana on hyvinvointijohtaja ja muuta henkilökuntaa ovat palvelusihteeri, hankekehittäjä, hyvinvointikoordinaattori, hyvinvointisuunnittelija, liikunnanohjaaja, nuoriso-ohjaaja, etsivä nuorisotyöntekijä (projektirahoituksella) sekä nuorten työpajan yksilövalmentaja ja työvalmentaja 50 % (projektirahoituksella). Kirjastossa työskentelee kirjastonhoitaja ja kirjastovirkailija. #Munkirjasto -hankkeessa aloitti syyskuussa 2022 kirjastovirkailija hanketyöntekijänä. Hanke kestää vuoden 2023 loppuun.

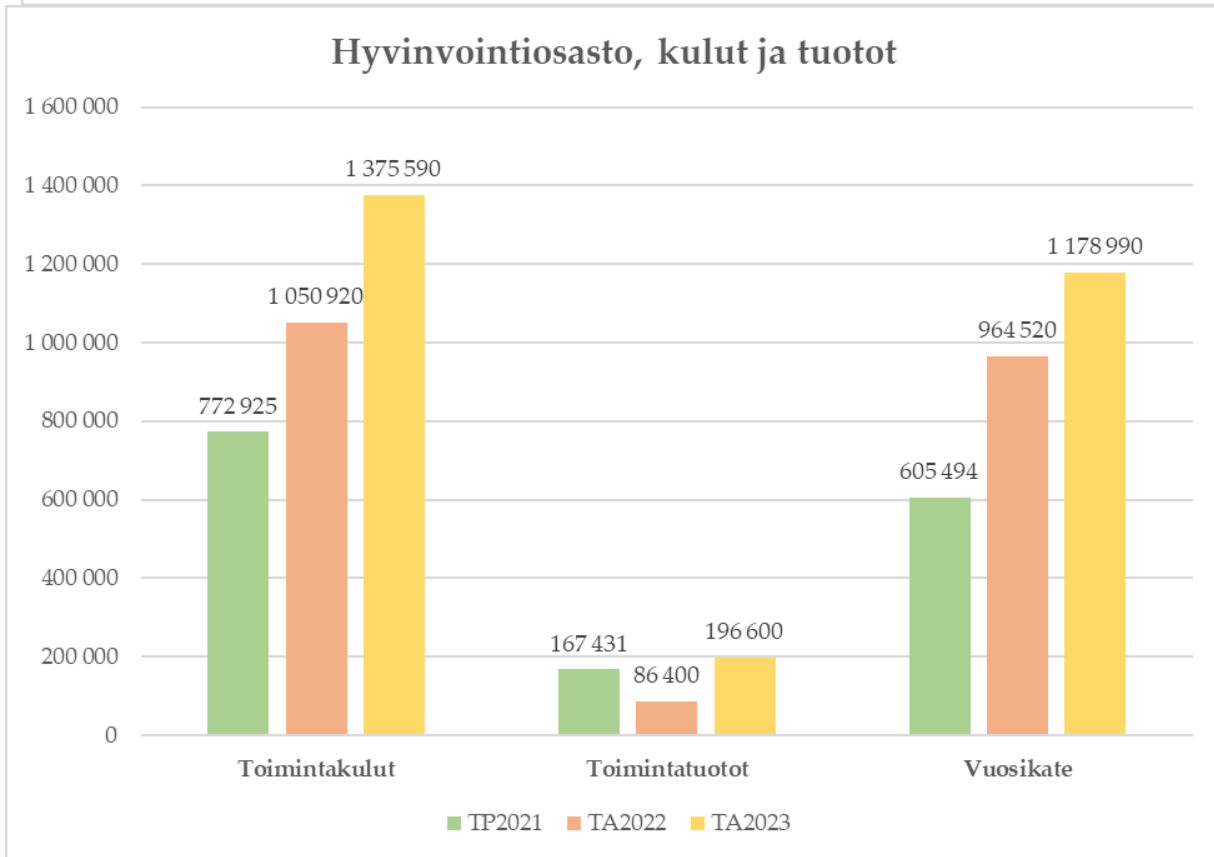
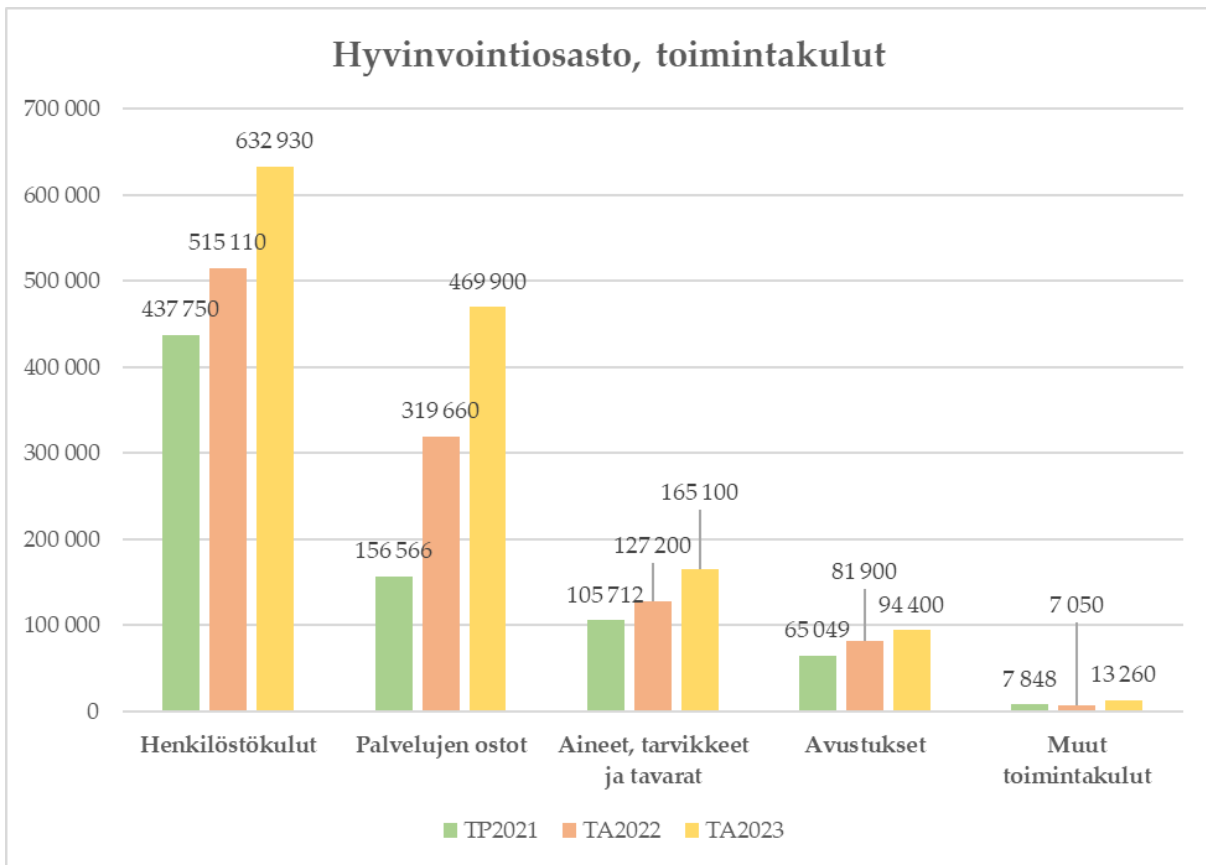
Hyvinvointiosastolla erityisesti kehittämisen keskiössä vuonna 2023 on ikäihmisten kotona pärjäämisen tuen, yksinäisyyden lievittämisen, ehkäisevän päihdetyön sekä koulukiusaamiseen (sivistysosasto koordinoi) puuttumisen toimintamallien kehittäminen. Minun arkeni ja elämäni kysely nosti viidenneksi kehittämisteemaksi taloudellisen hyvinvoinnin. Tähän liittyvät huolenaiheet koskettavat kaikenikäisiä vaalalaisia. Kehittämistä viedään eteenpäin yhdessä ikäkausiverkostoissa. Ehkäisevän päihdetyön toimintasuunnitelma laadittiin vuonna 2020 ja sen toimenpiteitä toteutetaan valtuustokaudella 2021-2025. Hyvinvointiosasto toteuttaa hyvinvointisuunnitelmaan kirjattuja toimenpiteitä poikkihallinnollisesti yhteistyössä kunnan eri osastojen, Oulunkaaren, yhdistysten ja yritysten sekä aktiivisten kuntalaisten kanssa. Vuonna 2023 kehittämistyötä tehdään myös kuntastrategian mukaisesti yhdyspintojen kehittämiseksi hyvinvointialueen kanssa.

Hyvinvointiosasto toteuttaa hyvinvointisuunnitelmaan kirjattuja toimenpiteitä myös yhteistyössä alueellisten ja valtakunnallisten toimijoiden kanssa. Hyvinvointiosasto on mukana Mieli ry:n hankkeessa vaalaistamassa Hyvän mielen kunta konseptia. Hyvinvointiosasto on lisäksi sitoutunut Nuorten Ystävien sekä Oulujokilaakson kuntien yhteiseen perusnuorisotyötä kehittävään hankkeeseen. Hyvinvointiosasto on jättänyt myös hankehakemuksen HOP Hyvinvointia, osallisuutta ja pärjäämistä lisäävään taloudellista hyvinvointia edistävään osahankkeeseen ESR + rahoitushakuun. Päähankkeen hakija on Diakonia-ammattikorkeakoulu DIAK. Taiteen edistämiskeskuksesta Vaalan kunta sai loppuvuodesta 2022 päätöksen Valentin Vaala elokuvafestivaalin toteuttamisesta vuonna 2023. Tilapäistä suojelua tarvitsevat nostivat esille kotouttamisen tärkeyden syksyllä 2022.

Hyvinvointisuunnittelijan tehtäväkuvaa lisättiin tilapäistä suojelua vaativien kotouttamiseen liittyvät tehtävät. Tätä työtä toteutetaan tarpeen mukaan vuonna 2023.

Hyvinvointiosasto aloitti vuoden 2019 aikana yhteistyön Oulu 2026 –kulttuuripääkaupunkihankkeessa, johon kunta valtuuston päätöksellä sitoutui. Hankeasiakirjaan on kirjattu Oulujokivarren kuntien yhteinen Löytöretki taiteeseen –hanke. Tätä kulttuuriyhteistyötä jatketaan myös vuonna 2023. Löytöretki taiteeseen hankekokonaisuuteen liittyen jätti kahdesta eri rahoituslähteestä hankehakemuksen Humanpolis Oy. Kunta on mukana kehittämässä kulttuuripalveluita myös Pohjois-Pohjanmaan liiton Kulttuurikemmo -hankkeessa. Hyvinvointiosasto on asiantuntijana mukana myös hallinto-osaston VERTY-hankkeessa ja Työtä hyvässä seurassa -hankkeessa. Hyvinvointijohtaja on aktiivisesti mukana myös maakunnallisessa hyvinvointityön kehittämisessä, jolloin kehittämistyötä pystyy heti huomioimaan kunnan hyvinvointityössä. Hyvinvointikoordinaattori on vastaavasti mukana elintapaohjauksen maakunnallisessa kehittämistyössä ja hyvinvointisuunnittelija mielenterveys- ja päihdetyötä edistävässä MiePäVäki-verkostossa.

Hyvinvointiosaston talousarvion vuosikate 2023 on 1 208 420 euroa. Vuonna 2022 vuosikate 964 520 euroa. Vuosikatetta nostaa vuoteen 2022 verrattuna mm. hankkeiden omarahoitusosuudet ja vähävaraisten ikäihmisten Vaala-setelille varattu määräraha. Hyvinvointipalveluihin varataan 20 000 euron määräraha turvallisuussuunnittelulle ja henkilöstön kouluttamiselle. Osallistavalle budjetoinnille varataan edelleen 10 000 euron määräraha vuodelle 2023. Nuoriso- ja liikuntapalveluiden talousarviota nostaa toimintojen lisäämiseen liittyvä määrärahavaraus. Vanhemmuuden tukea kehitetään vuonna 2023. Hyvinvointipalveluihin varataan myös 15 000 euron määräraha Hirvenhiihdon SM -kilpailujen sponsorointiin. Kulttuuripalveluissa tuotetaan vuonna 2023 teatteri- ja musiikkiesityksiä Vaalaan sekä varataan Valentin Vaala elokuvafestivaalin toteutukseen omarahoitusosuutta. Kuntalaiskorttijärjestelmää kehitetään myös vuonna 2023. Kirjaston #munkirjasto -hankkeen toiminta-aikaa jatketaan vuoden 2023 loppuun. Investointeihin varataan 100 000 euron määräraha ns. aikuisten puolen kalusteiden uusimiselle.

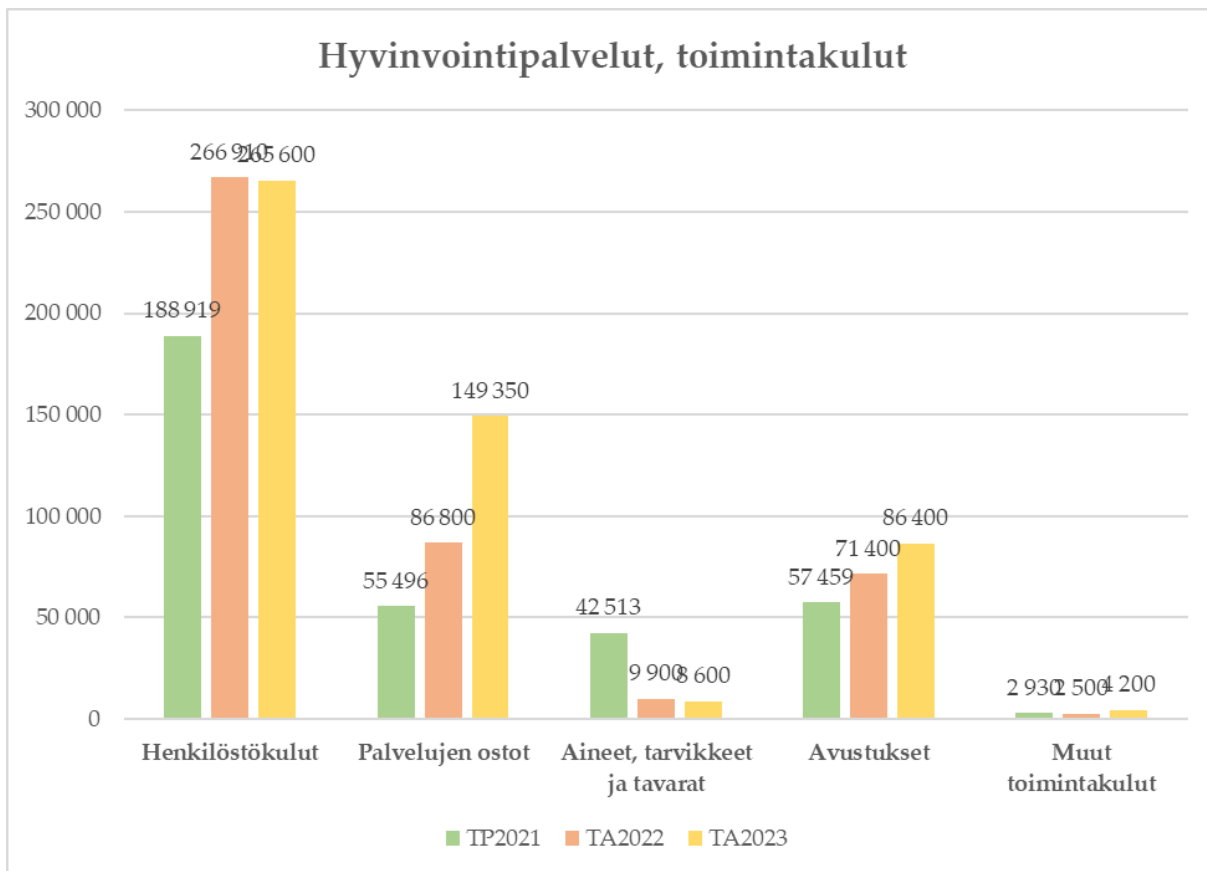

VAALAN KUNTA	TP2021	TA2022	TA2023
TOIMINTATUOTOT	167 430 €	86 400 €	182 950 €
TOIMINTAKULUT	-772 897 €	-1 050 920 €	-1 391 370 €
Henkilöstökulut	-437 750 €	-515 110 €	-632 930 €
Palvelujen ostot	-156 538 €	-319 660 €	-485 680 €
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-105 711 €	-127 200 €	-165 100 €
Avustukset	-65 049 €	-81 900 €	-94 400 €
Muut toimintakulut	-7 849 €	-7 050 €	-13 260 €
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-605 467 €	-964 520 €	-1 208 420 €
VUOSIKATE	-605 467 €	-964 520 €	-1 208 420 €
TILIKAUDEN TULOS	-630 620 €	-989 190 €	-1 229 230 €
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-630 620 €	-989 190 €	-1 229 230 €

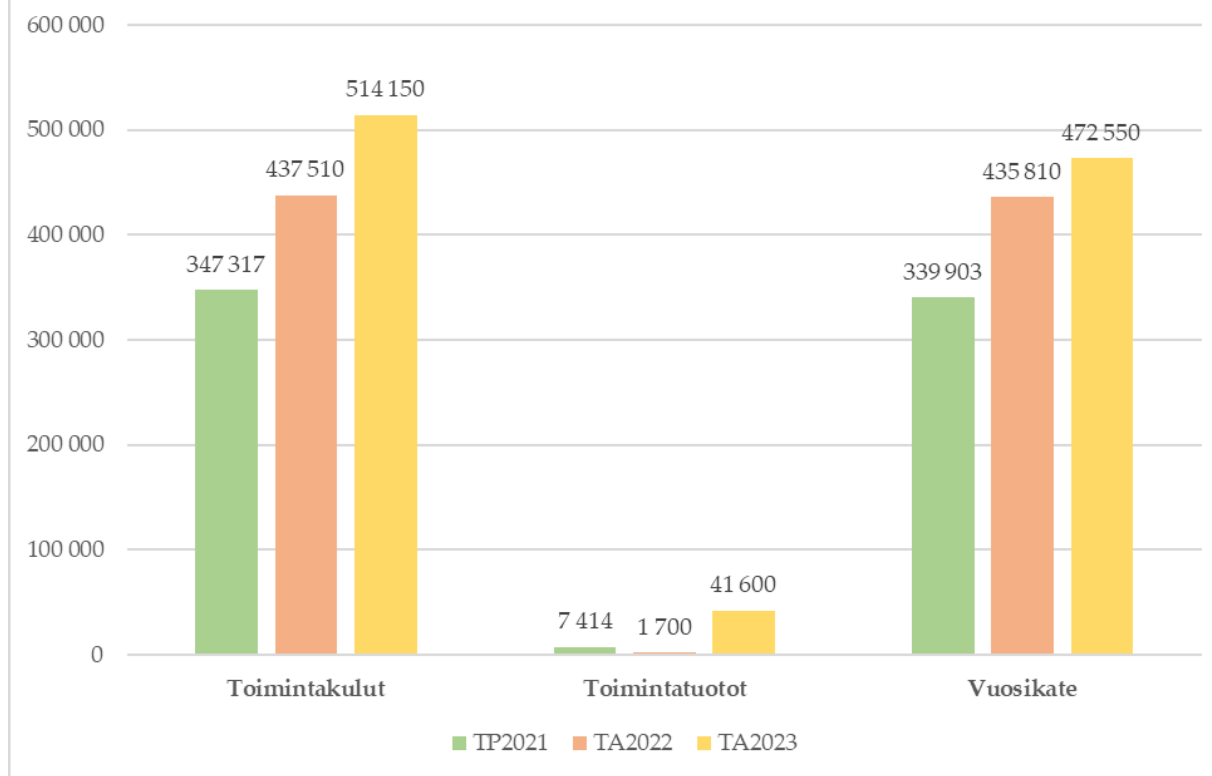
3.1 Hyvinvointipalvelut

Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

Hyvinvointipalveluita ovat kaikki sellaiset palvelut, joita kunta järjestää kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2021-2025 valmistui vuoden 2022 alussa. Tämän strategisen asiakirjan perusteella laaditaan hyvinvointisuunnitelma 2023. Tämä asiakirja on talousarvion liitteenä. Hyvinvointiosasto organisoii myös kunnan vaikuttamistoimielinten toiminnan. Vaikuttamistoimielimiä ovat nuorisoneuvosto, lapsiparlamentti, vanhus- ja vammaisneuvosto sekä vapaa-ajan asukasneuvosto.

Hyvinvointipalvelut, kulut ja tuotot

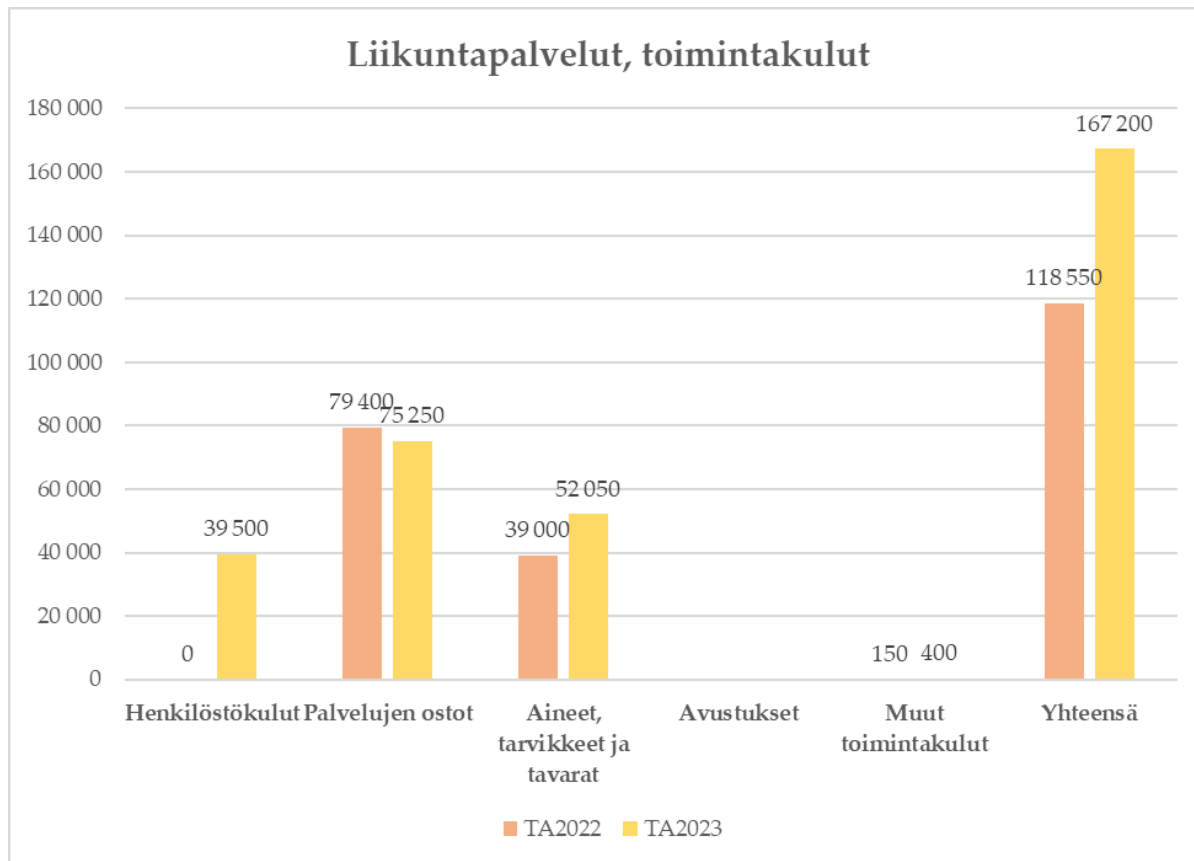
	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021- TA2022	Muutos% TA2022- TA2023
TOIMINTATUOTOT	7 414 €	1 700 €	41 600 €	-77,07 %	2 347,06 %
TOIMINTAKULUT	-347 318 €	-437 510 €	-521 730 €	25,97 %	19,25 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-339 904 €	-435 810 €	-480 130 €	28,22 %	10,17 %

3.2 Liikuntapalvelut

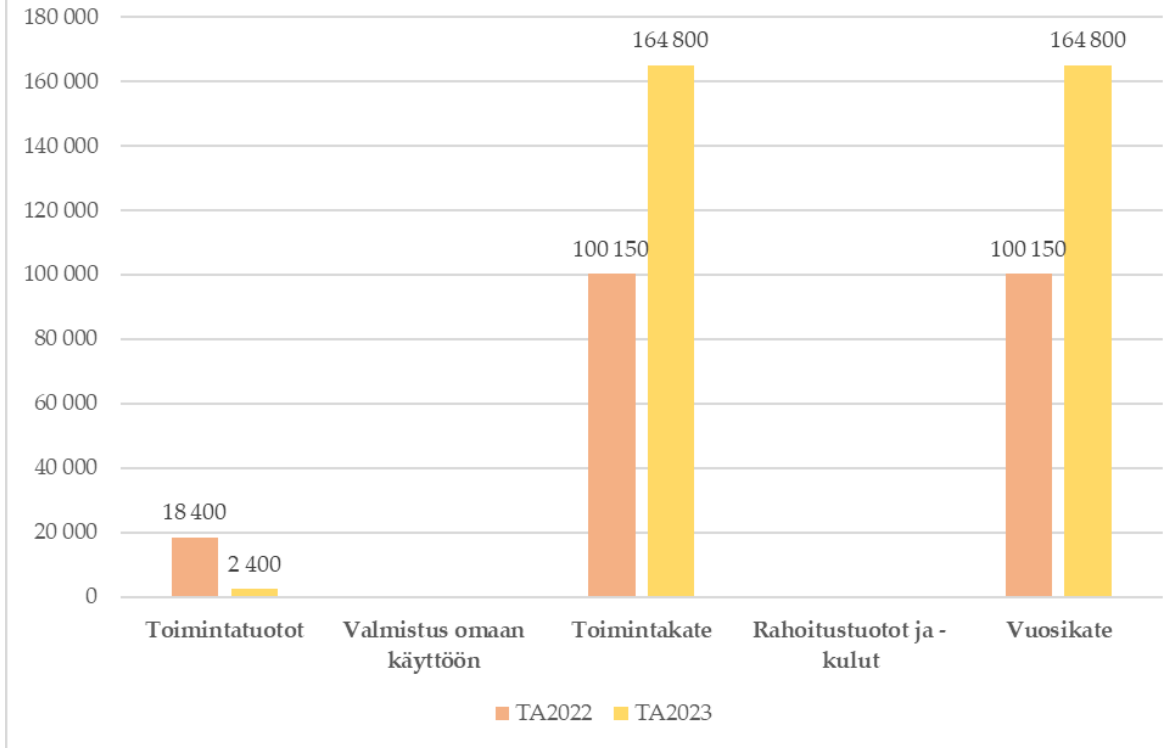
Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

Liikuntapalveluiden tavoitteena on edistää kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä sekä fyysistä aktiivisuutta tukemalla liikunnan harrastusta sekä vahvistamalla elinvoimaista kansalaistoimintaa paikallistasolla. Liikuntapalvelut tukevat kuntalaisten liikkumista kehittämällä paikallista yhteistyötä sekä terveyttä edistävää liikuntaa, avustamalla kansalaistoimintaa ja tarjoamalla liikuntapaikkoja maksutta yhdistysten käyttöön. Liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi kunta subventoi kuntalaisille uimalippuja sekä Rokua Health & Spasta että Kaukavedestä. Kunta lisäksi järjestää uintiretkiä ohjattuine vesijumppineen Rokualle ja ohjattua kuntosaliliikuntaa ikäihmisille. Kirjastossa on myös pienimuotoista liikuntavälineiden lainausta. Liikuntapalvelut tarjoaa myös liikunta- ja elintapaneuvontaa kuntalaisille.

Vaalan kunta panosti vuoden 2022 aikana merkittävästi liikuntapalveluihin palkkaamalla toistaiseksi voimassa olevaan tehtävään liikunnanohjaajan. Liikunnanohjaaja tuottaa kuntaan liikuntapalveluita sekä kehittää liikuntaympäristöjä ja on mukana edistämässä osaltaan liikuntapaikkarakentamista. Erityisenä kohderyhmänä liikunnanohjaajalla on vähän liikkuvat nuoret.

Liikuntapalvelut, kulut ja tuotot

	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021- TA2022	Muutos% TA2022- TA2023
TOIMINTATUOTOT		18 400 €	2 400 €		-86,96 %
TOIMINTAKULUT		-118 550 €	-179 100 €		51,08 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ		-100 150 €	-176 700 €		76,44 %

3.3 Nuorisopalvelut

Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

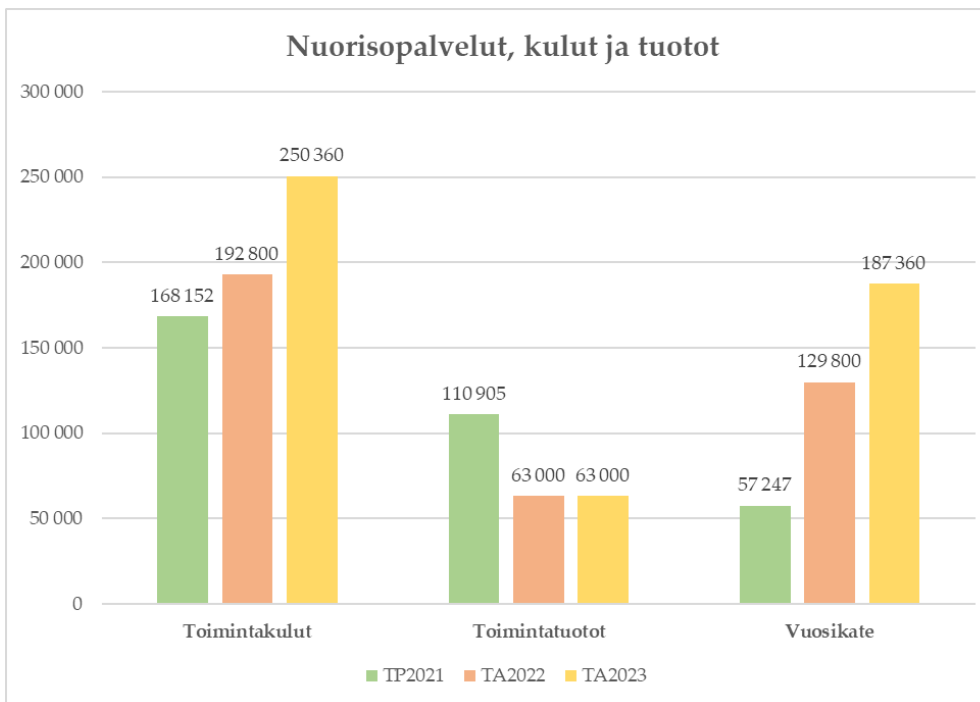
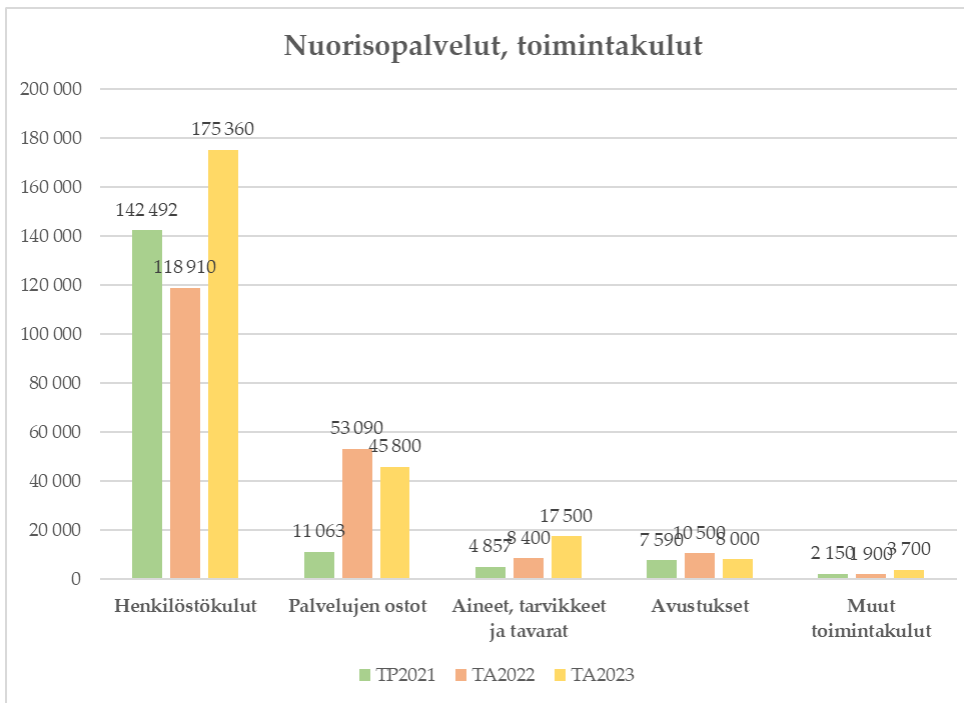
Nuorisopalvelut vastaavat nuorisolain mukaisista kunnan nuorisotyöhön ja -politiikkaan kuuluvista tehtävistä. Nuorisotila Ampparin sisäilmaongelmien vuoksi vuonna 2022 otettiin käyttöön väistötila Vanu Verty-hankkeen toiminnalle sekä työpajatoiminnalle että nuorisotilatoiminnalle. Vuonna 2023 tehostetaan perusnuorisotyötä laajentamalla nuoristotilan aukioloaikoja sekä käyttöönottamalla nuorten tarpeista lähteviä vapaa-ajan aktiviteetteja. Vanhempien tuen kehittämiseksi kokeillaan erilaisia toimintamuotoja. Liikkuvan nuorisotyön toimintamallit otetaan käyttöön kunhan hyvinvointiosaston turvallisuussuunnitelma ja -koulutukset järjestetään.

Nuorisolain 10 §:n mukaan **etsivän nuorisotyön** tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Kun kunta järjestää etsivää nuorisotyötä, sen tulee nimetä etsivän nuorisotyön toimeenpanosta vastaava kunnan viranhaltija tai kuntaan työsopimussuhteessa oleva henkilö. Vaalan kunta on palkannut etsivän nuorisotyöntekijän vakituiseen työsuhteeseen sekä on hakenut valtionavustusta palkkauskustannuksiin 30 000 euroa.

Nuorten työpajatoiminta

Nuorten työpajalla työskentelee 100 %:n työajalla yksilövalmentaja ja 50%:n työajalla työvalmentaja.

Yksilövalmentaja tukee nuorta oman polun löytämisessä mm opiskelu- ja työasioissa. Yksilövalmennus on valmentautujan elämänhallinnan, toimintakyvyn ja tulevaisuuden suunnittelun tukemista, kuuntelua, asioiden selvittelyä ja tarvittaessa tukipalveluiden piiriin ohjaamista. Yksilövalmentaja ohjaa, tukee, auttaa ja tapaa nuorta tarpeen mukaan hänen kotonaan, toimistolla, virastoissa, verkostotapaamisissa ja yksilö- ja ryhmätapaamisissa. Yksilövalmennus on verkostotyötä, jota tehdään tiiviissä yhteistyössä kunnan eri osastojen, työvalmentajan, työllistämiskoordinaattorin/ kuntouttavan työtoiminnan ohjaajan sekä Oulunkaaren kuntayhtymän eri palvelualojen asiantuntijoiden kanssa. Vaalassa toimii seinätön työpaja nuorille. Seinätön työpaja on pajatoimintamuoto, jossa työvalmentaja käyttää valmennuksellista työotetta myös pajan seinien ulkopuolella. Pajan tarkoitus on parantaa nuoren valmiuksia päästä avoimille työmarkkinoille tai koulutukseen sekä lisätä alueen työmarkkinatietoutta. Seinättömän työpajan toiminta on jalkautuvaa käytännön työtä kunnan eri osastoille, lähialueen yrityksiin tai yhdistyksiin. Vuoden 2022 aikana nuorten työpajalla otettiin käyttöön eläinavusteisuus. Tätä hyväksi havaittua toimintaa jatketaan vuonna 2023.

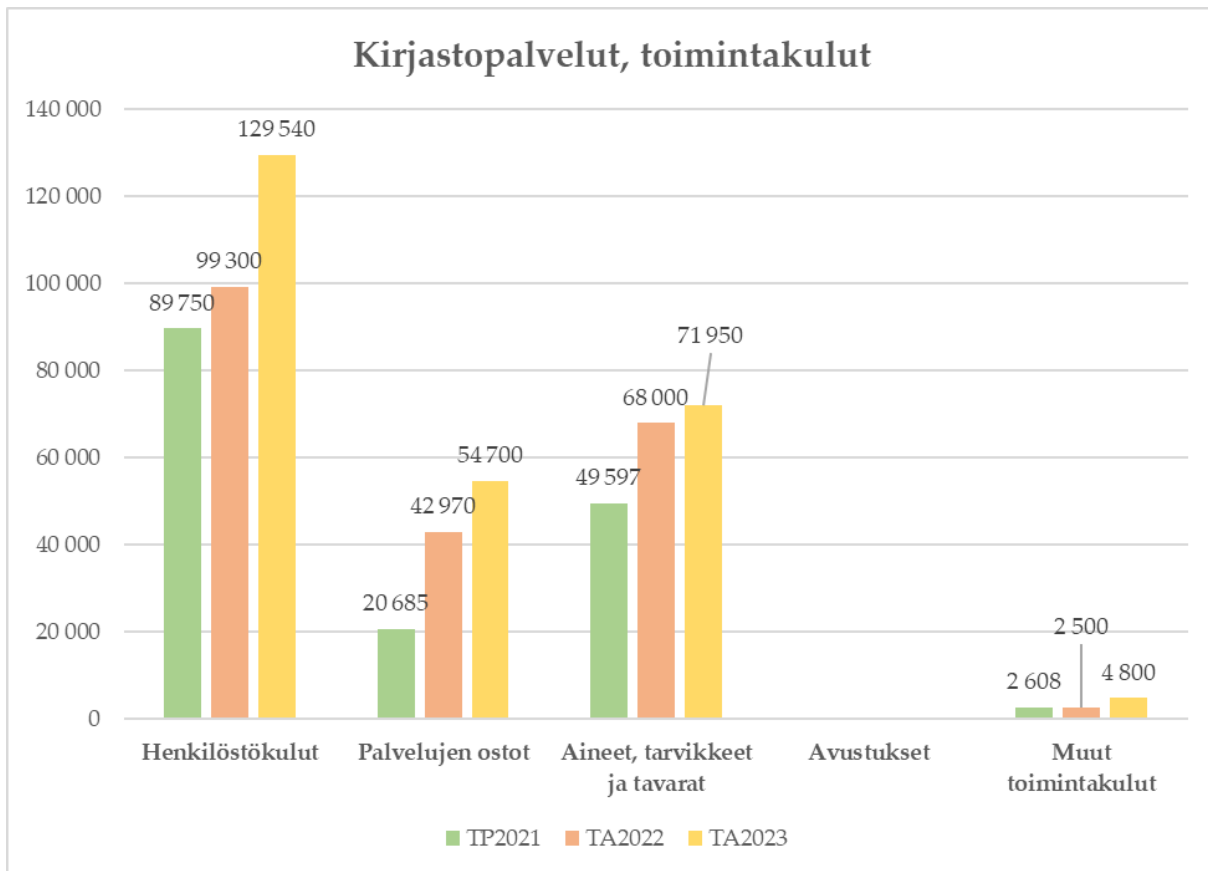

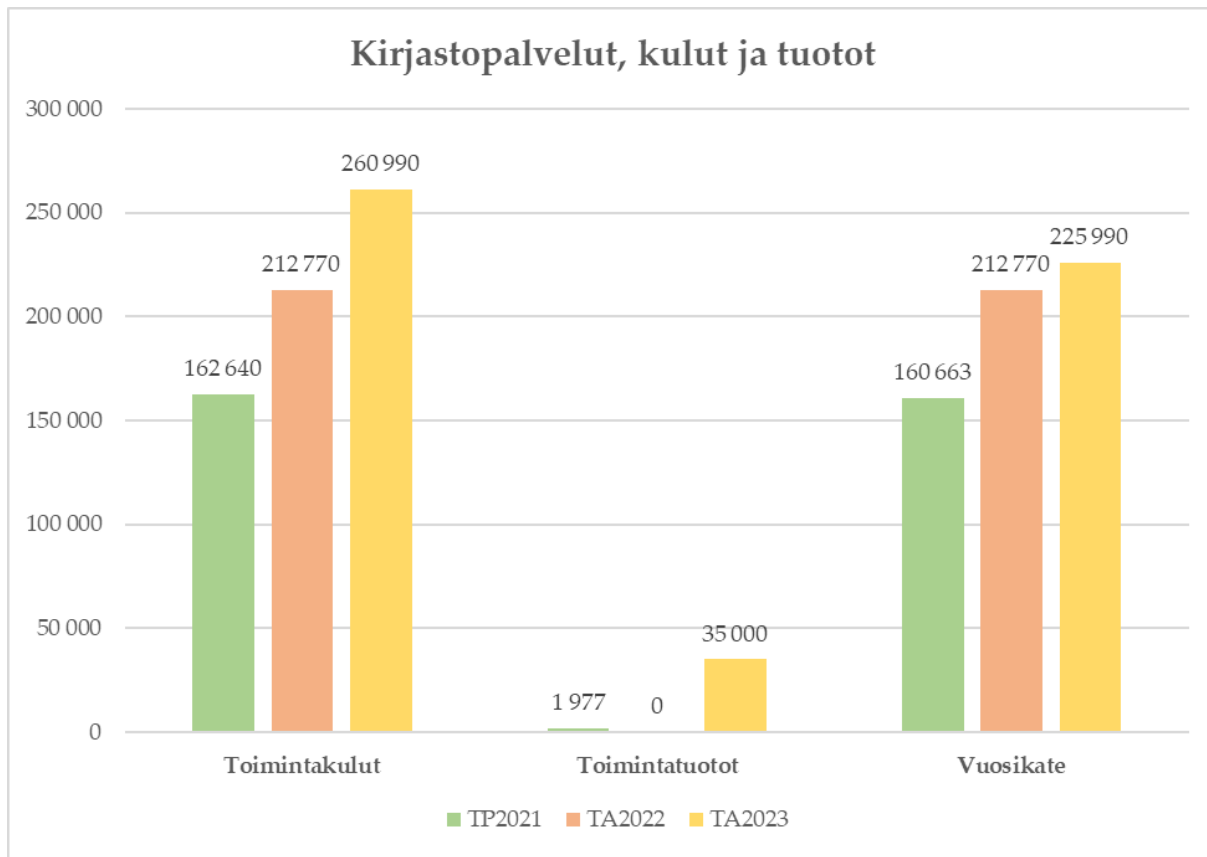
	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021-TA2022	Muutos% TA2022-TA2023
TOIMINTATUOTOT	110 905 €	63 000 €	63 000 €	-43,19 %	
TOIMINTAKULUT	-168 152 €	-192 800 €	-250 360 €	14,66 %	29,85 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-57 247 €	-129 800 €	-187 360 €	126,74 %	44,35 %

3.4 Kirjastopalvelut

Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

Vaalan kirjasto kuuluu OUTI-kirjastoverkkoon. Kirjaston palvelua kehitetään ja monipuolistetaan osana OUTI-kirjastokimppaa. Kirjaston palveluun kuuluu myös liikuntavälinelainausta. Kotiseutukokoelmaan kerätään muistiinmerkittyä tietoa kotikunnastamme. Vuoden 2022 lopussa käynnistettiin kirjastotyön ja lukutaidon kehittämiseksi #munkirjasto -hanke. Hanke jatkuu vuoden 2023 loppuun. Kirjastossa aloitetaan hankintarengasyhteistyö kirjallisuuden sekä kausijulkaisujen välityspalvelun suhteen vuonna 2022. Kirjaston varataan investointimääräraha aikuisten puolen kalusteiden uusimiseksi.

	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021- TA2022	Muutos% TA2022- TA2023
TOIMINTATUOTOT	1 977 €		21 350 €	-100,00 %	
TOIMINTAKULUT	-162 613 €	-212 770 €	-257 290 €	30,84 %	20,92 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-160 636 €	-212 770 €	-235 940 €	32,45 %	10,89 %

3.5 Kulttuuripalvelut

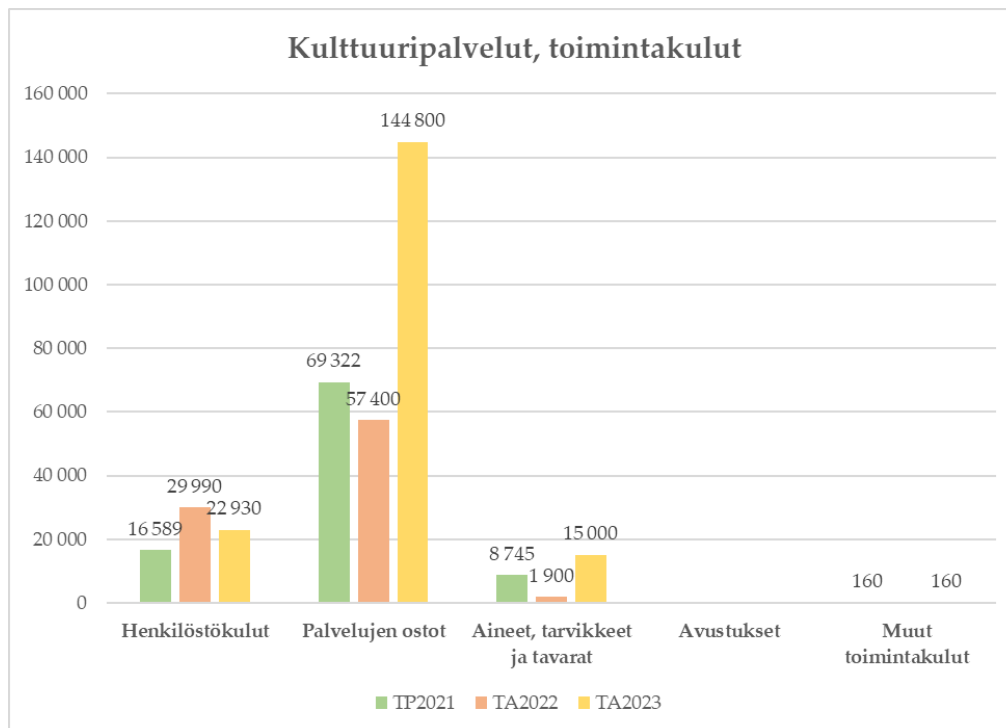
Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

Vaalan kunnassa taiteen ja kulttuurin edistäminen on osa kunnan hyvinvoinnin ja elinvoiman edistämistä. Lisäksi kulttuuritoimintaa edistämällä Vaalan kunta vahvistaa asukkaiden osallisuutta. Hyvinvointiosasto toimii kulttuuripalveluiden vastuullisena toimialaosastona Vaalan kunnassa. Sivistysosasto vastaa osaltaan kulttuuripalveluiden tuottamisesta sivistystyön ja vapaan sivistystyön opetuksessa. Vaalassa kulttuuripalveluja tuottavat kunnan lisäksi järjestöt ja yksityiset henkilöt. Vuonna 2023 kulttuuripalvelut on panostamassa merkittävästi Valentin Vaala tapahtumakonseptin toteuttamiseen yhteistyössä hankkeelle perustetun työryhmän kanssa.

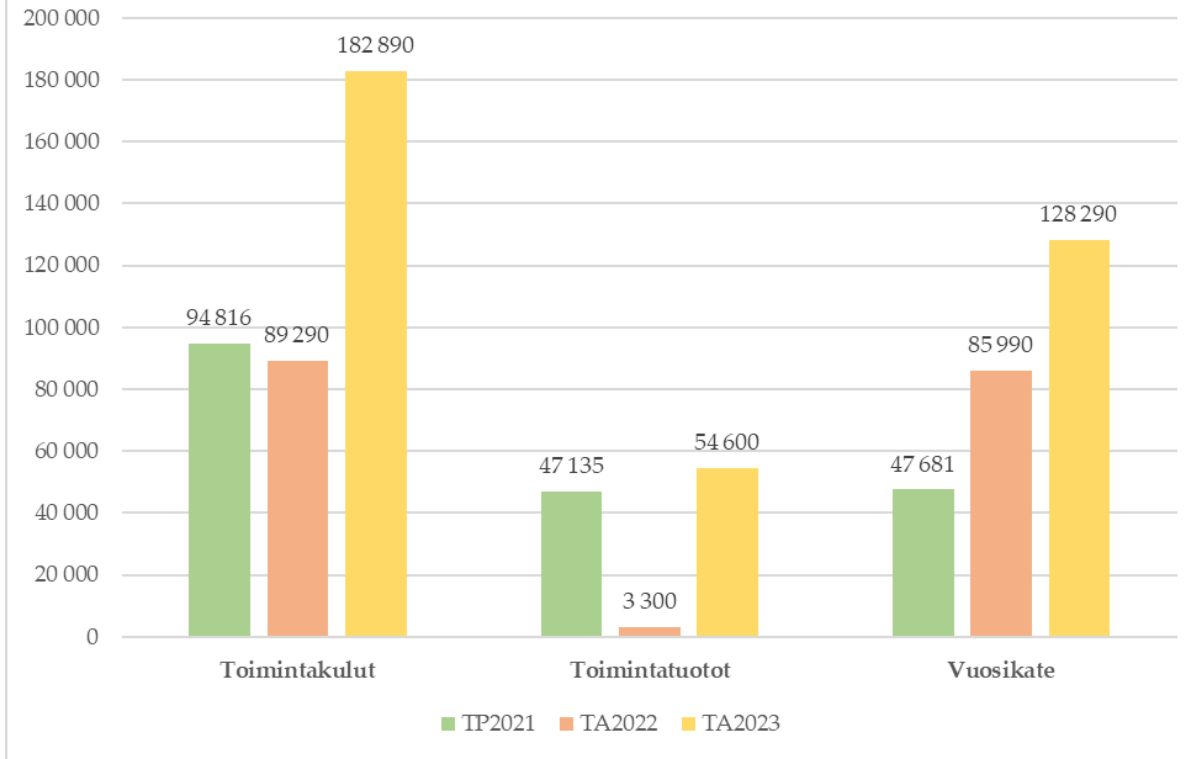
Kunnan tuottamia kulttuuripalveluja ovat:

- Kirjasto
- Oulujärven kansalaisopisto ja taiteen perusopetus
- Kunnan järjestämät tai tilaamat kulttuuriesitykset ja tapahtumat
- Lamminahon perinnetalon toiminta

Lisäksi kunta avustaa kulttuuritapahtumia ja yhdistysten ja järjestöjen toimintaa kohde- ja toiminta-avustuksilla sekä kumppanuussopimuksin, sekä markkinoimalla tapahtumia sosiaalisessa mediassa. Tapahtumailmoitukset näkyvät myös kunnan nettisivulla tapahtumakalenterissa. Kulttuuripalveluja kehitetään myös hanketoiminnan avulla. Vaalan kunta vastaa myös Lamminahon talon kesäaikaisesta toiminnasta. Kulttuuriyhteistyötä jatketaan myös Muhoksen ja Utajärven kuntien kanssa. Oulu2026 kulttuuripääkaupungin hankeasiakirjaan on kirjattu Lumotun hallan maan ja Löytyretki taiteeseen hankkeiden kehittämistyö. Oulu2026 yhteistyön edistämistä varten kuntaan perustetaan oma työryhmä.

Kulttuuripalvelut, kulut ja tuotot

	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021- TA2022	Muutos% TA2022- TA2023
TOIMINTATUOTOT	47 135 €	3 300 €	54 600 €	-93,00 %	1 554,55 %
TOIMINTAKULUT	-94 815 €	-89 290 €	-182 890 €	-5,83 %	104,83 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-47 680 €	-85 990 €	-128 290 €	80,35 %	49,19 %

4 SIVISTYSOSASTO

Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

Toimialue sisältää seuraavat vastuualueet: sivistysosaston hallinnon, perusopetuksen (Vaalan yhtenäiskoulu), lukion, aikuisopetuksen (Oulujärven kansalaisopisto) sekä varhaiskasvatuksen. Musiikinopetusta tarjotaan kansalaisopistossa taiteen perusopetuksena ja Kainuun musiikkiopistossa.

Päätehtävä on kuntalaisten hyvinvoinnista huolehtiminen tarjoamalla laadukkaat varhaiskasvatus- ja koulutuspalvelut. Toiminta järjestetään nykyaikaisissa, monikäyttöisissä ja terveellisissä tiloissa, joissa tilojen käyttöaste on mahdollisimman korkea. Sivistyspalvelut lisää osaltaan kunnan elinvoimaisuutta yhteistyössä ns. kolmannen sektorin, kuten mm. paikallisten yhdistysten ja järjestöjen kanssa. Lukioskoulutuksen säilyminen paikkakunnalla on elinvoimaisuuden kannalta äärimmäisen tärkeää ja opiskelijoiden rekrytointiin panostetaan. Kansalaisopiston palvelut näkyvät arjessa keskeisenä hyvinvointia lisäävänä palveluna kuntalaisille.

Keskeisiä muutoksia vuodelle 2023:

Varhaiskasvatus toimii kokonaan päiväkodin tiloissa, lisäksi on kaksi perhepäivähoitajaa työssä omissa kodeissaan. Päiväkodin ryhmärakennetta tarkastellaan uuden varhaiskasvatuslain (1.8.2021) vaatimusten näkökulmasta. Henkilöstön riittävydestä huolehditaan ja varallaolojärjestelmää kehitetään. Varhaiskasvatus osallistuu valtakunnalliseen kaksivuotiseen esiopetuskokeiluun verrokkikuntana. Varhaiskasvatus on maksutonta.

Perusopetuksessa tutkitaan lehtoreiden virkojen tuntikertymää ja selvitetään mahdollinen tarve muuttaa tiettyjä virkoja tuntiopettajien viroiksi. Valmistava opetus loppuu kevätlukukauden 2023 jälkeen ja tilalle tulee S2-opetusta sitä tarvitseville.

Lukiossa jatketaan uuden opetussuunnitelman jalkauttamista ja aloitetaan ensimmäinen lukuvuosi kokonaan uudella suunnitelmalla 1.8.2023. Lukion markkinointia kehitetään ja opiskelijahankintaa tehostetaan, hyvinvointikurssin valmistelua jatketaan. Merkittävänä uutena asiana opiskelijahankinnassa on liittyminen Finest Future lukio-ohjelmaan. Lukio on strategisesti linjattu säilytettäväksi osana laadukasta ja yksilöllistä kasvupolkua.

Kansalaisopisto jatkaa tutulla ja totutulla tavalla tarjoamalla eri ikäryhmille laajasti ja monipuolisesti kursseja kattavasti koko kunnan alueella. Uusia kursseja otetaan tarvittaessa ohjelmaan saadun palautteen ja toiveiden perusteella.

TOIMENPIDE 2023: LUKION OPISKELIJOIDEN KURSSEIHIN SISÄLLYTETÄÄN PAIKALLISTUNTEMUSTA JA TUTUSTUMIS- JA OPINTOMATKOJA JÄRJESTETÄÄN ROKUA GEOPARK ALUEELLE SEKÄ MUIHIN OMAN KUNNAN KOHTEISIIN.	
Valtuustokauden kärkihanke: Ainutlaatuinen Rokua Geoparkimme vetää puoleensa yhä enemmän niin kotimaisia kuin ulkomaisiakin matkailijoita ympäri vuoden.	
Arviointimittarit	Vastuutaho
Järjestettyjen matkojen määrä.	Tapani Karhu (Sivistysjohtaja)

TOIMENPIDE 2023: MONIPUOLINEN JA PEDAGOGISESTI PERUSTELTU VERKKOJEN JA LAITTEIDEN HYÖDYNTÄMINEN KANSAINVÄLITYYSOIMINNASSA.	
Valtuustokauden kärkihanke: Nopeat ja kattavat liikenne- ja tietoliikenneyhteydet mahdollistavat yhteyden koko maailmaan, eikä elämä Vaalassa vaadi kompromisseja tai sisällä muttia.	
Arviointimittarit	Vastuutaho
Laitteiden määrä. Yhteyksien toimivuus.	Tapani Karhu (Sivistysjohtaja)

TOIMENPIDE 2023: LASTEN JA NUORTEN ÄÄNI KUULUU PÄÄTÖKSENTEOSSA, OPPILAS- JA OPISKELIJAKUNTATOIMINTA ON VIREÄÄ.	
Valtuustokauden kärkihanke: Olemme helposti lähestyttäviä ja edistämme erilaisia lähidemokratian ja osallisuuden muotoja.	
Arviointimittarit	Vastuutaho
Oppilas- ja opiskelijakunnan kokoontumisten määrä. Osallistujien aktiivisuus.	Tapani Karhu (Sivistysjohtaja)

TOIMENPIDE 2023: KANSALAIPOISTO TARJOAA MONIPUOLISESTI LIIKUNTA- JA KULTTUURIHARRASTUKSIA VAKITUISILLE JA VAPAA-AJAN ASUKKAILLE.	
Valtuustokauden kärkihanke: Panostamme vahvasti asukkaidemme ja vierailijoidemme liikunta- ja kulttuuriharrastusten ja -elämysten edistämiseen sekä omaleimaisiin tapahtumiin.	
Arviointimittarit	Vastuutaho
Kurssien määrä. Kurssilaisten määrä.	Tapani Karhu (Sivistysjohtaja)

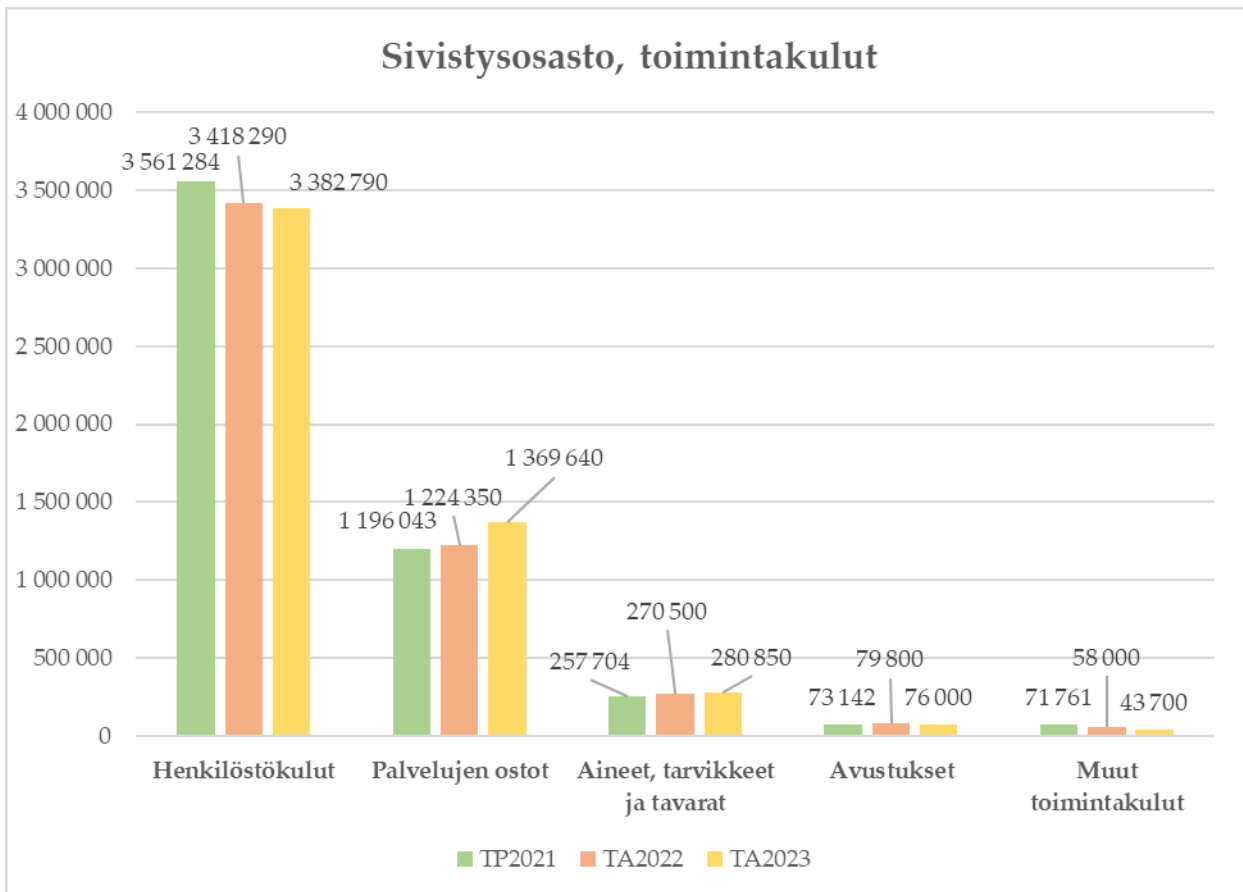
TOIMENPIDE 2023: KOULUN KERHOTOIMINTA ON MONIPUOLISTA JA ERITYISESTI LIIKUNTA HUOMIOIVA.	
Valtuustokauden kärkihanke: Panostamme vahvasti asukkaidemme ja vierailijoidemme liikunta- ja kulttuuriharrastusten ja -elämysten edistämiseen sekä omaleimaisiin tapahtumiin.	
Arviointimittarit	Vastuutaho
Kerhojen määrä. Kerhojen monipuolisuus.	Tapani Karhu (Sivistysjohtaja)

TOIMENPIDE 2023: HENKILÖSTÖN REKRYTOINNIN ONNISTUMINEN, KOULUTUKSEN MAHDOLLISTAMINEN JA AMMATTITAITOISEN HENKILÖKUNNAN VARMISTAMINEN.	
Valtuustokauden kärkihanke: Positiivisen ja valmentavan johtamisen opeilla johdettu Vaala on tunnettu hyvänä, luotettavana ja houkuttelevana työnantajana.	
Arviointimittarit	Vastuutaho
Koulutusten määrä. Henkilöstön pätevyys.	Riitta Korhonen (Varhaiskasvatuksen johtaja), Tapani Karhu (Sivistysjohtaja)

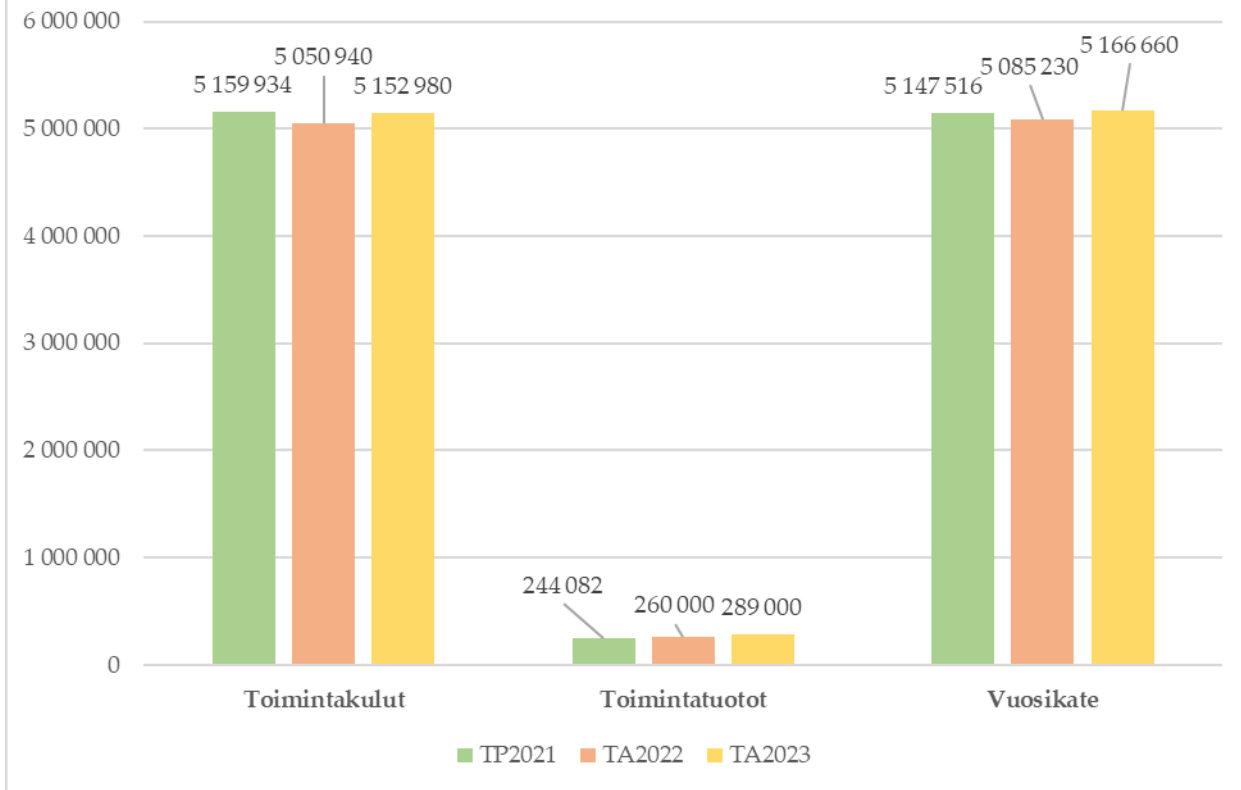
TOIMENPIDE 2023: VARHAISKASVATUS ON MAKSUTONTA, RYHMÄT TOIMIVAT AMMATTITAITOISEN HENKILÖSTÖN VETÄMINÄ, HENKILÖSTÖÄ ON RIITTÄVÄSTI.

Valtuustokauden kärkihanke: Vaalassa on maksuton, laadukas ja yksilöllinen kasvupolku varhaiskasvatuksesta lukioon.

Arviointimittarit	Vastuutaho
Henkilöstön määrä. Henkilöstön pätevyys.	Riitta Korhonen (Varhaiskasvatuksen johtaja), Tapani Karhu (Sivistysjohtaja)

Sivistysosasto, kulut ja tuotot

VAALAN KUNTA	TP2021	TA2022	TA2023
TOIMINTATUOTOT	244 082 €	260 000 €	289 000 €
TOIMINTAKULUT	-5 159 934 €	-5 050 940 €	-5 152 980 €
Henkilöstökulut	-3 561 284 €	-3 418 290 €	-3 382 790 €
Palvelujen ostot	-1 196 043 €	-1 224 350 €	-1 369 640 €
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-257 704 €	-270 500 €	-280 850 €
Avustukset	-73 142 €	-79 800 €	-76 000 €
Muut toimintakulut	-71 761 €	-58 000 €	-43 700 €
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-4 915 852 €	-4 790 940 €	-4 863 980 €
VUOSIKATE	-4 915 852 €	-4 790 940 €	-4 863 980 €
TILIKAUDEN TULOS	-5 147 517 €	-5 085 230 €	-5 166 660 €
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-5 147 517 €	-5 085 230 €	-5 166 660 €

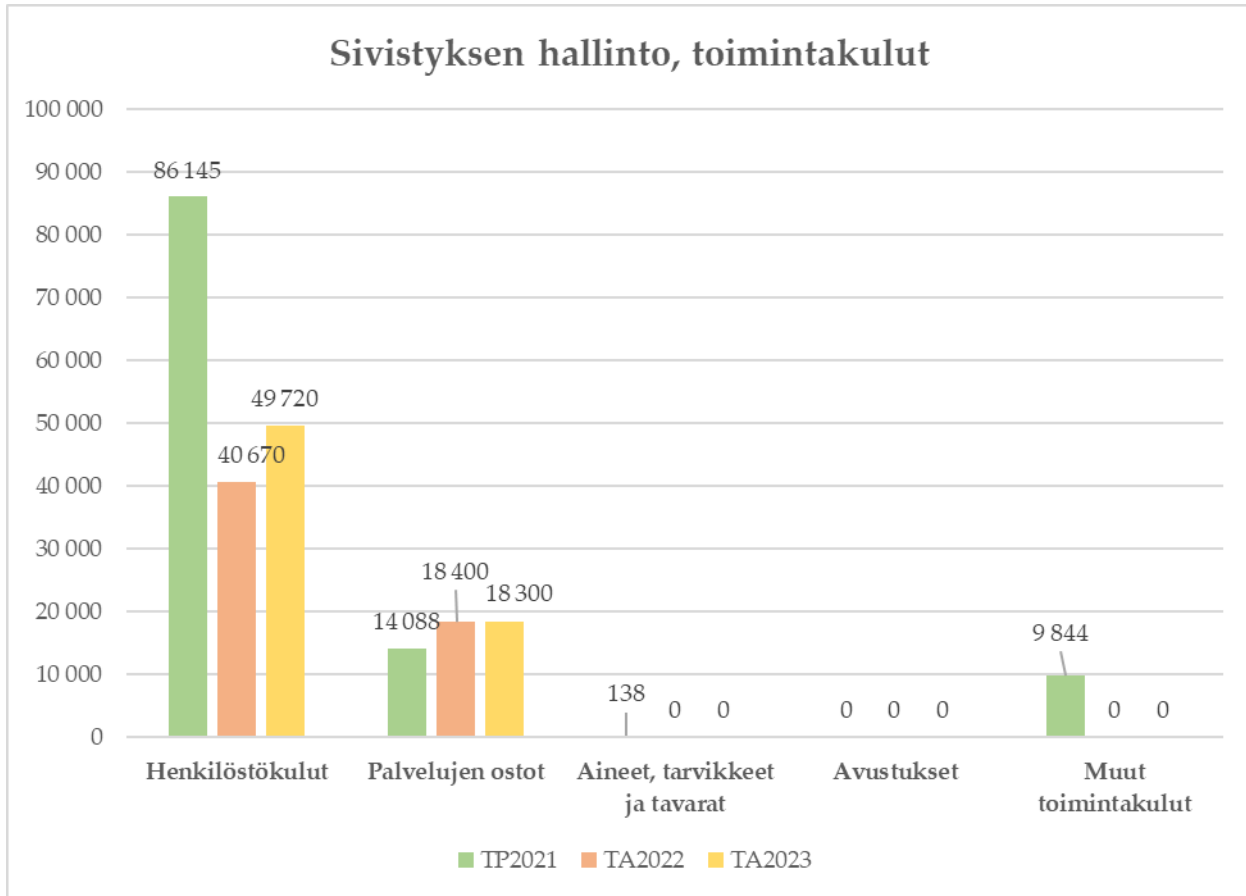
4.1 Sivistystoimen hallinto

Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

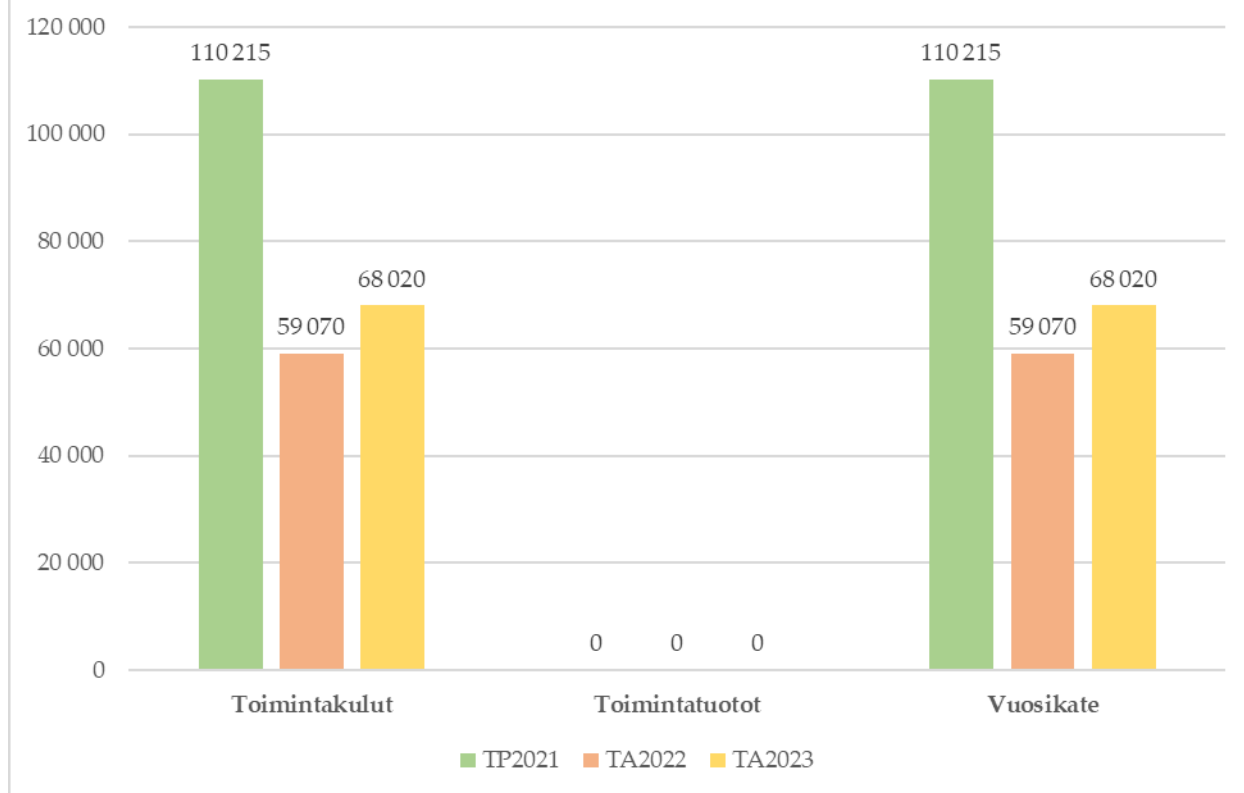
Sivistystoimen hallinto vastaa sivistysosaston johtamisesta ja talousarvion toteutumisesta.

Keskeisenä tehtävänä on varmistaa osaavan ja pätevän henkilöstön rekrytointi sivistystoimen eri vastuualueille ja taata laadukkaat hallinnolliset palvelut.

Positiivisen ja valmentavan johtamisen opeilla johdettu Vaala on tunnettu hyvänä, luotettavana ja houkuttelevana työnantajana.

Sivistyksen hallinto, kulut ja tuotot

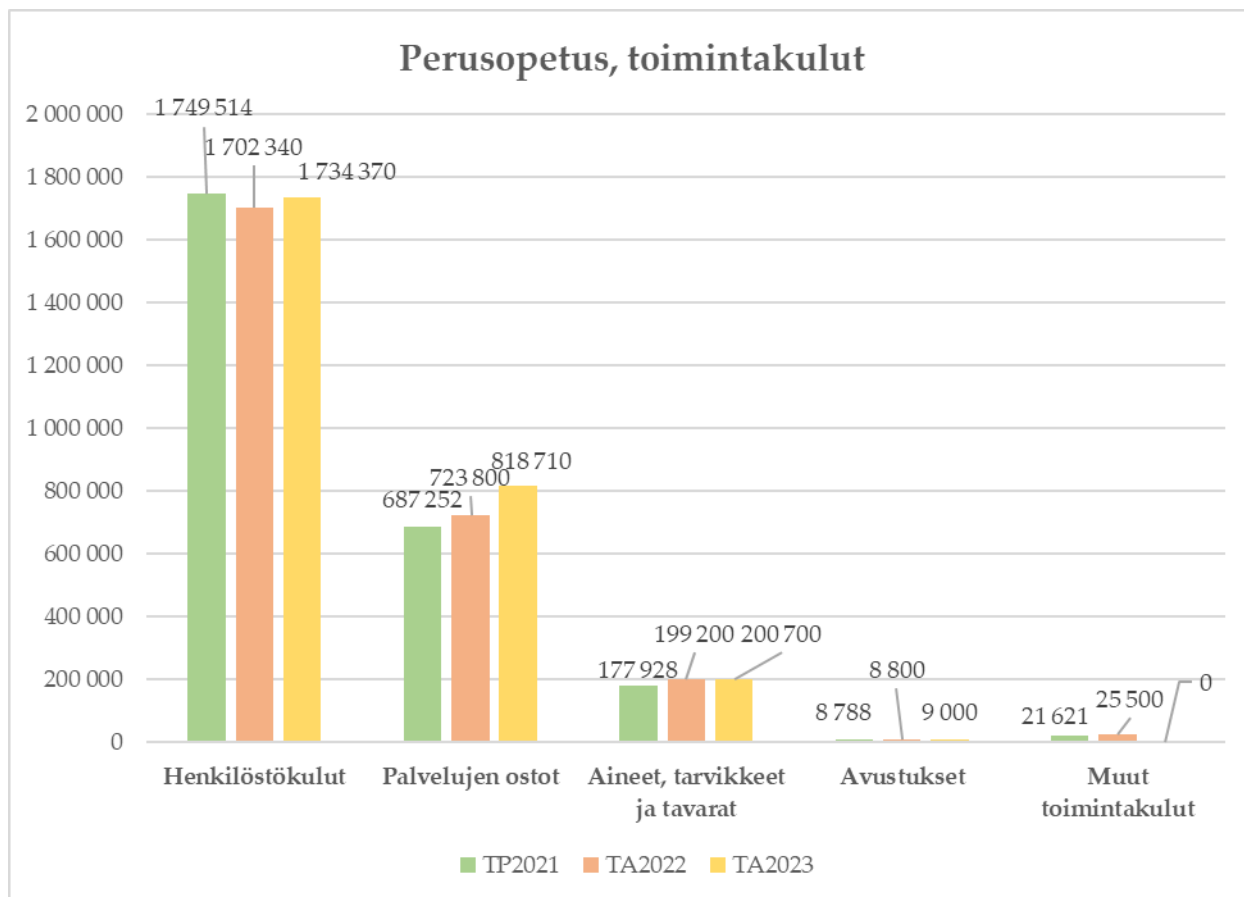
	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021- TA2022	Muutos% TA2022- TA2023
TOIMINTAKULUT	-110 215 €	-59 070 €	-68 020 €	-46,40 %	15,15 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-110 215 €	-59 070 €	-68 020 €	-46,40 %	15,15 %

4.2 Perusopetus

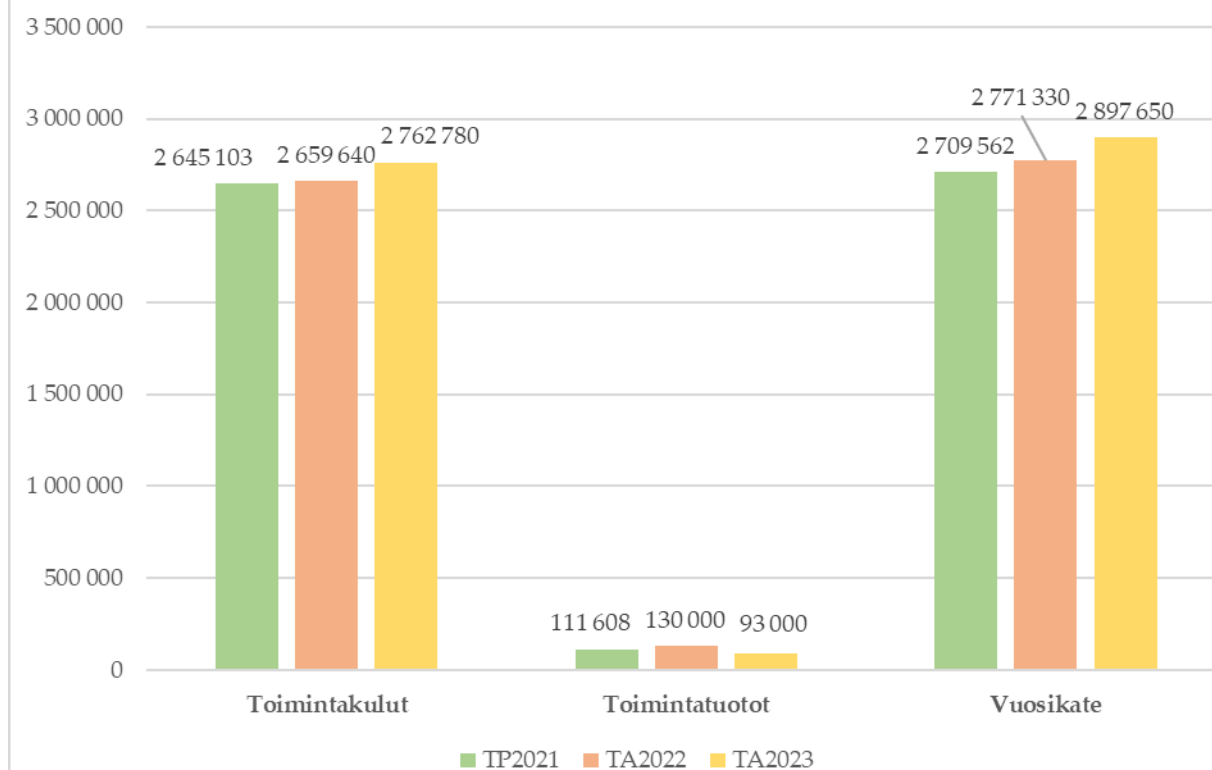
Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

Vaalan yhtenäiskoulu

Perusopetus tarjoaa oppilaille tasa-arvoiset mahdollisuudet laajaan yleissivistykselliseen perustaan ja antaa valmiudet sekä kelpoisuuden toisen asteen opintoihin. Se ohjaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa ja rakentamaan tulevaisuutta oppimisen keinoin. Kasvatustehtävässämme tuemme oppilaiden yksilöllistä oppimista, kehitystä ja kokonaisvaltaista hyvinvointia yhteistyössä kotien kanssa. Toimintaa ohjaavat opetussuunnitelma ja lukuvuosisuunnitelma.

Perusopetus, kulut ja tuotot

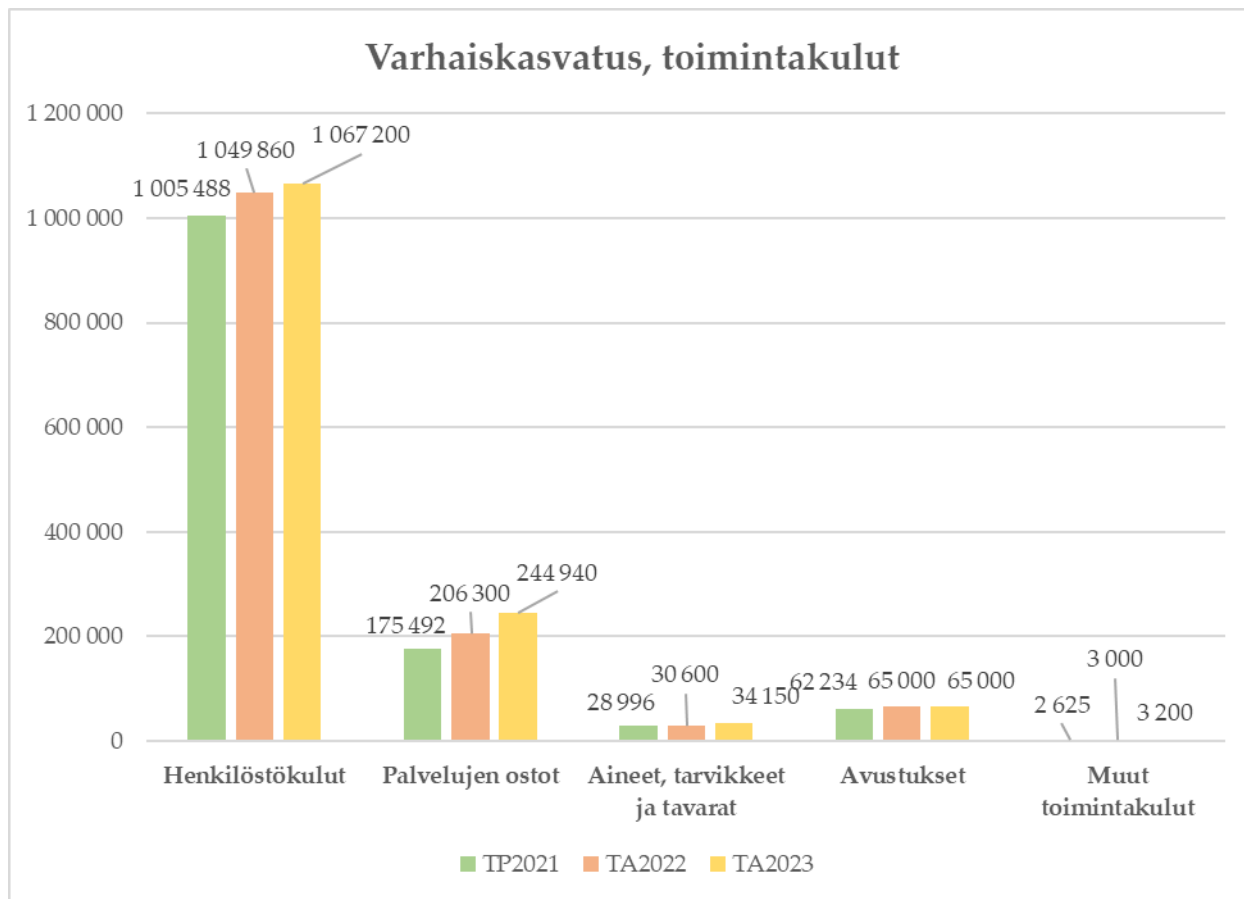

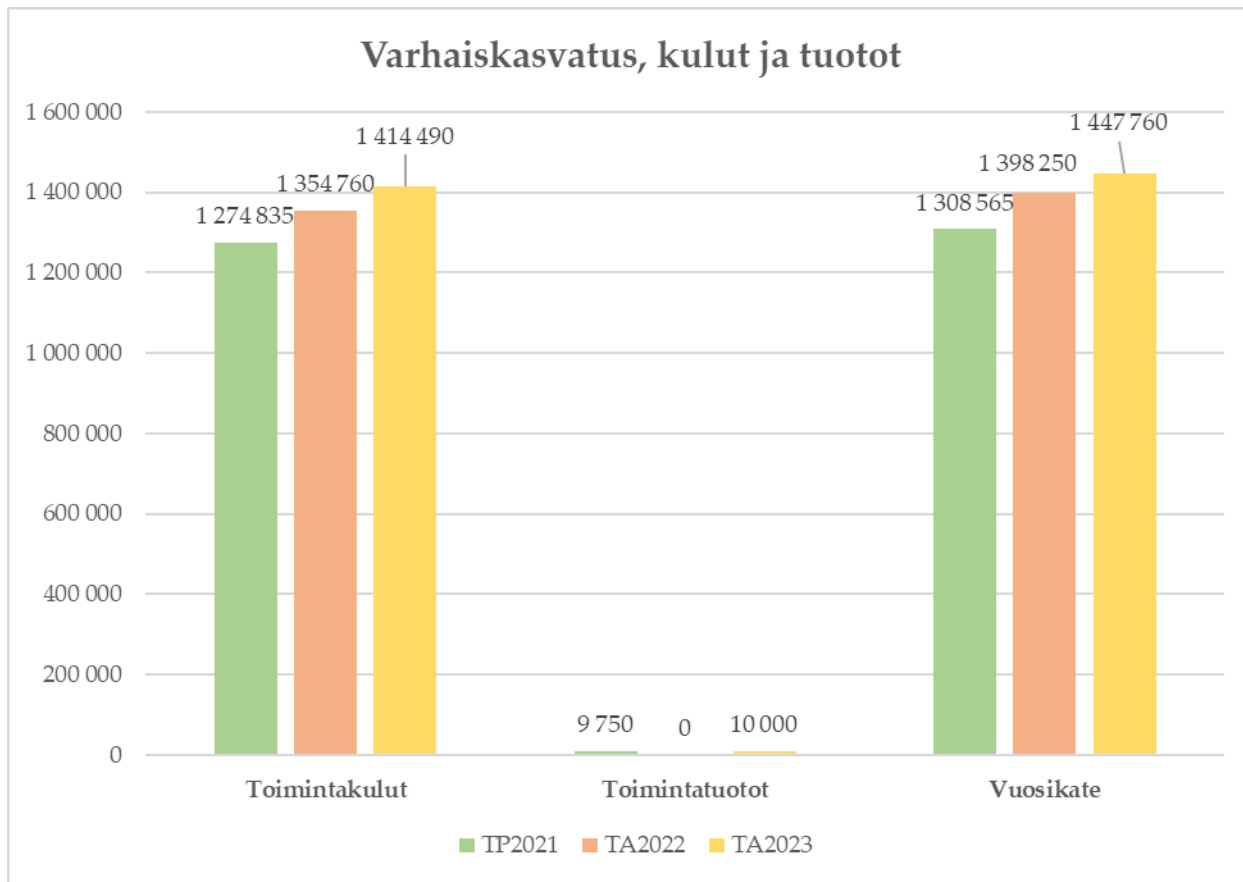
	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021- TA2022	Muutos% TA2022- TA2023
TOIMINTATUOTOT	111 608 €	130 000 €	93 000 €	16,48 %	-28,46 %
TOIMINTAKULUT	-2 645 103 €	-2 659 640 €	-2 762 780 €	0,55 %	3,88 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-2 533 495 €	-2 529 640 €	-2 669 780 €	-0,15 %	5,54 %

4.4 Varhaiskasvatus

Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

Varhaiskasvatuksen vastuualueelle kuuluvat lainsäädännön edellyttämät päivähoidon palvelut, lasten kotihoidontuki ja esiopetus. Päivähoitoa järjestetään päiväkodissa ja perhepäivähoitona hoitajan kotona. Esiopetus järjestetään päiväkodissa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista sekä edistää hyvinvointia yhteistyössä huoltajien ja muiden toimijoiden kanssa. Lisäksi varhaiskasvatus mahdollistaa huoltajien osallistumisen työelämään ja opiskeluun. Toimintaa ohjaavat paikalliset varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmat.

	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021- TA2022	Muutos% TA2022- TA2023
TOIMINTATUOTOT	9 750 €		10 000 €	-100,00 %	
TOIMINTAKULUT	-1 274 835 €	-1 354 760 €	-1 414 490 €	6,27 %	4,41 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-1 265 085 €	-1 354 760 €	-1 404 490 €	7,09 %	3,67 %

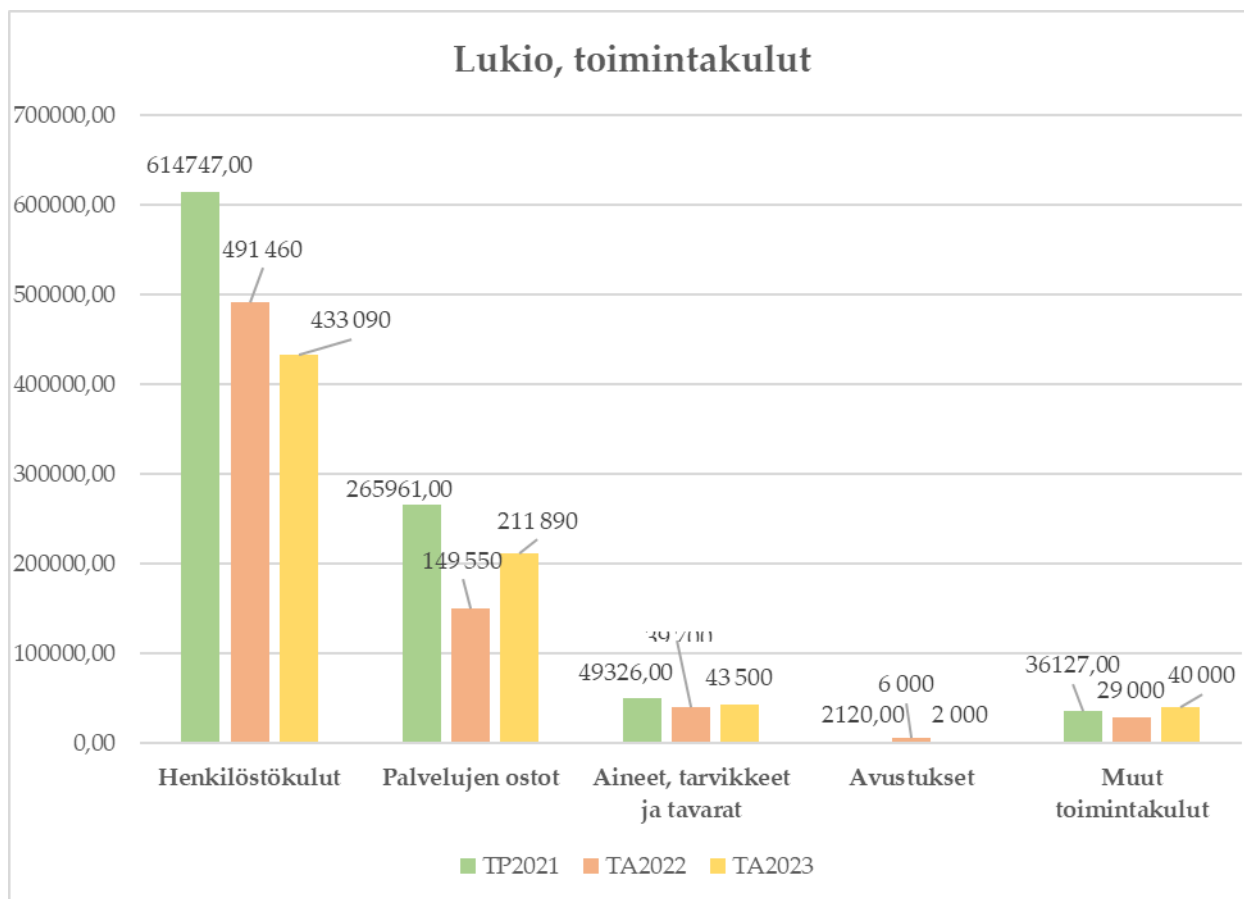
4.3 Lukio

Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

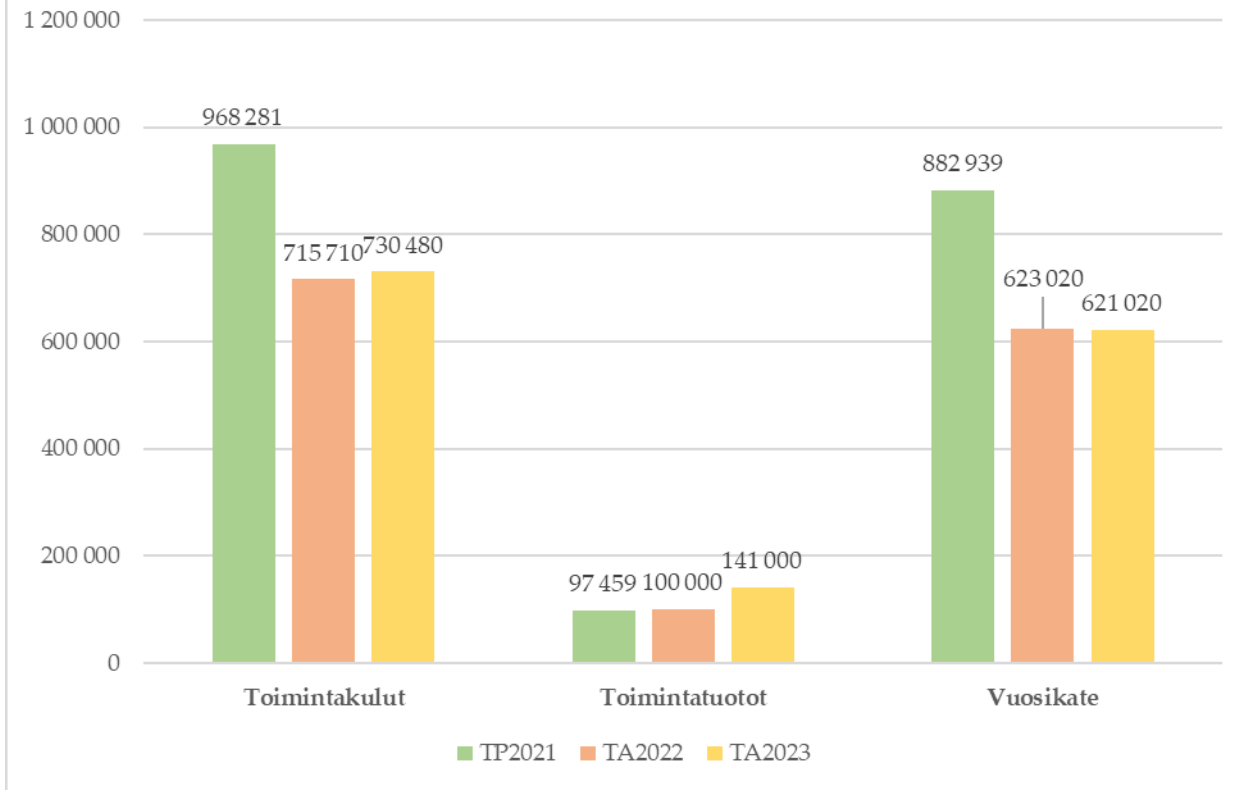
Vaalan lukio

Lukio jatkaa perusopetuksen opetus- ja kasvatustehtävää. Lukiokoulutus tarjoaa laaja-alaisen yleissivistyksen sekä valmiuden ylioppilastutkintoon perustuviin jatko-opintoihin. Lukiokoulutus tukee hyvän itsetunnon kehitystä, arvostaa työntekoa ja tavoitteellista oppimista turvallisessa oppimisympäristössä panostaen opetuksen laatuun.

Viihtyisä, ihmisläheinen Vaalan lukio tarjoaa ammattitaitoista ja ajanmukaista opetusta.

Lukio, kulut ja tuotot

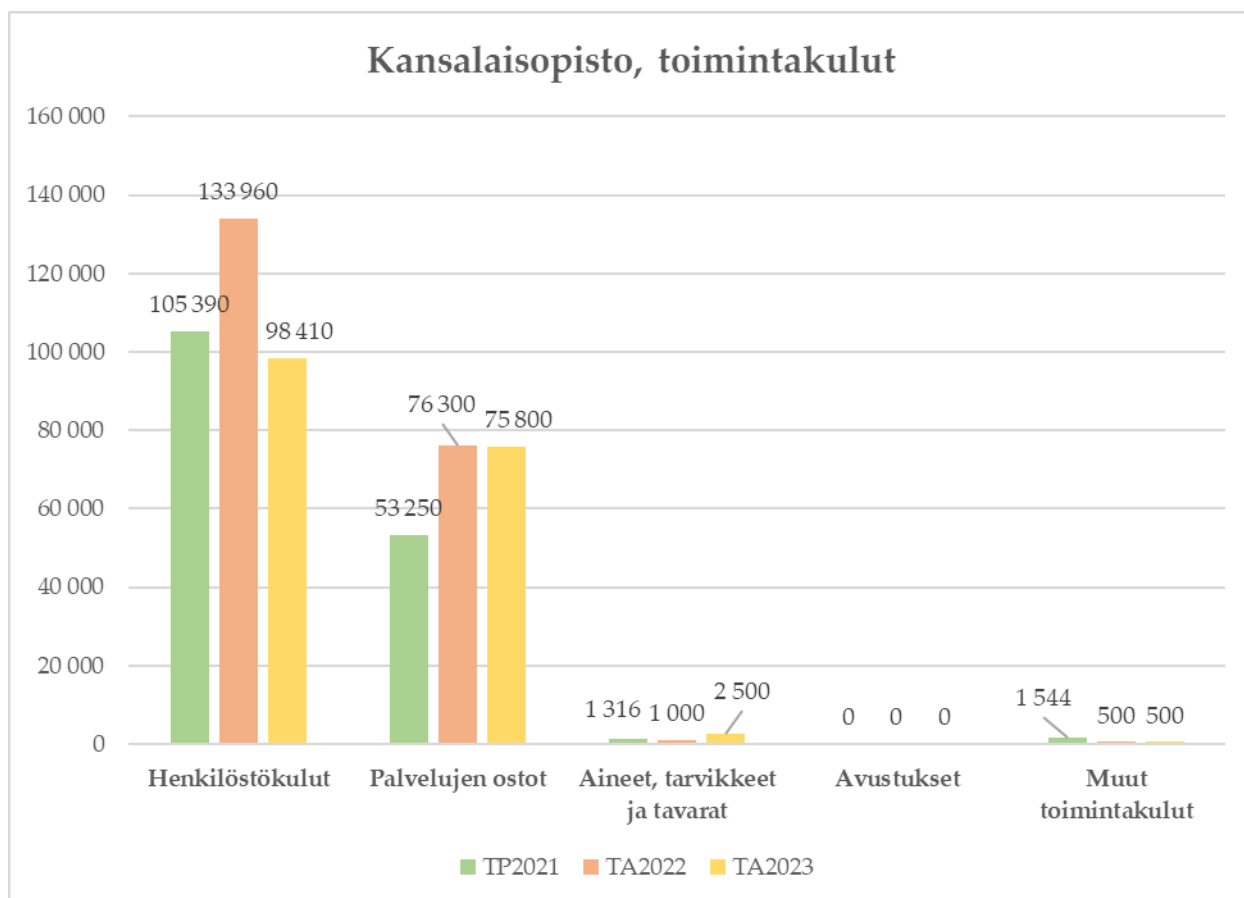

	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021- TA2022	Muutos% TA2022- TA2023
TOIMINTATUOTOT	122 724 €	130 000 €	186 000 €	5,93 %	43,08 %
TOIMINTAKULUT	-1 129 781 €	-977 470 €	-907 690 €	-13,48 %	-7,14 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-1 007 057 €	-847 470 €	-721 690 €	-15,85 %	-14,84 %

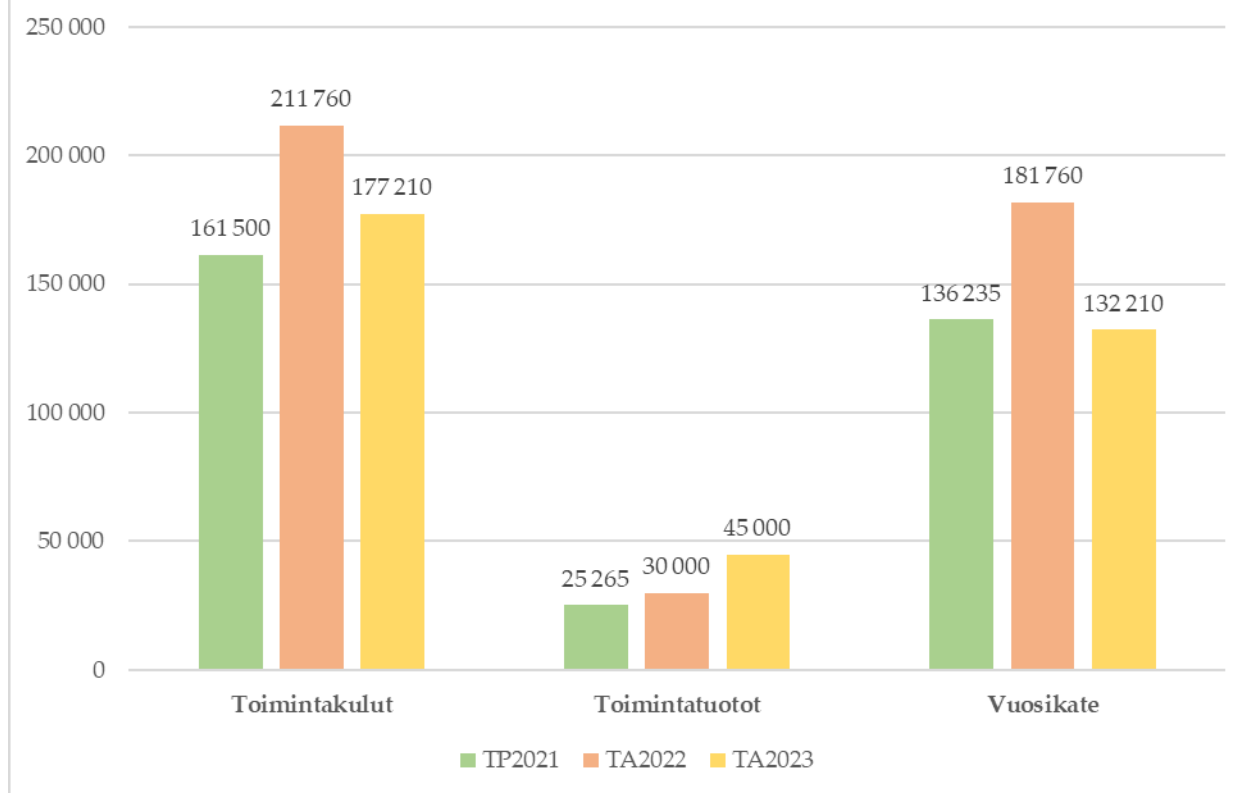
4.5 Kansalaisopisto

Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

Kunnassa toimii kansalaisopisto, joka on paikallisiin ja alueellisiin sivistystarpeisiin pohjautuva oppilaitos ja joka tarjoaa mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksienkehittämiselle. Koulutustehtävä: Oulujärven kansalaisopisto järjestää koulutusta, joka painottuu musiikkiin, kuvataiteisiin ja muotoiluun sekä kädentaitoihin. Kansalaisopistotoiminta tukee elinikäistä oppimista ja tarjoaa monipuolista harrastustoimintaa ja koulutusta omassa kunnassa. Toimintaa ohjaa kansalaisopiston toimintasuunnitelma.

Kansalaisopisto, kulut ja tuotot

	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021- TA2022	Muutos% TA2022- TA2023
TOIMINTATUOTOT	25 265 €	30 000 €	45 000 €	18,74 %	50,00 %
TOIMINTAKULUT	-161 501 €	-211 760 €	-177 210 €	31,12 %	-16,32 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-136 235 €	-181 760 €	-132 210 €	33,42 %	-27,26 %

5 TEKNINEN OSASTO

Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

Elinvoimalautakunta

Elinvoimalautakunta vastaa kaavoituksesta, rakennus- ja ympäristövalvonnasta, pelastustoimen ostopalvelusta, kunnan toimesta tapahtuvasta rakentamisesta, kunnan ja asuntotoimen hallinnassa olevista kiinteistöistä, kunnan omistamista maa- ja metsätiloista sekä kunnan tuottamista tukipalveluista, kuten ravitsemis-, siivous- ja kiinteistöhuoltopalveluista. Tavoitteena on tuottaa kuntalaisille viihtyisiä, terveellisiä ja turvallisia asumisympäristöjä sekä tuottaa muille hallintokunnille niiden toiminnassaan tarvitsemat ympäristön- ja kiinteistöhoito- ja muut toimialaan kuuluvat tukipalvelut.

Rakennusvalvonnan osalta jatketaan toimenpiteitä, jossa rakennusluokituksen, rakennusten osoitejärjestysnumeroiden, huoneisto-osoitteiden sekä valtakunnallisten pysyvien huoneistotunnuksien kiinteistörekisterin rakennuskannan ajantasaisuus ja osoiterekisteri laitetaan kuntoon. Rakennuslupien paperiarkiston digitointia jatketaan pysyväisarkistoon saattamisessa. Maanrakennuslain vuodelle 2024 voimaan tuleva uudistus huomioidaan rakennusvalvonnan toimissa.

Kaavoituksessa alkanut kunnan oman kaavoittajan työpanos tehostaa Vaalan maankäytön ja kaavoituksen kehittymistä. Maankäytön ja kaavoituksen osalta kunnan kaavoittajan työtehtävissä pääpaino on maapoliittisen ohjelman läpiviemisessä, eri vaiheissa olevien kaavojen käsittelyssä ja uusien kaava-aloitteiden liikkeellepanossa sekä muihin työtehtäviksi osoitettuihin tehtäviin. Maapoliittisen ohjelman laatiminen on yksi osa kuntastrategian huomioimista. Maankäytön yksikön yhteistyö Muhoksen ja Utajärven kunnan kanssa jatkuu lähinnä kaavoittajien välisellä yhteydenpidolla.

Talonrakennuksessa kiinteistöissä tehdään kiinteistöstrategian mukaisia toimia mm. kiinteistöjen myyntiä, huomioidaan hyvinvointialueen päätös uudisrakentamisessa soteaseman rakennustöiden osalta, jatketaan sisäilmatutkimuksia korjauksineen, muita kunnostus- ja korjaustöitä, tutkimuksia, suunnitelmia ja selvityksiä korjaustarpeista. Väistötiloja otetaan käyttöön sisäilmaongelmien ratkaisuisissa. Kiinteistö- ja tonttimyynti on aktiivista markkinoinnin osalta alkuvuoden aikana. Hyvinvointialueen kanssa laaditut vuokrasopimukset astuvat voimaan vuoden alusta ja kokonaisuuden on toiminnassa huomioitava uuden oppimisena sekä kustannusmuutoksena. Osin epävarmuustekijöitä on talousarvion suunnittelussa, johtuen myös toimintavuoden aikana hyvinvointialueella tehtävissä päätöksistä sote-toiminnan laajuudesta Vaalassa.

Maanrakennuksessa avustettavilla yksityistiekunnilla on 20 %:n omavastuu. Tienhoidon kustannukset kohdistuvat pääosin vakinaisen asutuksen ulospääsyteihin ja talvikunnossapitoon. Määrärahaa on nostettu 66,7% edellisvuoteen verrattuna, johtuen kasvaneista kustannuksista ostopalveluissa ja liukkauden torjunnan lisäämisestä tehtäväksi. Toimintavuoden aikana kerätään tarkennettua tietoa yksityisteiden hoitomäärien tarpeesta, siitä mikä merkitys on mm. ikäihmisten kotonapärjäämisessä hyvinvointialueen tavoitteen mukaisesti. Määrärahan määrää ja omavastuuta on tarkastellaan vuoden 2023 aikana ja päätetään mahdolliset muutokset vuodelle 2024. Taajamakatujen kunnostukseen on lisätty määrärahoja investointeihin. Satamien ja ulkoilureittien kunnostuksia jatketaan. Metsätaloudessa keskitytään harvennushakkuisiin ja ympäristö-/metsänhoidollisiin toimenpiteisiin.

Ravitsemis- ja siivouspalveluissa hyvinvointialuemuutos vaikuttaa henkilömääriin ja toimintoihin supistuvasti. Henkilöstöä siirtyy vuoden alusta hyvinvointialueelle uuden työnantajan palvelukseen. Kunnalle jäävä työntekijämäärä on pyritty mitoittamaan riittäväksi molempiin toimintoihin. Ravitsemispalveluiden yhteistyötä Muhoksen ja Utajärven kunnan kanssa jatketaan. Vaalan kunnan osuus ruokahuoltopäällikön viran kustannuksista on 18%. Siivouspalveluissa puhtauspalveluvastaava ja tekninen johtaja vastaava toiminnasta.

Työllistämistä jatketaan ja painopiste on pitkäaikaistyöttömien työllistämässä eri osastoilla mahdollisuuksien mukaan. Työllistetyt toimivat pääosin talonrakennuksen, maanrakennuksen ja ympäristönhoidollisissa työtehtävissä. Työnohjaaja avustaa ympäristötyönjohtajaa henkilöstön työtehtävien johtamisessa.

TOIMENPIDE 2023: VAALASSA ON KÄYTTÖÖNOTETTU VUODEN ALUSTA KUNNAN ENERGIATEHOKKUUSSOPIMUS, JOLLA HIILINEUTRAALIKUNNASSA VARMISTETAAN ASETETTUIEN VELVOITTEIDEN TÄYTTYMINEN VUOSITASO KERRALLAAN.	
Valtuustokauden kärkihanke: Otamme kasvihuonepäästöissämme reippaita askelia kohti hiilinegatiivisuutta ja sidomme hiiltä metsissämme, soillamme ja pelloillamme tehokkaasti.	
Arviointimittarit	Vastuutaho
KETS sopimusvelvoitemittarit	Tekninen johtaja

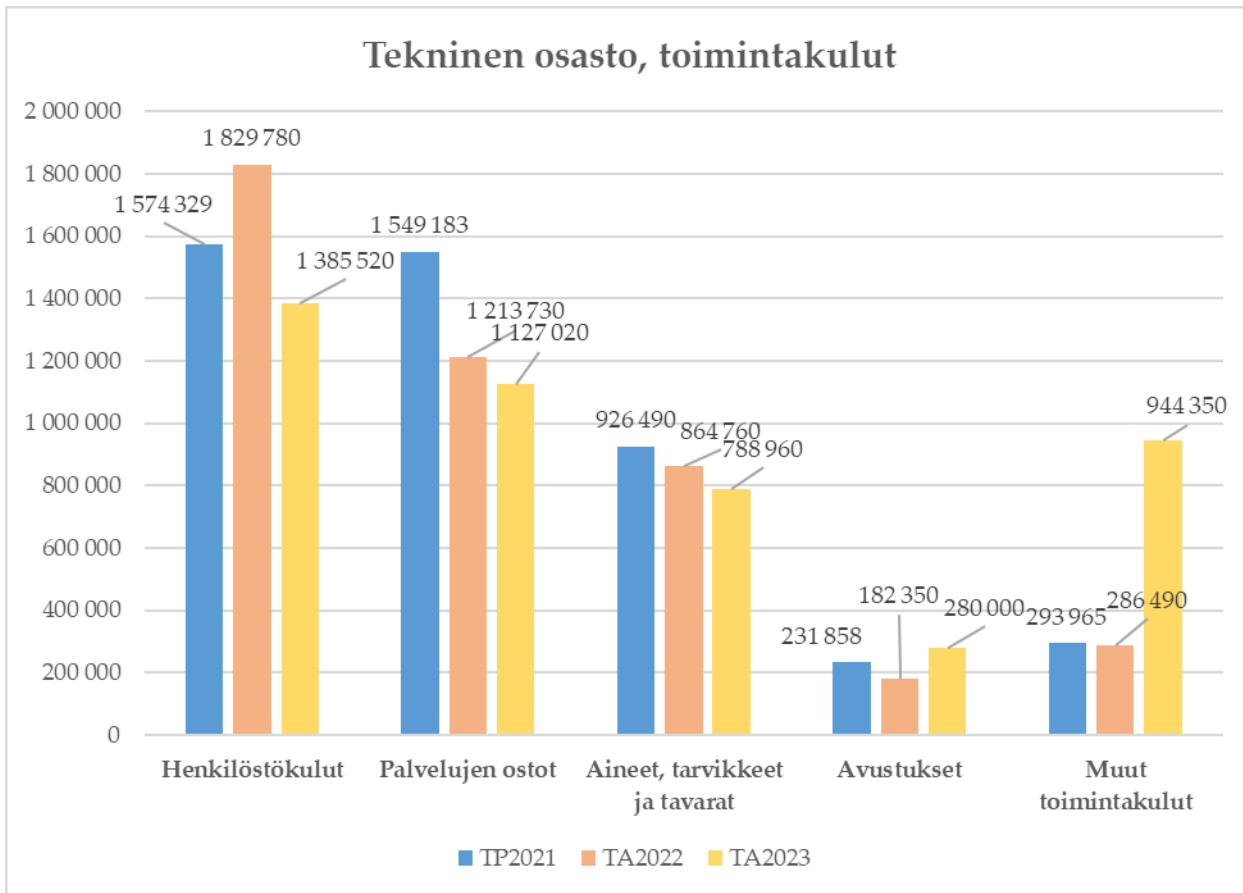
TOIMENPIDE 2023: MAAPOLIITTINEN OHJELMA LAADITAAN ENSIMMÄISTÄ KERTAA VAALAN KUNTAAN. UUSIA KAAVOJA ALOITETAAN, TAVOITTEENA UUSIEN MODERNIN VAPAA-AJAN, MÖKKEILYN, ETÄTYÖN JA VAKITUISEN ASUMISEN MAHDOLLISUUDET.	
Valtuustokauden kärkihanke: Vaala on tunnettu elämyksellisen vapaa-ajan, mökkeilyn ja etätyön mahdollistava kunta, jossa on monia houkuttelevia mahdollisuuksia myös vakitukselle asumiselle.	
Arviointimittarit	Vastuutaho
Aloitettu kaavoitus	Tekninen johtaja

TOIMENPIDE 2023: VAALAN KIINTEISTÖSTRATEGIA 2 VERSIO OHJAA KIINTEISTÖRAKENTEEN TOIMENPITEITÄ. KOHTEITA KUNNOSSAPIDETÄÄN, KORJATAAN JA MYYDÄÄN STRATEGIAAN MERKITYJEN KOHTEIDEN MUKAISESTI.	
Valtuustokauden kärkihanke: Vaalan omistajapolitiikassa korostuvat ekologisuus, yrittäjyystävällisyys sekä omaisuuden vastuullinen ja tuloksekas hoitaminen.	
Arviointimittarit	Vastuutaho
Tehdyt toimenpiteet kpl	Rakennusmestari

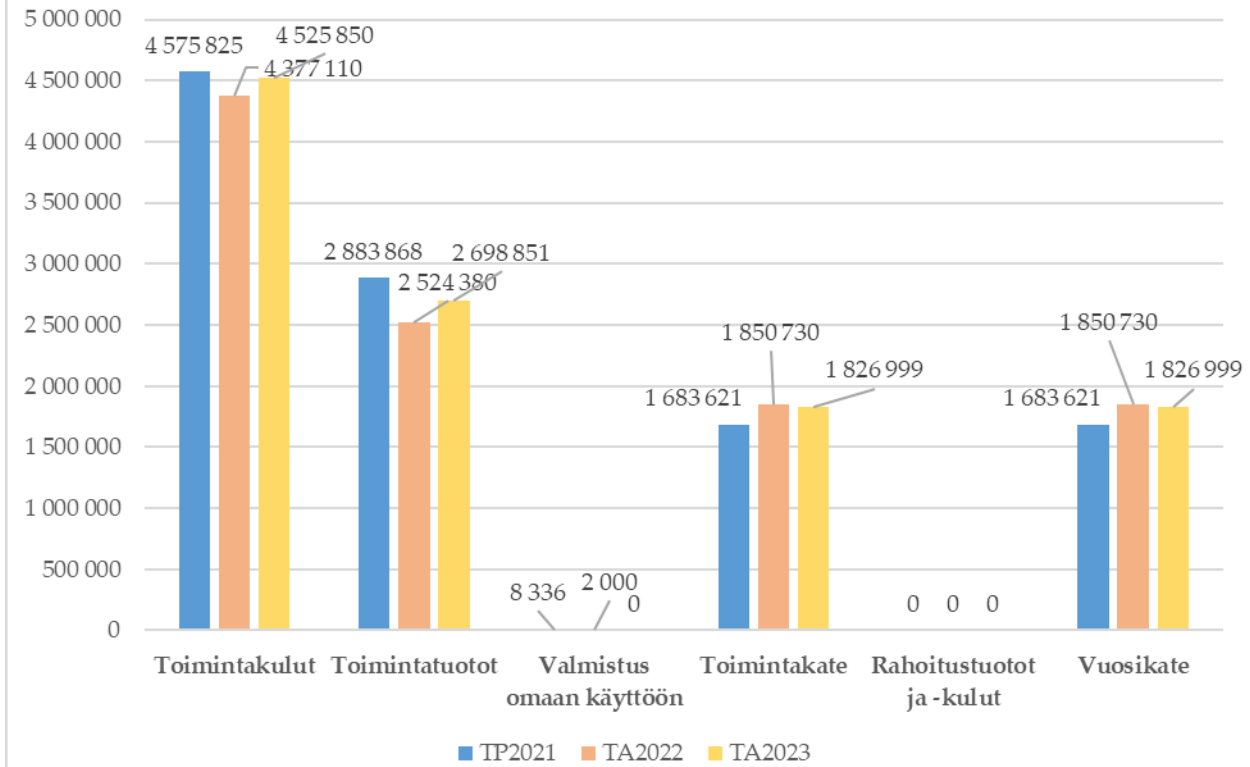
TOIMENPIDE 2023: SÄRÄISNIEMEN KOLMELLE MATKAILUALUEELLE VALITAAN KONSULTTIAVUSTEISESTI UUDENLAISELLA MALLILLA YRITTÄJÄT, JOILLE ANNETAAN MAHDOLLISUUS VILLEIHINKIN IDEOIHIN, MUTTA MERKITTÄVÄLLÄ VAIKUTTAVUUDELLA MATKAILUUN.

Valtuustokauden kärkihanke: Vaalassa on mahdollista toteuttaa pikkuisen villejäkin bisnesideoita ja unelmia. Kaavamme eivät ole kangistuneita eivätkä lupaprosessimme jäykkiä.

Arviointimittarit	Vastuutaho
Laaditut yrittäjäsopimukset	Tekninen johtaja

Tekninen osasto, kulut ja tuotot

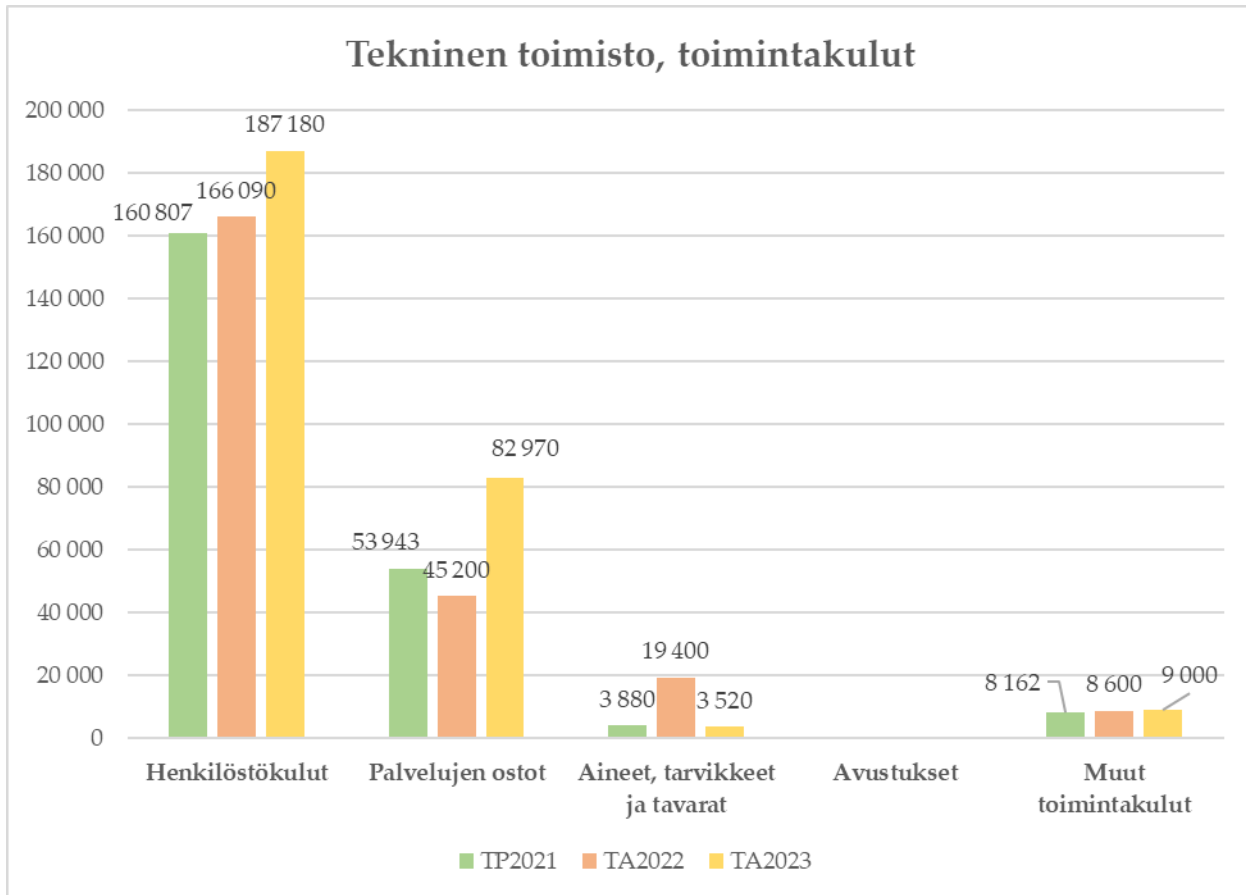

VAALAN KUNTA	TP2021	TA2022	TA2023
TOIMINTATUOTOT	2 883 867 €	2 524 380 €	2 698 851 €
TOIMINTAKULUT	-4 575 823 €	-4 377 110 €	-4 525 850 €
Henkilöstökulut	-1 574 329 €	-1 829 780 €	-1 385 520 €
Palvelujen ostot	-1 549 181 €	-1 213 730 €	-1 127 020 €
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-926 489 €	-864 760 €	-788 960 €
Avustukset	-231 858 €	-180 000 €	-280 000 €
Muut toimintakulut	-293 966 €	-288 840 €	-944 350 €
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-1 683 620 €	-1 850 730 €	-1 826 999 €
VUOSIKATE	-1 682 287 €	-1 850 730 €	-1 826 999 €
TILIKAUDEN TULOS	-2 610 017 €	-2 693 840 €	-2 345 899 €
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-2 610 017 €	-2 693 840 €	-2 345 899 €

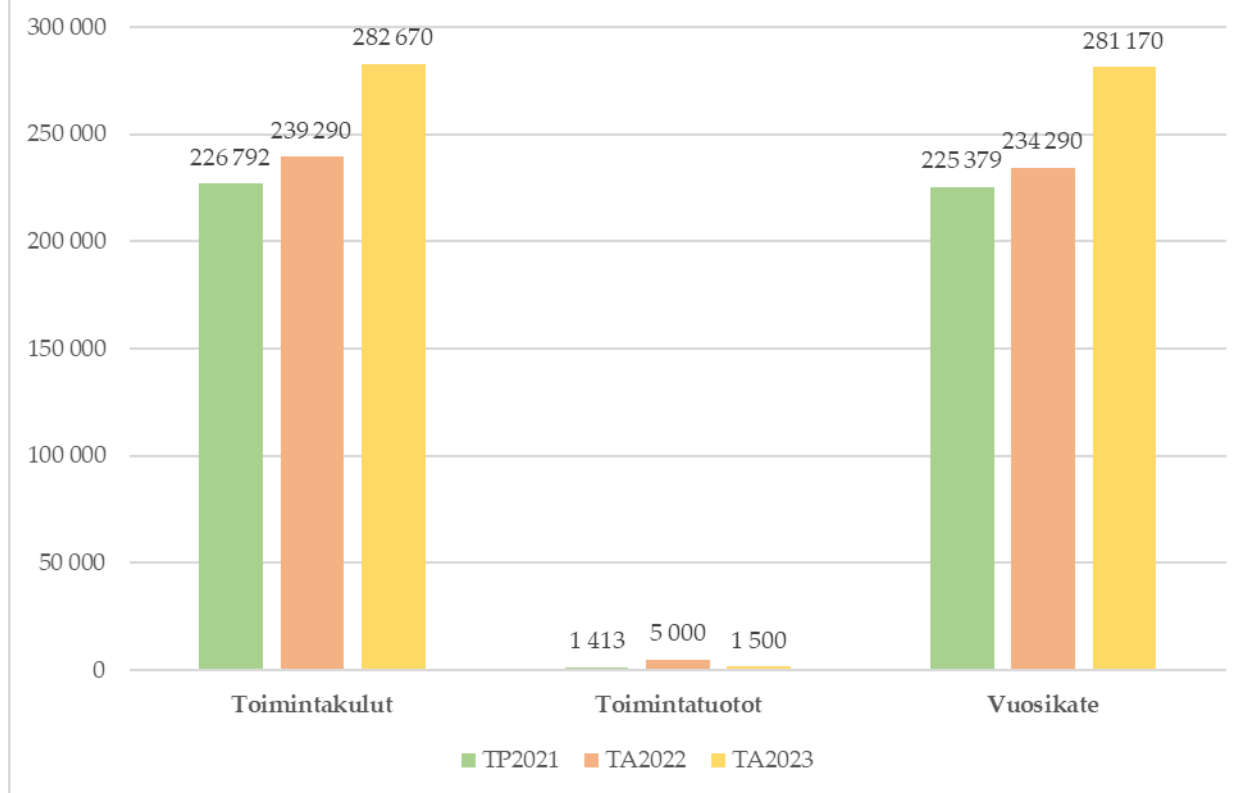
5.1 Tekninen toimisto

Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

Teknisen toimisto tuottaa keskitetyt hallintopalvelut kuntalaisille ja kuntaorganisaatiolle edullisesti ja laadukkaasti. Hallinnon tehtäväalue käsittää teknisen toimiston hallinnolliset ja toimistotyöt sekä elinvoimalautakunnan toiminnan. Hallinnon alle on keskitetty kaikki toiminnat, jotka eivät suoraan liity vastualueiden käytännön työhön. Myös kaikki toimistotyöhön kuuluvat hankinnat on keskitetty hallintoon. Palkkakustannukset sisältävät teknisen johtajan palkan ja 1,5 palvelusihteerin palkan sekä 30 % ostopalvelun Vaalan Vesi ja Lämpö Oy:ltä.

Tekninen toimisto, kulut ja tuotot

	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021- TA2022	Muutos% TA2022- TA2023
TOIMINTATUOTOT	1 413 €	5 000 €	1 500 €	253,83 %	-70,00 %
TOIMINTAKULUT	-226 791 €	-239 290 €	-282 670 €	5,51 %	18,13 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-225 378 €	-234 290 €	-281 170 €	3,95 %	20,01 %

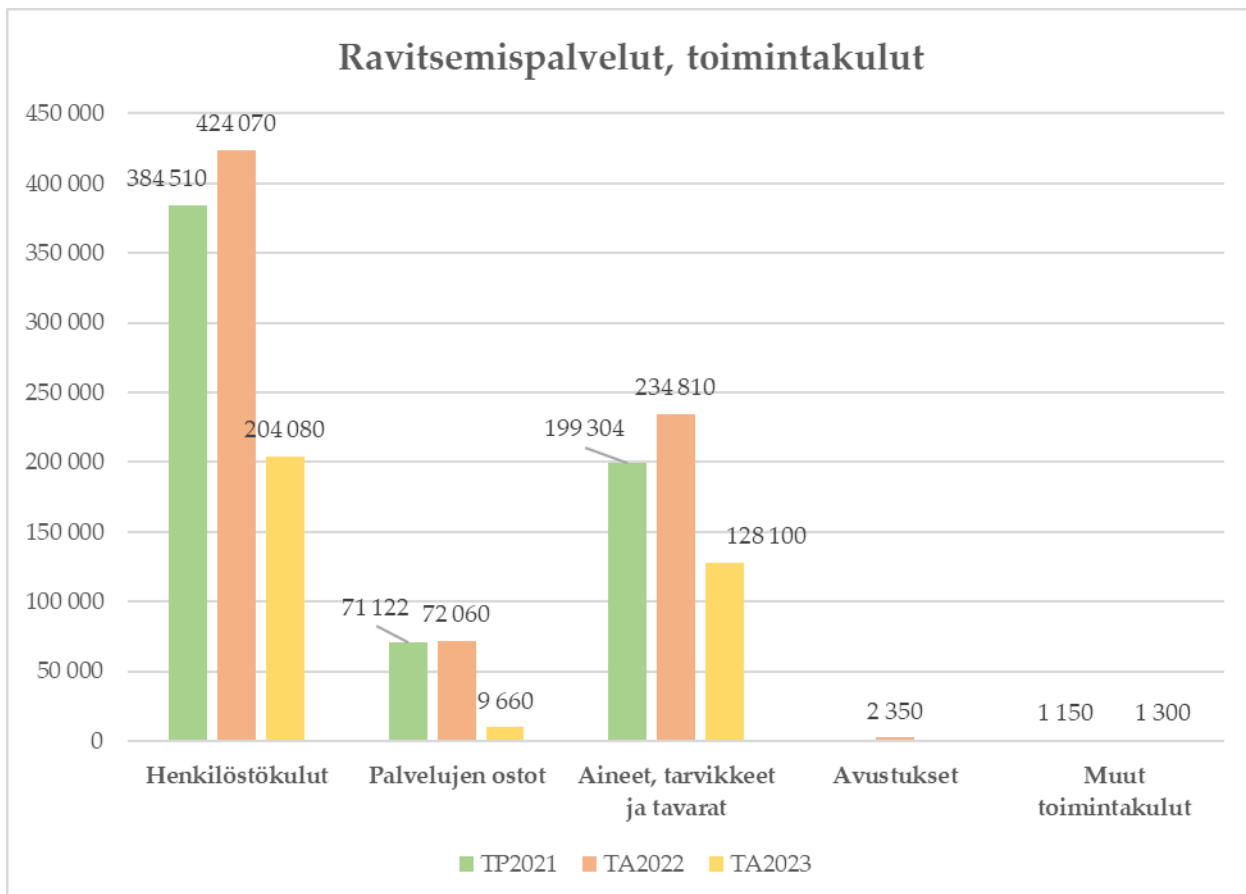
Ravitsemuspalvelut

Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

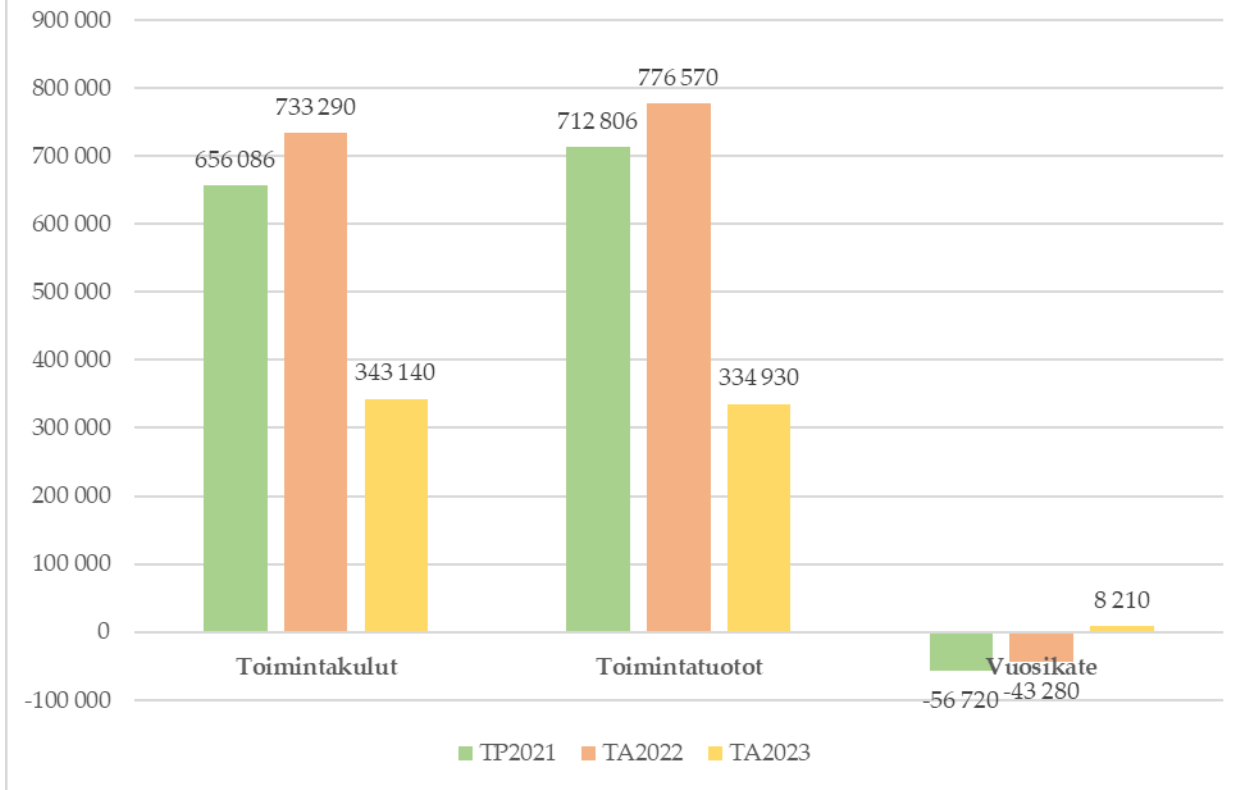
Perustehtävänä on tuottaa tarvittavat ravitsemuspalvelut taloudellisesti, turvallisesti ja ravitsemussuosituksien huomioiden varhaiskasvatukseen, oppilaille ja työpaikkaruokailijoille. Kunnan ravitsemuspalveluiden yksi tärkeä tehtävä on olla osaltaan mukana kuntalaisten hyvinvoinnissa ja terveyden edistämistyössä. Vaalan, Utajärven ja Muhoksen kunnat kehittävät ateriapalveluitaan kuntien yhteisen ateriapalvelupäällikön viran ohjauksessa.

Ravitsemuspalveluita tuottaa oppilasravintola Sapuska. Keittiöllä on käytössään Jamix – ruokat tuotannon ohjausjärjestelmä ja Fredmanin Chefstein– ohjelma keittiöiden omavalvontaan. Hankintojen lähtökohtana on kotimaiset, tuoreet ja laadukkaat raaka-aineet. Lähi- ja luomuruoan käyttöä lisätään mahdollisuuksien mukaan. Monetran hankintapalvelut kilpailuttavat elintarvikehankintamme ja olemme mukana seudullisessa yhteistyöryhmässä ja käytössä on seudullinen ruokalista.

Hyvinvointialuemuutos vaikuttaa kunnan henkilöstömäärässä neljän henkilön siirtymistä vuoden alusta hyvinvointialueelle. Ruokahuollon toiminnassa sote-palvelut jää pois siirtojen myötä. Ruokahuolto keskittyy kouluruokailun järjestämiseen arkipäivisin.

Ravitsemispalvelut, kulut ja tuotot

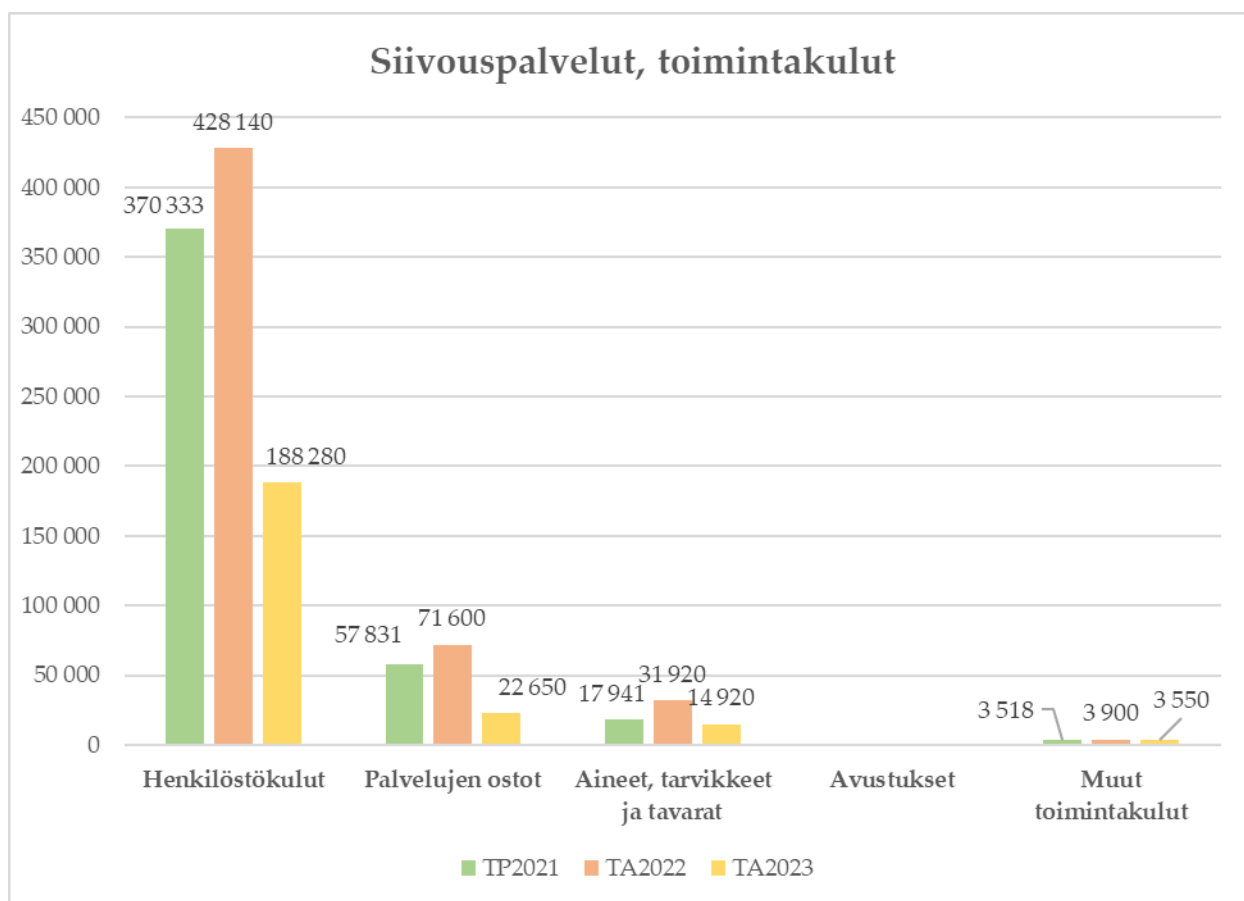
	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021- TA2022	Muutos% TA2022- TA2023
TOIMINTATUOTOT	712 806 €	776 570 €	334 930 €	8,95 %	-56,87 %
TOIMINTAKULUT	-656 086 €	-733 290 €	-343 140 €	11,77 %	-53,21 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	56 720 €	43 280 €	-8 210 €	-23,70 %	-118,97 %

Siivouspalvelut

Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

Siivouspalveluiden tehtävänä on pitää asiakkaiden toimintaympäristö hygieenisenä ja viihtyisenä sekä osaltaan ylläpitää tilojen turvallisuutta ja toimivuutta. Siivouspalvelut tuottaa ylläpito- ja perussiivousta koulukeskukselle, varhaiskasvatukselle ja muille kunnan kohteille sekä. Käytössä on CleanNet siivouksen mitoitusohjelma. Käytössä on ympäristöystävälliset puhdistusaineet, ajanmukaiset välineet, koneet sekä menetelmät. Väistötiloihin siirtyneet toiminnot on huomioitu siivouspalveluissa. Kustannukset budjetoidaan toimipaikkakohtaisesti. Kiinteistöstrategian muutokset kiinteistöissä voivat muuttaa siivouspalveluiden mitoituksia.

Hyvinvointialuemuutos vaikuttaa kunnan henkilöstömäärässä viiden henkilön siirtymistä vuoden alusta hyvinvointialueelle. Siivoustoiminnassa sote-palvelut jää pois siirtojen myötä.

Siivouspalvelut, kulut ja tuotot

	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021- TA2022	Muutos% TA2022- TA2023
TOIMINTATUOTOT	480 973 €	536 110 €	227 620 €	11,46 %	-57,54 %
TOIMINTAKULUT	-449 622 €	-535 560 €	-229 400 €	19,11 %	-57,17 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	31 350 €	550 €	-1 780 €	-98,25 %	-423,64 %

Talonrakennus

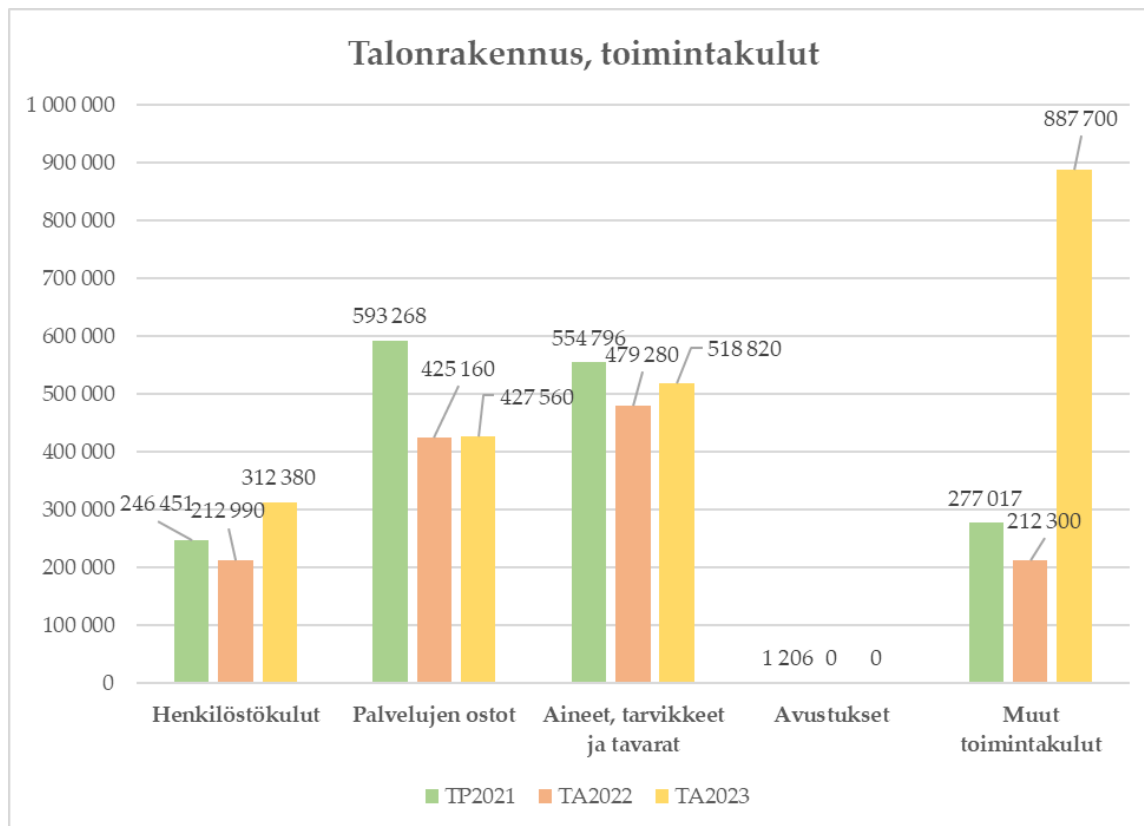
Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

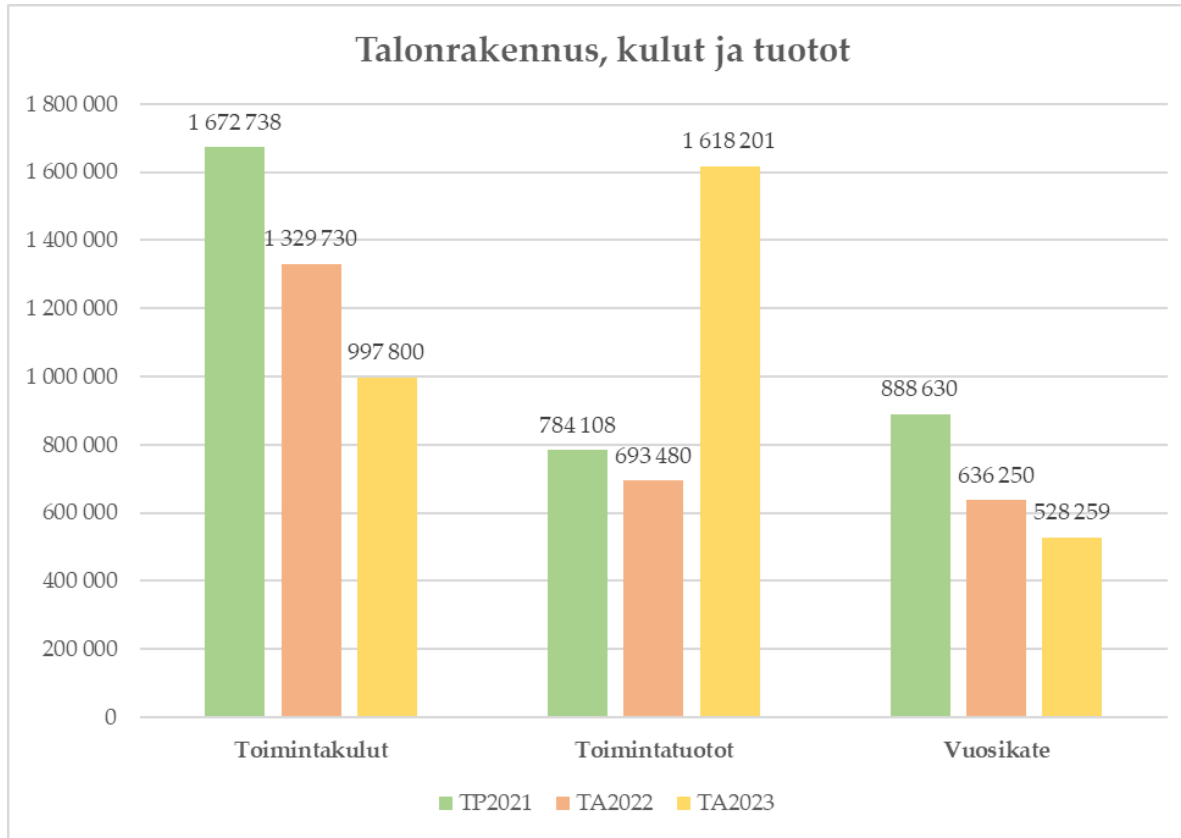
Talonrakentamisen ja kunnossapidon vastuualue käsittää rakentamisen ja kunnossapidon sekä varastot. Kunnan omistamien rakennusten pitäminen käyttökunnossa ja kunnan rakennuttajatehtävien hoitaminen kuuluu myös tähän vastuualueeseen. Talonrakennuksen hallinnosta maksetaan talonrakennusmestarin palkka. Työntekijöiden palkat kirjataan talonrakennuksen eri kustannuspaikoille.

Kunnan kiinteistöjen rakennuskanta sisältää yli 100 rakennusta, joihin kiinteistöstrategian mukaisesti suoritetaan toimenpiteitä. Kiinteistöstrategia sisältää pitkän tähtäimen suunnitelmat, joilla ohjataan taloudellista ja käytännön toimintaa talonrakennuksessa. Vuoden työpanos kohdistetaan Lokkipajan peruskorjaukseen. Peruskorjaus käsittää työpajatoiminnan tilojen korjauksen teknisen osaston talonrakennuksen ja kiinteistöhuollon tarpeisiin.

Kiinteistöjä on, sekä kunnan omassa, että ulkopuolisten käytössä. Ulkopuolisia ovat lähinnä konserniyritykset, KOY Vaalan Niska ja Vaalan Vesi ja Lämpö Oy.

Rakennuspuolella ja kiinteistöhoiton puolella jatketaan olemassa olevilla resursseilla 3 vakituista rakennuspuolella ja 2 vakituista kiinteistöhoiton puolella. Kunnan sähköasentaja jäi pois tehtävästä 2022. Vuoden 2023 sähkötyöt tuotetaan kunnan kiinteistöihin ostopalveluna. Mahdollinen kunnan oma sähköasentajan tarve arvioidaan uudelleen syksyllä 2024.

	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021- TA2022	Muutos% TA2022- TA2023
TOIMINTATUOTOT	784 108 €	693 480 €	1 618 201 €	-11,56 %	133,35 %
TOIMINTAKULUT	-1 672 737 €	-1 329 730 €	-2 146 460 €	-20,51 %	61,42 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-888 629 €	-636 250 €	-528 259 €	-28,40 %	-16,97 %

Maanrakennus

Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

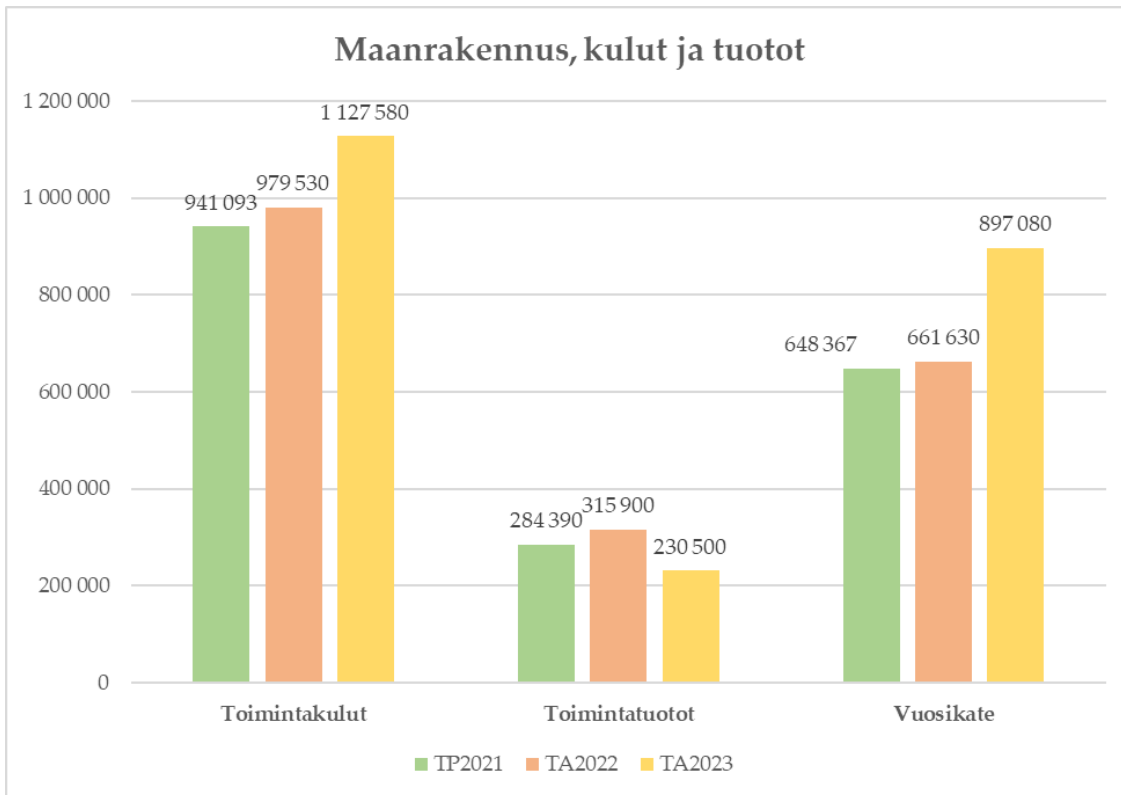
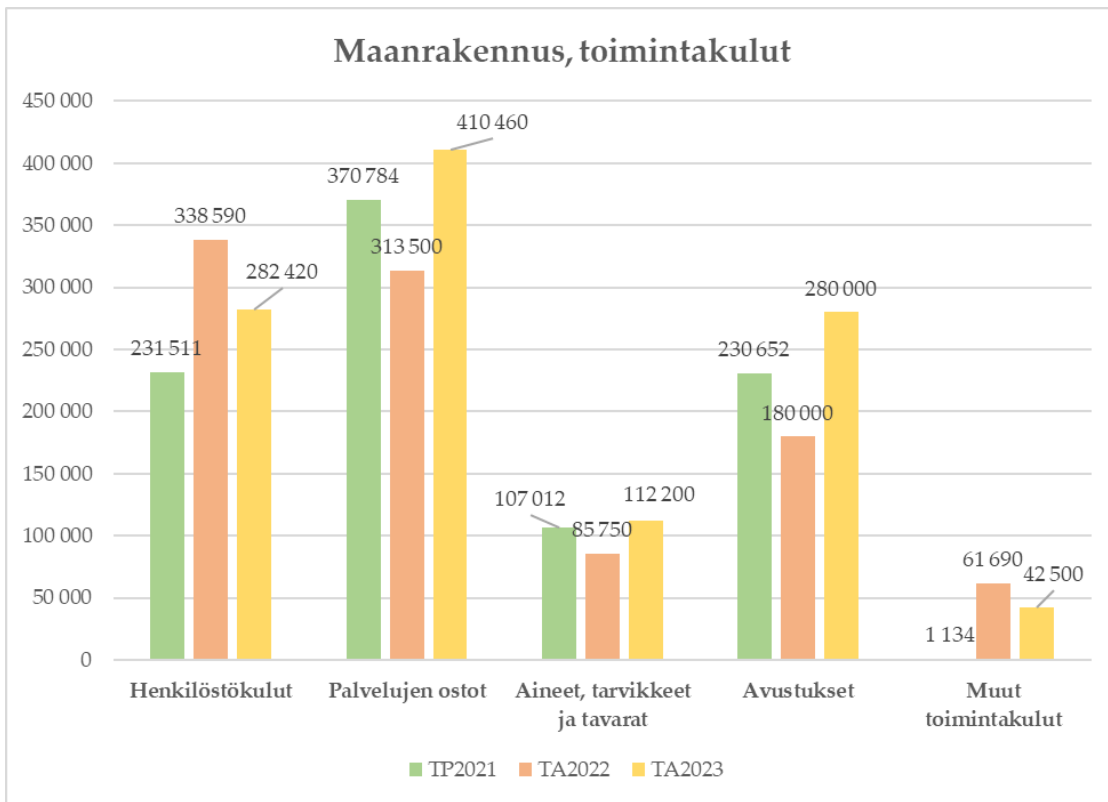
Kaavateiden, kevyenliikenteenväylien ja muiden kunnan alueiden kunnossapidosta huolehtiminen siten, että kuntalaisten liikkuminen eri liikennevälineillä ja jalkaisin on turvallista kaikissa olosuhteissa. Taajaman ulkopuolella haja-asutusalueiden asukkaiden liikkumisen mahdollistaminen avustamalla järjestäytyneiden yksityisteiden ja omien teiden kunnossapito. Kuntalaisten viihtyvyyden lisääminen sekä urheilu- ja liikuntaharrastuksen tukeminen ja lisääminen huolehtimalla liikuntapaikkojen ja yleisten alueiden sekä ympäristön kunnossapidosta sekä kehittämisestä. Perustehtäviin kuuluu myös alueiden kunnossapitopalveluiden tuottamien muille hallintokunnille.

Maanrakennuksen hallintoon kirjautuu maanrakennusmestarin ja ympäristöyönjohtajan palkka. Maanrakennuksen henkilöstö koostuu kahdesta vakinaisesta työntekijästä koneenkuljettajasta ja työnohjaajasta, sekä kolmesta kausityöntekijästä. Maanrakennuksessa työskentelee lisäksi työllistämistuella palkattua henkilöstöä alueiden hoidon tehtävissä. Yleisten alueiden tuloja kertyy mm. venepaikka- ja torimaksuista. Ammattihenkilöiden palkat kirjautuvat yleisten alueiden hoitoon, liikuntapalveluihin, maa- ja metsätiloihin sekä konekeskukseen. Ammattihenkilöt työskentelevät yleisten alueiden, reitistöiden ja kiinteistöjen maanrakennuksen kunnossapidossa ja hoidossa sekä tarpeen mukaan poikkihallinnollisesti muillakin kunnan vastuualueilla. Lisäksi henkilökunta työskentelee investointihankkeiden toteuttamisen parissa.

Maa- ja metsätilat sisältävät kunnan omistamat maa- ja metsätilat sekä kunnan omistamat tontit ja niihin liittyvät yksityisteiden kustannukset ja mahdolliset omaisuuden myyntitulot.

Konekeskuksella on kalustoa traktori, kaudelle vaihdettu latukone, kaksi pakettiautoa, lava-auto, mönkijä, moottorikelkkoja ja päältä ajettavia ruohonleikkureita. Konekeskuksen kalustoon kuuluu lisäksi teknisen toimen ja hallinnon leasingautot. Kustannukset laskutetaan käyttäjiltä kilometrikorvauksena tai käyttötunteina ja ne kertyvät konekeskukselle tulona. Tavoitteena on, että konekeskus toimii omakustannusperiaatteella.

Maanrakennuksen osa-alueella on varauduttu toimintakulujen nostona kustannusten nousuun polttoaineiden, teiden kunnossapidon ja sähkönhankinnan osalta. Kunnan kaavateillä on paljon korjausvelkaa, tiealueiden korjaamiseen ja kunnossapitoon on varauduttu lisäämällä investointeihin määrärahaa.

	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021- TA2022	Muutos% TA2022- TA2023
TOIMINTATUOTOT	284 390 €	315 900 €	230 500 €	11,08 %	-27,03 %
TOIMINTAKULUT	-941 093 €	-979 530 €	-1 127 580 €	4,08 %	15,11 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-648 367 €	-661 630 €	-897 080 €	2,05 %	35,59 %

5.2 Viranomaispalvelut

Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

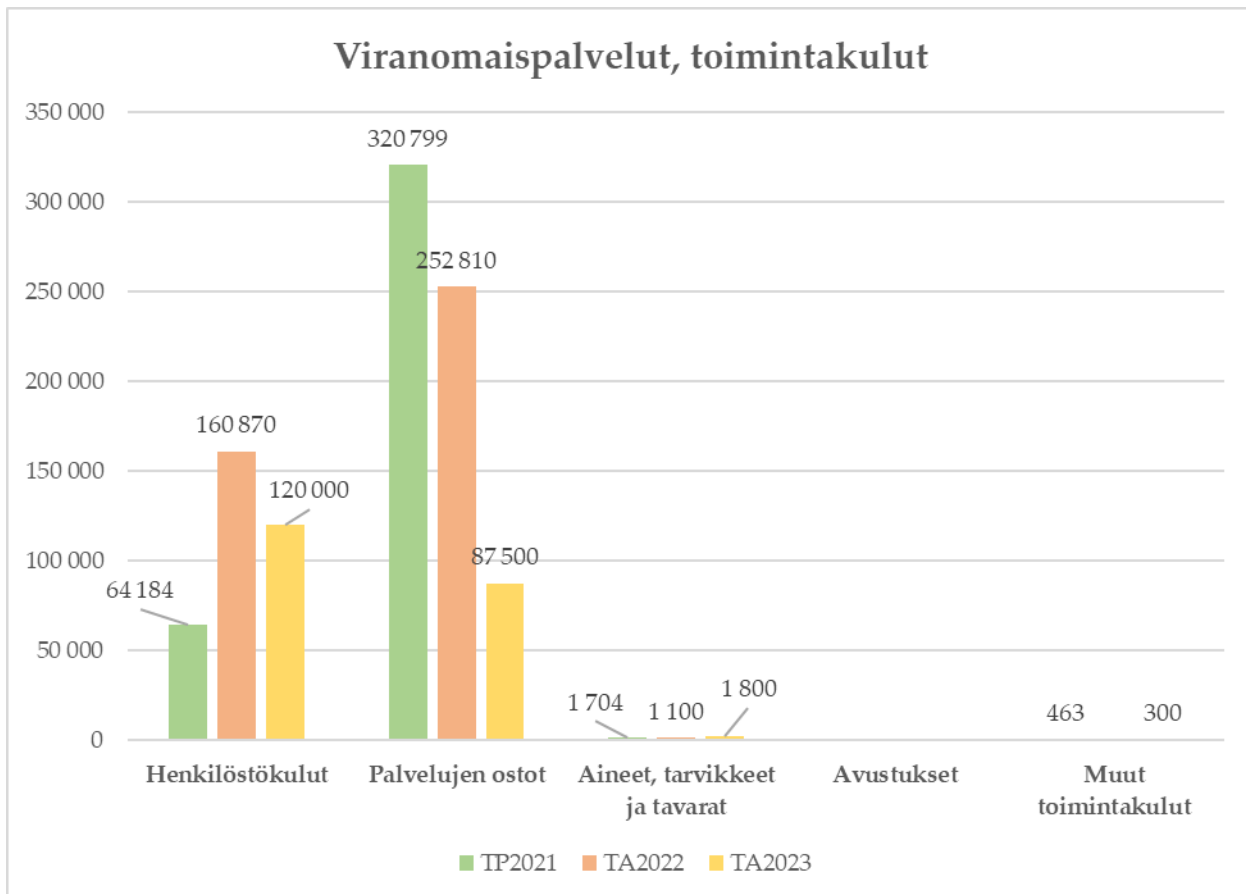
Viranomaispalvelut sisältävät teknisen toimiston kaavoitukseen, yritystiloihin, kuntasuunnitteluun, rakennusvalvontaan, ympäristönsuojeluun ja pelastustoimeen liittyvät tehtävät. Vastuualueen päällikkö on tekninen johtaja.

Kaavoituspalveluissa voimassa oleva kuntayhteistyösopimusta tarkastellaan muutostarpeena Muhoksen ja Utajärven kuntien kesken. Kunnan oma kaavoittaja aloitti elokuussa 2022.

Rakennustarkastus hoidetaan viransijaisuutena edellisvuoden tapaan.

Ympäristönsuojelu hoidetaan ostopalveluna Oulunkaaren ympäristöpalvelut-organisaatiolta. Vaalan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen on Oulunkaaren ympäristölautakunta. Tehtäviä hoitaa Oulunkaaren ympäristöpalveluiden ympäristötarkastaja.

Pelastustoimet siirtyvät vuoden alusta hyvinvointialueelle hoidettavaksi. Toimitilojen osalta jatketaan selvitystyötä hyvinvointialueen kanssa.

Viranomaispalvelut, kulut ja tuotot

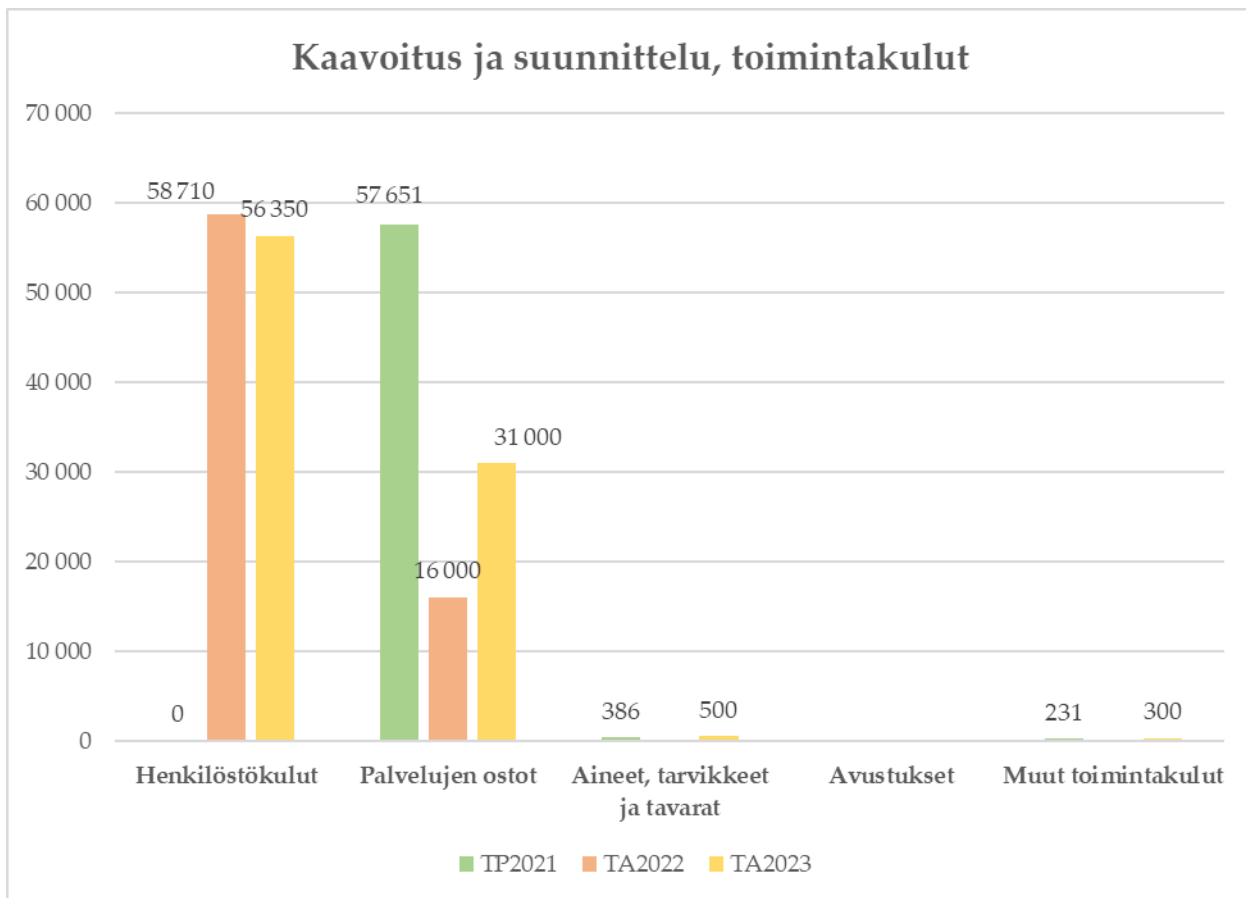
	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021- TA2022	Muutos% TA2022- TA2023
TOIMINTATUOTOT	396 530 €	55 000 €	70 000 €	-86,13 %	27,27 %
TOIMINTAKULUT	-387 150 €	-414 780 €	-209 600 €	7,14 %	-49,47 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	9 380 €	-359 780 €	-139 600 €	-3 935,58 %	-61,20 %

Kaavoitus ja suunnittelu

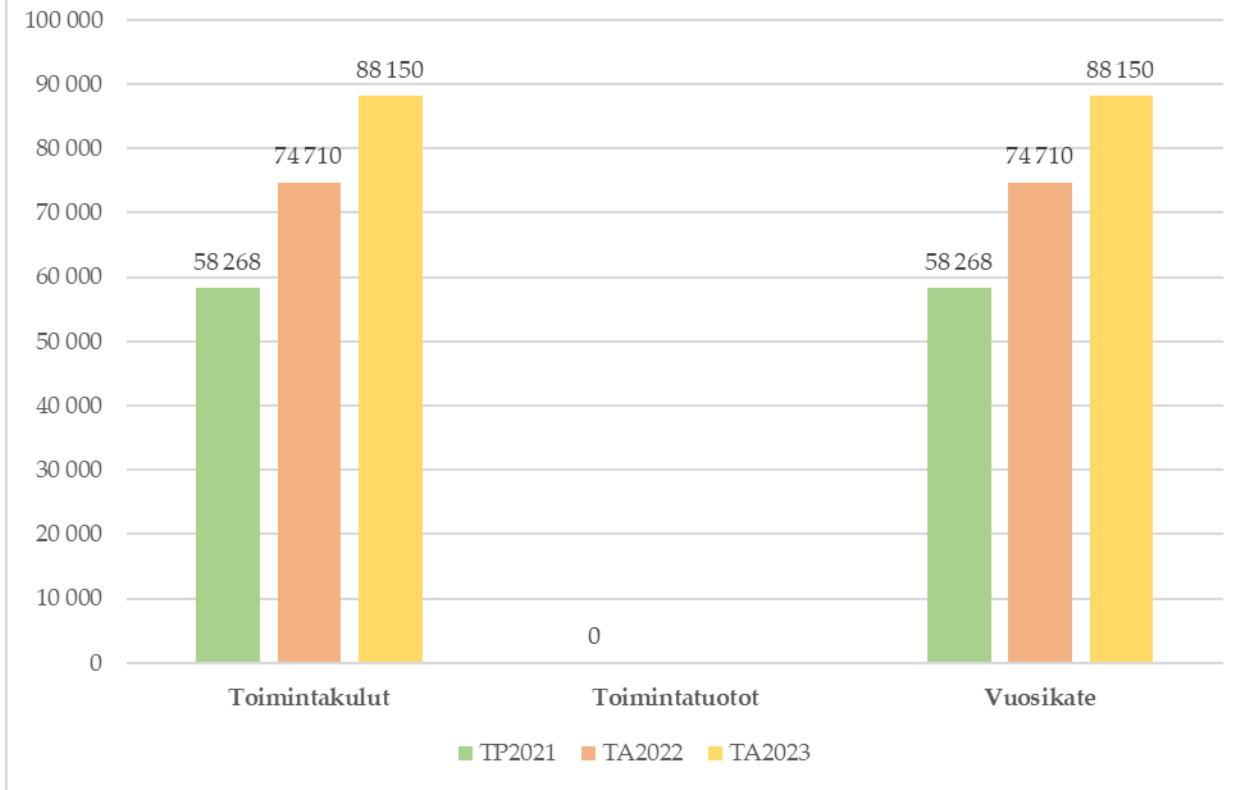
Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

Tuottaa kunnalle kaavoituspalvelut osin kunnan omana työnä ja ostopalveluina sekä mittaustoimen palvelut pääosin ostopalveluiden avulla. Vastata kaavaprojektien käytännön etenemisestä. Edistää maankäytönsuunnittelua ja kuntasuunnittelua osana kunnan kokonaisvaltaista kehittämistä

Palveluyksikkö sisältää teknisen toimen osuuden maankäytönsuunnittelusta, kuntasuunnittelusta, yritysasioista ja mm. osallistumisen ylikunnalliseen yhteistyöhön. Kaavoituksen ja suunnittelun palveluyksikkö sisältää ulkopuolisen asiantuntijatyön kustannukset ja kaavoitukseen kohdistuvan oman työn osuuden. Kaavoitukseen on tarkoitus palkata kaava-asiantuntija, joka vastaa kaavoituksesta ja kaavahankeiden eteenpäin viemisestä. Mittaustyöt hankitaan ostopalveluna. Kaavoituksesta tarkemmin kunnan kaavoituskatsauksessa. Muutoin keskustan maankäytön kehittämisen osalta keskitytään Vaalan keskustan osayleiskaavassa esitettyihin painopistealueisiin eli Valtatie 22:n varteen sekä Oulujärven ja Oulujoen ranta-alueisiin.

Kaavoitus ja suunnittelu, kulut ja tuotot

	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021- TA2022	Muutos% TA2022- TA2023
TOIMINTAKULUT	-58 268 €	-74 710 €	-88 150 €	28,22 %	17,99 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-58 268 €	-74 710 €	-88 150 €	28,22 %	17,99 %

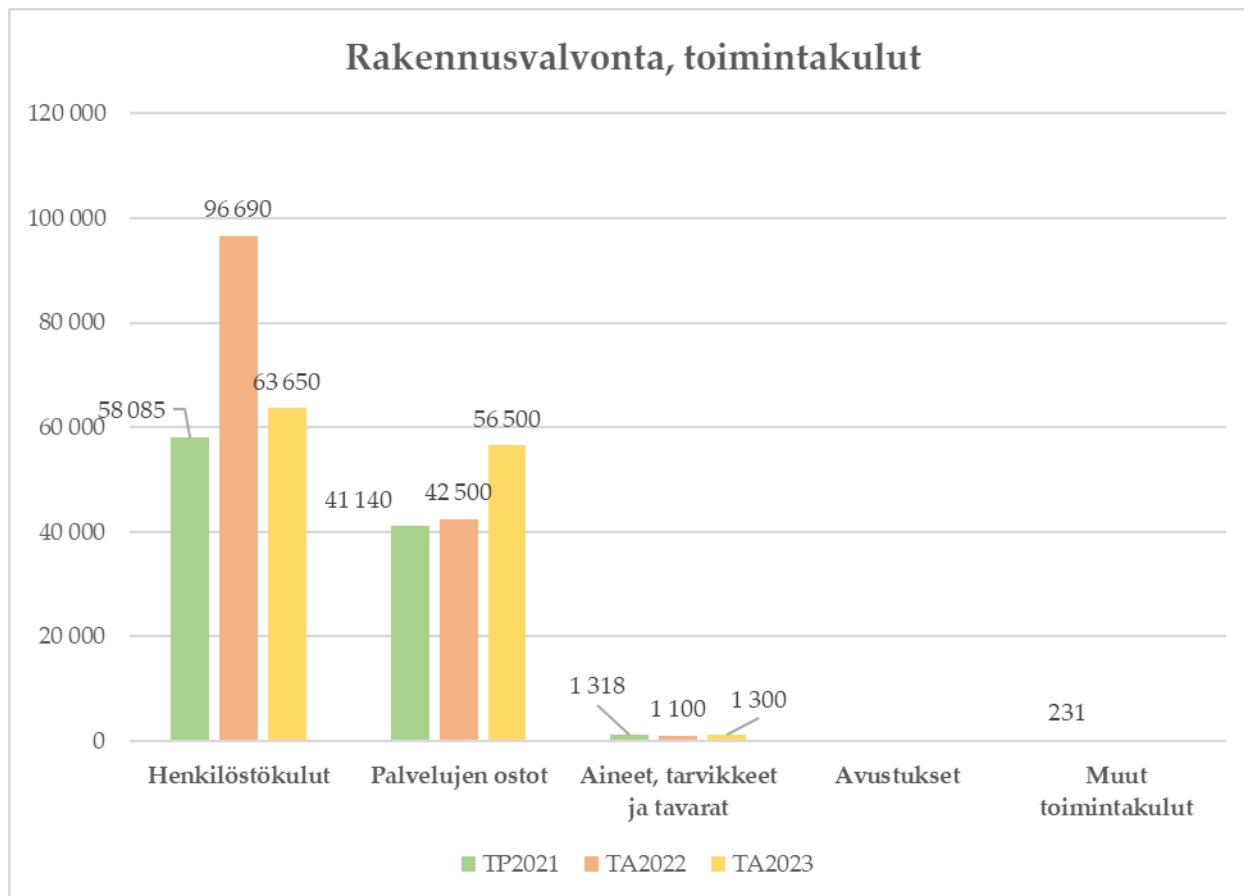
Rakennusvalvonta

Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

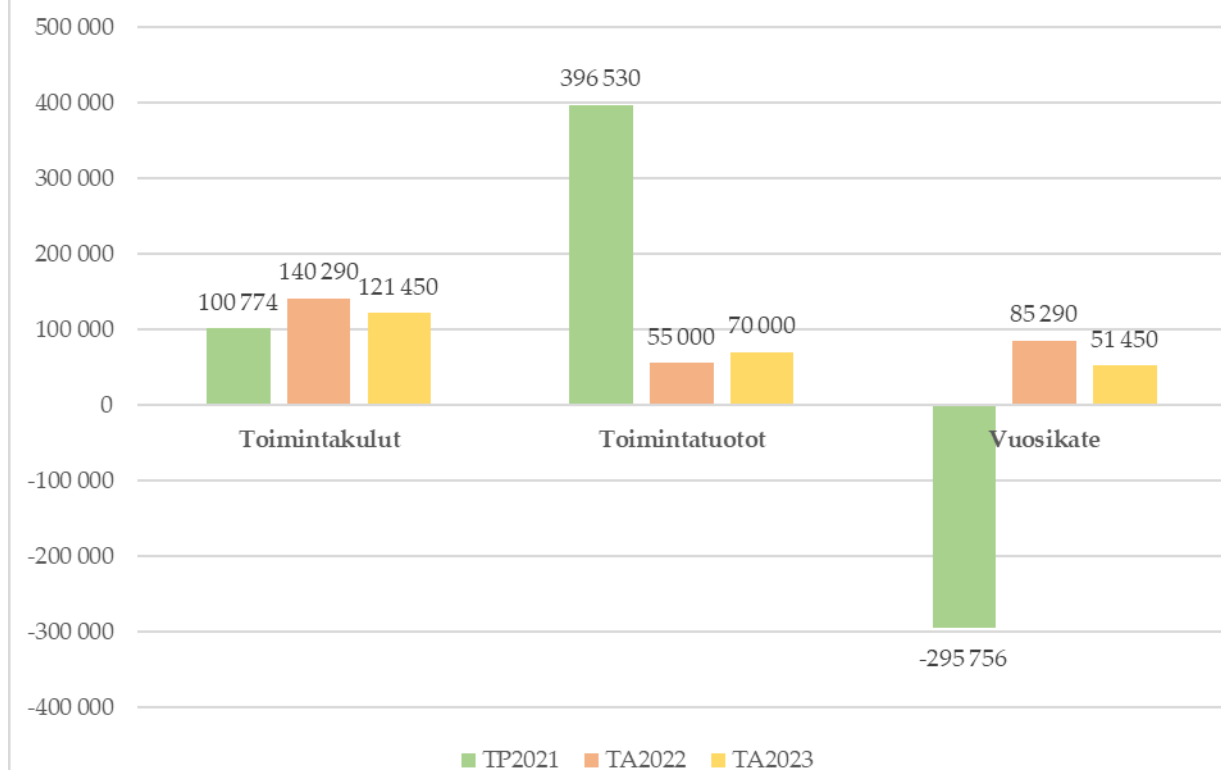
Rakennuslain mukaan rakennusvalvonnan tehtävänä on valvoa kaavoituksen toteutumista ja rakentamista. Rakennusvalvonnan toiminta-ajatus rakentuu pitkälti maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) asettamien tavoitteiden varaan eli olla myötävaikuttamassa siihen, että rakentaminen täyttää yleisesti hyväksytyt normit terveellisyys-, turvallisuus- sekä teknisen laadun suhteen ja että rakennettu ympäristö muodostuu turvalliseksi, toimivaksi, virikkeelliseksi ja esteettisesti tyydyttäväksi.

Ympäristövalvonnan tehtävänä on toimia luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi ja kestävän kehityksen edistämiseksi mm. vesiensuojelun, ilmansuojelun, jätehuollon, rakentamisen ja maisemanhoidon alueella

Tuloarvio sisältää rakennuslupakäytännön maksut ja kiinteistöarvioiden tekemisen. Kuntien ohjelmistot on yhtenäistetty. Sähköinen lupakäsittely on tulossa yhteishankintana Utajärven kanssa. Valvonta hoidetaan oman toimen ohella ja ympäristösuojelutarkastus ostopalveluna. Toimintaan kuuluu lupakäsittelyä, neuvontaa, ohjausta, valvontaa, tarkastuksia, näytteenottoa ja yhteistyötä eri viranomaisten kanssa.

Rakennusvalvonta, kulut ja tuotot

	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021- TA2022	Muutos% TA2022- TA2023
TOIMINTATUOTOT	396 530 €	55 000 €	70 000 €	-86,13 %	27,27 %
TOIMINTAKULUT	-100 774 €	-140 290 €	-121 450 €	39,21 %	-13,43 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	295 756 €	-85 290 €	-51 450 €	-128,84 %	-39,68 %

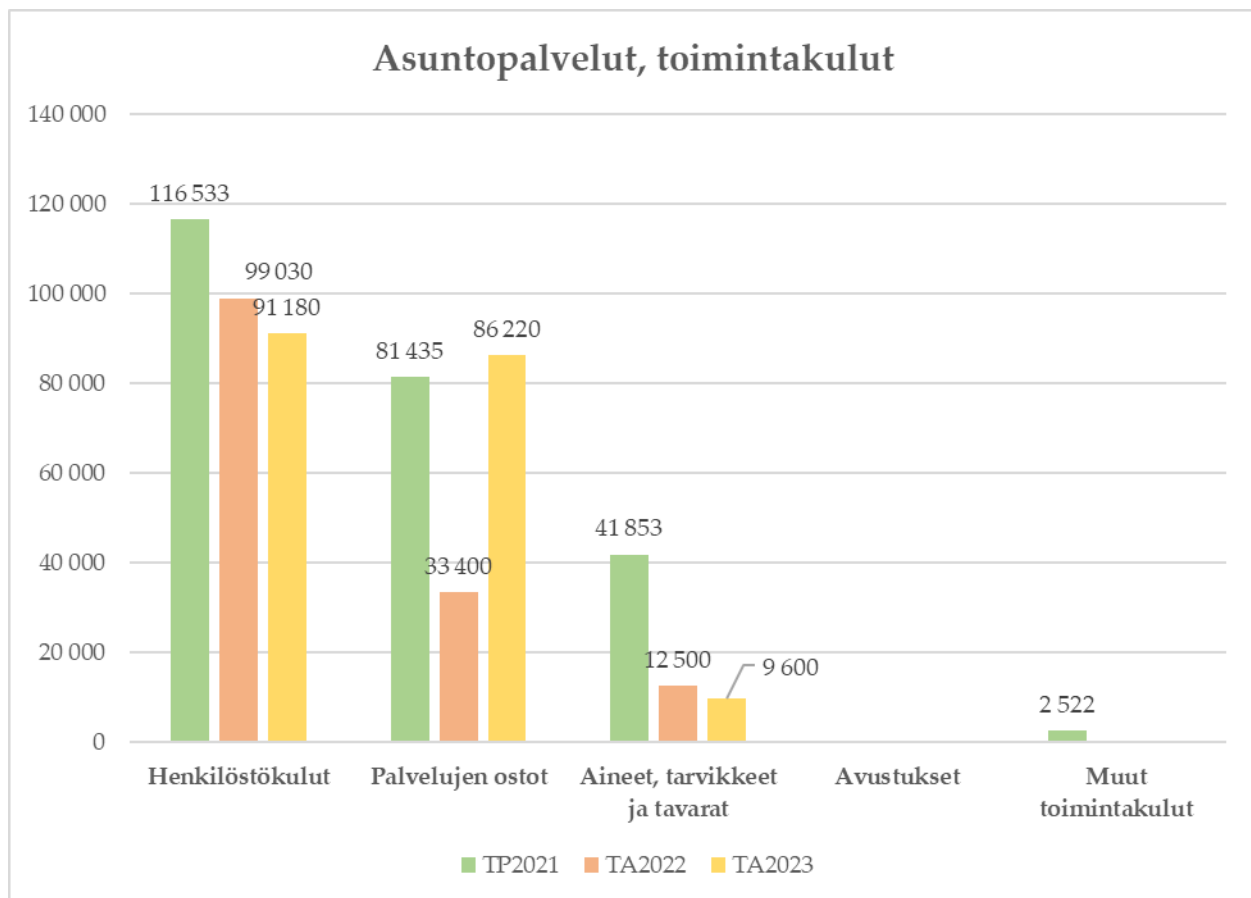
5.3 Asuntopalvelut

Perustehtävä/Toiminta-ajatus - Muutokset 2023

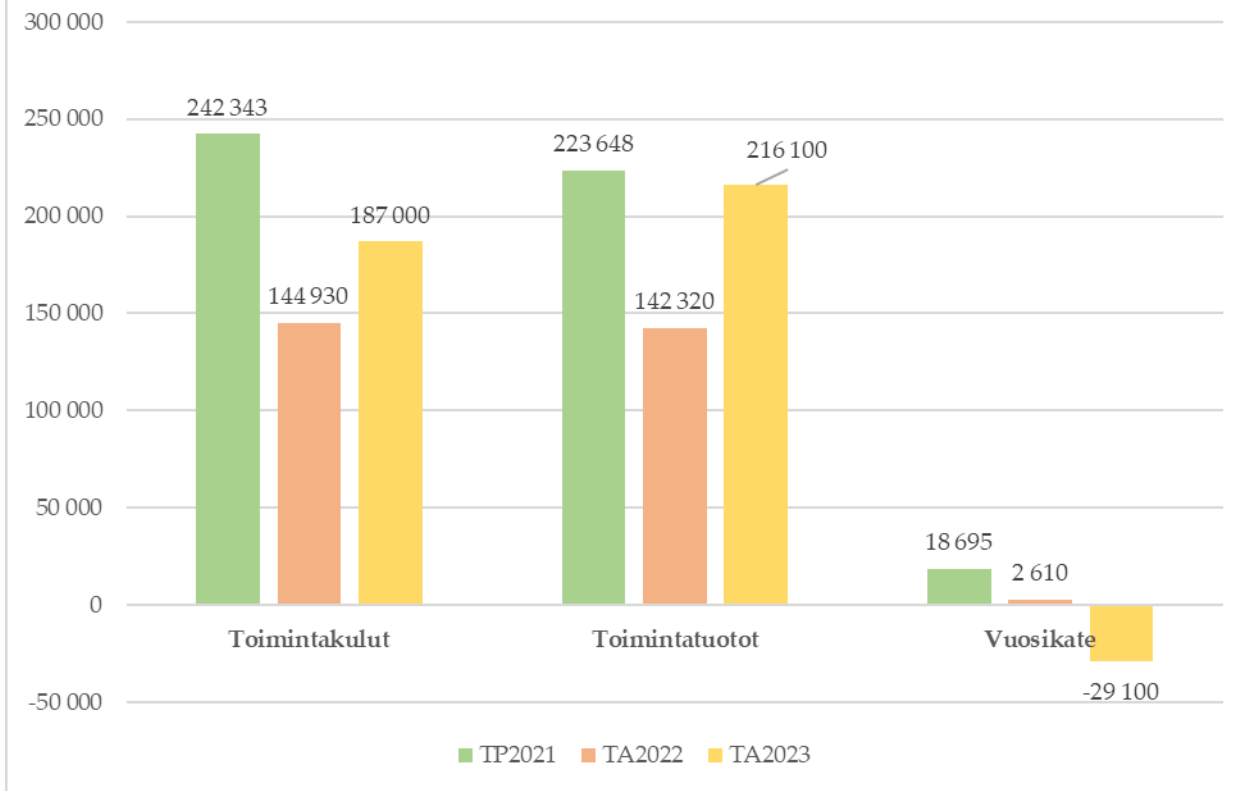
Kiinteistö Oy Vaalan Niska hoitaa kunnan omistamien asuntojen ja yhtiöiden sekä eräiden yhteisöjen asuntoja ja vuokrausta tehokkaasti ja taloudellisesti siten, että kuntalaisten ja kuntaan muuttavien asumispalvelut ovat määrältään riittävät ja laadultaan hyvät. Kiinteistö Oy Vaalan Niskan hallinto sisältää isännöitsijän palkan, talonmiehen ja palvelusihteerin palkan. Kiinteistö Oy Vaalan Niska hoitaa myös Vaalan Palvelutalosaatiön sekä Vaalan Vanhustentaloyhdistys ry:n kiinteistöjen isännöinnin ja taloushallinnon. Kunnan suorassa omistuksessa on noin 40 asuntoa.

Kiinteistö Oy Vaalan Niska on laatinut asuntopoliittisen kiinteistöstrategian, jonka perusteella rakenteellisia muutoksia asuntojen korjausvelkaan ja määrään suunnitellusti vastataan. Kiinteistöstrategia sisältää myös pitkän tähtäimen suunnitelmat. Kunnan keskitettyihin talonmiespalveluihin on varattu kahden talonmiehen palkka. Kiinteistöhoitajat ja Vaalan Vesi ja Lämpö Oy:n työntekijät muodostavat päivystysrenkaan.

Uusia asuntoja on suunnittelussa ja toimenpiteiden osalta päätöksänteköön tulossa Sahanrannan asuntoalueelle.

Asuntopalvelut, kulut ja tuotot

	TP2021	TA2022	TA2023	Muutos% TP2021- TA2022	Muutos% TA2022- TA2023
TOIMINTATUOTOT	223 648 €	142 320 €	216 100 €	-36,36 %	51,84 %
TOIMINTAKULUT	-242 343 €	-144 930 €	-187 000 €	-40,20 %	29,03 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-18 695 €	-2 610 €	29 100 €	-86,04 %	-1 214,94 %

8 HYVINVOINTISUUNNITELMA VUODELLE 2023

1 Hyvinvointisuunnitelma 2023

Lapset ja lapsiperheet. Jokaisella lapsella on lähtökohdistaan riippumatta tasavertainen mahdollisuus hyvään ja mielekkääseen elämään ja arkeen.

Kasvu, oppiminen ja kasvuyhteisöt

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Lapsella on yksilöllisiä tarpeita tukeva laadukas koulutus ja varhaiskasvatus.	Lapsen tarvitsema tuki, tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen sekä niihin liittyvät vastuut ja työnjako kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan	Varhaiskasvatuslain muutoksen (1.8.2022) toteutuminen.	Varhaiskasvatus
	Lapset puheeksi -toimintamallia tarjotaan esioppilaiden huoltajille varhaiskasvatuksessa.		
Lapsen oppimiseen ja kehitykseen vaikuttavat tarpeet tunnistetaan riittävän varhain.	Perhekeskustoiminta tukee lapsen kasvua ja kehitystä sekä oppimista. Oulunkaaren ja kuntien yhteinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma kuvaa toimenpiteitä ja vastuutahoja.	Tiivis yhteistyö perhekeskuksen työntekijöiden/ verkoston kanssa: sivistysosasto, hyvinvointiosasto, perhepalvelut Neuvolakäyntien yhteydessä kartoitetaan ja tuetaan lapsen kasvua ja kehitystä sekä perheen jaksamista. Tarvittaessa otetaan mukaan laaja moniammatillinen yhteistyöverkosto	Sivistysosasto Hyvinvointiosasto Perhepalvelut/ Neuvola
Kouluhaluttomuuteen liittyvät syyt tunnistetaan riittävän varhain.	Oppilashuoltosuunnitelman (varhaiskasvatus, yhtenäiskoulu) mukaisen yksilöllisen oppilashuoltoasian vireillepano sekä koulutusta tukevista toimenpiteistä sopiminen.	HOP-hankkeen työntekijä toimii yhteistyössä oppilashuollon, neuvolan ja perhekeskuksen kanssa etsien tuen muotoja ennaltaehkäisyyn ja lasten oikeuksien toteutumiseen Varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee monialaista yhteistyötä lapsen ja perheen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseksi.	Sivistysosasto Hyvinvointiosasto Perhepalvelut

<p>Ennaltaehkäisevä oppilashuoltotyö on monialaista ja poikkihallinnollista sekä tukee lasta yksilöllisesti.</p>	<p>HOP-hankkeen työntekijä toimii yhteistyössä oppilashuollon, neuvolan ja perhekeskuksen kanssa etsien tuen muotoja ennaltaehkäisyyn ja lasten oikeuksien toteutumiseen</p> <p>Koulu: Huolehditaan, että kouluilla on riittävä resurssi oppilashuoltoon ja pidetään kaikki suunnitelmat ajan tasalla. Tehdään yhteistyötä hyvinvointiosaston ja sosiaalitoimen kanssa ja yhteistyötä syvennetään sekä parannetaan entisestään. Oppilashuollossa mukana oleville järjestetään mahdollisuus koulutukseen ja lisätiedon hankkimiseen.</p> <p>HOP-hankkeen työntekijä toimii yhteistyössä oppilashuollon, neuvolan ja perhekeskuksen kanssa etsien tuen muotoja ennaltaehkäisyyn ja lasten oikeuksien toteutumiseen</p> <p>Perhepalvelut tekee yhteistyötä koulun ja oppilashuollon kanssa ja yhteistyötä kehitetään. Laaditaan oppilaskohtaisia toimintasuunnitelmia lasten hyvinvoinnin edistämiseksi.</p>	
<p>Lapset tuen polku selkeä kokonaisuus sekä toimii palveluohjauksen työvälineenä.</p>	<p>Hyvinvointiosasto osaltaan toteuttaa yhteistyössä viestinnän asiantuntijan kanssa tuen polkujen näkyväksi tekemisen nettisivuilla.</p> <p>Perhepalveluiden oma lapsen tuen polku on käytössä. Yhteydenottoihin ja ilmoituksiin vastataan nopeasti ja tukitoimia tarjotaan. Kaikkiin tilanteisiin pyritään löytämään lasta</p>	<p>Hyvinvointiosasto Viestinnän asiantuntija</p> <p>Perhepalvelut Neuvola</p>

		parhaiten tukevat ja lapsen edun mukaiset ratkaisut.	
	Perhe- ja sosiaalipalvelujen seudulliseen ohjaus- ja neuvontanumeroon yhteydenotto toimii matalalla kynnyksellä.	<p>Palveluohjaus toimii osana perhepalveluja. Ohjataan ja kannustetaan yhteydenottoihin matalalla kynnyksellä. Palveluohjauksessa puheluita vastaanottavat sosiaalihuollon ammattilaiset. Neuvoja ja apua voi tiedustella monenlaisissa kysymyksissä.</p> <p>Seudullinen palveluohjaus tulee vanhemmille tietoon raskauden ajan kotikäynnillä ja äitiysneuvolan tarkastusten yhteydessä.</p> <p>Seudullinen palveluohjausnumero on varhaiskasvatuksen henkilöstöllä tiedossa.</p> <p>Sivistys- ja hyvinvointiosasto omalta osaltaan lisää tietoisuutta ohjaus- ja palvelunumerosta ja kannustaa matalan kynnyksen yhteydenottoon.</p>	<p>Perhepalvelut Neuvola</p> <p>Sivistysosasto</p> <p>Hyvinvointiosasto</p>
Koulukiusaaminen vähenee ja lasten turvallisuuden tunne lisääntyy.	KiPu-ohjelma on käytössä, Vaalan oma koulukiusaamisen vastainen ohjelma.	KiPu-ohjelma käytössä ja yhteysopettajat nimetty	Sivistysosasto
Lasten ja lapsiperheiden kotiseututietoisuus ja -kulttuuri lisääntyy ja vahvistuu.	Kotiseututietoisuuden ja -kulttuurin vahvistaminen (museovierailut, teemapäivät, kotiseutuhistoriaa valottavat esitelmät ja tapahtumat, kotiseuturetket yms.) yhteistyössä Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistyksen kanssa.	<p>Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry: kotiseutumuseo auki edelleen kesällä sunnuntaisin, syksyisin järjestetään kotiseuturetkiä pääsääntöisesti oman kunnan alueella.</p> <p>Nuorisopalveluissa huomioidaan kotiseututietoisuuden lisääminen toimintoja suunniteltaessa</p>	<p>Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry</p> <p>Hyvinvointiosasto</p>

		<p>Verty-hankkeen perheretkikohteet valitaan niin, että retkillä vahvistetaan myös kotiseututietoisuutta ja -kulttuuria</p> <p>Vaalan Kulttuuriklubi tuottaa tapahtumia ja toimintoja pohjautuen vahvaan paikallishistoriaan. Vahvistaa erityisryhmien asemaa ja tasa-arvoa.</p>	Vaalan Kulttuuriklubi ry
--	--	--	--------------------------

Ihmissuhteet ja elämänmuutokset

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Vanhempia ja/ tai huoltajia autetaan ja tuetaan lapsen kasvuun ja kehitykseen sekä vanhemmuuteen liittyvissä kysymyksissä ja perheen vuorovaikutuksessa riittävän varhain	Lapsen ja lapsiperheen tuen polku tekee näkyväksi eri vanhemmuuteen liittyvissä huolenaiheissa toiminnot ja palvelut.	<p>HOP-hankkeen työntekijä tekee yksilöllistä työtä perheiden ja vanhempien tukena ja samalla voidaan tukea lasten hyvinvointia välillisesti! Tarjotaan olemassa olevia tukimuotoja ja pohditaan muuta perheen tarvitsemaa tukea ja sen toteuttamista hankkeen puitteissa.</p> <p>Neuvolan terveystarkastusten yhteydessä ohjataan asiakkaita eri palveluiden piiriin huolenaiheesta riippuen</p>	<p>Hyvinvointiosasto</p> <p>Perhepalvelut neuvola</p>
	Vanhempainkoulua tarjotaan ja vertaistukiryhmien toimintaa kehitetään.	<p>HOP-hankkeen työntekijä tekee yksilöllistä työtä perheiden ja vanhempien tukena ja samalla voidaan tukea lasten hyvinvointia välillisesti! Tarjotaan olemassa olevia tukimuotoja ja pohditaan muuta perheen tarvitsemaa tukea ja sen toteuttamista hankkeen puitteissa.</p> <p>Ehkäisevän päihdetyön näkökulmasta vanhemmuuden vahvistaminen ja siinä tukeminen</p> <p>Ihmeelliset vuodet vanhemmuusryhmä</p> <p>Vanhempainkoulua tarjotaan neuvolassa ensi kerran 2-vuotis</p>	<p>Hyvinvointiosasto</p> <p>Hyvinvointialue/Koulukuraattori</p> <p>Perhepalvelut Neuvola</p>

		terveystarkastuksen yhteydessä. Laajojen tarkastusten yhteydessä kartoitetaan arjen haasteita ja ohjataan moniammatillisesti palvelujen piiriin.	
<p>Kenenkään ei tarvitse tuntea yksinäisyyttä</p> <p>Jokainen lapsi on arvokas omana itsenään</p>	Lapsen yksinäisyyden tunnetta lievitetään ja itsetuntoa vahvistetaan.	<p>HOP-hankkeen työntekijä tekee yksilöllistä työtä perheiden ja vanhempien tukena ja samalla voidaan tukea lasten hyvinvointia välillisesti! Tarjotaan olemassa olevia tukimuotoja ja pohditaan muuta perheen tarvitsemaa tukea ja sen toteuttamista hankkeen puitteissa.</p> <p>Suunnitellaan nuorisopalveluissa toimintoja, joilla voidaan lisätä yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Kartoitetaan ja tarpeen mukaan kokeillaan myös yksilötoimintoja.</p> <p>Kuorotoiminta: otetaan kaikki hyvin vastaan kuoroleireillä ja luodaan yhteen kuuluvuuden tunnetta.</p> <p>Raskauden aikana kerrotaan varhaisen vuorovaikutuksen tärkeydestä ja terveystarkastusten yhteydessä tuetaan vuorovaikutusta, joka luo pohjan turvalliseen lapsuuteen ja itsetunnon kehittymiseen. Kannustetaan vanhempia huomioimaan lapsen vahvuudet, kehumään kun asiat sujuvat.</p>	<p>Hyvinvointiosasto</p> <p>Vaalan lapsi- ja nuorisokuoro</p> <p>Perhepalvelut, neuvola</p>
Elämänmuutoksissa ja kriiseissä palveluohjaus, tuki ja auttaminen on toimivaa	Lapsen tuen polku sekä perhekeskustoiminta tukee vanhemmuutta sekä lapsen kasvua ja kehitystä sekä oppimista. Oulunkaaren ja kuntien yhteinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma kuvaa toimenpiteitä ja vastuutahoja.	Perheiden parhaaksi verkoston yhdistykset tukevat toimintaa ja osallistuvat resurssien ja omien tavoitteidensa mukaisesti	Perheiden parhaaksi verkosto

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Lapsi opetetaan pitämään huolta elinympäristöstään.	Lapsi kunnioittaa luontoa ja sen moninaisuutta. Ympäristön kunnioittaminen näkyy arjen toiminnoissa. (koti, koulu, vapaa-aika) esimerkiksi koulun keväinen ympäristön siivouspäivä, jätteiden lajittelun opastus.	Lähiluonto yksi keskeinen varhaiskasvatuksen toimintaympäristö Hyvinvointiosasto: Luonto on läsnä tekemisessä ja toiminnassa, joita suunnitellaan lapsille ja nuorille. Viedään ja ohjataan lapsia luontoon ja luonnossa liikkumiseen. Aktivoidaan omaehtoista luonnossa oleilua ja järjestetään erilaisia tapahtumia luonnossa. Sivistysosasto: Koulu järjestää siivouspäivät/ päivät.	Varhaiskasvatus Hyvinvointiosasto
		Hyvinvointiosasto järjestää siivouspäiviä. Nuorisotiloilla opetetaan kierrättämisen perusteet ja kierrättäminen on jokapäiväistä	Sivistysosasto
		Verty-hankkeen asiakkaita kannustetaan liikkumaan koko perheellä. Asiakkaat oppivat hankkeen toiminnassa luonnon kunnioittamista, roskaamattomuutta sekä luontoliikunnan merkityksen omalle hyvinvoinnille.	Hyvinvointiosasto
		Kaikessa toiminnassa korostetaan luontoarvoa, elinkaariajattelua ja ekologisuutta. Järjestetään lapsiperheille tapahtumia eri luontokohteissa kunnan alueella. Järjestetään erilaisia työpajoja, tapahtumia ja tilaisuuksia, joissa kannustetaan lapsia luovaan ajatteluun ja toimintaan. Pyritään tuomaan toimintoja sivukylille ja vahvistetaan osallisuutta ja yhdenvertaisuutta. Kehitetään uusia toimintamuotoja sekä osallistutaan lastenkulttuuritoiminnan kehittämiseen kunnassa, FestiVaala konsepti tukee tätä ajatus- ja toimintamallia	Verty-hanke Vaalan Kulttuuriklubi ry
Kunnan kiinteistöt	Lasten ja nuorten	Tekninen osasto: sisäilmajoryssä	Tekninen osasto

ovat lapselle turvallisia ja inspiroivia	toimintatilat ovat myös sisäilmaltaan turvallisia.	säännöllinen seuranta ja toimenpiteiden miettiminen	
	Kiinteistöt mahdollistavat lasten luovaa toimintaa ja he saavat osallistua kiinteistöjen suunnitteluun. Tilat ovat lasten ja nuorten näköisiä.	Nuorisotilalla lasten ja nuorten toiveet huomioidaan ja he saavat suunnitella tilojen sisustusta ja viihtyisyyttä sekä toiminnallista puolta.	Hyvinvointiosasto
	Aikuiset tukevat lasten turvallisuuden tunnetta omalla toiminnallaan.		
Monipuoliset ulkoilu- ja leikkialueet edistävät lapsen luovuutta, terveyttä ja hyvinvointia sekä ovat lapselle turvallisia.	Lapset osallistuvat alueiden ja sen käytön suunnitteluun	Tekninen osasto: seurataan suunnitellusti leikkipuistojen turvallisuutta ja kuntoa. Sahanrannasta tulossa esteetön uimaranta.	Tekninen osasto
Tie- ja katualueet ovat turvallisia lapselle	Edistetään kaikin tavoin poikkihallinnollisesti lapsen turvallista koulutietä/ kodin rooli ja kunnan rooli infran kehittämisessä nostetaan keskiöön	Tekninen osasto: liikenneturvallisuustyöryhmässä jäsenenä, yhteistyössä turvallisuuden edistäminen Katujen pinnoitusta jatketaan: sorateistä asfalttiteitä. Toimitaan aktiivisesti liikenneturvallisuustyöryhmässä ja järjestetään erilaisia liikenneturvallisuuteen liittyviä tempauksia ja tapahtumia lapsille ja nuorille. Liikenneturvallisuuskasvatus on osa nuorisotilatyöskentelyä.	Liikenneturvallisuustyöryhmä Tekninen osasto Hyvinvointiosasto
Lapsi omaksuu säännöllisen liikkumisen ja terveellisen	Lasta kannustetaan liikkumaan koulumatkat ja muut arkiset matkat	Tekninen osasto: pyöräteiden/ kevyenliikenteen väylien infra Hyvinvointiosaston	Tekninen osasto Hyvinvointiosasto

elämisen mallin	lihasvoimalla.	koulumatkaliikuntaa edistäviä tapahtumia ja tempauksia. Pyritään vaikuttamaan huoltajien asenteeseen koulumatkaliikunnan tärkeydestä.	
	Luontoliikunta osana perheiden yhteistä tekemistä. Perheillä on riittävä tietoa ja taitoa edistää vähäpäästöistä liikkumista ja elämistä.	Hyvinvointiosasto: Järjestetään koko perheen luontoretkeä ja tapahtumia luonnossa. Edistetään vanhempien yhteistä tekemistä lasten kanssa. Verty-hankkeen asiakkaita kannustetaan liikkumaan koko perheellä. Asiakkaat oppivat hankkeen toiminnassa luonnon kunnioittamista, roskaamattomuutta sekä luontoliikunnan merkityksen omalle hyvinvoinnille. Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry: kotiseuturetket luonnossa. Vaalan Kehitysvammaisten Tuki ry: toiminta kohdistuu koko perheeseen. Syksyisin tehty yksi luontoretkeä, jossa ulkoillaan. Keskustellaan neuvolassa liikunnan merkityksestä ja mahdollisuuksista. Kannustetaan perheitä yhteisen liikunnan pariin	Hyvinvointiosasto Verty-hanke Perhepalvelut/ neuvola
	Lapsi voi elää ja asua ympäristössä, jossa kulttuuri ja taide ovat läsnä arjessa	Kehitetään lasten ja nuorten kulttuuritarjontaa. Kulttuuria ja taidetta pyritään tuomaan esille erilaisten tapahtumien kautta	Hyvinvointiosasto
	Lapselle tarjotaan puitteet ja mahdollisuus luovaan tekemiseen, ei tehdä valmiiksi vaan annetaan tilaa luovuudelle.		Koko verkosto
	Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia tasavertaisesti nauttia taiteesta ja kulttuurista.	Kaikki ovat tervetulleita kuoro toimintaan. Festivaaleille osallistutaan mahdollisuuksien mukaan. Koulu järjestää esim. konsertin tai muun kulttuuritapahtuman tai mahdollistaa pääsyn sellaiseen	Vaalan lapsi- ja nuorisokuoro Sivistysosasto
	Osallistetaan lapset	Hyvinvointiosasto: Lapsia kuullaan ja	Hyvinvointiosasto

	määrittelemään itse heille sopiva kulttuurihyvinvointi	kuunnella kulttuurihyvinvoinnin edistämässä.	
	Lasten ja nuorten tekemä taide tuodaan osaksi kuntalaisten arkea.	Kannustetaan luovaan tekemiseen ja tarjotaan siihen erilaisia mahdollisuuksia. Tuodaan lasten ja nuorten tekemää kulttuuria näkyväksi. Mietitään, voidaanko alueen luontoa hyödyntää siinä jotenkin, esim. runopuiston teko	Hyvinvointiosasto.
	Selvitetään FestiVaala- ja Valentin Vaala -konseptin laajentamista myös lasten ja nuorten festivaaliksi	Brandstein oy, hyvinvointiosasto: suunnitellaan yhdessä lasten ja nuorten kanssa sisältöä tapahtumaan.	Brandstein Oy Hyvinvointiosasto

Vapaa-aika

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Jokaisella lapsella on vähintään yksi mielekäs harrastus	Harrastamisen Suomen malli tukee lapsen harrastamista ja uusien lajeihin tutustumista.		
	Harrasteseteli / Harrastekummit koulutetaan nuoria alakouluikäisten harrastekummeiksi		
	Eri harrastamisen mahdollisuudet ovat näkyvillä nettisivuilla.	Pidetään nettisivut ajantasalla tarjolla olevista harrastusmahdollisuuksista. Pyritään tiedottamaan harrastusmahdollisuuksista myös somessa.	Hyvinvointiosasto yhdessä viestinnän asiantuntijan kanssa
	Jokaisella lapsella on mahdollisuus harrastamiseen huolimatta asuinpaikasta tai taloudellisesta tilanteesta	Tarjotaan harrastusmahdollisuuksia niin, että myös kauempana asuvilla olisi mahdollisuus niihin osallistua. Ulotellaan toimintoja myös sivukylille. Hyödynnetään digitalisaatiota toimintojen suunnittelussa. HOP -hankkeen kautta perheitä tuetaan lasten harrastuksien mahdollistamiseksi. Joustava koulupäivä mahdollistaa harrastamisen jokaiselle yläkoululaiselle koulupäivän yhteydessä.	Hyvinvointiosasto Sivistysosasto
Lapsi voi nauttia omasta, itselleni tärkeästä	Kulttuurihyvinvointi tukee lapsen koulunkäyntiä ja vapaa-	Hyvinvointiosasto: kehitetään kulttuurinuokkaritoiminta	Hyvinvointiosasto

kulttuurista	aikaa.		
Lapsella on mahdollisuus laadukkaaseen vapaa-aikaan	Lapsen ja perheen yhteistä aikaa tuetaan erilaisilla vapaa-ajan toiminnoilla	<p>Hyvinvointiosasto: Kehitetään koko perheelle suunnattua vapaa-ajan toimintaa. Toimintaa, johon lapsi voi osallistua vanhempansa kanssa ja kannustetaan yhteiseen tekemiseen ja yhteisen harrastuksen löytämiseen. Suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä erilaisia vapaa-ajan toimintoja. Huomioidaan kulttuuri, liikunta, moottoriurheilu jne.</p> <p>Verty-hankkeessa asiakkaat tutustuvat monipuolisesti kunnan ja lähialueen luontokohteisiin ja retkeilyreitteihin, jotta voivat retkeillä niissä myös vapaa-ajallaan läheistensä ja perheidensä kanssa.</p> <p>Vaalan Kulttuuriklubi järjestää toimintaa ja tapahtumia, joihin voi ottaa osaa koko perheenä.</p> <p>Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdisty ry ja Vaalan Kehitysvammaisten Tuki ry; järjestetään retkiä koko perheelle ja yhteistä toimintaa resurssien puitteissa.</p>	Hyvinvointiosasto
Digihyvinvointi tukee lapsen kasvua ja on tasapainoinen osa elämää.	Edistetään lapsen someturvataitoja ja digitaitoja	<p>Neuvolakäyntien yhteydessä keskustellaan lapsen median käytöstä. Annetaan materiaalia ja ohjataan Neuvokas perhe- sivustolle</p> <p>Tuetaan lapsen digitaalista hyvinvointia</p>	Perhepalvelut/ neuvola Varhaiskasvatus

Fyysinen terveys, mielen hyvinvointi ja itsensä toteuttaminen

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Vanhemmat toimivat niin, että lapsi tuntee olevansa arvokas ja hyväksytty, hänen itsetuntonsa vahvistuu.	Eri toimijat tunnistavat lapsen mielen hyvinvoinnin ja fyysisen terveyden haasteita mahdollisimman varhain -> tuen polku tekee näkyväksi.	<p>Vahvan yhteistyön rakentaminen kunnan eri toimijoiden kanssa, yhteinen kasvatuksellinen vastuu, ajoissa puuttuminen, luottamuspuhjan rakentaminen ja alakoululaisten kanssa, tukiverkoston luominen, aikaa nuorille, läsnäoloa, kuulemista. Kannustetaan puhumaan vaikeistakin asioista, ettei jää asioiden kanssa yksin.</p> <p>Kriisikouluttaminen, kouluttautumista ajoissa puuttumiseen ja ongelmien näkemiseen. Turvallisuuskouluttautumista. Yhteistyö nuorten työpajan kanssa. Ohjaajat tutuksi nuorille jo varhaisessa vaiheessa.</p>	Hyvinvointiosasto
	Tiivis yhteistyö varhaiskasvatuksen/koulun	Yhteistyötä tehdään saumattomasti	Sivistysosasto

	ja perheiden välillä		
	Kaveritaitojen opettaminen, yksinäisyyteen puuttuminen varhaisessa vaiheessa	Yksin jäävien ja syrjäytymisvaarassa olevien aktivointi/ sopivan toiminnan löytäminen.	Hyvinvointiosasto
	Ryhmyttäminen (myös aina kun ryhmään/luokkaan tulee uusi oppilas) , mehenki, koko kylä kasvattaa-hengen luominen	Vaalan Kulttuuriklubi: Ryhmyttäminen. Yhdistys tukee ryhmyttämistä Oulujärven Merirosvot tapahtumassa, erityisesti joukkuekilpailussa. Mahdollisuus tehdä tarjouksia ryhmytymispäivistä pientä maksua vastaa. Vaalan lapsi- ja nuorisokuoro osallistuu ryhmyttämiseen osaltaan. Hyvinvointiosasto: järjestetään ryhmytymispäiviä. Lisäksi järjestetään erilaisia yhteisen toiminnan päiviä lapsille ja nuorille, joissa yhdessä tekemisen merkitys korostuu.	Vaalan Kulttuuriklubi Vaalan lapsi- ja nuorisokuoro
	Tunnetaitojen opettaminen ja niihin huomion kiinnittäminen jo pienestä asti	Ryhmyttäminen kuraattorin toimesta aina pyydettyessä/ sovittaessa, vaikka jokaiselle luokalle Ryhmytyminen järjestetään ainakin 7.luokkalaisille Lapsen tunnetaitojen kehittymistä tuetaan ja harjoitellaan tietoisesti Tunnetaitojen opettaminen on kuraattorin yhteisöllistä työtä ja ennaltaehkäisevää toimintaa lapsille ja nuorille. Toteutuu pyydettyessä.	Hyvinvointiosasto Koulukuraattori Sivistysosasto Varhaiskasvatus
Vanhemmat tukevat, että lapsi löytää omat vahvuutensa ja mielenkiinnon kohteensa	Erilaisuuden ja yksilöllisyyden arvostaminen	Opetussuunnitelmasta nouseva päivittäinen toimintatapa	Sivistysosasto
	Kaikilla tulisi olla elämässään vähintään yksi turvallinen aikuinen: aikuisten herkkäkorvaisuuden vahvistaminen	HOP -hankkeeseen osallistuvia vanhempia rohkaistaan osallistumaan tapahtumiin, jotka ovat suunnattu kouluikäisten vanhemmille. Perheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille tarjotaan koulutusta ja valmennusta hankkeen avulla. Toimitaan nuorisopalveluissa turvallisena aikuisena	Hyvinvointiosasto
	Vanhempainkoulu Vanhempainillat	HOP -hankkeeseen osallistuvia vanhempia rohkaistaan osallistumaan tapahtumiin, jotka ovat suunnattu kouluikäisten vanhemmille. Perheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille tarjotaan koulutusta ja valmennusta hankkeen avulla.	Hyvinvointiosasto Hyvinvointialue, kuraattori

		Ihmeelliset vuodet vanhemmuusryhmä alkaa 10/22 etäryhmänä Ainakin yksi yhteinen vanhempainilta järjestetään, mahdollisesti myös erikseen luokkakohtaisia.	Sivistysosasto
Lapsi- ja nuorisotyö, harrastusmahdollisuudet, leikkikaverin löytäminen myös vapaa-ajalla		Tarjotaan erilaisia toimintoja, joista lapsen tai nuoren on mahdollista valita mieleistään vapaa-ajan toimintaa	Hyvinvointiosasto
Lapsen/koko perheen tilanteen huomiointi aina, kun perheen aikuinen tulee johonkin palveluun.		HOP -hankkeeseen osallistuvia vanhempia rohkaistaan osallistumaan tapahtumiin, jotka ovat suunnattu kouluikäisten vanhemmille. Perheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille tarjotaan koulutusta ja valmennusta hankkeen avulla. Koko perheen huomiointi eri palveluissa ja kerhoissa. Kartoitusta, ohjausta ja opastusta. Mielen hyvinvoinnin parantamista. Verty-hanke järjestää kohderyhmälleen (työttömät ja työttömyysuhan alaiset) ja heidän perheilleen suunnattuja retkiä. Kaikenikäisten kerhoissa huomioidaan koko perhe ja puututaan, jos huomataan huolenaiheita ja viedään asioita/ toiveita eteenpäin kunnassa	Hyvinvointiosasto Verty-hanke

Elintavat ja terveystietäytyminen

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Lapsi omaksuu terveelliset elintavat	Joukkoruokailu tukee lapsen terveellisten elintapojen omaksumista. Nuorisotyössä tarjoillaan terveellistä ruokaa ja välipalaa	Vahvistetaan lapsen terveellisten ravintotottumusten kehittymistä. Kouluruokailu on tärkeä osa lapsen ja nuoren koulupäivää Nuortenilloissa huomioidaan terveelliset elintavat ja ravitsemusterveyden edistäminen	Varhaiskasvatus Sivistysosasto Hyvinvointiosasto
Lapselle tarjotaan laadukasta lähi- ja luomuruokaa ja hän oppii arvostamaan sitä	Ehkäisevää päihdetyötä tehdään monialaisesti, kaikki ovat ept-työntekijöitä! ->Järjestetään koulutusta työntekijöille. Suojaavien tekijöiden esille nostaminen, niiden vahvistaminen! Juteltasko-tunnit 5.lk ja heidän	Ohjataan vanhempia terveellisiin elämäntapoihin jo raskausaikana. Lapsen terveystarkastuskäynneillä keskustellaan terveellisestä ruokailusta, liikunnasta ja unesta. Juteltasko tunnit yhteistyössä	Perhepalvelut, neuvola

	vanhemmat Elintapaohjaus ja liikuntaneuvonta tukee perheen terveellisiä elintapoja ja kannustaa liikkumaan.	kuraattorin ja etsivän nuorisotyöntekijän kanssa Ehkäisevän päihdetyön merkitys! Koulutusta järjestetään työntekijöille sekä myös vanhemmille. Kaikilla neuvolakäynneillä käsitellään yksilöllisesti ruokailuun ja liikuntaan liittyviä asioita HOP -hankkeeseen osallistuvia perheitä ohjataan ja rohkaistaan osallistumaan olemassa olevaan toimintaan Elintapaohjausta ryhmämuotoisesti kokeillaan nuorille	Perhepalvelut, neuvola Hyvinvointiosasto
	Erilaiset järjestöyhteistyössä toteutetut tempaukset/tapahtumat kannustavat liikkumaan.	Tuetaan ja kannustetaan omaehtoiseen liikkumiseen. Järjestetään ohjattua liikunnallista toimintaa. Järjestetään omaehtoista liikkumista tukevia tempauksia kuten pyöräsuunnistus jne. Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdisty ry ja Vaalan Kehitysvammaisten Tuki ry: luontoretkeillä kannustetaan liikkumaan. Kotiseutumuseolla järjestetään kesäisin museon aukioloaikoina myös teematapahtumia, esim. leikkejä pihalla	Hyvinvointiosasto
Lapsi liikkuu vähintään kolme tuntia päivässä	Lähiliikuntapaikat ja liikuntamahdollisuudet on tehty näkyväksi. Perheliikuntaa tuetaan maksuttomilla yhdistysten salivuoroilla. Uintiliput Rokualle edullisempia kuntalaisille Tarjolla on riittävästi liikuntaharrastusmahdollisuuksia, niissä kuullaan lasten toiveita	Vaalan Kulttuuriklubi: Tapahtumamme ja toimintamme ovat suurelta osin luonnossa/ ulkotiloissa, kehitämme edelleen eri toimintamuotoja, jotka kannustava liikkumaan lähiluonnossa mm. aarrejahti ja joulupolku Koulu järjestää kerhotoimintaa	Vaalan Kulttuuriklubi Hyvinvointiosasto Sivistysosasto

Taloudellinen hyvinvointi

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
<p>Jokaisella lapsella on lähtökohdistaan riippumatta tasavertaiset mahdollisuudet hyvään elämään</p>	<p>Maksuton varhaiskasvatus säilyy</p>	<p>Tarjotaan maksutonta harrastustoimintaa</p>	<p>Sivistysosaston tahtotila on tämä!</p>
	<p>Lapsella on taloudellisesta tilanteesta huolimatta mahdollisuus harrastaa - etuudet ja tuet harrastamiseen ovat saavutettavia</p>	<p>HOP -hankkeessa tehdään perheille tutuksi palveluja, mahdollisuuksia tukea lasten ja perheiden harrastamista. Ollaan mukana Vaala-setelin kehittämisessä perheiden parhaaksi.</p>	
		<p>Vaalán Kulttuuriklubi: tapahtumat ja toiminnot ovat maksuttomia ja vahvistavat yhdenvertaisuutta</p>	
		<p>Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry ja Vaalan Kehitysvammaisten Tuki ry: lapsille ja perheille suunnatut tapahtumat ja retket ovat maksuttomia.</p>	<p>Vaalán Kulttuuriklubi</p>
		<p>Harrastamisen Suomen malli tukee tasavertaisia mahdollisuuksia harrastaa</p>	
		<p>Etäharrastusmahdollisuuksien kehittäminen ja käyttöönotto</p>	
		<p>Perheet tuntevat käytettävissään olevat etuudet ja tuen muodot</p>	<p>Ohjataan perheitä ja annetaan tietoa eri tukimuodoista sekä etuuksista ja opastetaan niiden haussa mahdollisuuksien mukaan</p>
	<p>Yhdistysten toimintaa tuetaan lasten harrastustoiminnan edistämiseksi</p>		
	<p>Selvitellään Vaala-setelin käyttöönottoa</p>	<p>Vaala-setelin kehittäilyä jatketaan</p>	

--	--	--	--

Osallisuus

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Lapsi tulee kuulluksi häntä koskevissa asioissa	Lapsiparlamentti on keskeinen osa kunnan vaikuttamistoimielinten toimintaa: lapsen näkemyksiä kerätään erilaisilla toiminnallisilla menetelmillä	Kehitetään lapsiparlamenttitoimintaa HOP -hanke tukee perheiden osallisuutta yksilöllisen tuen tarjoamisen kautta. Lapsia osallistetaan toiminnan suunnittelussa.	Hyvinvointiosasto Varhaiskasvatus
Lapsella on mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöönsä	Lasten osallisuutta edistetään yhdessä vanhempien kanssa lapsen (perheen) elinympäristössä		
Lapsi on tärkeä osa yhteisöä	Lasten/nuorten vartti kunnanpäättäjille (-valtuusto), lapsien ajatukset/kehittämisehdotukset huomioidaan heitä koskevia päätöksiä tehtäessä.	Nuorisoneuvosto on mukana suunnittelemassa lasten/ nuorten/päättäjien yhteistä toimintaa	

Jokaisella nuorella on lähtökohdistaan riippumatta tasavertainen mahdollisuus hyvään ja mielekkääseen elämään ja arkeen.

Kasvu, oppiminen, kasvuyhteisöt

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Nuorella on yksilöllisiä tarpeita tukeva laadukas koulutus	Tukioppilastoimintaa kehitetään ja jatketaan yhtenäiskoululla	Mahdollistetaan tukioppilastoiminta ja ohjaavat opettajat nimetty	Sivistysosasto
Nuoren oppimiseen ja kehitykseen vaikuttavat tarpeet tunnistetaan	Ennaltaehkäisevä oppilashuoltotyö/opiskelijahuoltotyö on monialaista ja poikkihallinnollista sekä tukee nuorta yksilöllisesti.	Yhteisöllinen työ on parasta ennaltaehkäisevää työtä kuraattorin näkökulmasta. Luokka ja muu yhteisötyö toteutuu.	Koulukuraattori Hyvinvointiosasto NOP verkosto
Kouluhaluttomuuteen	Koululla tehtävää nuorisotyötä kehitetään Perusnuorisotyö: Nuoren kasvua tukevaa nuorisotilatoimintaa	Ennaltaehkäisevä oppilashuoltotyö on ennen kaikkea yhteisöllistä työtä, jota kehitetään jatkuvasti ja tulee näin yksilöittäin hyväksi.	

liittyvät syyt tunnistetaan	kehitetään. Nuorisotilatoiminnan kehittämisessä osallistetaan nuoria toiminnan suunnitteluun. Nuorisotilatoiminnan aukioloajat vastaavat nuorten tarpeisiin.	Nuorisopalvelut resurssien mukaan mukana kerhotunneissa, kehitetään muita toimintamalleja koulunuorisotyön kehittämiseksi. Etsivä nuorisotyöntekijä on säännöllisesti yläkoululla ja lukiolla nuorten tavoitettavissa	
	Oppilashuoltosuunnitelman (yhtenäiskoulu) mukaisen yksilöllisen oppilashuoltoasian vireillepano sekä koulutusta tukevista toimenpiteistä sopiminen	Koulutusta tarjolla oppilashuollossa oleville henkilöille	Sivistysosasto
Koulukiusaaminen vähenee ja nuoren turvallisuuden tunne lisääntyy	Yhtenäiskoululla käytössä kiusaamiseen puuttumisen KiPu-malli	Malli on käytössä ja yhteysopettajat nimetty	Sivistysosasto
Nuoren elämänhallintataidot vahvistuvat	Toimiva Nuoren tuen polku ja perhekeskustoiminta tukee nuoren kasvua ja kehitystä sekä oppimista. Oulunkaaren ja kuntien yhteinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma kuvaa toimenpiteitä ja vastuutahoja.	HOP -hankkeen kanssa voi tehdä yhteistyötä työparina ja saada koulutusta ammattilaisille mm. taloudellisten asioiden puheeksiottamiseen. Tuen polkuja tehdään näkyväksi – selvitetään mahdollisuutta kehittää polkua hyvinvointialueen kanssa.	Hyvinvointiosasto
	Perhe- ja sosiaalipalvelujen seudulliseen ohjaus- ja neuvontanumeroon yhteydenotto toimii matalalla kynnyksellä.		Kaikki tiedottavat mahdollisuuksien mukaan
	Monialaista ehkäisevää päihdetyötä koululla, nuorisotyössä sekä muissa nuorten palveluissa. Työntekijöiden kouluttautuminen. Nostetaan esille ja pyritään toiminnoissa vahvistamaan suojaavia tekijöitä. Vaalan ehkäisevän päihdetyön ohjelma 2021 - 2025	Ehkäisevä päihdetyö on osa nuorisotyötä. Tehdään työtä näkyvämmäksi kouluttautumalla ja yhteistyöllä. Nuorten työpaja: Henkilöstön kouluttautuminen päihdetyöhön liittyen Toteutetaan ept:tä etsivässä nuorisotyössä, Juteltasko-opittutien pitäminen kuraattorin kanssa 5-6 luokille, käynnistetään nuuska-agentti toimintaa	Hyvinvointiosasto Koulukuraattori Sivistysosasto

		<p>HOP-hankkeen kanssa voi tehdä yhteistyötä työparina ja saada koulutusta ammattilaisille mm. taloudellisten asioiden puheeksiottamiseen</p> <p>Ept tehdään yhdessä moniammatillisena tiiminä, koulutetaan tarvittaessa henkilökuntaa.</p> <p>Koululla pidetään ehkäisevän päihdetyön oppitunteja</p>	
Nuorten kotiseututietoisuus ja -kulttuuri lisääntyy ja vahvistuu	Kotiseututietoisuuden ja - kulttuurin vahvistaminen (museovierailut, teemapäivät, kotiseutuhistoriaa valottavat esitelmät ja tapahtumat, kotiseuturetket yms.) yhteistyössä Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistyksen kanssa.	<p>Nuorisopalvelut on mukana vahvistamassa kulttuuri- ja kotiseututietoisuutta.</p> <p>Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistyksen ydintoimintaa</p>	
Ajanmukaiset ja toimivat harrastetilat tukevat nuorten harrastamista	<p>Satsataan seuratoimintaan ja harrastetiloihin</p> <p>Kaikille avoin olohuone-toimintaa järjestetään uusissa nuorisotiloissa. Kiertävä olohuone kokoontuu sivukylillä</p>	<p>Tuodaan seuratoimintaa tutuksi ja kannustetaan nuoria seuratoimintaan. Kartoitetaan harrastetiloja. Osallistetaan nuoria harrastetarpeiden ja -tilojen osalta, jotta pystyttäisiin luomaan tarvetta vastaavia puitteita. Etsitään yhdessä toimintamalleja eri harrastusten toteuttamiseen.</p> <p>Kehitetään seuratoimintaa yhteistyössä aluejärjestön ja yhdistysten kanssa, jotta saadaan nuorille heidän toiveitaan vastaavia harrastuksia.</p>	Hyvinvointiosasto
Osallistetaan nuoria harrastetoiminnan ohjaamiseen			
Etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajan yhteistyö tukee nuorta kokonaisvaltaisesti.		Etsivän ja nuorten työpajan yhteistyö on tiivistä, yhdessä pidetään Monday-kahveja, ryhmiä, leirejä.	Hyvinvointiosasto

Ihmissuhteet ja elämänmuutokset

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Vanhempia ja/ tai huoltajia autetaan ja	Koulun ja kodin yhteistyön kehittäminen, vanhempainillat,	Kodin ja koulun yhteistyö on saumatonta, ainakin yksi	Sivistysosasto

tuetaan nuorta kasvuun ja kehitykseen sekä vanhemmuuteen liittyvissä kysymyksissä ja perheen vuorovaikutuksessa riittävän varhain	vanhempainyhdistys	vanhempainilta järjestetään	
	Kehitetään Vanhempainkoulua murrosikäisten vanhemmille diginä	Ilmeelliset vuodet -vanhemmuusryhmä on tällä hetkellä noin 12-vuotiaaseen saakka. Koulutus ei ole sitä vanhempien lasten vanhemmille. Kehitetään joku muu koulutus 13-vuotiaiden ja siitä ylöspäin olevien lasten vanemmille.	
	Wilman kautta jaettavat tietopläjäykset esimerkiksi mitä teen, kun nuori ei syö jne.		
	Koulukopparitoimintaa jatketaan ja toiminnasta tiedotetaan		Hyvinvointiosasto
Kenenkään ei tarvitse tuntea yksinäisyyttä	Yksinäisten nuorten tilanteisiin puututaan herkemmin (esim. etsivä nuorisotyö), koulutusta nuorten parissa toimiville yksinäisyydestä	Nuorisopalveluissa huomioidaan erityisesti yksinäisyyttä tuntevat nuoret – tarjotaan yksilö- ja pienryhmätoimintaa Nuorten Työpajan ja etsivän nuorisotyön nuorten yksilöllinen ohjaaminen tunteiden käsittelyyn, sosiaalisissa tilanteissa ja ystävien löytämiseen	Hyvinvointiosasto
	Kehitysvammaisten nuorten kohtaamispaikkatoimintaa kehitetään koskettamaan kaikkia tuen tarpeessa olevia nuoria.	Vaalan Kehitysvammaisten Tuki nettikahvila ja vertaistuki-illat, retket	
Jokainen nuori on arvokas omana itsenään	Nuorten kehitysvammaisten perheiden vertaistukiryhmätoiminta toteutetaan	Vaalan Kehitysvammaisten Tuki nettikahvila ja vertaistuki-illat, retket	
	Laajennetaan ymmärrystä seksuaalivähemmistöistä	Seksuaalikasvatus on osa koulun opetussuunnitelmaa	Sivistysosasto
Elämänmuutoksissa ja kriiseissä tuki on nopeaa ja toimivaa	Koulun oppilashuollon toiminta on (kriiseissä) nopeaa ja toimivaa	Koulutusten organisointi, kehitetään uusi toimintamalleja, koska kuraattorin resurssi käytettävissä 3 pvnä viikossa	Hyvinvointialue, sivistysosasto
	Nuoria oppivat käyttämään Oulunkaaren sähköiset mielenterveys- ja päihdepalvelut-sivustoa sekä Nuortenmielenterveystalo.fi:n omahoito-sivustoa.	Nuorten työpajalla ja etsivässä nuorisotyössä saa ohjausta sähköisten palveluiden käyttöön.	
Digihyvinvointi tasapainoinen osa nuoren elämää	Digihyvinvoinnin edistäminen someturvataitoja kehittämällä. Tuetaan nuoria puuttumaan somekiusaamiseen sekä opetetaan nuorille turvataitoja. Opetetaan nuorille vastuullista	Ohjeistetaan vastuulliseen somekäyttäytymiseen ja pyritään itse olemaan siinä esimerkillisiä.	Hyvinvointiosasto

	somekäyttäytymistä.		
Tuen polku	Nuoren tuen polku tulee tutuksi koulun henkilökunnalle, nuorille ja nuoren perheelle ja muille kuntalaisille.	Nuorisopalvelut osaltaan tekee tunnetuksi. HOP-hanke on mukana tekemässä näkyväksi ja edelleen kehittämässä tuen polkua	Hyvinvointiosasto

Asuminen, elinympäristö ja turvallisuus

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Nuori osaa pitää huolta elinympäristöstään	Nuoria osallistetaan suunnittelemaan kuntakeskuksen viihtyisyyttä	Kuntakeskuksen viihtyisyyden lisäämisessä pyritään kuulemaan ja osallistamaan nuoria. Mietitään pystytäänkö viihtyisyyttä lisäämään esimerkiksi kulttuurin ja taiteen keinoin Nuoria osallistetaan suunnittelemaan kuntakeskuksen viihtyisyyttä. Nuorten työpajalla on otettu vastuuta Ahmalan alueen viihtyisyyden lisäämisestä. Pyrimme aikaajoin tuomaan ns väriä kylänraitille, esim talvella lumiveistoksia, jäälyhtyjä tms.	Hyvinvointiosasto
	Nuoret ymmärtävät kierrättämisen merkityksen koululla ja nuorisotiloilla	Tietoisuuden lisääminen kierrättämisen merkityksestä. Nuorisotiloilla kierrätetään ja kierrättäminen osa normaalia arkea.	hyvinvointiosasto
	Nuoret oppivat pitämään huolta ympäristöstään esim. osallistumalla siivoustalkoisiin	Nuorisotiloilla siivotaan oman tekemisen jäljet Siivoustalkoot järjestetään koulun toimesta kessan vuodessa keväällä	Hyvinvointiosasto Sivistysosasto
Kunnan kiinteistöt ovat nuorelle turvallisia ja inspiroivia myös sisäilmaltaan	Nuoret suunnittelevat nuorisotilan/ nuorten työpajan toiminnallisuuden	Nuorilta kerätään toiveita nuorisotyön suunnittelua varten.	Hyvinvointiosasto
Turvallisen liikennekulttuurin edistäminen	Turvallisen liikkumisen, liikenne- ja mopoilukulttuurin edistäminen	Liikenneturvallisuuskampanjat ja -keskustelut, skootterikokeilu hyvinvointiosastolla	Hyvinvointiosasto
	Koulupoliisin tietoisuus säännöllisesti.	Koulupoliisi vieraillee vuosittain ja tarvittaessa useamminkin	Sivistysosasto
Nuori voi elää ja asua ympäristössä, jossa kulttuuri ja taide ovat läsnä arjessa	Koulun kerhotoiminnan kehittäminen	Tarjotaan nuorille liikunnallista aktivoivaa harrastustoimintaa koulupäivän aikana. Nuorisotyö on mukana toteuttamassa koulun kerhotoimintaa.	Hyvinvointiosasto Sivistysosasto

		Joustavan koulupäivän yhteydessä järjestetään kerhotoimintaa	
	Nuorten työpajatoiminta tukee nuoren kulttuurihyvinvointia ja luontosuhdetta		Hyvinvointiosasto
	Nuorille tarjotaan mahdollisuuksia tasavertaisesti nauttia taiteesta ja kulttuurista, liikunnasta ja luonnosta. Osallistetaan nuoret määrittelemään itse heille sopiva kulttuurihyvinvointi	Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry ja Vaalan Kehitysvammaisten Tuki r.y.: retket luontoon ja syysretket lähiympäristöön Kehitetään Vaala-seteliä nuorten tarpeeseen HOP -hankkeen asiakkaiden osalta Kehitetään nuorisokulttuuritoimintaa yhteistyössä nuorten kanssa. Mietitään keinoja, joilla voidaan tuoda taidetta, kulttuuria ja luontoa osaksi nuorten arkea. Tarjotaan kulttuuritapahtumaan osallistuminen joko koululla tai käymällä tapahtumassa muualla	Yhdistykset Hyvinvointiosasto Sivistysosasto
Nuorilla on hyvät asumisen mahdollisuudet	Tietoa saataville asumisen tuen eri muodoista Nuorten tuetun asumisen muotoja selvitetään osana asuntopoliittista strategiaa	Nuorten työpajan keskeinen tehtävä Asumisen eri muodot. yhteisöllinen asuminen ja siihen satsaaminen.	Hyvinvointiosasto osaltaan
Nuori arvostaa Vaalan luontoa	Nuoret tutustuvat elinympäristöönsä ja asuinalueeseensa	Järjestetään ohjattua toimintaa eri kohteissa. Mm. kiertävät nuortenillat eri teemoilla. Kehitetään liikkumismahdollisuuksia ja edistetään liikkumisella kotiseututietoisuutta. Nuorten työpajalla pyritään siihen, että jokainen löytäisi myös uusia puolia omasta elinympäristöstään Kuluvana lukukautena yläkoulun monialainen oppimiskokonaisuus käsittelee	Hyvinvointiosasto Sivistysosasto

		<p>kotiseutuun tutustumista. 1. – 2. luokilla aiheena on lähiympäristö ja luonto.</p>	
--	--	---	--

Työ ja toiminta

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
<p>Nuorten työelämävalmiuksien parantaminen</p>	<p>Nuorten työpajatoimintaa kehitetään, jotta voidaan vastata paremmin vaalalaisten nuorten opiskeluun ja työllistymiseen liittyviin tuen tarpeisiin yksilöllisesti.</p> <p>Esimerkiksi mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien nuorten (16-24v) määrän seuraaminen ja siihen reagointi, ja näiden nuorten tukeminen.</p> <p>Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten tavoittaminen ja palveluiden piiriin saaminen</p>	<p>Nuorten työpajatoimintaa kehitetään, jotta voidaan vastata paremmin vaalalaisten nuorten opiskeluun ja työllistymiseen liittyviin tuen tarpeisiin yksilöllisesti. Pajatoimintaa on voimakkaasti muutettu ja kehitetty vuoden 2021-2022 aikana yksilöllisemmän työskentelyn suuntaan ja siitä on tullut hyvää palautetta. Nuoret hakeutuvat herkemmin palveluiden piiriin, kun saavat ns puskaradion kautta kuulla, että pajalla voi saada yksilöllistä apua, eikä tarvitse välttämättä olla muiden kanssa tekemisissä (ryhmässä toimiminen on ohjelmassa vain osalla nuorista, jos se on tavoitteiden mukaista). Nuorten ongelmat ovat yksilöllisiä, joten pelkkä isona ryhmänä toimiminen vain pitkittää nuoren hankalaa tilannetta, jos ryhmässä ei nuori pysty tuomaan omia asioitaan ja ongelmiaan esille. Usein yksilötyöskentelyllä saadaan ns vauhtia tilanteen parantumiseen, ryhmätyöskentelyä voi olla sitten lisänä tai ns jatkona yksilötyöskentelylle. Nuorten työpajalla on elokuun loppuun mennessä ollut vuonna 2022 jo 17 asiakasta, mikä suurempi määrä kuin aiempina vuosina. Olemme</p>	<p>Hyvinvointiosasto Sivistysosasto</p>

	<p>Yläkoululla toteutetaan joka 3-vuosi yrittäjyyttä edistävä monialainen kokonaisuus</p>	<p>saaneet hyvin nuoria elämässään eteenpäin, opiskelemaan, töihin tai nuorelle oikeiden palveluiden piiriin (esim mt ja päihdepalvelut) ja tarvittaessa pajalla ollaan oltu pitkäkin jakso.</p> <p>Yhteistyössä mukana HOP -hanke. Koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret kohderyhmää. Hanketyöntekijä voi toimia työparina tarpeen mukaan.</p> <p>Etsivä nuorisotyö mukana toteuttamassa</p> <p>Monialaiset oppimiskokonaisuudet järjestetään vuosittain opetussuunnitelman viitoittamalla tavalla</p>	
<p>Nuorten kesätyöhalukkuuden lisääminen</p>	<p>Nuoren työelämävalmiuksia edistetään kesätyöllistämällä</p> <p>Nuoren työllistymistä kehitetään yhdistys- ja yritysyhteistyöllä</p> <p>Nuoren tietoisuutta paikallisista työnantajista ja yritystoiminnasta lisätään</p> <p>4 H:n nuorten työelämävalmiuksia lisääviä toimia tehdään näkyväksi, esimerkiksi ajokortti työelämään tai 4H yrittäjyys</p> <p>Lisätään nuorten tietoa 4H yrityssetelistä</p>	<p>Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten tavoittaminen ja palveluiden piiriin saaminen. Nuorten työpajalla on elokuun loppuun mennessä ollut vuonna 2022 jo 17 asiakasta, mikä suurempi määrä kuin aiempina vuosina. Nuorten työpajan mainetta on saatu paremmaksi, aiemmin on koettu että paja on päihdeongelmaisten kokoontumispaikka, nyt tämä käsitys on kovaa vauhtia muuttumassa.</p> <p>Oppilaidet TET-jaksot ovat osa paikalliseen yritystoimintaan tutustumista</p> <p>Yhteistyössä mukana HOP -hanke. Koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret kohderyhmää. Hanketyöntekijä voi toimia</p>	

	<p>4 H:n nuorten työllistämistä edistäviä toimia edistetään</p>	<p>työparina tarpeen mukaan.</p> <p>Nuoren työelämävalmiuksia edistetään kesätyöllistämisellä. Vaalan kunnan kanssa neuvotellaan, miten vajaalla työkunnollakin voisi pajanuori työllistyä edes muutamiksi tunneiksi viikossa kesän 2023 aikana. Työkunto ei riitä vielä useallakaan täyteen työviikkoon. Nuori voi tienata n.300 e kuukaudessa työttömyyskorvauksen päälle (tarkoittaa vain vähäistä tuntimäärää per viikko) ja tämä olisi monella nuorella tavoiteltava asia, sekä voinnin riittämisen, että toimeentulon parantumisen kannalta. Itseluottamukselle ja omanarvon tunnolle olisi suuri merkitys näyttää sekä itselle, että muille, että työkuntoa on kuitenkin vielä jäljellä ja sopivasti tuettuna pienimuotoinen oikea palkkatyö sitä tukisi lisää.</p> <p>Nuoren työllistymistä kehitetään yhdistys- ja yritys yhteistyöllä</p> <p>Nuoren tietoisuutta paikallisista työnantajista ja yritystoiminnasta lisätään nuorten työpajan asiakkaille.</p> <p>Lisätään nuorten työpajan nuorten tietoa 4H yrityssetelistä</p>	
--	---	---	--

Vapaa-aika

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
<p>Jokaisella nuorella on vähintään yksi harrastus</p>	<p>Harrastamisen Suomen malli tukee nuorten harrastamista ja uusin lajeihin tutustumista.</p> <p>Harrastusmahdollisuudet on tehty näkyväksi nettisivuille ja</p>	<p>Kehitetään liikunta-asioiden näkyvyyttä ja saatavuutta nettisivuilla sekä panostetaan</p>	<p>Hyvinvointiosasto Viestinnän</p>

	helposti löydettäväksi viestinnällisesti.	markkinointiin.	asiantuntija
Nuorella on mahdollisuus laadukkaaseen vapaa-aikaan	Jokaisella nuorella on mahdollisuus harrastamiseen huolimatta asuinpaikasta tai taloudellisesta tilanteesta.	<p>Etsivä nuorisotyöntekijä aktivoi asiakkaitaan harrastusten pariin</p> <p>HOP-hankkeen asiakkaille mietitään ratkaisuja ja kehitetään Vaala-seteliä.</p> <p>Sivukylillä asuvien nuorten harrastustoiminnan kehittäminen. Kimppakyyteihin kannustaminen</p> <p>Joustavan koulupäivän kerhotarjonta tuke tätä tavoitetta</p> <p>Tarjotaan monipuolisia liikkumismahdollisuuksia ja liikuntapalveluita, jotta kaikki voivat osallistua tasavertaisesti.</p> <p>Nuorille tarjotaan mahdollisuutta osallistua ohjattuun liikuntaan liikuntanuokkarin ja nuorisotiloilla tapahtuvan ohjatun liikunnan muodossa.</p> <p>Nuorten Työpajan yksi motto on että "jokainen innostuu jostakin" ja siihen uskoen teemme kokeiluita, keskustelemme, tutkimme ja etsimme jokaiselle jonkun asian mistä innostuu.</p>	Hyvinvointiosasto Sivistysosasto
	Kehitetään digiharrastustoimintaa yhdessä nuorten kanssa.	<p>Hyvinvointiosasto: Kehitetään vaikuttavan perusnuorisotyön keinoja yhteistyössä Nuorten Ystävien, Muhoksen ja Utajärven kuntien kanssa yhteisessä hankkeessa.</p> <p>Lanit</p>	Hyvinvointiosasto
Nuori voi nauttia omasta, itselleni tärkeästä kulttuurista	Kulttuurihyvinvointi tukee nuorten koulunkäyntiä ja vapaa-aikaa. Kulttuurihyvinvointi on nuorten näköistä.	<p>Tarjotaan nuorten toivomaa kulttuuritoimintaa.</p> <p>Vaalan Kulttuuriklubi ry tarjoaa erilaisia kulttuurihyvinvointityöpajoja ja tapahtumia, vahvistaa osallisuutta ja yhteisöllisyyttä yhteisö- ja ympäristötaiteen avulla, sekä varmistaa saatavuutta ja saavutettavuutta sivukylällä ja mahdollisuuksien mukaan koko kunnan</p>	Hyvinvointiosasto - osa nuorisohjaajan työtä Vaalan Kulttuuriklubi ry

		alueella. Oulujärven Merirosvot - tapahtuma tarjoaa taide- ja kulttuuritoimintaa ja on kuntarajat ylittävää. Oulujärven Merirosvot - tapahtuma räätälöidään myös erityisryhmien omaksi päiväksi ja parannetaan kulttuuripalvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta erityisryhmille	
	Nuorten työpajatoiminnan kautta nuori voi tutustua erilaisiin harrastus- ja kulttuurimahdollisuuksiin.		Hyvinvointiosasto
Kannustetaan nuoria liikkumaan tarjoamalla uusia mahdollisuuksia	Liikuntapaikkarakentaminen tukee nuorten vapaa-aikaa. Selvitellään esimerkiksi katetun jääkiekkokaukalon rakentamista	Tekninen osasto: hankeselvittelyä v. 2022 - monitoimikeskus, katettu jääkenttä - kysely nuorten toiveista Terveet, turvalliset myös sisäilmaltaan, nykyaikaiset tilat ja puitteet kannustavat liikkumaan. Osallistetaan nuoret mukaan kehittämään ja suunnittelemaan sisäilmarakentamista Hankekehittäjä selvittelee ulkopuolista rahoitusta	Tekninen osasto Sisäilmajory Hyvinvointiosasto

Elintavat ja terveystyöt

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Nuori omaksuu terveelliset elintavat Suuhygieniä Ravinto Liikunta Vuorokausirytmii Päihteiden käyttö ja peli/digiriippuvuus vähenee Kuntayhteisössä on keinoja puuttua päihteiden välittämiseen alaikäisille	Nuorisotilatyöskentelyssä kiinnitetään huomiota elintapoihin mm. puhumalla niistä, tarjoamalla terveellistä ruokaa ja toimintana liikuntaa. Nuorisotiloissa ei saa juoda energiajuomia. Nuorisotilatoiminta ja nuorten työpajatoiminta on päihteetöntä toimintaa.	Tuodaan green care ja eläinavusteinen toiminta osaksi tukemaan terveellisiä elintapoja Tarjotaan nuorille monipuolisia liikuntapalveluita ja liikkumismahdollisuuksia Nuorisotilatyöskentelyssä kiinnitetään huomiota elintapoihin mm. puhumalla niistä, tarjoamalla terveellistä ruokaa ja toimintana liikuntaa. Nuorisotiloissa ei saa juoda energiajuomia. Nuorisotilatoiminta ja nuorten työpajatoiminta on päihteetöntä toimintaa	Hyvinvointiosasto
	Joukkoruokailu tukee terveellistä ravitsemusta	Kouluruokailussa on otettu käyttöön toiveruoka, jonka vuorollaan saavat valita yläkoulun luokkatasot ja lukiolaiset. Näin pyritään tekemään	sivistysosasto

		kouluruokailua houkuttelevammaksi ja lisätä nuorten osallisuutta.	
	Nuoria kannustetaan syömään aamupala sekä lisätään huoltajien tietoisuutta aamupalan merkityksestä, maksuttoman aamupalan kokeilu	Etsivä nuorisotyöntekijä motivoi osaltaan terveellisiin elintapoihin ja mm aamupalaan liittyen Nuorille kokeillaan ryhmämuotoista elintapaohjausta koulun kerhotunnin aikana. Yhtenä osa-alueena on aamupalan tärkeys. Valmistetaan nopeita aamupaloja.	hyvinvointiosasto
	Yhteistyö ruokakauppojen ja vanhempien kanssa		
	Kannustetaan lihasvoimalla liikkumiseen koulumatkoilla ja arjessa.	Kannustetaan koulumatka- ja arkiliikuntaan erilaisilla tempauksilla ja kampanjoilla. Valmistellaan kunnalle kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmaa. Koulumatkaliikunnan edistämisen kampanjat. Kannustetaan arkiliikuntaan ja liikuntaan luonnossa.	hyvinvointiosasto
	Lisätään ostopalveluina tapahtuvia liikuntatapahtumia ja kerhoja	Järjestetään monipuolisia liikuntamahdollisuuksia ja -tapahtumia yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.	Hyvinvointiosasto
	Suhygienian edistämiseen liittyviä toimintamalleja kehitetään koululle.		

Fyysinen terveys, mielen hyvinvointi ja itsensä toteuttaminen

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Nuori tuntee olevansa arvokas ja hyväksytty, hänen itsetuntonsa vahvistuu.	Nuorten itsetuntoa vahvistavia keinoja kehitetään sekä edistetään tasa-arvoista ja yhdenvertaista nuoruutta	Pyritään olemaan tukemassa nuorten itsetuntoa. Luodaan edellytyksiä sen kehittymiselle, korostetaan tasa-arvoisuutta ja yhdenvertaista nuoruutta. Pidetään tärkeänä olla osana ennaltaehkäisevää työtä. Nuorten itsetuntoa vahvistavia keinoja kehitetään sekä edistetään tasa-arvoista ja yhdenvertaista nuoruutta.	Hyvinvointiosasto Sivistysosasto Koulukuraattori

		<p>Olellainen osa nuorten työpajan työskentelyä.</p> <p>Koulun omassa kehiteillä olevassa hyvinvoinnin kasvun suunnitelmassa nuorten itsetunnon vahvistaminen on yksi osa-alueista.</p> <p>Kuraattori mukana tämän tehtävän toteutumisessa esim tunnit luokille ja erilaiset tapahtumat</p>	
Nuoren mielen hyvinvointiin liittyvät huolet tunnistetaan riittävän varhain	<p>Ammattilaisilla on taitoa tunnistaa ottaa puheeksi ja tunnistaa mielen hyvinvointiin liittyviä huolenaiheita</p>	<p>Nuorten työpajalla on yksilövalmentajana psykiatrinen sairaanhoitaja, jolla parikymmentä vuotta kokemusta kaikenikäisten ongelmista. On osaamista tukea nuorta sekä työpajatyöskentelyssä, että ohjaamisessa oikeiden palveluiden piiriin</p> <p>Kouluttautuminen mielenterveyden EA-koulutukset</p> <p>Ammattilaisten apua tarjotaan mielenhyvinvointiin liittyvissä asioissa ja ammattilaisia koulutetaan lisää. Ammattilaisia muistutellaan puheeksi ottamiseen.</p>	Hyvinvointiosasto
	<p>Etsitään keinoja stigman häivyttämiseen, avoimuuden lisääminen mielenterveyden haasteista</p>	<p>Nuorten työpajalla ja etsivässä nuorisotyössä tietoisesti pidetään tällaiset asiat päivittäisessä keskustelussa, sen kummemmin niistä ns numeroa tekemättä. On ihan normaalia keskustella siitä, millainen esim ilta tai yö oli, oliko ahdistusta tai univaikeutta tms. Kun asiat ovat päivittäin puheissa, ne saa vähemmän leimallisen aseman ja on myös helpompi hakea (vaikka ohjattunakin) apua. Myös mielen mataluudesta on lupa puhua ja samalla saa ehkä vertaistukea, tai ainakin tsemppiä muilta nuorilta tai työntekijöiltä. Kaiken kaikkiaan fiiliksistä ja tunteista puhumisen kulttuuria pidetään yllä päivittäin.</p>	Hyvinvointiosasto

Mielen hyvinvointia tukevat toiminnot ja palvelut ovat helposti saavutettavia	Nuoren tuen polku tekee näkyväksi toiminnot ja palvelut, joilla tuetaan mielen hyvinvointia		Hyvinvointiosasto
	Nuorella on saavutettavat, matalan kynnyksen mielenterveyspalvelut ja nuoret tietävät, mitä maksuttomia palveluita on käytettävissä		Hyvinvointiosasto
Nuoret osaavat pitää huolta omasta fyysisestä ja psyykkisestä hyvinvoinnistaan	Nuoret osaavat käyttää sote-palveluita		Hyvinvointiosasto
	Koulun hyvinvointityöpajat tukevat nuoren hyvinvointia	Mahdollistetaan työpajojen järjestäminen koululla	Hyvinvointiosasto
	Vanhemmat osaavat tukea nuorta mielen hyvinvointiin liittyvissä haasteissa	Vanhemmuuden tukemiseksi mietitään keinoja, tietoisuutta mielenterveyden haasteista lisätään.	Hyvinvointiosasto

Taloudellinen toimeentulo

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Sosioekonominen asema ei määritä nuoren mahdollisuuksia	Harrastamisen Suomen malli mahdollistaa maksuttoman harrastamisen		
	Yhdistysten harrastustuet tukevat nuorten harrastamista ja ovat helposti löydettäviä	Yhdistykset toteuttavat omalta osaltaan.	NOP
Nuoret saavat tukea taloudellisissa huolissa ja ongelmissa	Vaala-seteliä kehitetään tukemaan lasten ja nuorten harrastustoimintaa	Kehittelyä jatketaan HOP-hanke on mukana kehittämässä. Perustettavassa kehittämissyhmässä voisi viedä asioita eteenpäin. Toimintamallien käyttöönottamiseen tarjotaan myös koulutusta ammattilaisille.	Hyvinvointiosasto
	Kunnan eri osastoiden kesätyöt tukevat nuorta oppimaan työnhakua sekä tarjoavat ansaintamahdollisuuden	Kesätyötehtävien monipuolinen tarjonta kunnan yksiköissä. Yritysten ja yhdistysten voimallisempi mukaan otto. Infotaan nuoria Vaalan kunnan kesätyömahdollisuuksista. Ollaan	Hyvinvointiosasto poikkihallinnollisesti

		mukana tuomassa ohjaus- ja neuvontapalveluita tutuksi.	
	Nuoret aikuiset ja alaikäisten nuorten perheet tuntevat käytettävissään olevat etuudet ja tuen muodot		NOP
	Seurakunnan tuet ovat myös helposti löydettäviä		Vaalan seurakunta
	Taloudelliseen hyvinvointiin liittyvät ohjaus- ja neuvontapalvelut tulevat tutuksi	HOP- hanke	Hyvinvointiosasto NOP verkosto
Nuoret osaavat hoitaa talousasiansa	Talousneuvontaa etsivältä nuorisotyöntekijältä ja yksilövalmentajalta		Hyvinvointiosasto

Osallisuus

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Nuori tulee kuulluksi häntä koskeissa asioissa	Nuorten ja päättäjien välinen yhteistyö kehittyy.		Hyvinvointiosasto
	Järjestetään nuorten ja päättäjien välisiä demokriatapäiviä, joissa tutustutaan ja madalletaan kynnystä osallistumiseen.	Tuodaan nuoria ja päättäjiä yhteen eri tavoin.	
	Nuoret motivoituvat vaikuttamiseen	etsivä aktivoi osaltaan omia asiakkaitaan vaikuttamaan HOP-hankkeessa kehittäjäasiakaskoulutusta ja kehittämisryhmä, joiden toimintaa osallistetaan.	
Nuori on tärkeä osa yhteisöä	Yhteisöllisyyttä edistetään koululuokissa esim. ryhmäytymisillä	Yhteisöllisyyden edistämistä ryhmäytymispäivissä, erilaisissa tapahtumissa. Kannustetaan nuoria tekemään töitä yhteisen päämäärän eteen. Liikuntapalvelut on mukana järjestämässä ryhmäytymis- ja hyvinvointipäivää koululaisille. Nuorisopalvelut tarjoavat toiminnallisia	Hyvinvointiosasto Sivistysosasto Koulukuraattori

	ryhmytymispäiviä ainakin seiskaluokkalaisille. Ryhmytymistä järjestetään luokanopettajan tai luokanvalvojan pyytäessä kuraattorin toimesta ja yhteistyössä esim etsivän nuorisotyön kanssa. Ryhmytyminen järjestetään ainakin 7. luokalle.	
Säännölliset luokanvalvojan tunnit edistävät osallisuutta ja yhteisöllisyyttä	Luokanvalvojan tunnit ovat säännöllisesti perjantaisin	Sivistysosasto
Nuorisoneuvoston toiminta on aktiivista	Nuorisoneuvosto toimii aktiivisesti ja on linkki nuorten ja päättäjien välillä.	Hyvinvointiosasto
Nuoret osallistetaan nuorisotilatoiminnan ja nuorten työpajatoiminnan suunnitteluun		Hyvinvointiosasto
Yhdistysten toiminnan esittelyä nuorille		Hyvinvointiosasto, yhdistykset

Työkäinen saa tarvitsemansa tuen ja avun mielekkääseen arkeen ja elämään sekä tuntee kuuluvansa osaksi yhteisöä.

Kasvu, oppiminen ja kasvuyhteisö

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Työkäisellä on monipuolisia mahdollisuuksia aikuisiällä oppimiseen	Etäkurssitoiminnan kehittäminen kansalaisopistossa.	Kansalaisopisto on huomioinut nämä kurssisuunnitelmissaan.	Kansalaisopisto
	Kulttuuri- ja kotiseututietoisuuden vahvistaminen osaksi kansalaisopiston toimintaa	Kansalaisopisto on huomioinut nämä kurssisuunnitelmissaan.	Kansalaisopisto
	Etäopiskelumahdollisuuksien kartoittaminen ja näkyväksi tekeminen.	Etäopiskelumahdollisuuksien näkyväksi tekeminen eri osastojen yhteistyönä: hallinto-, sivistys-, ja hyvinvointi-siirretään nettisivuille/ hyvinvointiosasto	Työkäiset verkosto
	Oppimisvaikeuksiin on saatavilla tukea eri palvelualueilta.	HOP-hankkeessa on syytä pohtia myös oppimisvaikeuksien vaikutusta työn ja koulutuksen ulkopuolelle jäämiseen.	Hyvinvointiosasto
Kodin ja koulun yhteistyötä edistetään	Kodin ja koulun yhteistyötä edistetään oppilashuoltosuunnitelmien mukaisesti (varhaiskasvatus, yhtenäiskoulu, lukio)		Sivistysosasto

Ihmissuhteet ja elämänmuutokset

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Työkäinen saa tarvittaessa tukea vanhemmuuteen.	Vanhemmuuden tuen toiminnot ja palvelut on koottu ja tukevat vanhempia kasvatuksessa. Vanhempainkoulut kattavat myös murrosikäisten vanhemmat.	Toimintojen ja palvelujen näkyvyyttä edistetään tuen polkujen kautta, yhteistyö POPDigiHoitotakuu hankkeen monialaisen hyte-palvelutarjottimen kehitystyön kanssa	Hyvinvointiosasto
Työkäisen ei tarvitse tuntea yksinäisyyttä	VERTY-hankkeen toimintojen kautta työttömillä ja työttömyysuhan alla olevilla on mahdollisuus tutustua uusiin ihmisiin, saada uusia ystäviä ja vertaistukea tilanteeseensa.		Hallinto-osasto
	Työkäisen on mahdollisuus osallistua kohtaamispaikkatoimintaan sekä saada vertaistukea ja tulla kuulluksi elämäntilanteessaan.	Hyvinvointiosasto: Myös työttömät sekä muut työkäiset voivat osallistua kaikenikäisten Olohuonetoimintaan mahdollisuuksiensa mukaan.	Hyvinvointiosasto Vaalan Kehitysvammaisten Tuki ry

		Vaalan Kehitysvammaisten Tuki r.y.:n kahvilatoiminta ja vertaistuki-illat/rinki-illat.	
Elämänmuutoksissa ja kriiseissä palveluohjaus, tuki ja auttaminen on toimivaa	Avioeron ja muissa elämäntilanteissa avun ja tuen muodot ovat helposti löydettäviä.	alle 29-vuotiaita auttaa etsivä nuorisotyö. Ohjataan avun ja tuen saannissa sekä autetaan esim. hakemusten täytössä	Hyvinvointiosasto
	Ylisukupolvisen syrjäytymiskiirteen katkaisuun on kehitetty toimintamalleja.	alle 29-vuotiaita auttaa etsivä nuorisotyö. HOP-hankkeessa kehitetään toimintamalleja.	Hyvinvointiosasto
	Kaikessa toiminnassa edistetään yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoisuutta eikä ns. leima vaikuta palveluiden tai toimintojen saavutettavuuteen ja jokainen ihminen on arvokas omana itsenään.	Yhdenvertaisuussuunnitelma laatimiseksi aloitetaan työskentely, johon HOP-hanke osallistuu.	Hyvinvointiosasto

Työ ja toiminta

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Vaikeasti työllistyvien tukeminen työelämään pääsyssä	Työvalmentajat valmennuspajalla ja teknisellä osastolla, tuetun työllistämisen poikkihallinnollisen toimintamallin jatkuvuuden turvaaminen.	Teknisellä osastolla jatketaan "seinättömän työpajan" mallia. Teknisellä osastolla on työvalmentaja sekä palkkatuella palkattu työnohjaaja, joka mahdollistaa osatyökykyisten työllistymistä.	Hallinto-osasto Tekninen osasto
	Palkkatukityöllistettyjen työmahdollisuuksien kehittäminen kunnassa.	"Seinättömän työpajan" kehittäminen myös muiden osastojen kanssa?	Hallinto-osasto, muut osasto
	Työllistämisen kuntalaisen laajentaminen koskien myös yrityksiä, jolloin työttömällä on aikaisempaa parempi mahdollisuus päästä yksityiselle sektorille palkkatuettuun työhön.	Yrityksille (2) on jo vuonna 2022 maksettu kuntalaisää, joista toinen yritys palkkasi työntekijän palkkatukityön jälkeen. Jatketaan kokeilua 2023	Hallinto-osasto
	VERTY-hankkeen toimenpiteet: työ- ja toimintakyvyn parantamiseen tähtäävät		Hallinto-osasto

	toimenpiteet, yhdistysyhteistyön syventäminen ja löytää uusia mahdollisuuksia verkostoitua.		
	Sivukyliä työllisyyden edistämiseen liittyvän yhteistyön kehittäminen toimijoiden kanssa.	Uusia yhdistyksiä tarvittaisiin sivukyliä työllistämiseen!	Hallinto-osasto
	Vajaatyökykyisten ja osatyökykyisten työllisyyden edistäminen	Etsivässä nuorisotyössä kohdataan alle 29-vuotiaita nuoria, jotka tarvitsevat tukea arjessaan ja tulevaisuuden näkymiä. Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämäntilanteensa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille (Nuorisolaki 1285/2016).	Hyvinvointiosasto Hallinto-osasto
	Työllisyyspalveluiden tulevaisuuden selvittely valtakunnallisten uudistusten yhteydessä.	Työttömien työnhakijoiden ohjaaminen oikean palvelun piiriin yhteistyössä TE-toimiston kanssa sekä kunnan työllisyyspalveluiden kanssa. Kunta on valinnut työllisyyskoordinaattorin kunnan edustajaksi TE2024-uudistuksen yhteyshenkilöksi. Hankkeistetaan työllisyyden edistämisen ja palvelujen kehittämistä.	Hallinto-osasto
Ohjaamotoiminnan kehittäminen	Yhdistysten ja yritysten työllistämisen tukeminen, edistäminen ja jatkuvuuden turvaaminen. Yhteistyön kehittäminen kunnan, yritysten ja yhdistysten kanssa.	Uusia yhdistyksiä tarvittaisiin sivukyliä työllistämiseen! Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry: kesätyöntekijä museolle, jos löytyy halukas nuori. Hankkeistetaan työllisyyden	Hallinto-osasto

		edistämisen ja palvelujen kehittämistä.	
--	--	---	--

Asuminen, elinympäristö ja turvallisuus

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Työikäisellä on mahdollisuus vastuulliseen ja turvalliseen liikkumiseen liikenneturvallisuustyön kautta.	Toteutetaan suunnitellusti liikennenympäristön parantamista.	Liikenneturvallisuustyöryhmä yhdessä sopii toimenpiteistä	Liikenneturvallisuustyöryhmä
	Kuntakeskuksen viihtyisyyden lisääminen.		Tekninen osasto
Työikäinen voi elää ja asua ympäristössä, jossa kulttuuri ja taide ovat läsnä arjessa.	Kansalaisopiston näyttelyt	Mahdollistetaan yhteisnäyttelyiden järjestäminen.	Kansalaisopisto
	Työikäisellä on mahdollisuus saada taidettaan näkyville vaihtuvissa näyttelyissä esimerkiksi kirjastolla tai muissa näyttelytiloissa.		Hyvinvointiosasto
	Käsillä tehdyt, musiikki- sekä kirjoitettu taide tulevat osaksi kuntakuvaa matalalla kynnyksellä.		
Laadukkaat ulkoilu- ja luontoliikunta-alueet edistävät työikäisen luovuutta, terveyttä ja hyvinvointia sekä ovat turvallisia.	VERTYn ja yhdistysten toimintojen kautta työttömät ja työttömyysuhan alla olevat tutustuvat luontoon ja retkeilyreitistöihin.	Talvella mahdollisuuksien mukaan talvinen ulkoiluretki luontoon(Rokua) tms...	Hallinto-osasto
	Retkeily- ja luontoreitit kunnostetaan.	Kehitetään ja tehdään retkeily- ja luontoreitit näkyviksi asiakkaille. Kehitetään Vaalan liikkumisympäristöjä.	Tekninen osasto, hyvinvointiosasto
	Luonnon hyvinvointia lisäävät vaikutukset tulevat osaksi kaikkien	etsivässä nuorisotyössä huomioidaan luonnon hyvinvointia lisäävä vaikutus: käydään nuoren kanssa retkillä, leirillä, ulkoilemassa.	Hallinto-osasto Hyvinvointiosasto

	kuntalaisten hyvinvoinnin edistämistä.	Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry ja Vaalan Kehitysvammaisten Tuki r.y.: järjestetyt luontoretket (yleensä lähialueille huomioiden kulttuurikohteet).	
Asuntopoliittinen strategia tukee työikäisen asunnon saantia	Asuntopoliittinen strategia huomioi asunnottomuuden, sosiaalisesti tuetun sekä erityisryhmien asumisen. Asuntopoliittisessa strategiassa päämääränä on tarjota asukkaille riittävän terveellinen, turvallinen ja viihtyisä asuminen, jossa tarjotaan laadukkaita, eri elämäntilanteet ja muutokset huomioivia vuokra-asuntoja.	Tarjotaan riittävästi sisäilmaltaan terveellisiä vuokra-asuntoja kaikenikäisille ja erityisesti sivukylien ikäihmisille, lähelle palveluja.	Työikäiset verkosto Vaalan Niska Oy

Vapaa-aika

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Työikäisellä on mahdollisuus mielekkääseen vapaa-aikaan ja monipuoliseen harrastamiseen.	Harrastusmahdollisuudet on tehty näkyväksi nettisivuille		Hyvinvointiosasto ja viestinnän asiantuntija
	Erilaisia sähköisiä palveluita kehitetään	etsivän asiakkailta oma discord-ryhmä Vaalan kehitysvammaisten Tuki r.y.:n nettikahvilatoiminta.	Hyvinvointiosasto Vaalan kehitysvammaisten Tuki r.y
	Matalan kynnyksen etäliikuntapalveluita kehitetään	Kehitetään matalan kynnyksen etäliikuntapalveluita esim. tekemällä ilmaisia ladattavia kunto-ohjelmia kuntalaisille. Etäliikuntapalveluita viedään digiyhteydellä koteihin,	Hyvinvointiosasto

		palveluasuntoihin, laitoksiin. Digiyhteisissä avustetaan, opetetaan niiden käyttöä.	
	Vesiliikunnan monipuolisten mahdollisuuksien kehittäminen esim. Oulujärvellä	Kehitetään vesiliikunta mahdollisuuksia ja tarjotaan mm. lajikokeiluja eri liikuntalajeista. Oulujärven melojat järjestää melonnan peruskurssin ja tarvittaessa 1-2 ABC-kurssia sekä viikkomelonnat kerran viikossa kesä-elokuussa ja yhteisiä retkiä kysynnän mukaan. Lisäksi järjestetään Sahanrannassa lapsille ja nuorille melontatapahtuma.	Hyvinvointiosasto Oulujärven Melojat
	Kylätalojen ja kunnan harrastetilojen toiminnan kehittäminen monipuolistamaan sivukylien ja kuntakeskuksen (Esim. Urheilutalo) harrastusmahdollisuuksia		
	Ulkokuntosalin hyvän tuulen puiston toteuttaminen	Kehitetään omaehtoisia liikkumismahdollisuuksia mm. hyvän tuulen puisto vastaamaan matalan kynnyksen liikkujien tarpeita.	Hyvinvointiosasto
Työikäinen voi nauttia omasta, itselleni tärkeästä kulttuurista.	Erilaiset kulttuuritapahtumat tukevat työikäisen hyvinvointia musiikki, teatteri, taide, ilmaisutaito	Selvitellään Kaiku-kortin tapaista palvelua vähävaraisille? Mahdollistetaan maksullisiin tapahtumiin osallistuminen myös niille, joilla ei ole oikeasti varaa.	Hyvinvointiosasto, mahdollisesti taloudellisen hyvinvoinnin ja osallisuuden hanke
	Kansalaisopiston kulttuuriin liittyvien kurssien edistäminen	Kurssitarjonta pidetään monipuolisena.	Kansalaisopisto
	Yhdistysten kulttuuritoiminnan tukeminen	Hyvinvointiosasto tukee avustamalla	Hyvinvointiosasto Yhdistykset
	Kotiseututietoisuuden ja kulttuurin lisääminen	Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry: Kotiseutumuseo auki kesäisin ja järjestetään kulttuuriretkiä ja maisemaretkiä yleensä syksyisin. Myös kulttuuritapahtumien järjestäminen, esim. lausuntaryhmän esitys, joka sisältää myös musiikkia.	Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys

Fyysinen terveys, mielen hyvinvointi ja itsensä toteuttaminen

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Työikäisen fyysiseen terveyteen ja mielen hyvinvointiin liittyvät huolet tunnistetaan riittävän varhain.	Hyvän mielen kunta hankkeen kanssa yhteistyössä kehitetyt toimintamallit otetaan käyttöön.		Hyvinvointiosasto
	Mielenterveysosaamista lisätään poikkihallinnollisesti	Koulutukset	Hyvinvointiosasto
Mielen hyvinvointia tukevat toiminnot ja palvelut ovat helposti saavutettavia.	Vertaistukiryhmätoiminnan kehittäminen tukemaan mielenterveyskuntoutuksessa.		
	Aikuisen tuen polku tekee toiminnot ja palvelut näkyväksi.		Hyvinvointiosasto, viestinnän asiantuntija
Työikäiset osaavat pitää huolta omasta fyysisestä ja psyykkisestä hyvinvoinnistaan.	Monialainen, eri toimijoiden välinen yhteistyö ennaltaehkäisyssä ja matala kynnyksen palveluiden saatavuuden parantamisessa huomioidaan hyvinvointialueudistuksessa	HOP-hankkeessa kootaan monialainen kehittäjäryhmä, joka voi toiminnallaan edistää yhdyspintatoimintaa Hyvinvointialueelle.	Työikäiset verkosto

Elintavat ja terveystyöt

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Työikäisellä on mahdollisuus edistää monipuolisesti terveellisiä elintapojaan.	Elintapaohjauksen asiakasprosessin kehittäminen: puheeksi ottaminen, asiakaslähtöinen suunnitelma, muutoksen seuranta ja tuki, järjestelmällinen kirjaaminen asiakastietojärjestelmiin sekä moniammatillinen tiimityö.	HOP-hankkeen asiakkaita voisi kiinnostaa elintapaohjaus ja heitä ohjataan tarpeen mukaan prosessiin. Elintapaohjausta ja puheeksi ottoa toteutetaan eri toimintojen yhteydessä.	Hyvinvointiosasto
	Elintapaohjauksen palvelutarjotin kootusti nettisivuille.	Yhteistyö POPDigiHoitotakuu hankkeen kanssa (hyvinvointialue9)	Hyvinvointiosasto
	Sairauksien ennaltaehkäisyyn liittyvä yhdyspintatyö on suunnitelmallista hyvinvointialueen ja kunnan yhteistyötä (esimerkiksi ryhmämuotoinen elintapaohjaus, Tulppa- ryhmätoiminta)		Hyvinvointiosasto
	Kehitetään terveellisen ruoan valmistamiseen liittyviä kursseja/ kerhoja kuntakeskuksessa ja sivukylillä. Perinneruokakursseja.	Järjestetään ja kehitetään ryhmämuotoista elintapaohjausta mm. järjestämällä ruokaryhmiä kuntalaisille, jossa lisätään kuntalaisten terveystietoisuutta.	Hyvinvointiosasto
	Vertaistervarit hankkeen ja	Hanke päättyy Vaalassa vuoden	

	muiden hankkeiden kanssa yhteistyössä kehitetään elintapaohjausta ja terveellistä ravitsemusta.	2022 lopussa.	
	Liikunnallisen elämäntavan edistäminen osana kylätalojen ja kunnan harrastetilojen toiminnan kehittämistä.	Edistetään kuntalaisten positiivista liikuntakäyttäytymistä mm. tarjoamalla palveluja ja mahdollisuuksia omaehtoiseen ja ohjattuun liikkumiseen.	Hyvinvointiosasto
	Etäliikuntamahdollisuuksien kehittäminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.	Kehitetään etäliikunta mahdollisuuksia mm. järjestämällä etäliikuntatuokioita ja lisätään omaehtoista liikkumista esim. lihaskunto-ohjelmilla.	Hyvinvointiosasto
	Ehkäisevän päihdetyön ohjelman toimenpiteiden toteuttaminen.	Ohjelmaa toteutetaan myös etsivässä nuorisotyössä alle 29-vuotaiden kanssa.	Työikäiset verkosto

Taloudellinen toimeentulo

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Sosioekonominen asema ei määritä työikäisen mahdollisuuksia	Köyhyys ilmiönä tulee tutuksi: periytyminen, matala koulutustaso, työmarkkinoilta putoaminen, terveydelliset ongelmat köyhyyteen liittyen, yksinhuoltajuus.	HOP-hanke tuo tutuksi ilmiötä köyhyyteen liittyen. Viestitään positiivisesti olemassa olevista palveluista ihmisille.	Hyvinvointiosasto
	Toimintamalleja taloudellisen hyvinvoinnin edistämiseksi kootaan.	HOP-hankkeen kautta saadaan koulutusta toimintamalleista, joilla taloudellisen hyvinvointia edistetään.	Hyvinvointiosasto
	Kirjastopalveluiden näkyväksi tekeminen esimerkiksi liikuntavälinelainausta	Kehitetään liikuntavälinelainaamaa ja tehostetaan markkinointia.	Hyvinvointiosasto
Työikäiset saavat tukea taloudellisissa huolissa ja ongelmissa	Aikuisen tuen polku tekee näkyväksi käytettävissä olevat tukimuodot ja etuudet. Maksuttomien toimintojen näkyväksi tekeminen!		Hyvinvointiosasto, viestinnän asiantuntija
	Oulunkaaren ja hyvinvointialueen		

	palveluohjauksen ja seudullisen palveluohjauksen numeron näkyväksi tekeminen.		
	Asuntopoliittinen strategia tukee heikommassa taloudellisessa tilanteessa olevia. Sosiaalisesti tuettu asuminen.		Vaalan Niska Oy
Työikäiset osaavat hoitaa talousasiansa	Työikäisen digitaalisten valmiuksien kehittäminen ja tukeminen.	Ohjausta ja neuvontaa digi- asioissa annetaan. Palveluiden käyttöön kannustetaan ja rohkaistaan.	Hyvinvointiosasto
	Kunnan yhteispalvelupisteen markkinointi. Kelan etäneuvonnasta tiedottaminen.	Etäneuvonta mahdollisuuksia tuodaan esille ja niistä tiedotetaan.	Työikäiset verkosto

Osallisuus

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Työikäinen koee halutessaan kuuluvansa osaksi yhteisöä.	Osallisuusindikaattori ja osallisuuskysely otetaan käyttöön.	HOP-hankkeessa osallisuusindikaattorin kokeillaan osallisuuden kokemuksen muutoksen näkyväksi tekemiseen.	Hyvinvointiosasto, hanke
	Työikäinen tulee kuulluksi kunnan eri palvelualueilla ja pystyy vaikuttamaan palveluihin.		
	Kehittäjäasiakastoiminta on osa kunnan, Oulunkaaren ja tulevan hyvinvointialueen palveluiden kehittämistä.	HOP-hankkeessa kehittäjäasiakkaita kutsutaan mukaan toteuttamaan hanketta ja hankkeen kehittämisteemoja perustettavaan kehittäjäryhmään.	Hallinto-osasto Hyvinvointiosasto
	Kehittäjäasiakastoiminta juurtuu osaksi palveluiden kehittämistä. Kehittäjäasiakasvalmennusta kehitetään sekä kehittäjäasiakastoiminta laajennetaan kattamaan koko ikäryhmää.	HOP-hankkeen kautta saadaan kehittäjäasiakasvalmennusta.	Hyvinvointiosasto
	Työikäisten osallisuutta edistetään osana yhdistysten yhteisöllistä toimintaa.	Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys: retket. Vaalan	Työikäiset verkosto

Esimerkiksi tapahtumien järjestäminen tai vertaistukitoiminta.	Kehitysvammaisten Tuki r.y.: retket, kahvilatoiminta ja vertaistuki-illat.	
Yhdistysten välistä yhteistyötä edistetään yhteisöllisyyden edistämiseksi.	Yhdistysten ja järjestöjen kanssa tehtävää yhteistyötä jatketaan aktiivisesti. Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry ja Vaalan Kehitysvammaisten Tuki r.y.: mukana tässä resurssien puitteissa.	Työkäiset verkosto Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry Vaalan Kehitysvammaisten Tuki r.y.

Ikäihminen on arvokas osa yhteisöä, hänellä on mielekäs arki ja elämä.

Kasvu, oppiminen, kasvuyhteisö

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
	Vaalalaisten eläkeläis- ja erityisjärjestöjen toiminta säilyy virkeänä ja monipuolisena.	Yhteistyötä eläkeläis- ja erityisjärjestöjen kanssa tehdään edelleen aktiivisesti sekä tuetaan heidän toimintaa, jotta se pysyy edelleenkin virkeänä ja monipuolisena esim. kerhot sivukyliä yhdistysten kanssa yhteistyössä, perinnepäivät, puhelinringit Sydänyhdistys ry järjestää sydän tapahtuman syksyn aikana.	Hyvinvointiosasto
Ikäihmisellä on monipuolisia mahdollisuuksia osallistua yhdistysten toimintaan.	Kunta tarjoaa maksuttomat tilat yhdistystoimijoille kuntakeskuksessa, mutta mahdollisuuksien mukaan myös sivukylillä.	Kehitetään myös järjestöjen yhteistyötä / Säräisniemen malli, jossa neljä yhdistystä vuorottelee viikottaisen tapahtuman järjestämisessä. Aiomme jatkaa myös ensi vuonna, mikäli Säräisniemen koulun tilat pysyvät käytössämme tai meille osoitetaan uudet tilat. Kunta tarjoaa yhdistyksille liikuntatilat käyttöön ilmaiseksi kuntakeskuksessa sekä sivukylillä. KOY Vaalan Niska ja Vaalan kunta yhdessä järjestävät kokoontumistiloja Vaalan keskustassa yhdistysten toimintoja varten. Sivukyliä asukkaille/yhdistystoimijoille	Säräisniemen Kyläyhdistys Hyvinvointiosasto KOY Vaalan Niska

		turvataan/järjestetään/mahdollistetaan tilat kerhoille, harrastuksiin, kansalaisopiston toimintaan yms.	
	Kunta tukee yhdistysten toimintojen näkyväksi tekemistä sekä markkinointia	Resurssien mukaan annetaan omaa osaamista avuksi yhdistysten markkinoinnin tukemisessa yhteiset mainonnat, infotaulut joihin voidaan yhdistää myös yhdistysinfoa.	Hyvinvointiosasto Yhdistykset
	Sähköiset infotaulut otetaan käyttöön		
	Toimijat tutuksi-tapahtumia tai vastaavia yhdistysten tunnetuksi tekemiseksi	Vanhus- ja vammaisneuvosto yhdessä hyvinvointisuunnittelijan kanssa järjestää tilaisuuden, jossa esitellään yhdistyksiä Seurakunta voisi olla tässä mukana. Vanhus- ja vammaisneuvoston esitys on, että kunnan nettisivuilla olevaa toimintakalenteria kehitetään – yhdistysten olisi hyvä päästä itse päivittämään tietoja kalenteriin	Hyvinvointiosasto Yhdistykset Seurakunta Viestinnän asiantuntija
	Kunnan tilojen monipuolinen hyödyntäminen yhdistysten toiminnoissa esim. Ruokakurssit	KOY Vaalan Niska ja Vaalan kunta yhdessä järjestävät kokoontumistiloja Vaalan keskustassa yhdistysten toimintoja varten Koulun tiloja on soveltuvin osin käytössä.	KOY Vaalan Niska Sivistysosasto
Kansalaisopiston tarjonta vastaa ikäihmisten harrastus- ja oppimisen tarpeisiin.	Kansalaisopiston kurssuja järjestetään myös sivukylillä. Etäkurssitoimintaa kehitetään sekä selvitetään uusia toimintamalleja kurssien toteuttamiseen sivukylillä.	Kansalaisopisto on erittäin tärkeä toimija kaikenlaisen kulttuuritoiminnan mahdollistajana. Tarjonta on kiitettävän runsas. Sivukylillä pitäisi kehitellä uusia toimintatapoja mm. etäkurssi toimintaan, striimaukset esim. liikunnan ohjauksessa? Laitteistojen hankinta kylille, käyttöopastus tarpeen. Kansalaisopisto on ottanut tämän huomioon kurssisuunnitelmissa.	Sivistysosasto Hyvinvointiosasto Yhdistykset
	Kulttuuri- ja kotiseututietoisuuden vahvistaminen osaksi kansalaisopiston toimintaa		

	<p>Yhdistysten ja kansalaisopiston toiminnassa täytyy paremmin ottaa huomioon ne ikäihmiset, joiden liikkuminen palveluiden ääreen on rajoittunutta. Palveluita ja toimintaa tulisi tarjota myös kotiin esimerkiksi netin välityksellä.</p>	<p>Liikuntapalveluiden piiriin osallistumista mahdollistetaan teknologian avulla ja näin ollen saavutetaan palveluiden ääreen tavoittamattomat ikääntyvät esim. sivukyliltä. Liikuntapalvelu voidaan mahdollistaa myös esimerkiksi viemällä etäliikuntatuokioon tarvittavat välineet kylätaloille, joista liikuntapalveluihin voisi osallistua. Tällä lisättäisiin myös yhteisöllisyyttä asiakkaiden keskuudessa.</p> <p>Palvelujen tarjoaminen kotiin netin välityksellä. Steematut luennot, koulutukset, tilaisuudet. Digiopastusta tähän.</p>	Hyvinvointiosasto
--	---	--	-------------------

Ihmissuhteet ja elämänmuutokset

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Ikäihmisen ei tarvitse tuntea yksinäisyyttä.	<p>Kunnan ja yhdistysten yhteistä kiertävää Olohuone-toimintaa kehitetään ja jalkautetaan erityisesti sivukylille. Olohuoneella on viikoittainen kokoontumispaikka uusissa nuorisotiloissa ja lisäksi olohuone kokoontuu säännöllisesti myös sivukylillä (yhteistyössä sivukylillä toimivien yhdistysten kanssa).</p>	<p>Olemme ottaneet haasteen vastaan ja aloittaneet avoimet olohuoneet.</p> <p>OLOHUONE kerho on jalkautettu sivukylille ja kokoontuu jo Vaalan kylällä nuokkarilla, Nuujualla Asemalla, Säräisniemellä koululla ja Veneheitossa Vastuksen talolla aloitetaan syksyllä 2022.</p> <p>Olohuone toimintaa kehitetään edelleen monipuolisemmaksi. Yhteistyö on voimaa!</p>	<p>Säräisniemen Kyläyhdistys</p> <p>Hyvinvointiosasto</p> <p>Eläkeliiton Vaalan yhdistys</p> <p>Muut yhdistykset</p>
	<p>Puhelinrinkeihin saadaan lisää vapaaehtoisia ohjaajia ja siten rinkien määrä lisääntyy</p> <p>Löytävää seniorityötä kehitetään eteenpäin yhteistyössä muiden ikäihmisten parissa työskentelevien kanssa, kuten kunnan muut palvelut, Oulun kaaren sotepalvelut, tuleva</p>	<p>Toinen puhelin rinki on saatu perustettua ja aloittaa syksyllä 2022 vapaaehtoisen vetäjän toimesta. Puhelinringistä apua yksinäisyyden ehkäisyssä kylällä, jossa ei mahdollisuutta kerhotoiminnalle.</p> <p>Seurakunta tekee löytävää seniorityötä.</p> <p>Löytävää seniorityötä on tehty ja kehitetään edelleen yhteistyössä hyvinvointialueen, seurakunnan ym. yhteistyökumppaneiden kanssa.</p>	<p>Hyvinvointiosasto</p> <p>Vaalan Seurakunta</p> <p>Hyvinvointiosasto</p>

	hyvinvointialue, srk, yhdistykset Seurakunnan Kahvikamari ja kerhot Kotikäynnit		
Sukupolvet ylittävä toiminta lievittää ikäihmisen yksinäisyyttä ja edistää ihmissuhteita	Kehitetään omaa kyläluuta-toimintaa, yhdistysten yhteistyötä lisätään		
Ikäihmisellä on mahdollisuus saada apua ja tukea riittävän varhain hyvinvointihuoliinsa.	Huoli-ilmoituksen tekeminen on tuttua ja oikea-aikaista	Asuntoyhtiö voi olla mukana tiedottamassa ja ohjaamassa asiakkaita esimerkiksi tukiyhdistyksen suuntaan. Tarvittavia yhteystietoja voidaan lisätä mm. asukasoppaaseen ja Niskan nettisivulle. Huoli-ilmoitusten tekeminen on jo osa asuntotoimiston palveluprosessia ja henkilökunnalla on niihin olemassa tarvittaessa valmiudet. Lakisääteinen palvelutarpeen arvointi mikäli huoli herää toimintakyvyn alenemisesta Huoli-ilmoituksia on vastaanotettu/vastaanotetaan edelleen ja asioita viety eteenpäin Oulunkaarelle sekä seurakunnalle.	KOY Vaalan Niska Hyvinvointialue Hyvinvointiosasto
	Omaishoitajat saavat tarvitsemansa tuen ja vapaan, varahoitajajärjestelmää kehitetään myös osana yhdyspintatyötä	Omaishoitoasioita tärkeä kehittää yhdessä hyvinvointialueen kanssa.	Hyvinvointiosasto Hyvinvointialue Vanhus- ja vammaisneuvosto
	Omaishoitajien vertaistukiverkoston toiminnan elävöittäminen ja kehittäminen, esimerkiksi kohtaamispaikan muodossa	Omaishoitajien verkosto kaipaa vertaistukea	Hyvinvointiosasto Hyvinvointialue Vanhus- ja vammaisneuvosto
	Tukiyhdistysten toiminta nähtäväksi	Asuntoyhtiö voi olla mukana tiedottamassa ja ohjaamassa asiakkaita esimerkiksi tukiyhdistyksen suuntaan. Tarvittavia yhteystietoja voidaan lisätä mm. asukasoppaaseen ja Niskan nettisivulle. Huoli-ilmoitusten	KOY Vaalan Niska

		tekeminen on jo osa asuntotoimiston palveluprosessia ja henkilökunnalla on niihin olemassa tarvittaessa valmiudet.	
	Sähköisiin infotauluihin tieto esimerkiksi siitä, mihin olla kriisin hetkellä yhteydessä		
Elämänmuutoksissa ja kriiseissä palveluohjaus, tuki ja auttaminen on toimivaa (juuri eläkkeelle jääneet sekä leskeksi jääneet)	Kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyössä kehitetään toimintamalleja esim. eläköitymiseen tai leskeytymiseen liittyviin kriisitilanteisiin	Palveluohjauksen tarkoitus ja numero täytyisi tulla tutuksi	Hyvinvointiosasto Hyvinvointialue
	Monialaisten vertaisryhmien kehittäminen	Kehitetään kulttuurikaveritoimintaa yhdessä kunnan ja järjestöjen kanssa. Vapaaehtoiset ja vertaiset toimivat kavereina ja saattajina sekä tukihenkilöinä ikääntyvien kulttuuritoimintaan osallistumisessa.	Hyvinvointiosasto Yhdistykset
	Elämänmuutosten yhteydessä otettava huomioon myös ennaltaehkäisevä päihdetyö	Ennaltaehkäisevää päihdetyötä tehdään edelleen aktiivisesti somemainonnalla, tiedottamisella, kampanjoilla, luennoilla sekä tempauksilla	Hyvinvointiosasto

Asuminen, elinympäristö ja turvallisuus

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Ikäihminen pärjää halutessaan kotonaan mahdollisimman pitkään.	Vähävaraisille ikäihmisille tarkoitettun Vaala-setelin käyttöönotto yhteistoiminnassa sosiaalipalvelujen sekä Vaala-setelitoimijoiksi ilmoittautuneiden yritysten ja yhdistysten kanssa.	Vaala-setelin kehittelyä jatketaan	Hyvinvointiosasto
	Ikäihminen saa apua kodin ylläpitotöihin	Kylätalkkaritoiminnan mahdollisuuksien selvittäminen esimerkiksi työllisyshankkeessa. Ikäihmisille asuntoyhtiö ja Vaalan kunta järjestävät ylläpitopalveluita erillisellä sopimuksella. Jos nyt ilman sopimusta pienimuotoisia ylläpitotöitä, esimerkiksi	Hallinto-osasto Hyvinvointiosasto KOY Vaalan Niska Hyvinvointiosasto

		<p>palovaroittimien vaihtotyö, pesuhuoneen suihkuverhon kiinnitys, valaisimien asennus jne. on jo tehty, mutta työmäärän kasvaessa tähän tarvitaan erillinen sopimus.</p> <p>Ikäihmisille tuodaan tietoa kodin ylläpitoon liittyvistä asioista, palveluiden saatavuudesta, palveluntuottajista, kunnan alueen toimijoista. Ikäihmisille annetaan ohjausta, tietoa, avustetaan tiedon haussa, hakemusten täytössä.</p> <p>Tiedote teiden auraamiseen liittyen. Kotihoidolla ja ambulanssilla voi olla vaikeuksia päästä ikäihmisten kotiin, jos polanne estää pihaan ajon.</p> <p>Kotona asumisen tukemista, sekä mielekästä elämää kotona. Sosiaalisten verkostojen ylläpitäminen lähiverkoston avulla on tärkeä hyvinvointia tukeva asia.</p>	<p>Vanhus- ja vammaisneuvosto Tekninen osasto</p> <p>Hyvinvointialue</p>
	Ikäihminen tietää apuvälinekäytännöt sekä asunnon muutostöihin liittyvät kriteerit ja etuudet	<p>Apuvälinekäytännöt tulevat tutuiksi hoitopalvelujen tuottajilta. Muutostöihin liittyvät vastuut ja veloitteet esitetään asuntoyhtiön vuokrasopimuksissa, vastuunjakotaulukoissa ja asukasoppaassa.</p> <p>Lisättävä tiedotusta ikäihmisten apuvälineiden saannissa ja niiden käytössä.</p> <p>Ikäihmisille viedään tietoa saatavilla olevista apuvälineistä, kodin muutostöistä, mahdollisista niihin liittyvistä kriteereistä esim. kerhoissa ym. tapaamisissa.</p>	<p>KOY Vaalan Niska</p> <p>Yhdistykset, hyvinvointiosasto</p>
Ikäihmisellä on mahdollisuus vastuulliseen ja turvalliseen	Eri kiinteistöjen ja liikkumisväylien esteettömyyttä edistetään ja niitä pidetään hyvässä	Uudistuotannossa esteettömyysasiat ovat automaattisesti mukana suunnittelussa. Korjaus- ja	KOY Vaalan Niska

liikkumiseen.	kunnossa. Luontoliikuntakohteiden esteettömyys: valitaan jokin kohde joka tehdään esteettömäksi	muutostöissä estettämyys sekä toimivuus ikäihmisten kannalta huomioidaan jatkossa suurempien remonttien yhteydessä. Esteettämyys- ja toimivuusasioihin kiinnitetään tarvittaessa huomiota myös huoneistokohtaisesti siten, että asiakkaan tarpeet ja elämisen tavoitteet pystytään ratkaisemaan mahdollisimman optimaalisesti. Esteettämyyteen kiinnitetään huomiota ja sitä edistetään Liikenneturvallisuustyössä esteettämyyden edistäminen on yksi päämäärä Saharannan uimarannan ja venesataman esteettämyysselvityksen perusteella suunnitellaan tarvittavat toimenpiteet. Hyödynnetään Kainuun liikunnan Reitit tutuiksi -hanketta, jossa tehdään mm. tuote- ja esteettämyyskuvaukset Oulujärvi Leaderin alueella sijaitsevista matalankynnyksen retkeilyreiteistä. Vaalan osalta kohteina Lumman reitti Latvakankaan aarnialue ja Kurikkavaaran reitit	Hyvinvointiosasto Tekninen osasto
	Ikäihmisten ajoterveysteen liittyvää tietoutta lisätään.	Järjestetään ajoterveysteen liittyviä luentoja sekä koulutuksia	Hyvinvointiosasto
	Kunnan kiinteistöjen toimivuus ikäihmisille /remonteissa huomioidaan ikäihmisten tarpeet	Uudistuotannossa esteettämyysasiat ovat automaattisesti mukana suunnittelussa. Korjaus- ja muutostöissä estettämyys sekä toimivuus ikäihmisten kannalta huomioidaan jatkossa suurempien remonttien yhteydessä. Esteettämyys- ja toimivuusasioihin	KOY Vaalan Niska

		kiinnitetään tarvittaessa huomiota myös huoneistokohtaisesti siten, että asiakkaan tarpeet ja elämisen tavoitteet pystytään ratkaisemaan mahdollisimman optimaalisesti.	
Ikäihminen voi elää ja asua ympäristössä, jossa kulttuuri ja taide ovat läsnä arjessa.	Kulttuuritapahtumia tarjotaan esteettöminä, tapahtumien striimaaminen esim. vuodeosastolle, palvelukoteihin jne.	Seurakunta striimaa sunnuntain messut.	Vaalan Seurakunta
Laadukkaat ulkoilu- ja luontoliikunta alueet edistävät ikäihmisen luovuutta, terveyttä ja hyvinvointia sekä ovat turvallisia	Terapiaeläintoiminnan kehittäminen		

Vapaa-aika

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Ikäihmisellä on mahdollisuus mielekkääseen vapaa-aikaan ja monipuoliseen harrastamiseen.	Harrastusmahdollisuudet on tehty näkyväksi myös nettisivuille	Harrastekalenterin kokoaminen Liikuntapalveluiden osalta harrastusmahdollisuudet tehdään näkyväksi nettisivuille. Harrastusmahdollisuuksista voidaan tiedottaa myös asuntotoimiston nettisivuilla sekä asukkaille jaettavissa asumisoppaissa. Asumisopas annetaan aina uudelle vuokralaiselle ja se sisältää asumiseen liittyvää käytännönläheistä ja hyödyllistä tietoa.	Hyvinvointiosasto Viestinnän asiantuntija KOY Vaalan Niska
	Harrastusmahdollisuuksista viestitään monipuolisesti infotauluilla, ilmoitustauluilla ja lehdessä, perinteinen lehtinen	Liikuntapalveluita markkinoidaan monipuolisesti niin ilmoitustauluilla, infotauluilla kuin perinteisillä paperimainoksillakin. Harrastusmahdollisuuksista voidaan tiedottaa myös asuntotoimiston nettisivuilla sekä asukkaille jaettavissa asumisoppaissa. Asumisopas annetaan aina uudelle vuokralaiselle ja se sisältää asumiseen liittyvää käytännönläheistä ja	Hyvinvointiosasto Viestinnän asiantuntija - kuntalaiskirje, KesäReitti KOY Vaalan Niska

		hyödyllistä tietoa.	
	Kylätalojen ja kunnan harrastetilojen toiminnan kehittäminen monipuolistamaan sivukylien ja kuntakeskuksen (Esim. Urheilutalo) harrastusmahdollisuuksia		Hyvinvointiosasto, liikunnanohjaaja
	Ulkokuntosalin hyvän tuulen puiston toteuttaminen	Eri ikäryhmien osallistaminen suunnitteluun. hyvän tuulen puiston kehittäminen ja koulun liikunta-alueen uudistaminen (piha) sekä urheilukentän kunnossa pitäminen. Hyvän tuulen puisto. Penkkejä ja tuoleja tiettyihin paikkoihin. Tehtäisiin talven aikana ja paikoilleen keväällä. Takatieltä saharannantien varteen penkkejä, Saharantaan satamaan puiden katveeseen	Hyvinvointiosasto Vanhus- ja vammaisneuvosto
	Yhteistyössä järjestetään säännöllisesti Olohuonetoimintaa	Olohuonetoimintaa järjestetään yhdessä ja säännöllisesti	Hyvinvointiosasto
	Hyvän korkuisia ja helposti saavutettavia penkkejä ympäristöön, joissa voi levähtää kävelystenkin varrella	Mahdollisimman huonosti rikottavia penkkejä ja pöytiä, levähdyspisteet tarpeen. Varmistettava siisteys	Hyvinvointiosasto Tekninen osasto
Ikäihminen voi nauttia omasta, itselleen tärkeästä kulttuurista.	Matalan kynnyksen etäkulttuuri- ja liikuntapalveluita sekä maksuttomia kulttuuri- ja liikuntapalveluita kehitetään	Matalan kynnyksen maksuttomia liikuntapalveluita kehitetään kunnan liikuntapalveluiden toimesta. Kulttuuripalveluiden organisointia kuntalaisten toiveiden ja tarpeiden pohjalta: teatteri-, musiikkiesitykset yms	Hyvinvointiosasto
	Erilaiset kulttuuritapahtumat tukevat ikäihmisten hyvinvointia musiikki, teatteri, taide, ilmaisutaito: osallistetaan ikäihmiset suunnitteluun	Hankkeistetaan ikääntyvien kulttuurihyvinvoinnin edistämisen tarpeita ja kehitetään kunnan toimesta kulttuurihyvinvointia ottamalla käyttöön hyviksi todettuja toimintamalleja. Ikäihmisten hyvinvointia tuetaan ja mielenhyvinvointia lisätään	Hyvinvointiosasto Vaalan Sydänyhdistys

	<p>tapahtumilla, luennoilla, koulutuksilla ja niitä suunnitellaan yhdessä ikäihmisten kanssa.</p> <p>Sydänyhdistys ry järjestää sydän tapahtuman syksyn aikana</p> <p>Lukupiirin organisointi yhdessä kirjaston kanssa</p>	
Kansalaisopiston kulttuuriin liittyvien kurssien edistäminen	Asia on huomioitu kansalaisopiston kurssisuunnitelmassa.	Kansalaisopisto
Yhdistysten kulttuuritoiminnan tukeminen	Kunta tukee Oulujokilaakson Näyttämöyhdistystä kesäteatterin tuottamisessa	hyvinvointiosasto
Kotiseututietoisuuden ja kulttuurin lisääminen	<p>Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry:n toimintaa: Kotiseutumuseo on auki kesäsunnuntaisin, jolloin on myös teemapäiviä ja näyttelyitä.</p> <p>Säräisniemen kyläyhdistyksellä on ollut muutaman vuoden ajan tarjolla "kyläkävelyitä" joilla oppaan (Matti Haataja) kanssa tutustutaan Säräisniemen historiaan ja nähtävyyksiin. Retki on joskus tehty myös lintu-autolla, jolloin voidaan käydä kauempana. "Avoimet kylät" päivä</p>	<p>Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys</p> <p>Säräisniemen Kyläyhdistys</p>

Fyysinen terveys, mielen hyvinvointi ja itsensä toteuttaminen

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Fyysiset sairaudet heikentävän mahdollisimman vähän ikäihmisen osallisuutta	Toimivat kotoa kotiin polut	Löytävän seniorityön malli pitää sisällään myös toimivat asuntopalvelut, jossa kotoa kotiin -polku voitaisiin toteuttaa mahdollisimman joustavasti ikäihmisen tarpeet huomioiden.	KOY Vaalan Niska Hyvinvointiosasto Hyvinvointialue
	Kotikäynnit tukevat oikea-aikaisesti ja riittävän varhain hyvinvointihuolien tunnistamisessa	Seurakunta tekee kotikäyntejä.	Oulunkaari/kotipalvelu 2023 hyvinvointialue Vaalan Seurakunta
Ikäihmisen ei tarvitse tuntea yksinäisyyttä	Löytävän seniorityön malli tukee ikäihmistä	Erittäin matalan kynnyksen lähestyminen ja yhteydenotot	Hyvinvointiosasto

Ikäihmisten mielen hyvinvointiin liittyviin haasteisiin tartutaan ajoissa	kokonaisvaltaisesti	hyvinvointisuunnittelijaan Huoli-ilmoitukset Löytävän seniorityön malli pitää sisällään myös toimivat asuntopalvelut, jossa kotoa kotiin -polku voitaisiin toteuttaa mahdollisimman joustavasti ikäihmisen tarpeet huomioiden.	KOY Vaalan Niska
Ikäihmisillä on tietoa kuinka omaa mielen hyvinvointia parannetaan sekä tarjolla myös ammattiapua silloin kun oma-apu ei enää riitä	Ikäihmisten tuen polku tekee näkyväksi erilaiset tuen ja auttamisen muodot	Myös omaisille sekä läheisille tiedottamista	Viestinnän asiantuntija Hyvinvointiosasto Hyvinvointialue
	Mielenterveyden haasteiden tunnistaminen ja näkyväksi tekeminen luentojen ja tiedon lisäämisen avulla	Mielenterveyden haasteet tunnistetaan ja mielenhyvinvointia vahvistetaan luennoilla sekä koulutuksilla. Henkilökunnan osaamista vahvistetaan.	Hyvinvointiosasto osaltaan
Häpeän tunne "mielenterveyshaasteista" vähenee ja ikäihmisten kynnys hakea apua ja tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa paranee	Lähipalvelut pyritään turvaamaan hyvinvointialueuudistuksessa		Koko kunta Hyvinvointiosasto Hyvinvointialue

Elintavat ja terveystyöt

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Ikäihmisten elintavat tukevat tervettä ikääntymistä toimintakyky säilyy hyvänä mahdollisimman pitkään	Ikäihmiset osaavat hyödyntää yksilöllistä elintapa- ja liikuntaneuvontaa, yhdistykset tiedottavat jäsenilleen kunnan tarjoamasta palvelusta Ikäihmiset osaavat tunnistaa elintapoihinsa liittyviä seikkoja, jotka vaikuttavat terveeseen ikääntymiseen. Esimerkiksi päihteiden käytön riskirajat ovat	Tehdään elintapa- ja liikuntaneuvonta saavutettavaksi ikäihmisten keskuudessa tehostamalla markkinointia. Kunnan nettisivuilla on ajankohtainen tieto elintapa- ja liikuntaneuvonnasta. Mietitään palveluketjuja elintapaohjauksen ja liikuntaneuvonnan osalta. Kokeillaan ryhmämuotoista elintapaohjausta. Ikäihmisille tarjotaan luentoja ja koulutusta esim. terveellisestä ravinnosta, liikunnasta, ikäihmisten päihteiden käytöstä.	Hyvinvointiosasto

	tuttuja Yhdistysten ryhmä- ja vertaisryhmätoiminta tukee ikäihmisten terveitä elintapoja		
	Löytävän seniorityön malli tukee ikäihmisen toimintakyvyn säilymistä	Tuetaan ikäihmisten toimintakyvyn säilymistä sekä kotona pärjäämistä.	Hyvinvointiosasto
Omaehtoinen liikkuminen lisääntyy, ruokavalio muuttuu terveellisemmäksi ja päihteiden ongelmallinen käyttö vähenee	Yhdistykset osaltaan toteuttavat ehkäisevän päihdetyön ohjelmaan kirjattuja toimenpiteitä		
	Oppilasravintola Sapuska tarjoaa mahdollisuuden ruokailuun ikäihmisille		
	Terveeseen ikääntymiseen liittyvää koulutusta ja asiantuntijaluentoja järjestetään	Järjestetään ikäihmisille asiantuntijaluentoja terveyteen liittyen. Syöpäosasto on järjestänyt joitakin syöpään liittyviä luentoja. Niissä on ollut runsaasti kävijöitä. Parin viime vuoden aikana on ollut vaikea saada luennoitsijoita. Yritämme vuoden -23 aikana saada järjestetyksi luennon.	Hyvinvointiosasto Pohjois-Suomen Syöpäyhdistys, Vaalan kerho

Taloudellinen toimeentulo

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
Ikäihmisten huoli taloudellisesta toimeentulosta vähenee	Vähävaraisille ikäihmisille tarkoitettun Vaala-setelin käyttöönotto yhteistoiminnassa sosiaalipalvelujen sekä Vaala-setelitoimijoiksi ilmoittautuneiden yritysten ja yhdistysten kanssa.	Vaala-setelin kehittämistä jatketaan	Hyvinvointiosasto Hyvinvointialue
	Tuetaan ikäihmisten osallistumista kansalaisopiston kursseihin taloudellisesti	Halvemmat kurssimaksut ikäihmisille - selvitetään mahdollisuuksia	Hyvinvointiosasto Sivistysosasto
	Ikäihmisten tuen polku tekee näkyväksi etuudet ja muut tuen muodot	Kytetään mukaan välitystiliasiakkuudet, jossa sosiaalitoimisto toimii yhteistyössä. Informoidaan ikäihmisiä etuuksista sekä tuista sekä avustetaan esim. hakemusten	Hyvinvointiosasto Viestinnän asiantuntija KOY Vaalan Niska

		täytössä	
Ikäihminen ei tunne häpeää liittyen taloudellisen hyvinvoinnin huolenaiheisiin	Taloudellisen tilanteen-puheeksiottomallin juurruttaminen	Malli pilotoitu v 2021, jalkautettu Oulunkaarelle -> hyvinvointialueelle?	Hyvinvointiosasto Hyvinvointialue
	Taloudellisen hyvinvoinnin edistämiseen liittyvät paikalliset ja alueelliset palvelut tulevat tutuksi		Hyvinvointiosasto

Osallisuus

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho
	Vanhus- ja vammaisneuvoston rooli ikäihmisten asioiden edistäjänä tulee tutuksi	Tehdään yhteistyötä Vanhus- ja vammaisneuvoston kanssa sekä kuullaan ja otetaan huomioon heidän toiveet Tiiviimpi yhteistyö yhdistysten ja vanhus- ja vammaisneuvoston kanssa.	Hyvinvointiosasto Vanhus- ja vammaisneuvosto Yhdistykset
Ikäihmiset osallistuvat aktiivisesti heille suunnattujen palveluiden ja erilaisten toimintojen kehittämiseen	Ikäihmisiä kuullaan heille suunnattujen palveluiden kehittämisessä	Osallistetaan ikäihmiset liikuntapalveluiden kehittämiseen. Hankkeistetaan ikääntyvien kulttuurihyvinvoinnin ja osallisuuden hyviä käytäntöjä ja suunnitellaan tarpeiden mukaista toimintaa yhdessä kunnan, kulttuuritoimijoiden ja asumis- ja kotipalveluiden piirissä olevien ikäihmisten kanssa. Ikäihmisiä kuullaan heitä koskevista asioista ja palveluiden kehittämisessä Mietitään keinoja ikäihmisten kuulemiseksi.	Hyvinvointiosasto
Ikäihmiset tuntevat kuuluvansa yhteisöön	Kuntalaiset saavat vähintään kaksi kertaa vuodessa paperisen kuntatiedotteen kotiinsa	Kuntalaiskirje jaetaan kaikille, joilla on postilaatikko (myös vapaa-ajan asukkaille)	Viestinnän asiantuntija koordinoi
Toisistamme välittämisen ilmapiiri lisääntyy	Otetaan huomioon ikäihmisten rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa digikanavissa ja tarjotaan heille perinteisen vaikuttamisen mahdollisuus	Mitä on perinteisen vaikuttamisen keinot? Voiko kehitellä ikäihmisten kuulemiseksi uusia keinoja, jotka ovat heille sopivia?	Hyvinvointiosasto

	Digitaitoja edistetään esimerkiksi digikummitoiminnalla	Kirjastolla alkuvuodessa digiopastaja	Hyvinvointiosasto
Digihyvinvointi tukee ikäihmisen osallisuutta ja edistää palvelujen saavutettavuutta	Digitaaliset palvelut ja digituki tulevat tutuksi	<p>Digituen avulla parannetaan ikäihmisten mahdollisuutta käyttää verkossa olevia palveluja. Palvelut ja verkossa oleva informaatio tehdään saavutettavammaksi ikäihmisille.</p> <p>Digitaitoja harjoitellaan ikäihmisten kanssa myös eri kerhoissa.</p> <p>Matalan kynnyksen opastus digitaitoihin. Digiturvallisuus.</p> <p>KELA-taksin tilaaminen ja ohje käyttöön tulee tutuksi ikäihmisille</p>	<p>Hyvinvointiosasto</p> <p>KOY Vaalan Niska</p> <p>Vanhus- ja vammaisneuvosto</p>

5 INVESTOINTIOSA

5.1 INVESTOINNIT 2023

	TA2023
HALLINTOPALVELUT	
Hallintopalvelut	
Sähköinen arkistointi	
MENOT	-13 000 €
NETTO	-13 000 €
Kuvaus	Sähköinen arkistointi
Tilavarausjärjestelmä	
MENOT	-16 000 €
NETTO	-16 000 €
Kuvaus	Tilavarausjärjestelmä ja nettikauppa
Viestinnän infotaulut	
MENOT	-10 000 €
NETTO	-10 000 €

Taulukko: Hallintopalvelut investoinneittain

	TA2023
HALLINTOPALVELUT	
MENOT	-39 000 €
TULOT	0 €
NETTO	-39 000 €

Taulukko: Hallintopalveluiden investoinnit yhteenveto

	TA2023
SIVISTYSPALVELUT	
Sivistystoimen hallinto	
Sivistyksen kalusto	
MENOT	-25 000 €
NETTO	-25 000 €
Kuvaus	Windows-läppärit noin 30 kpl 25 000€

Taulukko: Sivistyspalvelut investoinneittain

	TA2023
SIVISTYSPALVELUT	
MENOT	-25 000 €
TULOT	0 €
NETTO	-25 000 €

Taulukko: Sivistyspalvelut investoinnit yhteenveto

	TA2023
TEKNISET PALVELUT	
Rakentaminen ja kunnossapito	
Tekniikan kalusto ent. konekesk.kalusto	
MENOT	-68 000 €
NETTO	-68 000 €
Kuvaus	mkelkka, tr-klkärri, tr-p.niittokone
SOTE-asema	
MENOT	-4 700 000 €
NETTO	-4 700 000 €
Uusi kunnanvirasto	
MENOT	-50 000 €
NETTO	-50 000 €
Kuvaus	Suunnittelu määrärahavaraus
Pikku Palosen autiotupa	
MENOT	-30 000 €
NETTO	-30 000 €
Urheilualueiden rakentaminen	
MENOT	-500 000 €
TULOT	150 000 €
NETTO	-350 000 €
Kuvaus	Katettu luistelukaukalo
Puistojen rakentaminen	
MENOT	-35 000 €
NETTO	-35 000 €
Kuvaus	Koirapuisto
Retkeilyreitit	
MENOT	-45 000 €
TULOT	20 000 €
NETTO	-25 000 €
Kuvaus	MTB-Rokua, polut, kelkkaurat
Satamat	
MENOT	-90 000 €
NETTO	-90 000 €
Kuvaus	Sahanrannan laituri
Kirjaston muutostyöt	
MENOT	-50 000 €
NETTO	-50 000 €
Kuvaus	Kirjaston IV saneeraus
Lokkipaja	
MENOT	-188 000 €
NETTO	-188 000 €
Kuvaus	tilojen muuttaminen teknisen osaston varasto ja henkilökunnan tiloiksi
Videra-halli väistötiloiksi	
MENOT	-15 000 €
NETTO	-15 000 €
Kuvaus	LVISA-suunnittelu
Veturitali	
MENOT	-20 000 €
NETTO	-20 000 €
Kuvaus	Piha-alueen suunnittelu ja kunnostus
Energiatehokkuuden kehittämisen	

MENOT		-25 000 €
NETTO		-25 000 €
Kuvaus	KETS energiatehokkuuden seurantajärjestelmät	
Älylukitus/kulunvalvonta		
MENOT		-14 000 €
NETTO		-14 000 €
Kaavateiden rakentaminen/Vaala		
MENOT		-516 800 €
TULOT		173 150 €
NETTO		-343 650 €
Kuvaus	Pistotie päällystys Eteläpolku päällystys Teollisuustie välillä Nahkasalmen-Takatien päällystys Poukamontien päällystys Teollisuustie- Takatie sekoitejyrsintä ja päällystys Koulutien turvallisuuden paranantamien Tukkitie perusparantaminen	
Tienvarsiopastuksen muutokset		
MENOT		-100 000 €
NETTO		-100 000 €
Kuvaus	Liikenteen ohjauslaitteet	
Torialue		
MENOT		-30 000 €
NETTO		-30 000 €
Esteetön Sahanranta hanke		
MENOT		-282 440 €
TULOT		180 000 €
NETTO		-102 440 €
Leikkipaikkojen kunnostus		
MENOT		-30 000 €
NETTO		-30 000 €
Kuvaus	Päiväkoti	
OUMO-hanke		
MENOT		-35 000 €
TULOT		32 500 €
NETTO		-2 500 €

Taulukko: Tekniset palvelut investoinneittain

	TA2023
TEKNISET PALVELUT	
MENOT	-6 824 240 €
TULOT	555 650 €
NETTO	-6 268 590 €

Taulukko: Tekniset palvelut investoinnit yhteenveto

	TA2023
HYVINVOINTIPALVELUT	
Hyvinvointipalvelut	
Kirjaston kalusto	
MENOT	-50 000 €
NETTO	-50 000 €

Taulukko: Hyvinvointipalvelut investoinneittain

	TA2023
HYVINVOINTIPALVELUT	
MENOT	-50 000 €
TULOT	0 €
NETTO	-50 000 €

Taulukko: Hyvinvointipalvelut investoinnit yhteenveto

	TA2023
INVESTOINNIT VAALA 2021	
MENOT	-6 938 240 €
TULOT	555 650 €
NETTO	-6 382 590 €

Taulukko: Vaalan kunta investoinnit yhteenveto

5.2 INVESTOINTISUUNNITELMA 2042-2025

Alla olevassa investointisuunnitelmassa on karkealla tasolla arvioitu taloussuunnitelmavuosien investointitarpeita. Siinä kuvatut investoinnit perustuvat kiinteistöstrategiaan, keskimääräiseen katuinvestointien tarvetasoon ja kuntastrategiassa määriteltyihin tavoitteisiin. Investointiohjelma tarkennetaan ja vahvistetaan vuosittaisen talousarvion yhteydessä aina yhdeksi vuodeksi eteenpäin.

Investointisuunnitelmassa vuosille 2024-2025 ei ole vielä otettu huomioon kaikkia uudisrakennushankkeita, joille on eri yhteyksissä tunnistettu tarpeita tai toiveita. Vuosien 2023-2025 aikana rakennetaviin uudiskohteisiin on tässä talousarviossa laskettu mukaan sote-kampuksen ensimmäinen uusinvestointi, eli sote-asema, uusi kunnanvirasto sekä katettu jääkaukalo. Tämän lisäksi Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue Pohteen kanssa on käyty keskusteluja uuden paloaseman rakentamistarpeesta sekä sote-kampukselle mahdollisesti rakennettavasta toisesta uudisrakennuksesta. Näihin liittyen neuvottelut ja aikataulu ovat vielä niin avoinna, ettei niitä ole tässä investointisuunnitelmassa huomioitu. Lisäksi kuntalaisaloitteen perusteella kunnassa on tehty alustavaa valmistelua monitoimihallin rakentamisesta tulevana vuosina. Halli rakennettaisiin liikunta- ja nuorisotilojen tarpeeseen. Valmistelu ja vaihtoehtokartoitus on tämän hankkeen osalta vielä hyvin alkutekijöissään, ja kiireellisempien investointitarpeiden takia sitä ei ole voitu suunnitella pidemmälle ja siten huomioida investointiohjelmassa. Lisäksi esimerkiksi eläinlääkinnän tilojen pitkäaikaisratkaisu on vielä tekemättä. Kuntastrategiassa kärkihankkeiksi määriteltyjä rakennushankkeita on lisäksi vielä käynnistymättä. Niihin ja muihinkin edellä kuvattuihin hankkeisiin on pyrittävä saamaan mahdollisimman hyvin investointitukea tai muuta ulkopuolista rahoitusta.

Nämä edellä kuvatut tarpeet on syytä huomioida tulevaa taloutta suunniteltaessa. Korkokulujen noustessa ja kunnan epävarman tulorahoituksen aikana investointien priorisoiminen ja tarkka suunnittelu on tarpeen. Uuden pitkäaikaisen velan ottamista uudisrakennusinvestointeihin ei voi välttää, mutta liian nopeaan velkaantumiseen ei ole mahdollista ryhtyä. Vuosikate on pystyttävä pitämään riittävän hyvällä tasolla, jotta poistojen, lainanhoidon ja tarpeellisten korjausinvestointien rahoitus onnistuu ilman uutta lainaa.

Investointien taloussuunnitelma vuodelle 2024 ja 2025

Kohde	Vuosi 2024			Vuosi 2025		
	Kulut	Tulot	Netto	Kulut	Tulot	Netto
Kirjaston kalusteet	50 000		50 000			
Windows-läppärit (YO + muut)	20 000		20 000	20 000		20 000
Koneet & laitteet (tekninen työ ym.)	10 000		10 000	10 000		10 000
Kunnanviraston uusinvestointivaraus	2 500 000		2 500 000			-
Apaja, Lokkipaja, Verstas vesikattoremontit	50 000		50 000			-
Sähköautojen latauspaikkojen rakentaminen kunnan kiinteistöihin	50 000	25 000	25 000			-
Torialueen muutostyöt	30 000		30 000			-
Katuremontit	250 000		250 000			-
Retkeilyreitit	30 000	15 000	15 000	30 000	15 000	15 000
Katuremontit				250 000		250 000
Ruununtörmän sataman laiturit				100 000		100 000
Ympäristön hoito				30 000		30 000
Torin wc-kontti				30 000		30 000
Veturitalli esiintymislava, valaistus, aitaus, vartijamökki				70 000	35 000	35 000
			2 950 000			490 000

6 HENKILÖSTÖSUUNNITELMA

HENKILÖSTÖSUUNNITELMA											Huom.
Tehtäväalue/ yksikkö	KP		2020	2021	2022		2023	2024	2025		
HALLINTOPALVELUT						Muutos	Suunnitelma	Suunnitelma	Suunnitelma		
Kunnanhallitus	1302	Kunnanjohtaja	1	1	1	0	1	1	1		
Keskustoimisto ja taloushallinto	1303	Hallintojohtaja	1	1	1	0	1	1	1		
	1303	Palvelusihteeri	2	2	1,5	0	1,5	1,5	1,5		
	1304	Hallinnon suunnittelija	1	1	1	0	1	1	1		
Vetoa ja pitoa kuntatyöhön -hanke	1308	Työhyvinvointikoordinaattori	0,37	1	0,92	-0,92	0	0	0		Määräaikainen tehtävä 11/2022
Viestintä ja markkinointi	1330	Viestinnän asiantuntija	0,75	1	1	0	1	1	1		
Työllistäminen	1601	Työllisyyskoordinaattori	1	1	1	0	1	1	1		
Valmennuspajan muu toiminta	1606	Työvalmentaja	0,625	0,5	0,5	-0,5	0	0	0		Työntekijä siirtyy hv:lle 1.1.2023
Työkykyä ja hyvinvointia luonnosta -hanke		Hankekoordinaattori ja työvalmentaja	0,5	0	0	0	0	0	0		Hanke loppui 4/2020
VERTY-hanke		Hankekoordinaattori ja työhön valmentaja	1,33	2	2	-1,25	0,75	0	0		Verty loppuu 2023
		Hallintopalvelut yhteensä	10,29	10,5	9,92	-2,67	7,25	6,5	6,5		

Tehtäväalue/ yksikkö	KP		2020	2021	2022		2023	2024	2025	
HYVINVOINTI -PALVELUT						Muutos	Suunnitelma	Suunnitelma	Suunnitelma	
	1902	hyvinvointijohtaja	1	1	1	0	1	1	1	
	1902	hyvinvointikoordinaattori	1	1	1	0	1	1	1	
	1932	Etsivä nuoriso-työntekijä	1	1	1	0	1	1	1	
	1931	Nuoriso-ohjaaja			0.35	0.65	1	1	1	Toistaiseksi voimassa oleva 1.9.2022 alkaen
	1902	hyvinvointisuunnittelija	0.23	1	1	0	1	1	1	Toistaiseksi voimassa oleva 1.1.2023 alkaen
	1911	liikunnanohjaaja			0.5	0.5	1	1	1	Toistaiseksi voimassa oleva 7.6.2022 alkaen
	1934	Yksilövalmentaja	1	1	1	0	1	1	1	
	1934	työvalmentaja	0.5	0.5	0.5	0	0.5	0.5	0.5	Tehtävä hoitava henkilö siirtyy hva palvelukseen , tehtävän jatko suunniteltava avin kanssa
	1902	hankekehittäjä	0	0	0.65	0.35	1	1	1	Määräaikainen tehtävä
	1902	palvelusihteeri	1	1	1	0	1	1	1	
	1941	Kirjastonhoitaja	1	1	1	0	1	1	1	
	1941	Kirjastovirkailija	1	1	1	0	1	1	1	
	1941	hanketyöntekijä			0.35	0.65	1	0	0	Määräaikainen tehtävä v 2023
		Hyvinvointi-palvelut yhteensä	8.73	8.5	10.25	2.15	12,5	11.5	11.5	

Tehtäväalue/ yksikkö	KP		2020	2021	2022		2023	2024	2025	
SIVISTYSPAL- VELUT						Muutos	Suunnitelma	Suunnitelma	Suunnitelma	
Hallinto	3101	Koulukeskuksen rehtori	1	1	1	0	1	1	1	
	3101	Palvelusihteeri	1	1	1	0	1	1	1	
Perusopetus	3200	Lehtori	12	12	11	-1	10	10	10	Muutos tuntiopettajaksi 2022 ja 2023
	3200	Luokanopettaja	9	8	8	0	8	7	7	Muutos tuntiopettajaksi tehty 2021
	3200	Erityisopettaja	2	2	2	0	2	2	2	
	3200	Jopo	1	0	0	0	0	0	0	Virka lakannut 1.8.2021
	3200	Erityisluokan-opettaja	3	3	3	0	3	3	3	Kolmas virka vakinaistettu 1.8.2021
	3200	Tuntiopettaja	0	1	2	+1	3	3	3	Tuntiopettaja 2021 lähtien vakinainen (entinen LO virka). Lehtorin virka muutettu tuntiopettajaksi 2022, seuraava muutos 2023
	3200	Koulunkäynninohjaaja	5	5	5	0	5	5	5	
	3200	Atk-tukihenkilö	1	1	1	0	1	1	1	
	3200	Opinto-ohjaaja	1	1	1	0	1	1	1	
Lukio	3310	Lehtori	4	4	4	0	4	4	4	
	3310	Palvelusihteeri	0,5	0	0	0	0	0	0	
Kansalaisopisto	3321	Palvelusihteeri	0,5	1	1	0	1	1	1	
Varhaiskasvat us	3800	Varhaiskasvatuksen johtaja	1	1	1	0	1	1	1	Organisaatio-/nimikemuutos suunnitellaan 2023
Päiväkoti	38103812	Varhaiskasvatuksenopettaja	6	6	6	-1	5	5	5	Yksi paikka täyttämättä
* (sis. ent. Tuulentupa)		Lastenhoitaja	7	12*	13	-0,42	12,58	11	10	Valtuuston myöntämä ylimääräinen

										toimi päättyy 31.7.2023
	3810	Varhaiskasvatuksen erityisopettaja	1	1	1	0	1	1	1	
Perhepäivä- hoito	3821	Perhepäivähöi-taja	3	2	2	-1	1	1	1	
* (+ ent. Tuulentupa)		Sivistys yhteensä	63,0 *	62,0	63	-3	60,58	58	58	

Tehtäväalue/ yksikkö	KP		2020	2021	2022		2023	2024	2025	
TEKNISET PALVELUT						Muutos	Suunnitelma	Suunnitelma	Suunnitelma	
	410 1	Tekninen johtaja	1	1	1	0	1	1	1	
		Palvelusihteeri	0	0	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	2022 palvelusihteeri työpanos 0,5 tekninen osasto ja 0,5 hallinto osasto
		Palvelusihteeri	1	1	1	0	1	1	1	
Kaavoitus ja suunnittelu	421 1	Kaavoittaja	0	0	0	1	1	1	1	2022 alkaen vastaa Vaalan kaavoituksesta ja toimii Utajärvi, Muhos Vaala kaavatiimin jäsenenä
Rakennus- tarkastus	422 1	Rakennustarkastaja	1	1	1	0	1	1	1	
		Projektityöntekijä	0	1	1	-0,5	0,5	1,0	1,0	Osoitejärjestelmän laatiminen, KETS, paperiarkiston digitalointi, kiinteistöselvitykset, määräaikainen
Rakentamisen ja kunnossapito										
Talonrakennus	431 1	Rakennusmestari	1	1	1	0	1	1	1	
		Sähkömies	1	1	1	-1	0	0	0	Irtisanoutuminen - ostopalvelukokeiluvuosi
Tehtäväalue/ yksikkö	KP		2020	2021	2022		2023	2024	2025	
TEKNISET PALVELUT jatkuu						Muutos	Suunnitelma	Suunnitelma	Suunnitelma	
		Ammattimies / talonrakennus	3	3	3	0	3	3	3	
Maanrakennus	435 1	Maanrakennusmestari	1	1	1	0	1	1	1	
	435 4	Ympäristötyönjohtaja	1	1	1	0	1	1	1	
	435 2	Ympäristötöiden ohjaaja	0	0	0	1	1	1	1	Metsä-/monitoimityön ohjaaja, työllistetyt
	435 4	Ympäristötyöntek.	0	1	1	0	1	1	1	Ympäristö-/monitoimityöntekijä

										ä määräaikainen 2 hlö/6kk
Konekeskus	436 0	Koneenkuljettaja	1	1	1	0	1	1	1	
Ravitsemis- ja siivouspalvelut										
Ravitsemis- palvelut	441 0	Ruokapalvelupäällikkö	0,5	0,5	0,5	-0,5	0	0	0	Toimi loppui ja siirtyi ateriapalvelupäälliköille
		Ateriapalvelupäällikkö	0	0,18	0,18	0	0,18	0,18	0,18	Yhteinen virka Muhos, Utajärvi, Vaala 18%
		Ravitsemistyönohjaaja	2	2	2	-1,5	0,5	0,5	0,5	HVA muutos
		Ravitsemistyöntekijä	7,5	7,5	7,5	-3,5	4	4	4	HVA muutos
Siivouspalvelut	442 0	Siivoustyönohjaaja	0,5	0,5	0,5	0	0,5	0,5	0,5	HVA muutos
		Laitosapulainen/tk	4,3	4,3	4,3	-4,3	0	0	0	HVA muutos terveyskeskus, eläköitymiset
		Siivooja	6,5	5,87	5,87	-2,37	3,5	3,5	3,5	HVA muutos, eläköitymiset
Talonmiehet	452 1	Talonmies	2	2	2	0	2	2	2	
		Tekniikka yhteensä	34,6	36,85	36,35	-12,17	24,68	25,18	25,18	

Tehtäväalue/ yksikkö	KP		2020	2021	2022		2023	2024	2025	
KOKO KUNTA						Muutos	Suunnitelma	Suunnitelma	Suunnitelma	
		Kaikki yhteensä	115,62	115,85	119,52	-15,69	105,01	101,18	101,18	

